5 55.2

P. 1. 44 - 55-8

31

R. No 11466

15. 3. 52

2934 gw

Local Records

Restored in 1944-45 from a ms of Mackenzie Collection 15-3-52 by Sri M. V. Raghavacharyulu

కైఫీయతు కో[illegible]లు కొండ సంస్థానికి సంబంధి
తాలూకా పంచపాళ్యం.

పూర్వమందు యీ స్థలానక్కు నైఋతి భాగమందు ఒకకోశడి మేరదను కప్పులు ఘ్నమలా అనే పర్వతం కవ్రుణ్యారుకేశ్వర్ల ఆశ్రమం అక్కడ కప్పుల్లు చెన్నకేశవ స్వామి అని విష్ణు స్థలం కవ్రుణ్యారు కిలవల్లు పూజ పతి దినము వంటి దిగన్నలు స్థలము న్నూన్ కవ్రుణ్యా ఆశ్రమం అని పేరు. అక్కడ దేవ స్థానం పర్వతము పైన వున్నది. ఈ పాలెము పూర్వభాగం 4 కోసు మేరదను పూర్వం దుపవపట్నం అని గొప్ప స్థలముగా వుండెను. విజయనగర రాజుల మన్నంత్ర ముందు భారోస్థలము గా వుండెను. ఆ కాలమందే కోలుకొండా అని పల్వగా పర్వతం పైన వకకెండు బురుజులు వుండెను కనుక కోలు కొండా అని పేరు. పద్రాశ్రి దుపవపట్నం పాడుపడి దుపవకుర్తి అని పేరు పడెను. ఈ కోలుకొండకు తూర్పున సమీపంగా సారకొయా పల్లా అని పర్వతంపైన కోటా వూరు వుండెను.

ఈ స్థలానికి యిటువుండు పూరాతనమైన ప్రసిద్ధ స్థలాలు వివరము

1 పూర్వ దిక్కున మయాదు కోసుల మేరదను శ్రీ పుష్పగిరి అనే స్థలం కండను శ్రీమలు స్థలంలో పూర్వం సంస్థాన స్థలం బహు ప్రఖ్యాతి వుండేది.

ఆగ్నేయ భాగమందు ౮ కోసుల మీదను కనుకుకొలుకు ప్రాణాపలం అని ప్రా
చీన నామములు యిప్పుడు దా.... అని ప్రసిద్ధిగా వున్నది.
దక్షిణం ౬ కోసుల మీదను గుండాలా అనే గ్రామంలో చెన్నకేశవస్వామి ఆలయం
పంచపాళ్యం [illegible]లూరుకు
నైరుత్య భాగమందు ౧ కోసు మీదను కప్పులుప్పు చెన్నకేశవస్వామి దేవస్థానం
పర్వతంపైన వున్నది. పంచపాళ్యాం తాలూకా
పశ్చిమం కరిచేడులా అనే గ్రామంగా ప్ప చెరువు వున్నది కోసులు ౨
వాయువ్య భాగమందు ౫ కోసులమీదను గానిగాండ్ల అనే గ్రామం యీ
కోలుకొండ సంస్థానం దారల్య వయాల స్థలం కందనులు పీవు.
వుత్తర భాగమందు ౫ కోసుల మీదను గూడూరు అనే స్వాట స్థలం కందనులు పీను
ఈశాన్యం ౧౦ మీదను కందనులు శాహార స్థలం
యీ వంతున ప్రాచీన స్థలాలు పూర్వం యీ కోలుకొండ (పులకుర్తి) సారకాయ
లపల్యా మొదలైనవి. ఈ ప్రదేశంలో వుండే గ్రామాలు కొలుకం అనే స్థలాన్ని
బెల్లంతల వుండెను. ఆ కోలుకం అనే స్థలం పలాని దిక్కున అని యిక్కడి వారికి
తెలిసేది లేదు. శిలాశాసనాలలో కోలుకొండ వెల్ల గ్రామం అని వున్నది. ఈ
కొలుకం అనే పేరుకు దృష్టాంతం వసుచరిత్రలో మొదటి ఆశ్వాసం రెండవ ఆ
శ్వాసంలో కలుకెందు ద్రుడంపిన గంధసింధురం అనేడి సీసపద్యం ఉన్నది.

విజయనగర సదాశివ దేవ మహారాయులవారి మంత్రమందు యీ రిపో
౩ శాలివాహన శకం ౧౪౭౬ స్వభాను సంవత్సరమందు బహానపప్పు అనేవాడు
కప్పులుప్పు స్వామికి యీ కోలుకొండకు పరములు సమీపంగాది గువ తిరుపతి

౩

గ్రామం కటెంబట్టి గ్రామం యొక్క పూటుబడిలో అర్ధదేవునికి మిగత అర్ధం కావలికాచే వానికి అని శిలాశాసనంలో వ్రాసి వున్నది. ఇదిగాక రెండో శాసనంలో సంపటి సలకే తిమురాజు వేసి యున్న శాసనం అని వున్నది. యితడు విజయనగరరాజుల వద్ద వున్నవాడు దాఖలా వుండడానుకు వ్రాసినారు.

కోలకొండకు సంస్థానికేలు వచ్చిన వివరం. యీ సంస్థానానికి మూల పురుషుడు సుజాల పరమప్ప నాయకుడు. బోయజాతివాడు. ఇతడు గొండ రాజ్యమంబు విజయనగరం రాయలవారి ఆశ్రయించి వారి కార్యంలో బాలా కష్టపడి దయ సంపాదన చేసికొని వుండగా ఆరాజులవారు చతుర్దిక్కుల దిగ్విజయం జేసి గ్రామ నగరం సంస్థానం చేయుస్తూ వచ్చి యీ పరమప్పనాయనింబదిలి దీవు బహుదినాలన్నమమును పెట్టుకొని వున్నావు. నీమనాయమి వున్నది అని విచారింపగా యితడు వీరు నరపతులు తమ క్షేత్రస్త్రాయన మానవియల మయి కావలెను. పారంపరియతం తమ కీర్తి విస్తారం వుండవలెనని మనవి బాయుగా వారియంత: కర్ణవల్లి కృష్ణాతీరం సరిహద్దు రాయచూరు గద్వాల కందనూరు గుత్తి మొదలయిన స్థలాలు కొంపాడుకొని ఆ తాలూకా కావలి రుసుములు నామ మొదలయినవి అనుభవించుకొని వుండమని గ్రామ గ్రామాలకు స్వాధీనం చేసి తామ్రశాసనాలు వ్రాసి వరహా ముద్రికె వేయించి యిచ్చిరి గనుక వారి సెలవు ప్రకారం యీ పరమప్ప నాయకుడు ఆదవానికిల్లా చేరి బిగమిత్రులు తమ వశం చేసుకొని తాలూకా సర్త మొదలయినది అనుభవించుకొని యుండెను యితనికి కొమాళ్లు యిద్దరు.

౧ నల్ల వెంకప్ప నాయుడు ౨ చిత్ర వెంకప్ప నాయుడు.

పెద్దిరాయలవారికి పిలుపెట్టుకొపోయి వారివద్ద ఆహారం చేయువచ్చునని
మనవి చేసినందున రాయలవారు దయచేసి గోనెగొండ్ల అనే గ్రామం సన్నదుచేసి
ఇందుకు కొన్ని పల్లెలు యేర్పరచి యిచ్చిరి. నల్లవెంకప్పనాయకుడు గోనెగొండ్ల అనే
స్థలం బలమైన భాగానకు అక్కడవుండి కొన్నిదినాలకు ఖైరవాడి అనే
గ్రామం తను ఆధీనం చేసుకొని ఆ భాగా విస్తారంచేసి అక్కడ మిరాశీ యిస్తు
వులు సంపాదించి ఆ స్థలమందు యిత్ర వెంకప్పనాయుడు నిలిచెను. గోనెగొండ్ల అనే
గ్రామంలో నల్లవెంకప్పనాయుడు వుండి అక్కడనుండి కోటకొండకు వచ్చి గ్రామ
విస్తారంగా యేర్పరచి ధారతనం చేస్తూవుండెను. ఈ నల్లవెంకప్పనాయునికి
యిద్దరు కొమాళ్లు 1 పెద్దపరమప్పనాయుడు 2 చిన్నపరమప్పనాయుడు.
ఈ పెద్దపరమప్పనాయునికి వెంకప్పనాయుడు అని కొమారుడు కలిగెను. యితని పేరే గోన
గొండ్ల వెంకన అని ప్రశిద్ధి. చినపరమప్పనాయునికి సంతానం లేదు. ఈ వెంకప్పనాయు
డు ధారతనం చేస్తూవుండగా వాతదినం వేటకు వచ్చి తపత్రాలకొండ యెక్కియుండి
స్థలం రమ్యంగా బహుబాగ స్థలం అని యెంచి యీకొండకు వుత్తరం అంగాపురం అని
పల్లె వుండగా విస్తారంగా కట్టించి దానికి ప్రతిగామం తపత్రాళ అని పేరుచేసి కిల్లా
కట్టించి కోటకొండను విస్తారంగా కట్టించి వుభయస్థలాలు ధారతనం చేస్తూ
గోనెగొండ విడిచెను. కోటకొండలో వుండి మనకొండకు సంస్థానపతిగా నేను
వంటెనుబు పోతుల యద్దుల దాడి వెంకటదాసలనాయుని కొమార్తె బలుతమ్మ
అనే దాన్ని పెండ్లాడి యిక్కడినుంచి అక్కడి వస్తూపోతూవుండిగాను వారికి
వారికి వచనస్తాపం అయినందున కొన్నిదినాలవెంబడి మనుకొండ సంస్థానమును
యీ వెంకప్పనాయుడు కట్టుకొనెను. వెంకటదాసలనాయునికి కొమాళ్లు నష్టమై వంశం

పాలెగాయను సహా ఆ సంస్థానానికి నియూంవెంకప్పనాయుడే బాధ్యస్థుడాయెను. ప్రబలించి
విజాపురం బాదశాహా కార్యం పోతప్పపడినందు దారలు బిరుదు ఇచ్చింది పంచఘంటా
కటకతురంగా పాలది పావడా నవ బతుని నాని ధవళశంఖులు శంపాలతలాటం నిత్య
పాంబ్రానో ఇవి మొదలయ్న బిరుదులు ఇచ్చి కందనూరు రామనూరు అనవాని రాజ్యమందు
గ్రామం గ్రామం వృబ్బు తావవి ఇస్తావృలు నిర్ణయం చేసి ఇచ్చిరి. ఈ దారభ్య కోటకొండ కేమ
బ్రాళవనుగాండ్ల యూం మూడు స్థలాలకు గ్రామాలు. 1 కోటకొండ్ర కపబ్రాళ 3 మనుగొం
డ. ఇందుక్కు కొన్ని మజరాలు మాత్రం కొన్ని స్థలాలపో యకున్న కొన్ని స్థలాలపోతకున్న
౬ యుండును. ఇందుక్కు ఉత్తర పాయుల రాజ్యం అనికను పడివుండెను. ఇందుక్కు సర్కార్కు అకప్పై
పేలరూపాయలు ఇచ్చి మిగిలిన పైవరన యొక్క శిబ్బంది ఖర్చు చేసుకొని వుండెను. ఇతని
మేలుబడి శాలివాహనశకం 1 ర ౨ ౭ వికృతి సంవత్సరం సన్ ౯ ౩ ౯ ఫసలీ మొదలు సన్నా
౯ ౨ ౯ ఫసలీ చిత్రభాను సంవత్సరం వరకు మొండ్లు ౫ ౧ చేసి చనిపోయెను. తర్వాత ఇతని
కొమారుడు పరమప్పనాయుడు ఇతడు వ్రాయ పోరమి పోరకయుండెను. ఇతడిక్కి
కొమాళ్ళకి వివరం. 1 పెద్దనాయుడు కపబ్రాళలో దొరతనంగా వుండెను. 2 చిన
నాయుడు తండ్రి వుండగానే పటాన్కి అధికారస్థుడై వుండెను. 3 పెద్దముదినాయుడు. 4
చిన్నముదినాయుడు. వీరు వృభ యేలు కందనూరు తాలూకు వృంద కొండ పోకావి
అనుభవించుకొనియుండిరి. 5 పెద్దపరమప్పనాయుడు కపబ్రాళలో దొరతనం చేస్తూ
వుండెను 6 చిన పరమప్పనాయుడు కోటకొండలో అన్నవద్ద వుండెను. 2 కొండలో బళనాయ
డికి సంతానం లేదు. 2 సురతి నాయుడికి సంతానం లేదు. వీరిలోపటాన్కి కోటకొండలో
దొరతనం లగా తండ్రి వుండగానే దొరతనం చేస్తూ వున్నవాడు చిన్ననాయుడు సన్న ౯ ౯ం
ఫసలీ విశు సంవత్సరం మొదలు సన్నా 1 ౦ ౨ ౯ ఫసలీ రౌద్రి సంవత్సరం వరకు ౪ం

యేండ్లు యేలెను. యితని మేలుబడిలో కోటకొండ మజరాగులు బండపల్లి యందర
చెరువు కట్టించెను. ఇతని భార్య రామమ్మ కోటకు తూర్పు భావి కట్టించెను. ఇతడి అన్న పెదనా
యుడు తమ్ముడు పెద్దపరమప్పనాయుడు వీరువుభయులు తపట్రాళ దారతనం చేస్తూవుండిరి.
వీరి అందరికిన్ని కోటకొండ దారతనం చేస్తూవుండిన చిననాయుడే ముఖ్యస్థుడు. ఇతడి దినము
లో యధాప్రకారంగా నడుస్తూవుండెను. తపట్రాళ ౩౨ గ్రామాలు పెద్దనాయుడు పెద్దపరమప్ప
నాయుడు వీరి విభాగించుకున్నారు. తర్వాత చిననాయుని కొమారుడు పెద్దపరమప్పనాయుడు
సన్న ౧౦౩౦ ఫసలీ దుర్మతి సంవత్సరం మొదలు సన్న ౧౦౭౯ ఫసలీ విశ్వావసు సంవత్సరము
వరకు ౬౦ అంబర భూమిన ఆదవాని సుభేదారు కింద సంస్థాన వ్యవహారం చేసుకుంటూ యధా
ప్రకారంగావుండెను. ఏండ్లు ౪౯. తర్వాత పెద్దపరమప్పనాయునికి కొమాళ్లు ౨ వివరం. ౧ ము
సిరిమాధవనాయుడు ౨ చిన వెంకటాద్రినాయుడు. వీరిలో ముసిరిమాధవనాయుడు కోట
కొండ దారతనానికి నిల్చెను. చిన వెంకటాద్రినాయునికి తపట్రాళ దారతనానికి సంతానం
లేక పోయిందిగనుక యీ చిన వెంకటాద్రి నాయునికి తపట్రాళకు పిలుచుకొనిపోయి తపట్రాళ
దారతనానికి సన్న ౧౦౭౯ ఫసలీ పరాభవ సంవత్సరం మొదలు సన్న ౧౧౩౦ ఫసలీ ప్లవంగసం
వత్సరం వరకు ౬౦ ము సుదభూమిన కిందను సంస్థానం యధాప్రకారంగా నడిపెను. యేండ్లు
౬౧ యితడి దినములో బ్రాహ్మల్కు మాన్యం అగ్రహారం జాగీరు వర్తనం బహుమానం దీనికి యిచ్చెను.
తర్వాత ముసిరిమాధవనాయునికి కొమాళ్లు యిద్దరు. ౧ పరమప్పనాయుడు ౨ బళనాయుడు.
వీరిలో పరమనాయుడు సన్న ౧౧౩౮ కీలక సంవత్సరం మొదలు సన్న ౧౧౭౦ ఫసలీ రౌద్రి
సంవత్సరం వరకు యేండ్లు ౧౩ రాజ్యం దారతనం చేస్తూవుండగా యీ రౌద్రి సంవత్సరమందు
మొగలాయి సరదారుడు మహాసింగ్ దేవాండు పైన్యముతోను... దక్షిదేశానికి పోతూ
కోటకొండ వద్ద దిగి వుండగా సంస్థానికుడైన పరమప్పనాయుడు భేటీకి పోక వుండెనుగనుక

...మతే సింగ్లకు కోపం వచ్చి కోటకొండ మీద నుండాలా వేసి బహువుంచిని పాతం చేసి
గ్రామం కాలపేటి నగరు నన్ను దోచి వ్రాది పోవుండే యింట్లు దారగాని యెక్క నగరు యూ వత్తు
అగ్ని సంస్కారం చేసి పరమప్పనాయుని యింకా కొంత జనాన్ని పట్టుక పోయెను. ఆకాలంలో
రాయల వారి మన్నం త్రమందు వ్రాసియున్న తామ్ర శాసనాలు మొగలాయీ వారు యున్న
సన్నదులు మొదలైన సాధకాలు కాలిపోయెను గన్క దస్తరాయి వగైరా కాగితాలు పోయింది. ఈ
పరమప్పనాయుడే తప్పుడు ఈకాలంపన పోతప్పించుకొని పోయి మద్దికెర సంస్థానంలో
వుండిన వాడు హోబళనాయుడు.

౮ సన్న ౧౧౨౧ ఫసలీ దుర్మతి సంవత్సరం మొదలు సన్న ౧౧౩౮ ఫసలీ విభవ సంవత్స
రం వరకు మద్దికెర మొదలైన పరిసర స్థలాలయందు సంస్థానం విడిచి తిరిగి వుండిన యేండ్లు
౮ పతేశింగు పట్టుకొని పోయిన పరమప్పనాయుడు దండుపోనుంచి తప్పించుకొని వచ్చి
రాజర్లు అనే సంస్థానం వారి వద్ద చేరిన వృత్తాంతం ఆయెను. ఇతనికి సంతానం లేదు.

౧౮ సన్న ౧౧౩౯ ఫసలీ శుక్ల సంవత్సరమందు మద్దికెరలో వుండిన హోబళనాయుని
సంస్థానమందు వుండిన పిన్నపెద్దమనుష్యులు బోయి హోబళనాయుని పిలుచుకొని వచ్చి
9 వనుగొండ్లలో చేరి కోట కట్టించి సంస్థానం ప్రబలంచేసెను. కోటకొండ పాడుపడి కాడున్న
యిడిసి పోయి వుండెను గన్కయిక్కడ వుండిన మంది వ్యవహారస్తులు వనుగొండ బోయి
చేరిరి. అప్పుడు వనుగొండ అనే స్థలమే రాజధాని చేసిరి. సన్న ౧౧౬౦ ఫసలీ చిత్రభాను
సంవత్సరం వరకు ౧౮ యేండ్లు బసాజంగు క్రిందను సంస్థానం చేస్తూ వుండెను. ౯౮౫
మామూలు యథాప్రకారం నడుస్తూ వుండెను. సదరు వ్రాసిన ౧౧ యేండ్లలో దారతగం
చేసిన యేండ్లు ౧౮ పరదేశాన పోసంచేస్తూ వుండిన యేండ్లు ౮ ఉంతు యేండ్లు ౨౭.
౯ సన్న ౧౧౬౨ ఫసలీ వృషభాను సంవత్సరం మొదలు సన్న ౧౧౮౧ ఫసలీ విరోధి సంవత్సరము

వరకు పాల్వంచ నాయని కొమార్లు. 1 పెద్దమారప నాయుడు 2 పరమప్ప నాయుడు. యీ
వుభయులు చిన్నవాండ్లుగా వుండగాను పెదమారప్పనాయునికి పటకట్టి పెద్దమారప్ప
నాయని తల్లి పాల్వంచ వుల్లా అనేది దొరతనం చేసిన యేండ్లు.

2 సన్ ౧౧౮౨ ఫసలీ నందన సంవత్సరమందు బసాలతుజంగు తట్టు నల్లా అమీనా
సాహేబు సబదరుజంగు మసాబాని అనే షరాసీసువాడు వీరు మొదలయిన వారు పెద్దగాబు
తో వచ్చి చనుగోండ్ల వద్ద వున్న యద్దపెంటా అనే గ్రామానున్న ముట్టడి వేసి వుండగా
చనుగోండ్ల నుండి మందియీ వర్తు పోయీల దాయీ సేయగా మంది నిపాతం, నిచ్చిన
వారిని పట్టాప పట్టుకొని చనుగోండ్లకు మూడు నెలలు ముట్టడి వేసి తుదకు పాలా చేసి చను
గోండ కోట పుచ్చుకొని బసాలతుజంగు తట్టున బనగాన పల్లి వశమైన అవిఖాన వంశం
అయింది. అప్పుడు పెదమారప నాయుడు పరమప్ప నాయుడు పాల్వంచ మొదలైన వారు
తప్పించుకొని పోయిరి. సన్ ౧౧౮౮ ఫసలీ విళంబిసంవత్సరం వరకూ బసాలతుజంగు
తట్టునుంచి యేలిన యేండ్లు 2. యీ విళంబి సంవత్సరమందు పాల్వంచ తన పెక్కు
మందిని చేర్చుకొని చనుగోండ్ల పైన బనగానపల్లె వారి తట్టున వున్న మందిని పంపి వీరు
నిలిచి వుండగా తిరిగి అమీనాసాహేబు బసాలతుజంగు తట్టునుండి సైన్యంతో వచ్చే
వేళకు పాల్వంచ చనుగోండ్ల విడిచి పోయెను. అమీనా సాహేబు వచ్చి చనుకొండ కోటలు
ఠాణ్యం వేసి చనుకొండ కోట గెలిపించెను. హేవిళంబి సంవత్సరమందు పెద్దమారప్ప
నాయుడు చనిపోయెను. 1 సన్ ౧౧౮౯ ఫసలీ వికారిసంవత్సరం పో బహాదరు తట్టు
నుంచి రోశన ఖాన్ అనే జమాదారు ఫౌజుతో కూడా కాలు కొండ వద్దకు వచ్చి
దిగి వుండగా యిక్కడ్కి పాల్వంచ వచ్చి రోశన ఖానుతో జవాబు సవాలు జేసి యింత
మూడు పరువుల మీద నుకొండ మూరు అనే కల్లా వుండగా ఆస్థలం పాల్వంచ

దాడి ధాటా వేయించెను. అక్కడనుంచి వినుకొండలోనూ పోబళవన్నగారి రాజ్యం
పడెను. బసాలతుజంగు తట్టువారు వెళ్లిపోయివుండిరి. అప్పుడు కొటుకొండ సుధ
11 పాడుగా వుండెను. ఈదేశం యావత్తు పాడుగా వుండెను. అప్పుడు పోబళవన్నయామె
అన్నకొమారుడు పరమప్పనాయుడు అనువాడ్ని పట్టంకట్టి పోబళవన్న కొడమూరు
అనే గ్రామంలో వుండి కొటుకొండ వినుకొండ యీరెండు స్థలాలలో ధారతనం చేస్తూవుండెను
గాని దేశం పాడుగా వుండెను. ౭ సన్ ౧౧౭౦ ఫసలీ శార్వరి సంవత్సరంలో బసాలతుజంగు
తట్టున్నుంచి అరబు అమీన సాహెబు సైన్యములతోకూడా వచ్చి కపట్రాళ పైన మూడునెలలు
యుద్ధంచేసి ధాటావేసి కొండమీద్కి వచ్చి అక్కడ ఒకనెల యుద్ధం చేసే వేళకు
పరమప్పనాయుడు పోబళంవలా గారు స్థలం విడిచి పారిపోయి యీ వృత్తయులు
బహాదరు తట్టున్నగుత్తి లోన ధడబాన అనే జమీందారు వద్ద పరమప్పనాయుడు
నాల్గునూరుమంది సరదారుగా కొలువుకుని వుండి అక్కడనుంచి బహాదరు దర్శనం
చేస్తూనిదయ సంపాదించి బహాదరు వెంబడిగా నుకేను వెడిగి అరికొట్కి పోయి
వుండెను. అప్పుడు మెసనిసీమలో పోబళవన్నను వంచి పోయివుండెను. అరబు అమీగా
సాహెబు ఆదవానిలో వుడిపేరి తట్టునుంచి అమీలుదార్లు ఇతమ్మునా మహాదేవప్ప
మీరు అమలు చేస్తూ సన్ ౧౧౯౫ ఫసలీ విశ్వావసు సంవత్సరం వరకు వెంబ్లో ౧౬
ఆరకొట్కి బహాదరు వెంబడి పోయిన వారు ఆరకొటి ప్రాంతమందు వనిపోయి
వుండెను. పోబళవన్నకు బహాదరు యుద్ధుల ధాడ్డి గ్రామం౧ వ్యావరబండ అనే
గ్రామం౧ అంతు రెండు గ్రామాలు జాగీరు విచ్చివుండగా ఆ గ్రామాలు అనుభ
12. వించుకొని యుండెను. ౧ సన్ ౧౧౯౬ ఫసలి పరాభవ సంవత్సరం వుండు టిప్పుసు
లతాను ఆదవానికి వచ్చి యుద్ధంచేసి ఆదవాని ధాట్యం వేసికొని పాంతాలాకుతబు

దిబోన తట్టు శ్రీనివాసరావు అనే ఉమలవారు కొదమూరి వారున్నంది కోటకొండ కపట్రాళ్ళ వగైరాలు ఆరునెలలు అధికారం చేస్తూవుండగా పైంబళ్ళమ్మ కపటాళ్ళ ఇనమూదప్పనాయుడు అనేవాడు గడ్డమప్పనాయుని కొమారుడు వృభయసంస్థానాన్ని బాధ్యుడుగనున్న పైంబళ్ళమ్మ వెంబడిగా కొండమూర్కి వచ్చినప్పుడు అదవాని హో మొహాబతుజంగు వారి ధాఖ్యం పడనుగన్క మొహాబతుజంగు తట్టునున్నంచి సన్నదు తీసికొని వచ్చి కొండమూరి వానివిఖ కొండమూరి వారున్నంది వ్యవహారం చేస్తూవుండి పైంబళ్ళమ్మ ఇనమూదప్పనాయుడు కపట్రాళ్ళ హోవ్యవహారం చేస్తూవుండెను. ఈ పరాభవ సంవత్సరమందు ఆరునెలలు టిప్పుసులతాను ఉమలు ఆరునెలలు వీరి ఉమలు. యీ పరాభవసంవత్సరం ఆఖరుకేను హోబళ్ళమ్మ చనిపోయెను.

గ్గ సన్న ౧౧౯౭ ఫసలీ ప్లవంగసంవత్సరం యీ హోబళ్ళమ్మకు ఉద్దరు కొమాళ్లకు సంతానం లేదుగన్క కపటాళ గడమప్పకొమారుడు ఇనమూదప్పనాయుడు పైన వ్రాసిన ప్రకారం అదవాని మొహాబతుజంగు క్రిందను వృభయసంస్థానాలకున్ను కర్త అయివుండెను. సన్న ౧౨౦౧ ఫసలీ విరోధికృతుసంవత్సరం వరకు యేండ్లు విరోధికృతు ఆఖరుకు ఇనమూదప్పనాయుడు చనిపోయెను. సదరు వ్రాసిన ౫ యేండ్ల తపశీలు.

౧ ప్లవంగ సంవత్సరమందు ఇహాదరుదండుతో పోయివుండిన పరమప్పనాయుని భార్య తిమ్మమ్మ అనుగాండ్ల బలకాయించుకొని మూందప్పనాయుగారి... కారువానమును చేసితను అనుగాండ్ల కోటకొండ రెండుస్థలాలు అధికారం చేస్తూవుండెను.

౨ కీలక సంవత్సరంలగాయతు సౌమ్య సంవత్సరం వరకు ౭ యేండ్లు సదరు వ్రాసిన పరమప్పనాయుని అన్న పెద్దమూందప నాయుని భార్య ఇన్నమ్మ అనుగాండ్ల కోటకొండ యీరెండుస్థలాలను అధికారం చేస్తూ సరకారుకు మూందప్పనాయుని నముతెసి విహితంగానే

వీరు నడుస్తూవుండిరి

సాధారణ విరోధికృతులు యీరెండు సంవత్సరాలు యిన్నమన్నతి మన్నమన్న గారిక్కి వివాదం
ఏయి యీలీన మీరాండప్పనాయని ప్రభయు సంస్థానం వ్యవహారం వప్పగించిరి. ఇతడు
తను గాండ్లకాలు కొండా కేపల్లాళ వయీడు స్థలాలు ధారతనం చేస్తూవుండెను.
పదకొండయిదు సంవత్సరాలున్నారాజ్ఞాపాడయితే యిన్నమన్నతి మన్నమన్న గారిక్కి తేటం
14 పసంధుండెను గనక్క అల్పంస్వల్పం సరకారుకు యిస్తూవుండిరి. సన్న ౧౭౦౦ శకసపరిధావి
సంవత్సరం మొదలు లీన మీరాండప్పనాయనికొమారుడు గోపాలనాయుడు శిశువుగా
వుండెను గనక్కయి తనిమేనమామ సంధికానాలాలమునినాయుడు సరకారిపోజవాబు
స్త్యాలు వేసి ఆదవానిపు చేవారు గులాంవుకొఖానరాజ్ఞగవనేశ పంతులువారి తఖ్యను
లాలమునినాయుడు గోపాలనాయుని పేరు వేసి సన్న ౧౭౦౫ శకసవరాక్షస సంవత్సరం
వరకూ రయేండ్లు ఫైయున్న జమాబందీ ప్రకారం యిస్తూవచ్చిరి. వీరు యిది మహాఅధికారం చేస్తూ
వుండిరి. సన్న ౧౭౦౬ శకసవనళ సంవత్సరములో ఆరభులి వీసా సాహేబురాగానే
గోపాలనాయుడు వుండగా యితని మేనమామ లాలమునినాయుడు ఆమీనా
సాహేబు కుంపిని మునప్పగించెను గనక్క గోపాలనాయునిక్కి తెలకు యిన్నూరు రూపాయలు గ్రాసం
మెర్పరిచి యిదిగాక యినామతి భూమిని యిచ్చే తాలూకాలు సరకారువారు జప్తుచేసి
కొంతమురు సాంబయ్య అకే వాన్కి అములు యిచ్చిరి గనక్క సన్న ౧౭౦౭ శకసపింగళ
సంవత్సరం వరకు ౨ యేండ్లు వీరి సంస్థానం నడవలేదు. ఇన్నూరు రూపాయలు
గోపాలనాయుడు జీవితం యిదిగాక మాన్యం యినామతి నడిపిస్తూవుండిరి. పైనవ్రాసి
యిన మన్నతి మన్నమన్న యీ ప్రభయుల్కి ఆదవానితాలూకాలో అలగెరా అనే గ్రామం
15 రెండువేల రూపాయలు జాగిరు యిచ్చివుండిరి. తనుతే ఆ ప్రభయుస్త్రీలు ఆ జాగిరు గ్రామం

అనుభవించుకొని యుండిరి.

— ౨ సన్న ౧౨౫౦ ఆ కాళయుక్తి సంవత్సరం లగాయతు సన్న ౧౨౬౮ ఫసలీ సిద్ధార్థి సంవత్సరం వరకు బనగానపల్లి గులాము అలిఖాను ఆదవానిపై గోలకొండ వారి తట్టున జిరాయితీ సుస్తావుండగా పందికోనాలాల మనినాయుడు సరకారు తట్టున్ను అములుదారుగావుండెను. సిద్ధార్థి సంవత్సరంపై వ్రభయ సంస్థానాన్ని కర్తయైన గోపాలనాయుడు మనిపోయెను. కాలుకొండ కపబ్రాళ సంస్థానికులు సంతానం లేక పోయెను. సిద్ధార్థి సంవత్సరం వరకు సదరు వ్రాసిన యినాంలు రూపాయిల జీతం యినాము మతు భూమి యిదిగాక చిన్నమ్మ తిమ్మమ్మగార్లు అలగిరి జాగీరున దస్తావుండెను.

౩ సన్న ౧౨౧౦ ఫసలీ రౌద్రి సంవత్సరంపై కుంపణీవారి తట్టున కుంబి మంత్రాలు సాహేబులవారు వచ్చి ఆదవాని సీమ యీ సీమ మొదలయ్యేది జప్తీ చేసి చినమ్మ తిమ్మమ్మగార్లు అలగిరి అనే గ్రామం రౌద్రి సంవత్సరం మొదలు దుర్మతి సంవత్సరం వరకు జాగీరు నడిచెను. గోపాలనాయున్ని పూర్వా నడుస్తూ వున్న యినాంలు రూపాయిల జీతం యీ గోపాలనాయున్ని యిద్దరు తల్లిగారు వారి పేరు సీతమ్మ ౧ చెన్నమ్మ యీ వ్రభయులు ౨౦౦ నూరు రూపాయిలు వంతున జీతం నడిపించిరి. యిదిగాక యీ వ్రభయులు యినాము భూమి యిన్నిన దిపించిరి. దుందుభి సంవ
16 త్సరంపై జాగీరు జప్తీ చేసి గ్రామం మొకరు చేస్ని వివరం. ౧ పాలుళనాయున్ని కుమారుల్ల వీరిపై యిక్కడ సంస్థానాన్ని దారతనం చేస్తూ వున్నవాడు పెద్దమాదప నాయుని భార్య చిన్నమ్మ అనే దాన్ని కి ౧౩ నూరు రూపాయిలు మలా మరసి రూపాయిలు జీతం.

పాలుళనాయున్ని రెండో కుమారుడు పరమప్పనాయుడు బహాదరు చెంబడిగా పోయి ఆరకోటి సీమపై మనిపోయి వున్నవాని భార్య తిమ్మమ్మ అనే దాన్ని ౨౦౦ నూరు రూపాయిలు జీతం. కపబ్రాళ మనమాదప్పనాయుని భార్య యిద్దరు.

1 సీతమ్మకు నె|1కి నూరు రూపాయలు జీతం 1 చిన్నమ్మకు నె|1కి నూరు రూపాయలు జీతం. ఈ నలుగుర్కి సదరి వ్రాసిన ప్రకారం నె|1కి జీతం యిదిగాక యినాముతు భూమి నడిపిస్తూ వుండగా నురక్తాక్షి సంవత్సరమందు సీతమ్మ చనిపోయెను. గనుక ఆపట్టు జీతం నడవలేదు. క్రోధన సంవత్సరంలో చిన్నమ్మ చనిపోయెను గనుక ఆమె జీతమున్ను

17 నిలిచిపోయెను. కడమ యిద్దరు తిమ్మమ్మ ఒకే ఆమె కొడుకు కొండప్ప వున్నది. ఆమెకు కుంఫిణీవారు నె|1కి నూరు రూపాయలు జీతం నడిపించుచున్నారు. చెన్నమ్మగారు కపట్రాల పొవ్వండి నె|1కి నూరు రూపాయలు కుంఫిణీవారు జీతంయిచ్చి నడిపిస్తూ వున్నారు. ఈ 1 వ్రభయములు నె|1కి ఆసామి|1కి నూరు రూపాయలు జీతమున్ను యిదిగాక యినాముతి భూమియిన్ని నడుస్తూ వున్నది. సన్న 1౮ 1ల విభవ సంవత్సరం వరకు కుంఫిణీ ఒములు జారీగా నడుస్తూ వున్నది కనుక వేంపల్లె. ఈ కుంఫిణీ ఒములలో క్రోధన సంవత్సరమందు యీ చిన్నమ్మ చనిపోయిన తర్వాత ఆమె పూర్వమందు సాకుతూ వున్న కనకగిరి దాసల నాయని కొమారుడు వెంకప్పనాయుడు ఒకేవాడు చిన్నమ్మకు బంధుత్వమున్నాడని వాక [illegible] మంత్రాలు సాహెబువార్ని కొచ్చి వుండగా జీతం సెలవులు యిచ్చే దాసల [illegible] కొమారుడు వెంకప్పనాయుడు దాసల నాయుడు వ్రభయులకు సంబంధం లేదని [illegible] ప్రానవి దాఖలు సాగవెసెరి కనకగిరి వారు వీరికి దాయాదులు. కొడుకొండ [illegible] కుల గాన వారా వంశావళి మూలపురుషుడు గుజ్జలపరమప్పనాయుడు. [illegible] యిద్దరు కొమాళ్లు 1 నల్లవెంకప్పనాయుడు ముఖ్యుడు 1 మెర్ర వెంకప్ప నాయుడు యితనికి చేరిన వాడు ఇతడి వంశస్థులు. వీరిలో నల్లవెంకప్పనాయు డికి యిద్దరు కొమాళ్లు 1 పెద్దపరమప్పనాయుడు ముఖ్యుడు 1 చిన్నపరమప్ప నాయుడు యితడికి సంతానం లేదు. ఈపెద్దపరమప్పనాయుడి 1 వెంకప్పనాయుడు

ఇతని పేరే గాని గొండ్ల వెంకట కోటకొండ కపట్రాల వనుగొండ్ల యీ మూడు స్థలాలకు
దొరతనానికి ముఖ్యుడు. ఈ వెంకటప్పనాయనికి పరమప్పనాయుడు అనే కుమారుడు. యీ
పరమప్పనాయని కొమాళ్లు ౧ పెదనాయుడు కపట్రాల సంస్థానానికి చేరెను యితనికి
సంతానం లేదు. ౨ చిన్ననాయుడు యితడు కోటకొండ వనుగొండా యీ రెండు స్థలాల్లో
ముఖ్యంగా దొరతనం చేసిన వాడు. ౩ పెద్దముద్దినాయుడు యితడు వ్య బందకొండలో కావలి
౧౦ గను భక్షింపుకొని వుండెను. ౪ చిన్నముద్దినాయుడు అన్నవద్ద వుండి కొండలో వుండెను.
యీ వుభయులు కొన్ని దినములు సంతానం నడిచి తర్వాత సంతానం నిలిచిపోయెను.
౫ పెద్దపరమప్పనాయుడు కపట్రాలలో అన్నపెద్దనాయుని వద్ద వుండెను. ౬ కొండలో
బలనాయుడు, సురతినాయుడు. వీరు యిద్దరు కోటకొండలో వుండిరి. వీరి వుభయులకు సంతానం
లేదు. వీరిలో కోటకొండా వనుగొండ్లకు ముఖ్యంగా దొరతనం చేసిన వాడు చిననాయుడు.
కపట్రాల దొరతనానికి పెద్దపరమప్పనాయుడు. కోటకొండ దొర అయిన చినానాయుని
కుమారుడు పరమప్పనాయుడు పరమప్పనాయుని కొమాళ్లు. ౧ ముసలి వీరప్పనాయుడు
చినవెంకటాద్రినాయుని కపట్రాల వారికి సంతానం లేక వుండెను. గనుక యితనిని కపట్రాల దొ
రతనానికి నిలిపిరి. కోటకొండ వనుగొండ్ల ముసలి వీరప్పనాయుడు దొర యితని కొమాళ్లు.
౧ పరమప్పనాయుడు యితనికి సంతానం లేదు. ఫతేసింగు దండు తోకుండా బోయి
లా వెళ్లి వాడు వని పోయెను. ౨ పోబళనాయుడు. యీ పోబళనాయుడు ముఖ్యస్థుడు
ఇతనికి కొమాళ్లు యిద్దరు. ౧ పెదవీరప్పనాయుడు. యితనికి సంతానం లేదు. ఇతడే
ముఖ్యుడు. ౨ పరమప్పనాయుడు బహాదరు వెంబడిగా పోయి ఆరకోటే సీమ వారి
వని పోయెను. ఇతనికి సంతానం లేదు. ఉభయులకు సంతానం లేక పోయింది గనుక
కపట్రాలను గద్దముప్ప కొమారుడు చినముదపనాయుడు అనే అతని మూడు స్థలా

ఒకేసారి పారాయణం చేసిన వాడు. ఇతని కొమారుడు గోపాలనాయుడు యీగో
పాలునాయునికి సంతానం లేదు. గనక యిక్కడి యీ సంస్థానికులకు సంతానం లేదు.
అంతా స్త్రీలు వుండిరి. వారిలో యిప్పుడు వుండేవారు. 1 పరవుప్పనాయని భార్య తిమ్మక్క
కాటుకొండలో వున్నది. 2 అనమూందప్పనాయని భార్య చెన్నమ్మ 3 నేతి కపట్రాళలో
వున్నది. ఈవుభయ సంస్థానికులకు సంతానం లేదు. కనక అది దారలు దాయాదులు.

21 ఈ కాటుకొండ కాపు మొదలయ్నది విడిచిపోయి వున్నది. కాటుకొండకు ఆగ్నేయ
భాగమందు మూలకొండ అని వక కొండ వున్నది. అక్కడ పూర్వం మూలవాండ్లు వుం
డిరి గనక ఆ మూలకొండ అని పేరు. దానిపైనా బురుజు వున్నది. కాటుకొండకు పశ్చిమాన
సమీపంగా దానబండా అని వున్నది. దానిమీద దానం చేసిన్నది గనక దానబండా అని పేరు.
దానిపైన బురుజు వున్నది. కాటుకొండ కొండపైన నీళ్ళు లేవు. కాటుపైన దర్వాజా 1.
పూరుమట్లు శాపారపనాకు. 1 పూర్వదిక్కున ఒక వెలుదరవాజా 2 పశ్చిమాన కేపట్రా
శదరవాజా. యిప్పుడు మొదలయ్నది యిడిచి పోయింది గనక నాల్గు ప్రక్కల దోవపడివున్నది.
ఈవూరిలో వుండే దేవస్థానం. 1 ఆంజనేయులు పూజనడుస్తున్నది. 2 గవిరంగనా
యకులు పండగదినాలలో పూజనడుస్తూ వున్నది. ఇది ఖనగవిలో వున్నది 3 రామేశ్వరు
డు, పండగదినాలలో పూజ 4. పద్మనాభదేవాలయం శ్రావణకార్తీకమందు పూజనడు
స్తున్నది. 5. చలదరాయన్కి పూజ లేదు. కొప్పనిదండు వాండ్లు భిన్నం చేసిరి. 6 మల్లి
కాలయం పూజ లేనిది. 7. వీరభద్రదేవాలయం పూజ నడిమే దిక్కు బసవన్న
పూజనడుస్తున్నది. ఇంకా కొన్ని మన్నదేవాలయాలు వున్నవి. యిప్పుడు యీ
కాటుకొండ వకవేపూ జూ పంటపొల్ల్యాలేదనడుస్తూ వున్నది. ఈవూరిలో పండే
పంటలు. 1 జొన్నలు 2 సజ్జలు 3 కొర్రలు 4 మూలుక్క 5 ఉలవలు 6 ఆముదాలు

7, అనుములు 8, కందులు 9, వులవలు 10, పెసలు 11, రాగులు 12, మిటికెలు 13, వరిపంట స్వల్పం. కాయకూరలు వేవ్వ. పత్తి స్వల్పం. ఈభూమి యర్రభూమిగనుక గోధుమలు శనగలు తెల్లజొన్నలు పండేదిలేదు. మామిడిచెట్లు వున్నవి. ఈసీమ వాయువులు అమ్మేదిలేదు. యీసీమలో జాతులు ఖరలు, కెవికలు, మొదలయ్నివి కొజమీరా పెంటకల్లు అనేగ్రామాలలో బోరలు శేలాలు 30 రూపాయిలు విలవరకు అవుతున్నది.

ఈప్రకారం వ్రాయించినవారు కరణం భాస్కరయ్య:—

కపట్రాల సంస్థానం కైఫీయతు.

1 పూర్వభాగమందు యీకపట్రాలకు ఉత్తరభాగమందు సామీప్యంగా అంగాపురం అనేగ్రామం వుండగా ఆకాలు కొండకు సంస్థానికులువచ్చిన వివరం. పూర్వంగుజలపరమప్పనాయుడు అనే అతడు కొండరాజ్యంనుంచి అయిదునూరువుందితో వచ్చి విజయనగరపట్నమందు అక్కరాయ రాయులవారి ఆశ్రయించి వారి కొల్వాలో కష్టపడి కాలాలు జయుకుపాత్రులయి వుండగా రాయలువారు చతుర్దిక్కుల దిగ్విజయం చేస్తూవచ్చి యీగుజలపరమప్పనాయని పిలిపించి నీవు మమ్ము కనిపెట్టుకొని వున్నావు నీ మనమున వేమి వున్నది. అని విచారింపగాను అప్పుడు పరమప్పనాయుడు మనవిచేసినది. మీరు నరపతులు మాకు పారంపరిత్రం ముకర్రి విస్తారంగా వుండేలాగున చేయవలెనని మనవి చాయగా వారిదయవచ్చి త్రివిష్టానదీతీరం రాయచూరు గద్వాల ఆదవాని కందనూరు మొదలయ్ని రాజ్యం చేయందుగా వున్నది. ఆకాలాం కాలు కాపాడుకొని వుండవలెనని కావలి రుసుములు సావు వర్తనా మొదలయ్నది మేశ్వరలయిచ్చి తామ్రశాసనాలు వ్రాసి వరహాముద్రిక వేయించి యిచ్చిరి వారిచ్చె లవ్వ ప్రకారం యీపరమప్పనాయుడు ఆదవానిసీమలో చేరి కెల్లా బందోబస్తుగా కాపాడుకొని బోగముద్రలు తమ ఆధీనం చేసుకొని కావలి రుసుములు

అనుభవిస్తూవుండెను. ఆ పెరమప్ప నాయని కొమాళ్ళు 2. 1 నల్ల వెంకప్పనాయడు
2 ఎఱ్ఱ వెంకప్ప నాయడు. వీర్లరాయలవారి సముఖానకు వెంట బెట్టుకొని పోయి
వారికి ముందర ఆహారం చేసి యియ్యవలెనని మనవి చేయగా వారు దయచేసి గాన
గొండ్ల కోట కొండ యీరెండు గ్రామాలు సన్నదు చేసి యిచ్చి కొన్ని పల్లెలు మేర్పరచి
యిచ్చిరి. నల్ల వెంకప్ప నాయడు గానగొండ్ల జాగా చేసుకవుండెను. కొన్ని దినాలకు
బయటవాడి అనే గ్రామం తన ఆధీనం చేసుకొని ఆ స్థలంలో మిరాశిలు తాము సంపా
దించి ఎఱ్ఱ వెంకప్ప నాయడు నిలచెను. నల్ల వెంకప్ప నాయడు అక్కడి నుంచి కోట
కొండకు వచ్చి గ్రామం విస్తారం చేయించి ఖారాతసం చేస్తూవుండెను. ఈ నల్ల వెంకప్పనా
యనికి ఇద్దరు కొమాళ్ళు 1 పెద్దపెరమప్ప నాయడు 2. చిన్న పెరమప్ప నాయడు.
పెద్దపెరమప్ప నాయనికి వెంకన్న అనే కొమారుడు కలిగెను. ఇతడు గానెగొండ్ల వెంకన్న
అని ప్రసిద్ధి పొంది కోటకొండ వ్యవహారం చేస్తూవుండి నాకేదినం వేటమార్గంగా యీ
స్థలానికి వచ్చి కపటిగాని రాళ్ళు అనే కొండ యెక్కి యీ కొండ జాగా రమ్యమైన
గావుండినందున కొండ కోట కట్టించి దిగువ పేట కట్టించి కపట్రాల అనే పేరు
పెట్టెను. కపట్రాల కోట కొండ పృథ్వియున స్థానమేస్తు బహు ప్రసిద్ధి వుండి వను
గొండ్ల సంస్థానికుడైన నలపోతు వెంకటదాసరి నాయని కొమార్తె బలుకమ్మ
అనే దాన్ని పెండ్లాడి కొన్ని దినాలమీదను వార్కి వీర్కి కలహం పనంచడి వనుగొండ్ల ఉత్రముచే
తరువాత వనుగొండ్ల వెంకటదాసలనాయని కొమాళ్ళుంత తివేక పోయెను. గన్న
యీ వెంకప్ప నాయకుడే వనుగొండ అధిపతి ఆయెను. ఇతడు ప్రభువుల వద్ద శాసా
కార్యముందు జెయించేసి బిరుదులు సంపాదించిన వివరం 1, పంచవర్ణ తురంగం
2, వాళదిపావడా 3, నగారా 4, నవ్వుబతుకు 5, నిశాని 6, ధవళశంఖములు 7, నిత్యసాంబ్రాణి

8, సింహాద్రి తలాటం. ఇవి మొదలైన బిరుదులు సంపాదన చేసి శానా ప్రసిద్ధిగాంతం నులు, ఆదవాని రాయమూరు మొదలైన గ్రామాన గ్రామము మీందు వృయతొవ విస్తృత వర్తనలు సంపాదన చేసి కోటకొండ కపట్రాల మనుగొండ యీ మూండు జాగీ దారతనం చేసిన వివరం గ్రామాలున్నై, కోటకొండ గ్రామాలు ౩ కపట్రాల గ్రామాలు ౩ మనుగొండ గ్రామాలు కెసున్న దారతనం చేస్తూ వుండి లక్ష రూపాయల రాబ్డి యిందుకు సర్కారుకు ఆరువేల రూపాయలు యిస్తూ కడమ తనమొత్తం సిబ్బంది ఖర్చు క్రింద నడుస్తూ వుండెను. ఇతడే మొదలు బడి శాలివాహన శకం ౧౭౫౨ విక్రృతి సంవత్సరం మొదలు చిత్రభాను సంవత్సరం వరకు యేండ్లు ౫౧.

4 తర్వాత వెంకటప్పనాయని కుమారులైన పరమపనాయునికి కొమాళ్లు. కపట్రాల కోట దారతనానికి వచ్చిన వారు. ౧ పెదనాయుడు యితనికి సంతానం లేదు. ౨ పెదపరమప్ప నాయుడు. పులికంద కొండపో నివిలి కొంవలి అనుభవిస్తూ వుండిన వారు. ౧. పెద్ద ముదినాయల దూఖనమ నినాయుడు. కోటకొండలో ఉన్న వారు ౧, అన్నానాయుడు పటాడి కారం ౨, మన పరమప్ప నాయుడు ౩, కొండమాల ళనాయుడు. ౪, సురతి నాయుడు. వీరిలో యీ వృద్ధ్యా దారతనాన్ని వచ్చిన వారు పెద్దనాయుడు పెద్ద పరమప్ప నాయుడు. ఈ వుభయులు దారతనం చేసిన ది శాలివాహన శకం ౧౭౭౨ అనుకొని విషునామ సంవత్సరము మొదలు శక ౧౭౬౬ తారణ సంవత్సరం వరకు మొత్తం యేండ్లు ౬౪ అను భవించుతాని ... మూండు వేల రూపాయల రాబడిని దారతనం చేసుతాని దినాగాన్ని ౦ వేల రూపాయలు యిస్తూ వుండిరి. కోటబందోబస్తు చేసి పెద్దనాయుడు పూర్తి

5 యీరాజ్య భాగమంది సొమ్ము వుండు నంతవన భావితప్పించెను. తర్వాత పెద్ద నాయుని సంతానం లేదు గనుక పెద్దపరమప్పనాయని కొమాళ్లు యిద్దరు.

బోజప్పనాయుడు, చిన్నమనాయుడికి సంతానం లేరు. వీరిలో బోజప్పనాయుడు పలూధికారి
గా వుండి యేలిన యేండ్లు శకం ౧౫౬౭ పార్థివ సంవత్సరం ఆరంభం శకం ౧౬౧౨ ప్రమోదూత
సంవత్సరము వరకు యేండ్లు ౪౫ యథాప్రకారంగా ధారతనం చేస్తూ వుండెను. తర్వాత బొజ్జ
నాయుని కొమారులు ౧ గోపాలనాయుడు పలూధికారి ౨ పరమప్పనాయుడు యితర్లు సంతా
నం లేరు. వీరిలో గోపాలనాయుడు తన యొక్క కుటుంబంతో కూడా తిరుపతి శ్రీ వెంకటేశుల
యాత్రకు పోయేటప్పుడు తన యొక్క శిఖా వుంగరం వృష పోరసద్ధు పరపప్ప అనే వాని చేతకు
యిచ్చి తిరుపతికి పోయి వుండగా యీ సమాచారం పరమప్పనాయుడు విని నేను వుండగా నన్ను
బాలకకు ఉంగరం రెండవ వారి చేత యిచ్చి పోయెను అని తాను అసమాధానంగా గద్వాల్కు
పోయి వుండెను. గోపాలనాయుడు తిరుపతి యాత్ర చేసుకొని యిక్కడికి రాగానే తమ్ముడు అస
6 మాధానంగా అలిగి పోయినని గద్వాల్కు మనుష్యులైన సావుకారులను పంపించి పరమప్ప
నాయనికి పింఛను ౫ వేల రూపాయలు పరమప్పనాయనికి యిచ్చెను. పరమప్పనాయుడు ౫
వేల రూపాయలు ఖర్చు చేసి ప్రాక్కా రూర్పు సముద్రంగా భావి తవ్వించి దాని పేరు పరమప్పనా
యుని భావి అని పేరు పడెను. అప్పుడు అనేక సహస్ర బ్రాహ్మణులకు సంతర్పణ సంభావన
మొదలయినవి యిచ్చెను. గోపాలనాయుడు బ్రాహ్మణులకు వరశాసన భూదాన విద్యావంతు
లకు జాగీరులు మొదలయిన ధర్మాలు చాలా చేసియిచ్చెను. ఇతడి యేలుబడి శకం ౧౬౫౨
సాధారణ నామ సంవత్సరం వరకు యేండ్లు ౪౦. ఈ గోపాలనాయునికి సాంబోబునాయను
కొమారుడు వుండగా అతని పేరిట పేట కట్టించెను. మూడు యేండ్ల వాడుగా నుండగా పెండ్లి
అయి చనిపోయెను.

తర్వాత వీరికి సంతానం లేక పోయెను గనుక కోటి కొండ వారి ఆడపిల్లకు యిక్కడ
గోపాలనాయని భార్య వెంకటలక్ష్మనాయకురాలు. యీమె కొండలు సాంబినాయని భార్య

అప్ప మన్న నాయనింగారు. ప్రజలతో మంచిగా వుండి తనకు తన వారసు దాయాదులని యిక్కడ తనకు తని
పోలిని మన్న మన్న కొమారుడు వెంకటాద్రి నాయుడు అనేవాడిని పిలువనంపించి పట్టము కట్టి
పెంచిండిన శకం ౧౬౭౩ విరోధికృతు సంవత్సరం ఆరంభించి శకం ౧౬౭౭ పింగళ సంవత్సరము
7 వరకు యేండ్లు ౪ యేలెను. తర్వాత శకం ౧౬౯౦ కాళయుక్తి సంవత్సరం నుంచి వరదప్పనాయు
ని కొమారుడు వెంకటాద్రి నాయుని కోటకొండ కోసుమును చెల్లప్ప [illegible] కొత్తపుంత
వృత్తమును పట్టేసింగు కోటకొండ దాచెను. తప్పులందుమాత్రం జోగవేరు. శకం ౧౬౯౭
[illegible] సంవత్సరం వరకు యేండ్లు ౭ యితనికి సంస్థానము లేదు.

తర్వాత పూర్వం వృత్తాంత కొండవీడు వృన్నవారి తండ్రి. పెద్దముని నాయుడు చిన్న
ముని నాయుడు వీరిద్దరు అన్నదమ్ములు. చినముని నాయుడికి సంతానం లేదు. పెద్దముని
నాయునికి వెంకటాద్రి నాయుడు. ఆ వెంకటాద్రి నాయునికి వరదప్పనాయుడు. ఇతనికి
బుచ్చప్ప నాయుడు చినవరదప్పనాయుడు యిద్దరు కొమాళ్లు. వీరియిద్దరిలో బుచ్చప్పనాయుని
కొమారుడు వెంకటాద్రి నాయుని యిక్కడికి పిలువనంపించి [illegible] ౧౬౯౮ [illegible]
నామ సంవత్సరం పట్టంకట్టి ౧౭౦౮ [illegible] సంవత్సరం వరకు ౧౦ యేండ్లు యేలెను.
ఇందు వారిలో యీ వెంకటాద్రి నాయని పిన్నయ్య కొమారుడు పెద్ద వరదప్పనాయుడు మరాఠ
వెళ్ళి [illegible] చేసి చనిపోయెను. తర్వాత శకం ౧౬[illegible] [illegible] పెద్ద
వరదప్పనాయుని కొమారుడు చినవరదప్పనాయుడు నెలశిశువుగా వుండగా యీశిశువు తల్లి
8 తింబమ్మగారు అన్నవారి పేర పట్టంచేసి యేలుతూ వుండగాను విరోధి సంవత్సరం
అభిషేకము బహాదురు వల్లి కోటకొండకు వొచ్చి పరువు [illegible] దిక్కు కుమారు
[illegible] యిక్కడ వున్న [illegible] మనుష్యులు కొందరికి
చెప్పులు [illegible] యిక్కడ [illegible]

ముకుళ్లు తోసింది తిమ్మయిక్కడ యూంపగా వీరుభయస్థులై థాణాలు చేరి అప్పుడు యీన మూదప్పనాయునికి కొండపైనుంచి దిగంగ దోవతో పిలుచుకొని పోయి ముద్దికెరె చేరిరి. బహాదరు యూన్ఖాను దాని సంసారిలును చెరపట్టినప్పుడు పన్నెండు మొదలయ్యె దస్త్రతియి వేబూగా వుండిన కాగితాలుపోయింది. యీయన మూదప్పనాయుడు శకం ౧౬౯౧ విరోధి సంవత్సరం వరకు యేండ్లు ౧౧ కారతనం చేసి ముదికెరె పోయి చేరెను.

తర్వాత శకం ౧౬౯౨ వికృతి సంవత్సరమున బహాదరు యూన్ఖాని థాణా బసాలతు జంగు వారికి వచ్చెను. వారి తట్టునుంచి కిల్లేదారు ముస్తాలు ఖుంది కొలువాని వుంచిరి. అప్పుడు మొదలు ముదికెరె బహాద్దరు తదనంతరం తంగేడు ధారనాటాం వరెడ్డి, బుద్ధులాలం వీరు శకం ౧౭౦౦ విళంబి సంవత్సరం వరకు యేండ్లు ౯ యిందులో యీన మూదప్పనాయుడు
౧ ముద్దికెరెనుంచి ఆనెగొంది కనకగిరి ప్రాంతాన చేరి వుండి అక్కడినుంచి మందిని చేర్చుకొని ఇతని వేలన మాం ముకేశవనాయుడు అనేవాడు నన్ను పరివారుడై యితడిని యీన మూదప్పనాయడు, హోబళమ్మగారు పంపించగా యీకేశవనాయుడు మందిని వెంబడి తీసుకొని యీవ్వారి కొండ రాత్రివేళ యెక్కి బసాలతు జంగు తట్టున వున్న కిల్లేదారుని కొంచు తోసి కొంత మందిని చంపగా కడమ మంది పారిపోయిరి. అప్పుడు కేశవనాయుడు కొలువై వుండగా తిరిగి బసాలతు జంగు తట్టునుంచి అరబు అమీ నాసాహేబు అనేవాడు సైన్యముతో వచ్చి మూడు నెలలు ముట్టడి వేసి యుద్ధం చేసేటప్పుడు కొండలో వుండే వారిక్కి అశనాన్కి లేక అంతా కలపత్తి గింజలు చర్మాలు తిని వారి చేతికి చిక్కక పారిపోయిరి.

తర్వాత శకం ౧౭౦౧ వికారి సంవత్సరంలో బహాదరు ఖాను కుమారుడు జమాదారుడు రోశన ఖాన్ అనేవాడు బసాలతు జంగు థాణా తీసి తన యొక్క థాణా వుంచుతూ వుండగాను యీన మూదప్పనాయుడు హోబళమ్మ హోబళమ్మ కొమారుడు పరమప్పనాయుడు

[illegible]గిరి నుండి వచ్చి రాజకుమారుడు ... చేసికొని వారి ఆసరా వల్ల కోటవారి ...

[illegible] ఇక్కడున్న మాదప నాయుడు పరమప్ప నాయుడు వీరు ఉభయులు ఇక్కడ

[illegible] వారి బలము వల్ల ... ఉండెను.

[illegible] శకం 1... శార్వరి సంవత్సరములో ... వచ్చి

10 [illegible] ... వేసి ... కాని ... ముందుగా ...

[illegible] ... కాని ... చేసెను. అప్పుడు పరమప్ప నాయుడు కోటవా

[illegible] ... చేస్తూ ఉండెను. ... పరమప్ప నాయుడు ఇక్కడినుండి

[illegible] ... మాదప్ప నాయుని ... వేసుకొని

[illegible] ... అనే గ్రామం ...

[illegible] ... మాదప్ప నాయుడు ఇక్కడ ...

[illegible] ... అనే ... అధికారం చేస్తూ ఉండెను

[illegible] ...

[illegible] శకం 1... పరాభవ సంవత్సరమందు ...

[illegible] ...

[illegible] ... ఆరు నెలలు ఉండెను. తరువాత ...

[illegible] ... అనే వాడు సంస్థానికులను ... వేసెను

[illegible] ... మాదప్ప నాయుడు ఇక్కడికి వచ్చి ... శకం 1... విరోధికృతు

[illegible] ... వరకు ... విరోధికృతు ...

[illegible] శకం ... మాదప్ప నాయుని ...

[illegible] ... ఉండెను.

కాశీ షువ్వన కుమేన మామ లాలమునినాయుడు పందికొనవాడు గోపాలనాయని పేరు వేసి వ్యవహారం చేస్తూ వుండెను. అప్పుడు ఆదవానివారి రాజా గనేశ పంతులు సుబేదారుగా వుండెను. వీరు వార్కి నడుము కొంటూ వుండిరి. శకం ౧౭౧౭ రాక్షస వరకు యేండ్లు యీ దినాలలో సరకారు జమాబంది ప్రకారం పైకం సర్కారుకు యిస్తూ వుండిరి. పరీధావి సంవత్సరమందు యీ దేశంలో కరువు పడి రూపాయికి శేరు జొన్నలు మొదలయ్యిన అమ్ముతూ వుండెను. అందువల్ల బహు జనక్షయము ఆయెను. ఇదిగాక యీస్థలాన్కి ముట్టుపూర్వమందు కలాపనలు అయి దేశం పాడుపడి వుండెను.

తర్వాత శకం ౧౭౧౮ నళసం॥లో అమీనాసాహేబు వచ్చి రాయమూరు ధాన్యం వేసివుండగా గోపాలనాయుడు యితని మేనమామ లాలమునినాయని అన్న రామానాయుడు రామూర్కి పోయి అమీనాసాహేబువారి ఛేటి అయి సంస్థానం వప్పజెప్పగా అమీనాసాహేబు గోపాలనాయున్కి ౨౦౦ యిన్నూరు రూపాయలు జీతం రామానాయునికి ౨౦౦౦ రూపాయల జీతం మొకరరు చేసి మధాగ్న్యం వేసి యమగనూరు మహాదేవప్పకు
12 అమలదారిగా పంపించెను. అతడు శకం ౧౭౧౯ పింగళ సంవత్సరం వరకు యేండ్లు కొండు.
తర్వాత శకం ౧౭౨౦ కాళయుక్తి సంవత్సరంలో గులాముహిఖాను అనే ఆయన బనగానపలివాడు ఆదవాని రాజ్యం చేస్తూ వుండగా లాలమునినాయుడు వారితట్టుమించి అమలదారి చేసి కొని సరకారుకు పైకం యిచ్చి శకం ౧౭౨౧ సిద్ధార్థి సంవత్సరంలో గోపాలనాయుడు చనిపోయెను. తర్వాత గోపాలనాయుని తల్లి చెన్నమ్మ శివమ్మ యీ వుభయుల్కి గులాముహిఖాను ౨౦౦ వుభయుల్కి నూరు రూపాయలు జీతం యిచ్చిన జీవించిరి. యీనామతు భూమి యిన్నిన దుస్తూ వున్నవి. తర్వాత శకం ౧౭౨౨ రౌద్రి సంవత్సరంలో కుంపిణి గొల్లట్టున మంత్రాలసాహేబువారు వచ్చి యీసీమ జప్తు చేసిరి.

సీతమ్మకు ౩౹ కి నూరురూపాయల జీతం చెన్నమ్మకు ౩౹ కి నూరురూపాయలు జీతం యిదిగాక
వుభయులున్ను యినాం మతిభూమి యిచ్చినది పిస్తావుండగా రక్తాక్షి సంవత్సరమందు సీ
తమ్మ చనిపోయెను. సీతమ్మకు యిచ్చే జీతం నిల్చిపోయెను. చెన్నమ్మకు మాత్రం
జీతం యినాం మతిభూమి నడుస్తూవున్నది. ఈ చెన్నమ్మ యీ వ్రాత వ్రాసేవున్నది. శకం ౧౭౩౹
13 శుక్లసంవత్సరం వరకు కుంఫిణీవారలు జారీగా నడుస్తూవున్నది. ఈ కపట్రాల సం
స్థానికుల వంశావళి విమాల ప్రథం పురుషుడు వుజ్జల పరమప్పనాయుడు యితనికి కొమాళ్లు
యిద్దరు. ౧ నల్లవెంకప్పనాయుడు ౨ ఎఱ్ఱవెంకప్పనాయుడు ఇయువాడికి చేరివుండేవారు.
ఇతడి వంశస్థులు. నల్లవెంకప్పనాయునికి చిన్నపరమప్పనాయుడు ౧ పెద్దపరమప్ప
నాయుడు ౧ వీరు యిద్దరు కొమాళ్లు వీరిలో చిన్నపరమప్పనాయునికి సంతానం లేదు.
పెద్దపరమప్పనాయునికి వెంకప్పనాయుడు యితడే సంస్థానానికి స్థాపనకర్త. యితని
కొమారుడు పరమప్పనాయునికి కొమాళ్లు ౮. కపట్రాల వారసానికి వచ్చినవారు.
౧ పెద్దనాయుడు ౨ పెద్దపరమప్పనాయుడు యితడికి సంతానం లేదు ౨ వుళిందకొండకు
14 చేరినవారు. ౧ పెద్దమునినాయుడు ౨ చిన్నమునినాయుడు. ౪ కోటకొండలో వున్నవారు
౧ చిన్ననాయుడు పట్టాభిరామి ౨ చినపరమప్పనాయుడు ౩ కొండ వాళ్లనాయుడు ౪ సురతి
నాయుడు. వీరిలో కపట్రాలకు వచ్చినవారిలో పెదపరమప్పనాయునికి కొమాళ్లు యిద్దరు.
౧ చెన్నమునినాయుడు సంతానం లేదు ౨ బాజ్జప్పనాయుడు ౩ యీ బాజ్జప్పనాయునికి
కొమాళ్లు యిద్దరు. ౧ గోపాలనాయుడు ౨ పరమప్పనాయుడు. ఇతనికి సంతానం లేదు.
గోపాలనాయునికి సాంబనాయుడు. ఇక్కడికి కపట్రాల వంశం నిలిచెను. తర్వాత
15 వీరికి దాయాదులుగా వుండేవారు కనకగిరి దొరలు గనుక వారి వంశంలో వెంకటా
ద్రినాయుడు అనేవాడిని తెచ్చిపట్టంకట్టిరి. ఇతనికి సంతానం లేకయుండెను గనుక కొంట

కొండనుంచి పరవప్పనాయని కొమారుడు వెంకటాద్రినాయుని పట్టం కట్టిరి ఇతడికిని సంతానం లేదు. తరువాత వుండిన కొండ వున్నవారి వంశస్థుడు బుచ్చప్పనాయని కొమారుడు వెంకటాద్రి నాయుడు అనేవాడిని దొరతనాన్కి తెచ్చిరి. ఇతడికిని సంతానం లేదు. గన్ని ఒనమాందప్పనాయని కొమారుడు గజ్జెలప్పను దొరతనాన్కి తెచ్చిరి. ఆ గజ్జెలప్పనాయని కొమారుడు ఒనమాందప్పనాయుడు ఈ ఒనమాందప్పనాయుడి గోపాలనాయుడు. ఇతడికి సంతానం లేదు. ఇప్పుడు వీరివాళ్ళ వుండేది ఒనమాందప్పనాయ భార్య గోపాలనాయునితల్లి చెన్నమ్మ వున్నది. ఈవూరి కొండపైన ఎండకాలంలో నీరువుండేది లేదు. కొండదిగువ పేటకు కాపారపని అంతా పడి పోయి వున్నది. కొండకు దర్వాజా సందుపాటెం ది డిక్కు 1 పెద్దమఖసాల దర్వాజా 1 దక్షిణాన్కి వుండేది దిడ్డి వుత్తరాన్కి వుండేది దర్వాజా

16 దిగువకోటకు దర్వాజాలు 3 దిడ్డీ 1 కి వివరం. 1 ఆగ్నేయాన రాళ్ళపాడ్కి రాళ్ళ దిడ్డి పూర్వభాగమందు పెద్దదర్వాజా 1 ఈశాన్యభాగమందు పుటంగి దర్వాజా 1 ఉత్తరభాగం చినగరువాని దర్వాజా 1 పశ్చిమాన వులవాండ్ల దిడ్డి. యిక్కడ పండే పంట పసుపు, జొన్న, సజ్జలు, వులవలు, కందులు, అలసందలు, సూలుపెసలు, మిరికెలు, ఆముదాలు కొర్రలు, పత్తి, రాగులు, వడ్లు స్వల్పం కూరగాయలు స్వల్పం. ఈసీమ ఎఱ్ఱ భూమి గన్ని గోధుమలు, శెనగలు, తెల్లజొన్నలు, లేదు. ఈసీమవాళ్ళ యినుము లేదు. కందనూరుసీమనుంచి తెచ్చుకుంటూరు. ఈవూరివాళ్ళ నలబై యేండ్లకుమునుపు జీనసవారి బట్టలు, పూలపన్నడాలు, చీరలు, రవికెలు, అయిదువరహాలు మొదలుకొని ముప్పది వరహాలదాకా అవుతూవుండెను. ఎఱ్ఱబట్టలు అయిదువరహాలవరకు వక్కవరహా మొదలుచేసుకొని తెల్లబట్టలు ఒక్కవరహావెలవి. ఈవూరు పాడుపడిన తర్వాత

17 ఇప్పుడు మూడు రూపాయలు మొదలుకుని పది రూపాయల వరకు యర్రచీరలు వస్త్రా
పన్నడాలు అవుతున్నది. ఖాదీలు ౧౪ మొదలుకొని ౨౦ రూపాయలు వరకు అవు
తున్నది. కంబళి ఒకొక్క రూపాయి వెలవుటకు అగుచున్నది. ఈ వూరిలో వుండే
దేవాలయాలు. ౧ కొండపైన సుబ్బరాయుని దేవాలయం పూజనడుస్తూవున్నది.
మూడు దిగువ కోటలో. ౧ చెన్నకేశవుడు. పూజలేదు విగ్రహం భిన్నం అయి వున్నది.
౨ హనుమంతరాయుని దేవాలయాలు వుండగ ఒకదానిలో పూజనడుస్తూవున్న
౧ పేటలో. ౧ కేశవస్వామి ౧-శివాలయం ౧ ఆంజనేయుడు. ఈ మూడు ఒకే దేవా
లయంలో వున్నవి. వీటికి పూజలేవు. ఇతరాక ౧౮ స్థలాలు ౧౮-శివాలయాలు
పేట పాడుగన్న దేవాలయాలున్నపాడు. ౧ పూర్వం లింగాపురం అనే పల్లెస్థలంలో
హనుమంతరాయని వుండుగ దానిలో పూజనడుస్తున్నది. పూర్వం స్థలాలు ౧౮ వుండే:
౮ వివరం. ౧ బగళె నాగన పేట ౨, నారశెట్టి నాగన్న పేట ౩, ముండిగ నరసప్ప పేట ౪, గాదిగె
బసవప్ప పేట ౫ పెద్ద కొండప్ప పేట ౬, మాళిగె నాగప్ప పేట ౭, మూడిమి తిరుపగ పేట
౮, కోనేరి తమ్మన్న పేట ౯, గంజి వీరగ పేట ౧౦ మేగె లిరన పేట ౧౧ నగరి పేట ౧౨ బురుజు
పేట ౧౩ పోర్తి బసవమ్మ పేట ౧౪ బుద్ధిన హాళు కొండప్ప పేట. అంతు పేటలు ౧౮ పూర్తి
వుండెను. యిప్పుడు అంతా పేట పాడుపడి నగరి పేటలో కొన్ని యిండ్లు వున్నవి. కడ్న
కొన్ని స్థలాలలో వాక రెండిండ్లు వున్నవి. కడమ పేటలు పాడుగా వున్నవి.

— : యీ ప్రకారంగా ప్రాయం నవది తరగాం కేశవులు: —

కైఫియతు మల్యాల పాడు తాలూకా దువ్వూరు జిల్లా కడప.

ఓరుగంటి ప్రతాపరుద్రుడు రాజ్యభారం చేస్తూ వోరుగల్లు పట్టణమందు నవరత్నసింహాసనారూఢుడై వుండి రామేశ్వరయాత్రకు వెళ్లవలెనని తనయొక్క చతురంగ బలముతో కూడుకొనివచ్చి శ్రీ అహోబిలముగా స్థానానికి నైరుతి భాగమందు యోజనపరిమితమైన అరణ్యస్థలమందు వచ్చి దిగియుండినప్పుడు ఆయన యాత్రకు పోవలెనని వుద్దేశించి పట్నగము విడిచినది మొదలుకొని మజిలీ దిగిన స్థలము అంతటాను వున్నంతమాత్రమున ఒక చెరువు వక బావి వాక శివాలయము వాక విష్ణుదేవాలయం కట్టించి వాటికి ప్రతిష్ఠలు చేసి పూజలు చేసి ముందుకు పోయి వెళ్లేవారుగనుక అదే ప్రకారము యిక్కడాను వున్న మజిలీ దిగి వెండి సన్నిధి వచ్చి చెరువు బావి ఆ బావికి పశ్చిమము వైపున శివకేశవ దేవాలయములు రెండున్ను కట్టించి ప్రతిష్ఠ చేయించినారు. అప్పుడు కొందరు వలువ పండితులకు పెదరునరుకబోయిచ్చి పిదురంపిడె ముందు వాకే పిదురు వో మల్యాలు కనుపించినవి. వారు ఆ వర్తమానం రాజుకు మరుకే చేయగా ఆమల్లేములు చూచినారు. అప్పుడు ఆ స్థలమందు గ్రామనిర్మాణము చేయవలెనని వుద్దేశించి పదిసంవత్సరముల పర్యాంతము వర్షాయము తేపోడగ కుండగా కాలువ ప్పిస్తు స్నామని కరారు చేసి సమీపమంతటనుంచి కాపులు రప్పించి జాతిలో ప్రథమయిన పేరు బుచ్చిరాజు అనే అతనికి గ్రామకరిణీకము నన్ను బామ్మిరెడ్డి భూమిరెడ్డి అనే వాళ్ళ వృద్ధయులకు రెడ్డితనము న్నాయిచ్చి తామే అరణ్యము కొట్టించి గ్రామనిర్మాణం చేయించి గ్రామంలో రెడ్లు కరణాలను నిలిపి గ్రామానకు మల్యాలపల్లె అనే పేరు నామకరణము చేయించిరి. ఆ కౌలుప్రకారంగా పదిసంవత్సరాలు జరిగిన తరువాత గ్రామానకు రాజులు వారు రెడ్లు కరణాలు నమ్మకంగా తాంబేదులు వ్రాసివారం దుళ్లకు పత్తిపించి మేకు మాలు యిచ్చిన ప్రకారం యిదివరకు పదిసంవత్సరాలు గడిపినారు

[illegible]! యీ యీ మీద గ్రామానకు యెంత అయినా బంపేగలో [illegible] క్రమం [illegible] సంవత్స
[illegible]రంబుకి కాతేల పాత గ్రామం ఏర్పడ [illegible] కావ్వలెను. ఆప్రకారం [illegible]
[illegible] కాని కార్యంత [illegible] బవాలమానవము యితేసి ఉంచిరి గన్నా రెడ్డి [illegible] వరగాలు ఆప్రకారము
[illegible]ము బాగుచేసి తమకు గానిర్ణయించు కొన్న మాన్యములు [illegible] అనుభవిస్తు
[illegible] స్థిత అయు గార్లకు యెర్ర [illegible] వసతులు పాండకు నేను ప్రతాప సర్కారుకు
[illegible] నిర్ణయించు కొన్నప్పుడే వారి [illegible] ప్రకారం [illegible] సంవత్సరాలు
[illegible] [illegible] మూరు వరహాలు యిచ్చేషా చేసి సంవత్సరం 13 [illegible] కాతేలి పాత
[illegible]లు గ్రామస్థుల చేత వచ్చిందు కొన్నారు. ఈ ప్రకారము ప్రతాప రుద్ర [illegible]
[illegible] వారి జరిగేనంత [illegible] విధ్యార [illegible] స్వామి లు వారు దేవీ వర ప్రసాదలబ్ధ
[illegible]ము ను పొంది విద్యానగర మనే పట్టణము శాలివాహన శక వర్షంబులు [illegible]
[illegible] సంవత్సరమందు పట్టాభిషిక్తు లైన శ్రీ వీర బుక్క రాయ మహారాయలు
[illegible] రాజ్య భారము పూన్ని పెడలగా బుక్క రాయల వారు రాజ్యాధిపత్యమొ
ప్పుండగాను. పూర్వమందు శాలివాహన శక వర్షంబులు [illegible] అగునేటి
[illegible] సంవత్సరమందు వీర [illegible] దేవ రాయ మహారాయలు [illegible]
[illegible] [illegible] పరశు రామ నాయుడు అనే ఆయన [illegible]
[illegible]. ఈ పరశు రామ నాయుడు తన [illegible] [illegible]
4 [illegible] [illegible] దేవరాయ మహారాయల వారి
[illegible] [illegible] గారు [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] సంవత్సరము వరకు
[illegible] సంవత్సరములు [illegible] సంవత్సరమందు [illegible]

రోజున విజయదశమి మహోత్సవానకు శమీపూజ నిమిత్తము మహారాయలు వారు అంబారీసవారీ అయి రథగజతురగపదాతులైన చతురంగబల సమేతులై కోట వెడలి స్వారీ విజయం చేస్తున్నందుగాను పరశురామనాయుడు వెలిపోని జూరు పట్టుకొని అంబారీ యేనుగు ముందరికి వచ్చి నిలువ్వండగా మహామంతు అయిన వాడు మహారాయలవారికి అడ్డు చేసినాడు. రాయలువారు యేనుగును నిల్పుమని ఆయన యెవరు? అని పూర్వోత్తరం అడుగగా పరశురామనాయుడు రాజునకు నజరుగు జూరాయిచ్చి తన పేరును, తన యింటిపేరును, తనతో వచ్చినవారి యొక్క పేర్లున్ను, రాజువార్కి విజ్ఞాపన చేసి తన అభిప్రాయం విజ్ఞాపన చేయగా యెన్నిదినములయినది మీరు యీస్థలమునకు వచ్చియని యడుగగా నాజనము తోటకూడా యీస్థలమునకు వచ్చి నాలుగుసంవత్సరములనుంచి యేలినవారి దర్శనలాభం పొందవలెనని అపేక్షించి విలంబముయిన సంకోచము వలన నిరీక్షించి వున్నానని విజ్ఞాపన చేసుకున్నందున అప్పుడు శ్రీవారి పైన వుండే వార్ని పిలిపించి వీరు చెప్పుడు మాందరిశవానికి వచ్చినారా నిశ్చయమని తెలవ్వయిచ్చి పరశురామనాయుడిని మాంచి తాము స్వారీనుంచి తిరుగ కోటకు విజయంచేసిన తరువాత వచ్చి కలుసుకోవలసినదని చెప్పి స్వారీపోయిది. రాయలువారు శమీపూజమహోత్సవము జరిగించుకొని తిరిగి కోటకు వచ్చి ప్రవేశించినతరువాత పరశురామనాయుడు దర్బారుకు బోయి రాయలవారి దర్శనం చేసిన పిమ్మట రాయలవారు తమసముఖమునా ముఖ్యస్థులైన వార్ని పిలిపించి పరశురామనాయుడిని వార్కి జూపించి వీరు యెవరో మీరు యెరుగుదురా అని అడిగినారు. వారు విని వీరు యెవరో కాని కార్యార్థులై వచ్చినట్టుగా వున్నది. వీరిని మూడు నాల్గుసంవత్సరములనుంచి చూడడము కలదు. అయితే వీరు తమ అభిప్రాయము యెవర్కి అగపర్చుకున్నవారు కారు. యేలినవారితో

[illegible]స్తం తమిగా విజ్ఞాపన చేస్తూ వుండురో ఇదినిత్యం రామరాయల
[illegible] పరశురామనారాయుడ్ని ఆయనతో వచ్చిన తిమ్మప్పయ్యను సహా ఇదివరకు అయిన
[illegible]ములు బహుమానం ఇప్పించవలసినదని దివాన్జీ వారిక్కి పల్లకుం పద్మాసనం ఇచ్చి
[illegible] పరశురామనారాయుని వారిక్కి ఇప్పించి దరబారు చేస్తూ పోతూ వుండె
[illegible]నదని చెప్పినారు. ఆప్రకారమే దరబారు చేస్తూ పోతూ వుండగా మరికొన్ని
[illegible]ములు విఠలదేవరాయనతో దేవరాయలు వారిక్కి శతృవ్వలతో యుద్ధప్రసక్తి అయినం
[illegible]రాయలువారు సమస్తసైన్యము కూడా కొని పోయినప్పుడు పరశురామనారాయుడు
[illegible]న్నయనప్పరు మందితో మన్నా కూడా పోయి వుండెను. ఉభయసైన్యములకు
[illegible]ములు ఘోరమైన యుద్ధము అవుతూ కృష్ణప్పరాయలవారిసైన్యము
[illegible] చెక్కకు బాడుతూ వున్న సమయమందు మొదటిసైన్యము ఎల్ల వస్తూవుండగా
[illegible]రాయలువారు సరదార్లయందు కోపం చేసి పరశురామనాయుని జిత్తేవిఖ
[illegible]సమయం వచ్చినది. ఇప్పుడు స్వామియందు భారం కట్టి నేను [illegible]
[illegible]నదని తాంబూలం ఇవ్వగా ఉంచుకొని పరశురామనాయుడు తనయున్నారు
[illegible] వలందున [illegible] బాలా మేమానకు చేసి మొదలుసైన్యము జయించి
[illegible] వారిక్కి [illegible] చేసినందున ఆయనను బాలా మెచ్చుకొని విఠలదేవను
[illegible]రాయలువారు మసలందు [illegible] బాగా ఉన్న పరశురామనాయుడికి [illegible]
[illegible] పరశురామనాయుని వారిక్కి ఉందలం పంచి వన్నెల [illegible]
[illegible] బాగోళ్లు వప్పులపాకు [illegible] కెల్లపాడెం [illegible]
[illegible]ములు బాగోళ్లు దయచేసినారు. అప్పుడు పరశురామనాయునివారు
[illegible] చెన్నపట్నమున్ను [illegible] శాలివాహనశకం ౧౦౦౦ కి ఉగుత్పోద్భవసంవత్సరం

వర్కు ౭౭ సంవత్సరములు బాగోగులు అనుభవించి స్వర్గస్థుడాయెను. యీపరశురా
మునాయుడు యీకర్లపాలెం ప్రవేశించిన తరువాత శ్రీ అహోబలస్థలమందు బా
గా, అభిమానంకలిగి తిరునాడ మహోత్సవమందు శ్రీ అమ్మవార్కి మంగళసూత్ర
ములనూ స్వామికి మధుపర్కములు ప్రతిసంవత్సరము యీప్రకారం కైంకర్యం నడిపేస్తూ
శ్రీ అమ్మవార్కి పుట్టినింటి సాంప్రదాయం అనిపించుకొనివుండెను. తరువాత వీరి
కుమార్లు వెంకటపతినాయుడు నరసింహానాయుడు యిద్దరున్నూ కొంతము దినములు
అనుభవించిరి. తరువాత వీరి అనుజన్ముడు యెర... నాయుడు సదరు గ్రామ
ములు బాగోగులు అనుభవిస్తూవుండగా బనతిమ్మరాజు అనే ఆయన సైన్యముతో కూడా
యీపాళెము సాధించి వీరిచేత పైకము తీసుకొనే నిమిత్తం వచ్చినప్పుడు యెరతి
మ్మనాయుడు తనసైన్యముతో కూడా సిద్ధమై బయలువెళ్లి బనతిమ్మరాజుకు
ను కాటలా అయి పెన్నదగ్గిర ప్రభయము కాలా యుద్ధము అయినది. అంతట బన
తిమ్మరాజును జయించి మరికొన్ని దినములకు యెరతిమ్మనాయుడు స్వర్గస్థుడాయెను.
నరసింహానాయుడు రాజు అయ్యేవరకు ఆయన భార్య హోబళమ్మ ఐదుమాసములు
8 గర్భిణీ అయివుండెను. నవమాసములు గడిచిన పిమ్మట మగశిశువు కలిగెను. ఆ
శిశువుకు స్తన్యపానంకాలకు కొరమేకనుబెట్టి ఆమేకపాలు చిన్నవాన్కి తాగించ్చ
సంతట ఆ చిన్నవాడు దినేదినేవృద్ధి పొందెను. హోబళనాయుడని శ్రీ అహోబల
స్వామిపేరువుంచిరి. ఆయన బాల్యములో కొరమేక పాలవల్లనే వృద్ధిపొందెను
కనుక కొరి హోబళయ్య అని అంతా చెప్పుతూ వచ్చినారు. గనుక పూర్వమందు
మరికేవారు అనేపేరు వాడికే తప్పి కొరివారు అనేపేరు సార్థకమైనది.
హోబళనాయుడు కొన్నిదినములు పూర్వము ప్రకారమే బాగోగులు అనుభవిస్తూవుండిరి

హాహాన శకం ౧౭౧౪ పరీధావి సంవత్సరమందు స్వర్గస్థుడాయెను. ఈయన కొమారుడు జగన్నాథ నాయుడు శకం ౧౭౨౬ రక్తాక్షి మొదలు కొని శకం ౧౭౩౮ అగు ఈశ్వరసంవత్సరం వర్కు అనుభవించినారు. ఈయన కొమారుడు శకం ౧౭౩౮ మొదలు శకం ౧౭౪౫ తారణ వర్కు ఎర్రతిమ్మనాయుడు ఏలినాడు. శా॥ ౧౭౪౬ పార్థివసంవత్సరం మొదలు ఈయన కొమారుడు నారసింహనాయుడు శకము ౧౭౫౮ హేవిళంబి సంవత్సరము వర్కు అనుభవించినాడు. ఈయన కొమారుడు సాంపనాయుడు ౧౭౫౯ అగునేటి విళంబి సంవత్సరము
౧ మొదలు శకం ౧౭౬౩ శుభకృతుసంవత్సరము వర్కు అనుభవించెను. ఈయన కొమారుడు శకం ౧౭౬౪ శోభకృతు సంవత్సరము మొదలు పోబళనాయుడు ౧౭౭౦ సౌమ్య సంవత్సరము వరకు అనుభవించెను.

ఈయన కొమారుడు శకం ౧౭౭౧ సాధారణ మొదలుకొని పోబళనాయుడు శకం ౧౭౭౮ పింగళ సంవత్సరము వర్కు అనుభవించిరి. ఈయన కొమారుల్లు తిమ్మానాయుడు పోబళనాయుడును ద్వరూ అందు పోతిమ్మనాయుడు శకం ౧౭౭౯ కాళయుక్తి మొదలు కొని శకం ౧౭౮౨ దుర్మతి సంవత్సరం వర్కు అనుభవించినాడు. ఈయన కొమారుడు బుచ్చి జగన్నాథ నాయుడు శకం ౧౭౮౩ దుందుభి సంవత్సరం మొదలు కొని శకం ౧౭౮౭ అగు అక్షయ సంవత్సరము వరకు అనుభవించినాడు.

ఈయన కొమారుడు పాపానాయుడు శకం ౧౭౮౮ ప్రభవసంవత్సరం మొదలు కొని శకం ౧౮౦౭ వ్యయసంవత్సరము వరకు అనుభవించెను. ఈయన కొమారుడు నారసింహనాయుడు శకం ౧౮౦౮ సర్వజిత్తు మొదలుకొని శకం ౧౮౩౧ సాధారణ వర్కు అనుభవించిరి.

అంతట ఓరుగల్లు ప్రతాపరుద్రుని కాలమందు కపిలి మొదలైన దేశం ఏలు

తరావుండెడి రామరాయనికి ప్రతాపరుద్రునికి యుద్ధప్రసక్తి అయినప్పుడు
పైన చెప్పిన నారసింహనాయునికి కుమారుడు కృష్ణనాయుడు రుద్రునితో వారితోకూడా
కార్యం చేస్తూవుండెడి బాలాము చానతుడు చేసి రామరాయనికి శిరచ్ఛేదం చేసినందున
10 ప్రతాపరుద్రుడుగారు బాలాద యిచ్చేసినది. 1 ముత్యాలపాడు 2 బొయ్యరుపల్లె
3 చిరువుడకు 4 బొంచెపల్లె 5 గుళ్లపాడు 6 చింతలచెర్వు 7 ఉడవదోసులపల్లె కనకాడు
గునూరు. ఈగ్రామాలు బాగోగులు యిచ్చి మనుగుకోక టిన్ని బల్లతులు పెదవైన బహుమా
మానములు యిచ్చి బాలాసన్మానించి వారితోకూడా వున్న జనులు తగిన బహుమా
నములు చేసినారు. తర్వాత కృష్ణప్పనాయుడు తన మందితోకూడా వచ్చి యీకర్ణ
పాలెం ప్రవేశించి అప్పటినుంచి ముత్యాలపల్లె వగైరా గ్రామాలు మూడ దేవేనని వచ్చి
అదివరకు ముత్యాలపల్లె గ్రామమందు ప్రజలకు సౌఖ్యంగాక అనేక మంది గ్రామంలోనే
పోతూవుండగా గ్రామం వదిలి స్థలముల్లు అగ్రామమోత్తానకు పశ్చిమభాగమందు
గ్రామం కట్టుకున్నారము. ముత్యాలపల్లె అనే గ్రామము చిత్తము పాడు అయినందున
ఆస్థలము పేరు ముత్యాలపాడు అని జనులు పాడు కొందురు. అదే గ్రామానికి ప్రత్యేకా
యిచ్చతలనిర్మాణం చేసినారు. కనుక పూర్వపుగ్రామం చిత్తం పేరిటనే పాడిగా యీ
గ్రామం ముత్యాలపాడు అని ప్రజలు చెప్పుకుంటూ వుండెడిది. అంత యీకృష్ణప్పనాయుడు
గ్రామానికి వచ్చి ప్రవేశించి గ్రామాలు బస్తీ చేసుకొని అనుభవిస్తూ యీకడను నన్నూయుకర్ణ
11 పాలెం పాలనం చేస్తూ వుండెడి యీప్రకారం వుండగా బదివారు తాలూకా రేకులకుం
ట్ల జంగంరాజు పల్లెసంస్థానికి చెందిన వల్లావారు వుండెడిరి. ప్రజలు అనే వారు అలసి
సొలసి ఉన్నట్లయితే అలాగంటే సమయం వారి స్థలం విడిచి సమీపసమస్థలా
లయందు పోయి వుండేదిన్ని అయితే వేళల్లో వారికి పరస్థలం వారైన వారు

ఆపనులు చేసి వుండేవారు తర్వాత [illegible] స్వాలువల్ల సమాధానం [illegible] ఆప్రక్క
తిరుగా స్వప్నలమందు ప్రవేశించి మనసు [illegible] ప్రభువులకే ప్రచారపరాయణులై వేదాంతము
[illegible] వారిగల [illegible] అలాగంటి [illegible] వల్ల [illegible] వారిని
[illegible] వుండెను. ఆలాగున [illegible] వారికి [illegible] ప్రబలమై
[illegible] వల్లనే వారు [illegible] యుద్ధం చేయగలవారై [illegible] వారిని
[illegible] కోడూరు [illegible]
[illegible] కృష్ణప్పనాయునికి [illegible]
[illegible] వారి [illegible]
[illegible] సంస్థానికులైన [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible] కృష్ణప్పనాయుడు [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

నట్లు మేము అనుకూలిస్తే వారి అనుకూలం మేముగా వుండుకో కాబట్టి వారికి మాకు
సఖ్యత యెట్లా అవును అని చెప్పగా రంగపతి నాయుడు తనతట్టు నుంచి తగిన పెద్ద
మనుష్యులను పంపించి వుభయత్రులకు సఖ్యత చేయిస్తున్నామని తమతట్టు నుంచి
తగిన పెద్దమనుష్యులను పంపించి వుభయత్రులు సఖ్యత కావలసినదని చెప్పి పంపిం
13 చినందున ఆ మాటలు వారు విని వారి వారికి మాకు సఖ్యత కానేరదని చెప్పగా తాము
సఖ్యము చేయిస్తున్నామని రంగపతి నాయుడు తిరుగా జాబులు పంపించినందుకు
వల్లావారు నీకేల యీ కూలిపెత్తనం యెంతవరకు యిచ్చినారు అని అడిగినందున ఆ
పోయిన వారు విని వచ్చి రంగపతి నాయునితో చెప్పగా ఆ మాటలు కుమారులతో పంపచ్చి
యెందిరి పని చక్క చేస్తే గాని కూలి యిచ్చేవారు యివ్వరుగదా కాబట్టి మేము వారి వారి
పనులు చక్క చేసి వారి చేత కూలి పుచ్చుకొనేము ఉందిర సాగి పోతామని వారికి చెప్ప
అనిపించి తమ సర్దారుల ముఖ్య గూరయ బోచం అయ్యన మొదలగు సర్దారల్లు
స్థలంలో వుండగా వార్ని పిలిపించుకొని సైన్యం స్థిరం చేసుకొని వారి వారి పక్షముయి
వుభయులు, వల్లావారు మల్లెవారు మొదలయ్యిన వారి పైబుడిద లడాయి సర్వ్వ
చేసి మూడు నాళ్లు దినములు లడాయి చేసి యెదటివారు ఖైదీ యావత్తు హతం
చేసి అప్పుడు వెలుగోటి రంగపతి నాయుడు రంగస్థిరయందు రణరంగం కొలిపినాడు.
తదనంతరం కృష్ణప్ప నాయని చేత పంపకం పుచ్చుకొని యాత్రకు పోయినారు.
పిమ్మట కృష్ణప్ప నాయుడు స్థలం ప్రవేశించి ప్రభుత్వం చేస్తూ వుండగా
శకం ౧౬౭౪ ఆంగీరస నాడు స్వర్గస్థులైరి.
వీరికుమారుడు రంగనాథ నాయుడు శకం ౧౬౭౫ శ్రీముఖ సం॥రం మొదలుకొని
శకం ౧౬౮౬ తారణ సంవత్సరము సరికి ప్రభుత్వము చేసెను.

14 ఈయన కుమారుడు దేవప్ప నాయుడు శకం ౧౬౬౯ పార్థివ నామ సంవత్సరం ౧౭౬౯
మన్మథ సంవత్సరం వరకు ప్రభుత్వం చేసినారు. ఈ దేవప్ప నాయునికి తన మామ గారున్న
ముత్యాల పాడు గ్రామం స్వామి వారాల సంజీవిని వద్ద శిలా శాసనం వున్నది. శాలివాహన
శకం ౧౭౨౭ అగు విరోధి సంవత్సరం వైశాఖ బ ౩లు శ్రీమన్మహా నాయకాచార్య
వైదలా భార్గవ కుమార కృష్ణమ నాయుని పౌత్రుడు దేవప్పనాయుని వారు రంగనాథ
నాయుడు. కృష్ణమ నాయుని పౌత్రుడు దేవప్ప నాయుని వారు చెయివాడ నాల
శంభుని కుమారుడు వీరా బారిశంభుని పౌత్రుడు అప్పయ్యగారు వ్రాయించియిచ్చిన
భూదాన ధర్మశాసన శిల పత్రగ్రామమున శ్రీమూర్తి నృసింహ లయం చేయుస్వామిగన్న
వెల్లువు తూర్పు వులు చేయుస్వామి గనుక నీవు మాన్యం కావలెనని అడిగితివి గనుక ఆ లాగు
నదేయాలి ధాలిధి పుణ్యకాలమందు శ్రీవరపించ వారు ఈ భూమి తృతీయము గాను కలనేల
మిట్టనేల ౧౭౪౦ పుల్లల పల్లె నైరుతి వెల్లగవులాని పై ౧౭౦ కంమర్ల వర్గములు
ముత్యూరు తేన ౧ చెయ్యేరు పల్లె తేన ౧౪౦ పడ తూడ్లలోని ఆయి జూ
గురవయ్య మడి చేను సంబంధం ౧ ఖాటివు డవ ౧ చెయ్యం గారి కాను తూర్పు
౨౪ నీకు సర్వమాన్యం గాను యిచ్చినా మగన్నా నీ పుత్ర పౌత్ర పారంపర్యం
దాను ఆ చంద్రార్క స్థాయిగాను అనుభవించేది. విస్తారంగా దీని వెండి నల్ల రంజేలు
15 మా హారి తేవాదయుం దత్తభక్తం కడపగలవారు. కుంటివృద్ధ అంధుడు వృద్ధ
దివ్యాంగుడు వృద్ధా వారిసేరు వ్రారు వృద్ధంత హో యువ్వ దుర్గా నీ తల చేతనడుప
గలవారము. నడుపక ఎవరు హానిం చేతురో వారు కాశ్య బ్రాహ్మణ హత్యం చేసినా
పాప భాగులగుదురని వ్రాసియున్నది. ఈయన కుమారుడు పాపనాయుడు శాలి
వాహన శకం ౧౭౭౨ అగు సాధారణ సంవత్సరము మొదలు శాలివాహన శకం

౧౭౬౫ అగు శుభకృతు సంవత్సరము వరకు అనుభవించిరి. ఈయన కొమారుడు
నారశింహనాయుడు శా॥ శకం ౧౭౬౫ శోభకృతు సంవత్సరము మొదలు శాలి
వాహన శకం ౧౭౭౫ అగు ప్రమాదీచ సంవత్సరము వర్కు అనుభవించెను. ఈయన
కొమారుడు రామప్పనాయుడు శాలివాహన శకం ౧౭౭౬ అగు ఆనంద సంవత్సరము
మొదలుకొని శాలివాహన శకం ౧౮౦౪ దుందుభి సంవత్సరము వర్కు అనుభవించిరి.
ఈయన కొమారుడు పాబళపతి నాయనింగారు శా॥ శకం ౧౮౦౫ అగు రుధిరో
ద్గారి సంవత్సరం మొదలు పూర్వపు రీతిని ప్రభుత్వం చేస్తూ వుండగా ఆయనకు
డేగ వేట సరదా బాగా తెలిసి వుండేదిగనుక ఆయన డేగలను పెంపిస్తునారు.
అందులో నాకు డేగలా వృకులు, పురెళ్లు, నేలనెమళ్లు, కౌజులు, కారుకోళ్లు
బుడుకోళ్లు, గోదెకర్కులు, కుందేళ్లు, కౌకులు, మొదలైన పక్షులను వెంటబడి
16 మెప్పువచ్చేటట్లు తెస్తూ, రాజుకు సంతోషము పుట్టేటట్లు చేస్తూ వేట ఆడుతూ
వుండేది. అలాగంటి విశేషమైన డేగ పాబళ నాయుని వద్ద వుండేవి. శ్రద్ధగా
జాగిలములు, పందులు, వెందు పందులు మొదలైన సత్తువ మృగములన్నిటిని
పట్టి తెచ్చేటివి వుండేవి. ఆ పాబళపతి నాయునికి వేటల యందు బాల సరదాగా
వుండేది. ఈయన్ని శాలివాహన శకం ౧౮౫౬ అగు భావ సంవత్సరము వరకు
ప్రభుత్వము చేసినారు. ఈయన కుమారుడు జనార్దన నాయుడు శా॥ శకం
౧౮౫౭ యువ సంవత్సరము మొదలుకొని శా॥ శకం ౧౮౬౨ విక్రమ సంవత్సరం
వర్కు ప్రభుత్వము చేసిరి. తరువాత యీయన కొమారుడు కామరంగప్పనా
యుడు శా॥ శకం ౧౮౬౩ అగు విషు సంవత్సరం మొదలుకొని శా॥ శకం ౧౮౭౭
మన్మథ సంవత్సరము వరకు ప్రభుత్వము చేసి అంతట స్వర్గస్థులాయెను.

ఈయన కుమారుడు నరసింహనాయుడు శాలివాహనశకం ౧౩౩౭ అగు దుర్ముఖిసంవత్సరము మొదలుకొని ౧౩౪౩ శాలివాహనశకం శుభకృతు సంవత్సరం వరకు ప్రభుత్వం చేసెను. తరువాత యీయన కొమారుడు రంగనాధరాయుడు శాలివాహనశకం ౧౩౪౪ శుభకృతు సంవత్సరము మొదలుకొని శాలివాహనశకం ౧౩౫౩ విరోధికృతు సంవత్సరము పర్యంతము ప్రభుత్వము చేసెను. ఈయన కొమారుడు జగన్నాధరాయుడు
7 శాలివాహనశకము ౧౩౫౩ అగు పరిధావి సంవత్సరము మొదలు శాలివాహనశకం ౧౩౬౧ అగు రౌద్రి సంవత్సరము వరకు ప్రభుత్వము చేసినారు. ఈయన తమ్ముడు రఘునాధనాయుడు శాలివాహనశకం ౧౩౬౨ అగు దుర్మతి సంవత్సరం మొదలుకొని శా॥ శకం ౧౩౭౧ ప్రమోదూత సంవత్సరము పర్యంతము ప్రభుత్వం చేసినాడు.

ఈయన కొమారుడు రామప్పనాయుడు శా॥శకం ౧౩౭౨ ప్రజోత్పత్తి సంవత్సరము మొదలుకొని శాలివాహనశకము ౧౩౯౧ ఖర సంవత్సరము పర్యంతము ప్రభుత్వం చేసినాడు. తరువాత శాలివాహనశకం ౧౩౯౨ అగు నందననామ సంవత్సరము మొదలుకొని శా॥శకం ౧౪౦౪ అగు శుభకృతు సంవత్సరము వరకు రామప్పనాయని కుమారుడు పెదతిమ్మనాయుడు ప్రభుత్వం చేసినాడు. ఈయన తమ్ముడు చినతిమ్మనాయనికి సంతు లేక పోయెను. శాలివాహనశకం ౧౪౦౩ అగు శోభకృతు సంవత్సరం మొదలుకొని శాలివాహనశకము ౧౪౧౮ కాళయుక్తి సంవత్సరము వరకు పెదతిమ్మనాయని కొమారుడు కృష్ణప్పనాయని వారు ప్రభుత్వం చేసిరి. ఈయన కొమారుడు రంగపతినాయుడు శాలివాహనశకం ౧౪౧౭ అగు సిద్ధార్ధి సంవత్సరము మొదలుకొని శా॥శకం ౧౪౨౩ రుధిరోద్గారి సంవత్సరము వరకు ప్రభుత్వము చేసెను.

18 తరువాత రంగపతి నాయుడి కొమారుడు అహోబలపతినాయుడు ప్రభుత్వం
చేస్తూవుండెను. ఈ అహోబలపతి నాయుడు శాలివాహన శకవరుషములు
౧౭౨౮ మొదలుకొని ప్రభుత్వము చేస్తూవుండిన సమయములో ఆయనకు దేగవేట
సరదా బాలా కలిగి మంచిమంచి మేలుదేగలు బాలా తెప్పించి పెంచి వేటజాగిలము
లతో తనున్న వేటలాడుతూ వుండేవారు. ఆయనవద్ద అనేకవిధములయిన పక్షుల
ను పడిసెపెట్టేటి వొక దేగ బహుపేరు అయివుండెను. ఆ దేగయొక్క పరాక్రమం
ప్రసిద్ధిలముండేగాకుండా పరాయి సమస్థానముల వారును సహా మేలు దేగ అని
ప్రసిద్ధిగా చెప్పుకొనేవారు. అప్పుడు మండికోటసీమ ప్రభుత్వం చేస్తూవున్న
బుక్కరాజు అనే ఆయన హోబళనాయుని వారివద్దనున్న మకెర్లు ప్ర దేగసమా
చారము విని దానియందు అపేక్ష తోచి ఆ దేగను తమకు యిప్పించవలసినదని
తగుమనుష్యుల చేత వారి హోబళనాయుని వారి వద్దకు వర్తమానం అంపగా
మరివకదేగ వకటి రెండు అయినా కావలిస్తే అంపిస్తాము గాని ఆ పేరుగల
దేగను యివ్వవలసినది లేదని చెప్పినారు. ఆ మాటవల్ల శ్రీ బుక్కరాజుగారు
మొదిరి మతం గుర్తు తెలిసి వ్యాలికే వుండక మేలు దేగనే అవశ్యం యిప్పించ
వలసినది అని భట్రాజు చేత తిరిగి వర్తమానం అంపించి దేగ అంపిస్తే
తమకు మాకు పూర్వం ప్రకారము మైత్రమే వుంటున్నది. లేకపోయినపక్ష
మందు మేలాగునున్నా ఆ దేగ మాదిగాని మది కాదని తెలియచెప్పుమని వర్త
మానం అంపగా ఆ భట్రాజు అదే ప్రకారం బారి హోబళనాయుని వారివద్దకి
వచ్చి బుక్కరాజు వారు తనతో చెప్పిన సంగతులు విశదముగా చెప్పగా
హోబళనాయున్కి బాలా కోపం వచ్చి దేగ కాదు అనే మాట యింకొక్కసారి అంటే

పంజరపు దేశ మొక్క ప్రస్తావన చెప్పినారు. అందువలన [illegible]
భక్తుల ప్రాణాలు మాత్రం జాగ్రత్తగా [illegible] ప్రతిష్ఠ [illegible]
చెప్పక పోయి వస్తున్నామని [illegible] చేత [illegible]
[illegible] వెంటనే [illegible] చేసే [illegible] చూపిస్తున్నాడు [illegible]
[illegible] కూర్చున్నాడు [illegible]
[illegible] పంజరపు [illegible]
కూర్చుండి [illegible]
120 [illegible] విస్తారముగా చెప్పి [illegible]
[illegible] మొక్క ప్రస్తావన [illegible] చెప్పగా విని [illegible]
[illegible] చేత [illegible]
[illegible] కూర్చుండు [illegible] కూర్చున్నాడు [illegible]
[illegible] సాధింప [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] తండ్రి వద్దకు [illegible]
[illegible] ప్రాణములు [illegible]
[illegible]
[illegible] ప్రాణములు [illegible]
[illegible] తండ్రి [illegible]
[illegible]

21 ఆయన తరువాత రామరాజు తండ్రికి ప్రేతక్రియలు చేసి తానుఫౌజును కూర్చుకొని
బారి వారి మీద్కి మొహకారము చేసి యూరకల్పాహెం మీదకు దిగినంతలు బారి వోబళ
నాయుడు స్వజనం అయిన బంధువర్గం 101 మందిన్ని మరిన్ని సైన్యము కూడుకొని సంవ
త్సరముల పర్యంతము యుద్ధము చేసినాడు. అంతలు పతకనాడు బారి వారు కోపల
భోజనములు చేస్తూ వున్న సమయములు పాకగొల్లదానివల్లా నమూలమున రామరాజు
తెలిసికొని ఆ సమయమందు ఎకదాడిగా ఎత్తి నడిరాగా వోబళపతి నాయుడు
మొదలైన వారు అంతా యుద్ధము చేసి ఒకొక మందిని చంపి అంతా మమ్మూలు
నక్కమందిన్ని యుద్ధములో కాలమై పోయినారు. అప్పుడు వోబళపతినాయని తమ్ముడైన
నారసింహా నాయని భార్య గర్భిణితో వుండెను. వారు నూటొక్కమంది యుద్ధ
ములో కినడిచేటప్పుడు వారి స్త్రీలను అందరిని గొంతుకలు కోసి పోయిరి. అప్పుడు
నారసింహానాయని భార్య అయిన గర్భిణీ మనిషి నిన్ని గొంతుక కోసినారు. ఆమె
మాత్రం ప్రాణావశిష్టురాలై గొంతుక పీక తెగిపోయినందున జీవముతో వుండగా
22 అక్కడక్కడ బారి వారి ముందు పగతీరినదని రామరాజు తిరిగి పోయిన తరువాత
బారి వారలు శ్రీ అహోబలస్థలమందు శ్రీ అవ్వనవారికి వారలు పుట్టినింటి వారలు
అని ప్రసిద్ధి గనుక వారికి తగని ఆపత్తు వచ్చెను. ఎవరైనా సజీవులైయున్నారో
లేక అంతా పోయినారో అని అహోబళస్థలాననువుండే యూనాది చెంచులువచ్చి
చూడగా ప్రాణావశిష్టురాలయి పడివున్న నారసింహానాయని భార్యను వెంటబెట్టు
కపోయి గాయం కట్టగా ఆమె బతికి నవమాసములు పూర్ణమైన పిమ్మట కొమా
రుడు కలిగెను. ఆ చిన్నవాన్కి అహోబల నాయుడని పేరు పెట్టినారు. ఆ చిన్న
వాడు యూనాదుల ఆధీనము గానే పెరుగుతూ వుండి అహోబలానకు వస్తూ

వుండే వాడు గనుక అహోబల మందు స్వామి ఆచార్యులయిన శ్రీవణ్ శఠగోప జియ్యంగారు
ఆ బిన్నవాని పూర్వోత్తరములు తెలిసికొని వుండిరి. వీరశ్రీ అచ్యుత దేవరాయ మహారాయులు
విజయనగర మందు సింహాసనారూఢులై రాజ్యం పాలిస్తూ వుండగాను జియ్యంగారు
రాయల వారి వద్దకు పోయి వుండగా అక్కడ బాలి వారి ప్రస్తాపన చెయ్యగా జియ్యంగారు
విని వారి వాడే పోబళపతి నాయని తమ్ముని కుమారుడు పోబళపతి నాయుడు వున్నాడు.
అహోబలస్థలమందు యామాది మంటుల వద్ద వున్నాడు. తమ సెలవు అయితే పిలిపిస్తున్నానని
23 చెప్పినందుకు పిలిపించమని రాయలవారు సెలవు ఇచ్చినందున జియ్యంగారు పోబళ
పతినాయుడిని విజయనగరానకు వెంట బెట్టుకువచ్చి రాయలవారి దర్శనం చేయించి
వప్పగించగా పోబళపతి నాయుడు రాయల వారి దయకు పాత్రుడై విజయనగరమందు
వుండెను. పూర్వం బాలి వారి వద్ద వుండే సరదార్లు పాలూరు వారు కున్నకొందరు పోబళ
పతి నాయుని తో కూడా విజయనగరమందు వని పెట్టుకొని వుండిరి.

శాలివాహన శక వర్షంబులు ౧౪౫౨ మన్మథ సంవత్సరమందు అచ్యుతదేవరాయ
మహారాయులవారికి గుత్తి దుర్గం మీదకు కార్యప్రసక్తి అయినప్పుడు తిమ్మనాయని
మీద కార్యానకు పోతూ వున్న సమయమందు పోబళపతి నాయుడు తనతో
వున్న జనంతో కూడా పోయి వుండెను. దుర్గం ముట్టు వారిని యిరాయింబలడాయి వేస్తూ
వున్న సమయంలో పోబళపతి నాయుడు తన జనముతో కూడా దుర్గం పైకి
పాల్గా చేసి పతకబురుజు మీద జండా యెత్తగానే రాయలవారి ప్రధాని అయిన
తిమ్మరాజు మొదలైన వారు బాలి పోబళపతి నాయుడి జండా కాన్పోపడ్డది అని
ప్రభువుకు విన్నపం చేసిరి. అంతట ఘోరయుద్ధం చెయ్యగా దుర్గము వాల్లు తట్లనుంచి
పైకి యెగబారి దుర్గం తీసుకొనిరి. అప్పుడు అచ్యుత రాయ మహారాయల వారు

పోబళపతినాయని సమక్షమునకు పిలిపించి కూర్చుండనిచ్చి అప్పుడు గుత్తిసీమ
కు యావత్తు పోబళపతి నాయుడికి కావలి నిర్ణయించి యిచ్చిస్తే పోబళపతినాయుడు
మనవి చేసినది. అన్నం పెట్టే పంచె కొళ్ళు దయచేయవలసినది. వూరికే మంచికొళ్ళతో
ఆకలి తీరదని మనవి చేసినాడు. అప్పుడు ముఖ్యస్థులైన వారిని పిలిచి వీరికి పూర్వమందు
జరిగే మాన్యాలు వగైరా ఏమి అని అడుగగా వారి పెదపోబళనాయుడికి
నడిచే జోళ్ళు బిరుదములు చెప్పినారు. ఆ మాట రాయలు వారు ఆలించి అప్పుడు
దయచేసినవి పూర్వమందు నడిచే బిరుదులు. పూర్వము నవీన పెద్దలకు జరిగే
మాన్య సన్నాలు. ౧ నాసరి పల్లె ౨ గుళ్ళపాడు ౩ అవధానముపాడు ౪ గాజునూరు
౫ గణేశు... పల్లె ౬ బంతల చెరువు ౭ పెద మంగళి ౮ చిన మంగళి ౯ నాసరి పల్లె
౨౫, 10 బ్రాహ్మణా పల్లె 11 యిజుముడ 12 గాండ్లపాయ 13 అలవాసింగరి పల్లె
కాన ముదవైన పల్లెలు. ఇవిగాక కావలి గుత్తి సీమ బాగలమఱ్ఱి, అహోబలం, కం
దుకూరు, దువ్వూరు, జాజుల మడక, మండికోట, శిరువాళ్ళ యీతా బాకాలకు
గ౧౦౦ కిన్ని ౧౦ వెచ్చ మన్ని కావలి భాగస్తి ౨ వెచ్చను మాన్యములు దయచేసి ఆ ప్ర
కారం సన్నదు కాగితములు వ్రాయించి దయచేసినారు.

ఇందు పోజబ్బులు చిన్న గ్రామం అచ్యుత రాయలు వారు దయచేసినది కొన్ని ది
నములు జర్గిన తరువాత ఆ గ్రామము రాజులకు దయచేసినారు
ఇప్పుడు జియ్యరు పల్లె గ్రామం యొక్క చెర్కపోగా కట్టినది చిత్ర మంత స్థల పల్లె
యర్రమల్లె నాబాదు అయి ఆపాలం బాచెమల్లె పాఖలు అయినది.
నాసరి పల్లె నాబాదు. గుళ్ళపాడు ప్రతినామం వడిపెట్టు. అవధానం పాడుకు
ప్రతినామం కొత్తపల్లె. గణేశుని పల్లె నాబాదు యిప్పుడు బాగలమఱ్ఱి పోతరిసింది.

౨౬. ఆలమో సింగరి పల్లె సాబూదు. పూర్వపు సన్నదు పత్రాలు రామరాజుగారు మొదలైన
ఆపాలనో పోయినవి. ఈ ప్రకారం పూర్వపు వసతులు జాగీర్లు వగైరా సంపాదన చేసుకొని
స్థలం లో మఠాలు పాడుకు వచ్చి ప్రవేశించి శా॥ శకం ౧౭౧౦ అగు కీలక సంవత్సర
పర్యంతము ప్రభుత్వం చేసి స్వర్గస్థుడాయెను. ఆయన తర్వాత యీయన కొమా
రుడు నరసింహ నాయుడు శా॥ శకం ౧౭౧౧ సౌమ్య సంవత్సరం మొదలు కొని శా॥ శ
౧౭౧౫ శ్రీముఖ సంవత్సరం సర్కు యీయన కొమారుడు ప్రభుత్వము చేసినాడు.
యీయన తమ్ముడు యల్ల కృష్ణ నాయుడు శాలివాహన శకం ౧౭౧౬ భావ సంవత్స
రం మొదలు శకం ౧౭౧౬ జయ సంవత్సరం వరకు ప్రభుత్వం చేసినారు. ఇందుకు
కు జూచు వారి పూర్వులు నాటి నుంచి జరిగే జాగీర్లు కావలి కృష్ణయ రతి వెన్న నాయుడి పేర
శ్రీ వెంకటపతి రాయలు వ్రాయించి యిచ్చిన దాన పత్రం కాగితము రుజువు.
ఈయన అన్న అయిన నరసింహ నాయని కొమారుడు పాపయ్య నాయుడు శా॥ శకం
౧౭౧౭ మన్మథ సంవత్సరము మొదలు కొని ప్రభుత్వం చేస్తూ వుండగాను యల్ల
కృష్ణ నాయుడి దినముల లో శా॥ శకం ౧౭౨౦ బహుధాన్య సంవత్సరమందు
తురుష్కులు వచ్చి అహోబిలం అంతా పాడు చేసి పోగా యల్ల కృష్ణ నాయుడున్ను
తరువాత పాపయ్య నాయుడున్ను పాలా అభిమానించుకొని శ్రీరంగరాయల వారి
వద్దనుంచి వెంకటపతి రాజు గారు స్వాధీనము లో వచ్చి యిమరాతి పెంటిని, పాండేపాళ్ల
27 కొట్టి వేసి స్థలం లో నైవేద్యాలు వక్కగా నడిపేలాగున నిర్వాహకం చేసిరి
గనుక ప్రతి సంవత్సరము స్వామికి నైవేద్య ధర్మాలు మొదలైన
ఆదాయము లో తన భాగము న్ను యీ టింటిరు నాడవ్వత్సవాలలో
రెండు పట్టు పచ్చడములు, రెండు రుమాళ్లు, రెండు చీరెలు రెండు రవికెలు

ఉభయ పార్శ్వములు కర్పూర భాగములు మొదలైన స్వాస్థ్యములు వారి వారికి నడిపింతురు
నిప్పోబళపతి నాయని పేరిట్ని అహోబల జీయ్యంగారు శాసనం వ్రాయించి యిప్పించినారు. శా॥ శకం
౧౫౨౦ అగు విళంబి సంవత్సరము పర్యంతము జరిగినది యీయన ప్రభుత్వము.
శాలివాహన శకం ౧౫౨౧ వికారి సంవత్సరము మొదలుకొని శకం ౧౫౩౦ కీలక సంవత్సరం
వరక్కు యర్రతిమ్మనాయుడి కొడుకు వెంకటపతినాయుడు ప్రభుత్వము చేసెను.
శాలివాహన శకం ౧౫౩౧ అగు సౌమ్య సంవత్సరము మొదలుకొని శా॥ శకం ౧౫౩౮ వ సం॥నల
సంవత్సరం వరక్కు యీయన తమ్ముడు దేవప్పనాయుడు ప్రభుత్వం చేసినాడు. ఈయన
ప్రభుత్వములో నూజివీడు వేమల్లాలపాడు తాలూకు వనివెంటగ్రామం మద్రిగుంట
ప్పనాయనికి అమరం పాలించెను. ఆ గుంటప్పనాయుడు వనివెంట పాలెం ~~…~~ ధడియం
నరసంభొట్లు అనే బ్రాహ్మణోత్తమునకు సర్వం యిచ్చి దానపత్రం వ్రాయించి యిచ్చినారు. ఆ తా
18 టియూరుదానపత్రం పాక్కెదారుడైన నరసంభొట్లు నాయిగోప్పరు మనుడైన పొబళ
భట్లు వద్ద వున్నది. త॥ శాలివాహన శకం ౧౫౬౦ బహుధాన్య సంవత్సరము వరకు
వెంకటపతినాయుడి కొమారుడు పాపానాయుడు ప్రభుత్వం చేస్తూ వున్నాడు. ఈ
యన ~~…~~ కుమాళ్లు రామప్పనాయుడు పెద్దన్న చిన్నన్న బుచ్చినాయుడు.
అందులో నల్లరి కొమారు రామప్పనాయుడు శా॥ శకం ౧౫౬౧ అగు ప్రమాథీచ
సంవత్సరం మొదలుకొని ప్రభుత్వం చేస్తూ వుండగాను యీయన తండ్రి అయిన పాపా
నాయని వారినాడు శిద్దిమ సూరదు శిద్ది అంబరుసాహెబు వారినాడు పెదమంగళి
చినమంగళి గణేశుని పాడు బ్రాహ్మణవల్లి దాసరివల్లి యీ గ్రామములు పేష్కషు
కొరకు ఆదిభేటా చేసి సర్కారు దాఖలు చేసుకొన్నారు. ఈ రామప్పనాయుడి ప్రభు
త్వములో దుందుమియాఖాన్ అనేవాడు వచ్చి ప్రతి సంవత్సరము నూర్ల సూరకు వరహాల

ప్రకారం నిర్ణయించి విష్ణింపుకొన్నాడు. ఈరామప్పనాయుడు ముత్యాలపాడులో కోటరాయి బురుజులతో కట్టించినాడు. ఈయన శాలివాహన శకం ౧౬౨౦ అగు బహుధాన్య సంవత్సరము వరకు ప్రభుత్వము చేసినారు. శాలివాహనశకం ౧౬౨౧ ప్రమాది సంవత్సరము మొదలుకొని శాలివాహన శకం ౧౬౨౭ పార్థివ సంవత్సరము వరకు రామప్పనాయని కుమారుడు పాపానాయుడు ప్రభుత్వం చేసేటప్పుడు సముస్థానమునకు పేష్కషు క్రింద కందనూరి సర్కారుగాను దేశాలు అలియ్యవలె ఖాత్రముగా సాలుకి యిన్నూరు వరహాలు ముట్టేస్తూవుండిరి. ఈపాపనాయని కొమాళ్లు వెంకటపతినాయుడు గురవప్పనాయుడు యిద్దరు. అందులో గురవప్పనాయుడు శాలివాహన శకం ౧౬౨౮ అగు వ్యయ సంవత్సరము మొదలుకొని శా॥ శకం ౧౬౫౧ అగు శుక్ల సంవత్సరము వరకు ప్రభుత్వము చేసినాడు. ఈ గురవప్పనాయుని దినములలో బాంగల మర్రి దేశాయి అంజయ్య పేష్కషు పైకం యివ్వ భాకీ ఉడిగి చేయివ్వక పోయినందున విరోధాలు ప్రబలమై గురవప్పనాయుడు అంజయ్యగార్లు ఉభయులు ముత్యాలపాడుకు నైరుతి భాగాన పావు క్రోసు దూరాన వున్నతోటేళ్ల పల్లె వద్ద అనేక వూరులు లడాయి

౩౦. లు అవుతూ వచ్చినవి. గురవప్పనాయుని కుమార్లు పెద్దభార్య కుమారుడు రామప్పనాయుడు నారసింహనాయుడు. చిన్నభార్య కుమారుడు రంగప్పనాయుడు. గురవప్పనాయుని తర్వాత శాలి శకం ౧౬౫౨ ప్రమోదూత సంవత్సరము పర్యంతము రామప్పనాయుడు ప్రభుత్వం చేసెను. తరువాత శాలి శకం ౧౬౫౩ ప్రజోత్పత్తి సంవత్సరము మొదలుకొని రంగప్పనాయుడు ప్రభుత్వం చేస్తూ పెండేకంటి వారి నవాబు మహమ్మదు బహదరు వారి సముస్థానమునకు పేష్కషుగాను సాలుకు ఒక్కింటికి ౩౦౦౦ మూడువేల రూపాయలు ఇండేలో వొప్పుకొని చెల్లుమట్లు రూపాయలు చెల్లిస్తూ శా॥ శకం ౧౬౮౧ అగు ప్రమాదీచ సంవత్సరము పర్యంతము ప్రభుత్వము చేసినాడు. ఈరంగప్పనాయుని దినములలో

ప్రజోత్పత్తి సంవత్సరము ముందు కందనోలు నవాబు వారి వద్ద తన బల్లెదారుడని పోయిన
తరువాత మునతరుభాను ఆర్కాటు తల్లి నుంచి వచ్చి కడప దర్గాహోజు బందీ వేసిన
బాగలమర్రికి వచ్చినప్పుడు రంగప్పనాయుని పిలిపించుకున్నందున ముందితోబాయ
3) మునతరుభానుడికి కందనూరి దుర్గం దాదా బాయం అప్పు పర్యంతం కూడా వుండి
మునతరుభాను వారి కార్యంలో గద్వాలు వారి తాలూకు పోజు మీద కార్యం చేసి మేనా
నతు అగపర్చుకున్నందెను. తరువాత మునతరుభాను గద్వాలు వారి పైన యత్రగుంట్లు
జిల్లా మీద వెయాషాము చేసినప్పుడు మర్రి రంగప్పనాయుని పిలిపించుకొని కార్యంలో
తనతో కూడా తెచ్చుకు రంగా ఉక్కడనున్న బాలాం మేహనతు చేసినాడు. మునవరు
భానువకు యత్ర గల్ల సాధ్యం అయిన తర్వాత సెల్వ తీసుకు వచ్చినాడు. ఈయన
ప్రభుత్వము ... ముత్యాలపాడు కోలుకుమ్మట్లు కొండో ప్రాకారం తోయకట్టించినాడు.
ప్రమాధీచ సంవత్సరము భాద్రపద బహుళ కలుగజ్జు కాలం ఆయెను. శాలివాహన
శక వర్షంబులు ౧౭౨౧ ప్రమాధీచ సంవత్సరము భాద్రపద బహుళ కలగాయితు రంగ
ప్పనాయునికుమారుడు రంగనాధనాయుడు శా॥ శకం … ౧౭౪౨ చైత్ర శుద్ధ ౧ లు పర్యం
తం ప్రభుత్వం చేసి అంతలు కాలం ఆయెను. రౌద్రి సంవత్సరము లో తాలూకా రంగనాధ
నాయుడు ప్రభుత్వం చేసి ఆ సంవత్సరము పేష్కసు తం పనివారికి చెల్లించినాడు.
దుర్మతి సంవత్సరము చైత్ర మాసము లో రంగనాధనాయుడు కాలం అయిన పిమ్మట
శాలివాహన శకం ౧౭౪౪ దుందుభి సంవత్సరము వరకు రంగప్పనాయుడి
తమ్ముడు నారసింహనాయని వారు కుంపిణీ వారి విహితం వల్లను తాలూకా
తామే ప్రభుత్వం చేసి పైకం కంపినీ వారికి చెల్లించి అంతట కుంపిణీ వార్కి
తాలూకా ఖప్పగింత చేసినంతలు మైనరు మన్నా సాహెబు వారు దయచేసి

శా॥ 1కి రాతోగ తరం వరహాలు మహోత్సవ నిర్ణయించి కమతాలు ముత్యాలపాడువా
నిరారంభము కమతవర్ణాన్నం దయచేసినారు. గనుక తదారభ్య కింపెనీవారిదయచే
పొత్తు ఫ నిర్ణయించేసిన ప్రకారం అనుభవిస్తూ వున్నారు. ఇప్పటికిని పూర్వోక్తన
నడిచే పద్ధతిని అహోబిళమందు మహోత్సవ తిరునాళ్లలో అప్పయ్యశాస్త్రి వివాహ
కాలమందు పెండ్లికొమారునకు పుట్టినింటివారు నడిపించే కల్యాణ కానుకలు మొదలైన
లాంఛనములు వారివారు నడిపిస్తూ వున్నారు. ఇప్పుడు వున్న శాస్త్రి పూర్వం వీరి
వంశస్థుడైన కోబళనాయుడనే ఆయన బంగారు వేయించే పాలవల్ల వృద్ధిపొందినారు గనుక
వీరికి బంగారివారు అనే యింటిపేరు వచ్చినది. వీరివంశస్థులు యావచ్ఛరున్ని యిదివరకును
మేకవర్నాసము వీరు బత్తెంబాతేసేది లేదు. శా॥శకం 1737 ప్రమోదూత సంవత్స
33 రము ఆషాడ బహుళ 10 కి యీగ్రామానికి అష్టదిక్కులయందు వుండే స్థలాలు.
1 తూర్పున పరువుమీద నల్లమల 2 ఆగ్నేయభాగం అరపరువు మీదను కొత్తపల్లె అరపరు
వుమీదను బింతలవత్స్య యీగ్రామం వద్ద నల్లమల బుజ్జిరాజు... యినుము పోతపోస్తు
న్నారు. 3 దక్షిణం రెండు పరువుల మీద కంనూలు తాలూకా బాగలపుత్రి నైరుతిభాగము
ను, కనూలు తాలూకా మేడ్డూరు పరువున్నర మీదను వుండేది 4 పశ్చిమభాగమందు పరువు
న్నర మీదను కందనూరు తాలూకా పెదభోజనం చినభోజనం రెండు గ్రామాలు వున్నవి.
6 వాయువ్యభాగమందు రెండు పరువుల మీదను కందనూరు తాలూకా కోటకందుకూరు
7 ఉత్తరం పరువు మీదను బాచేపల్లెయిలాకె ముత్యాలపాడు. ఈ గ్రామం వద్దను నల్ల
మలనుంచి రాయి తెచ్చి యినుము పోతపోస్తున్నారు. పూర్వం బాచేపల్లె మిట్టపవెనరి
మొద్దున వజ్రాలు గనులు తవ్వేవారు. రయాంశాస్త్రం వయాంలను యెపొజనము
అహోబిలము ...... కందనూలు తాలూకా

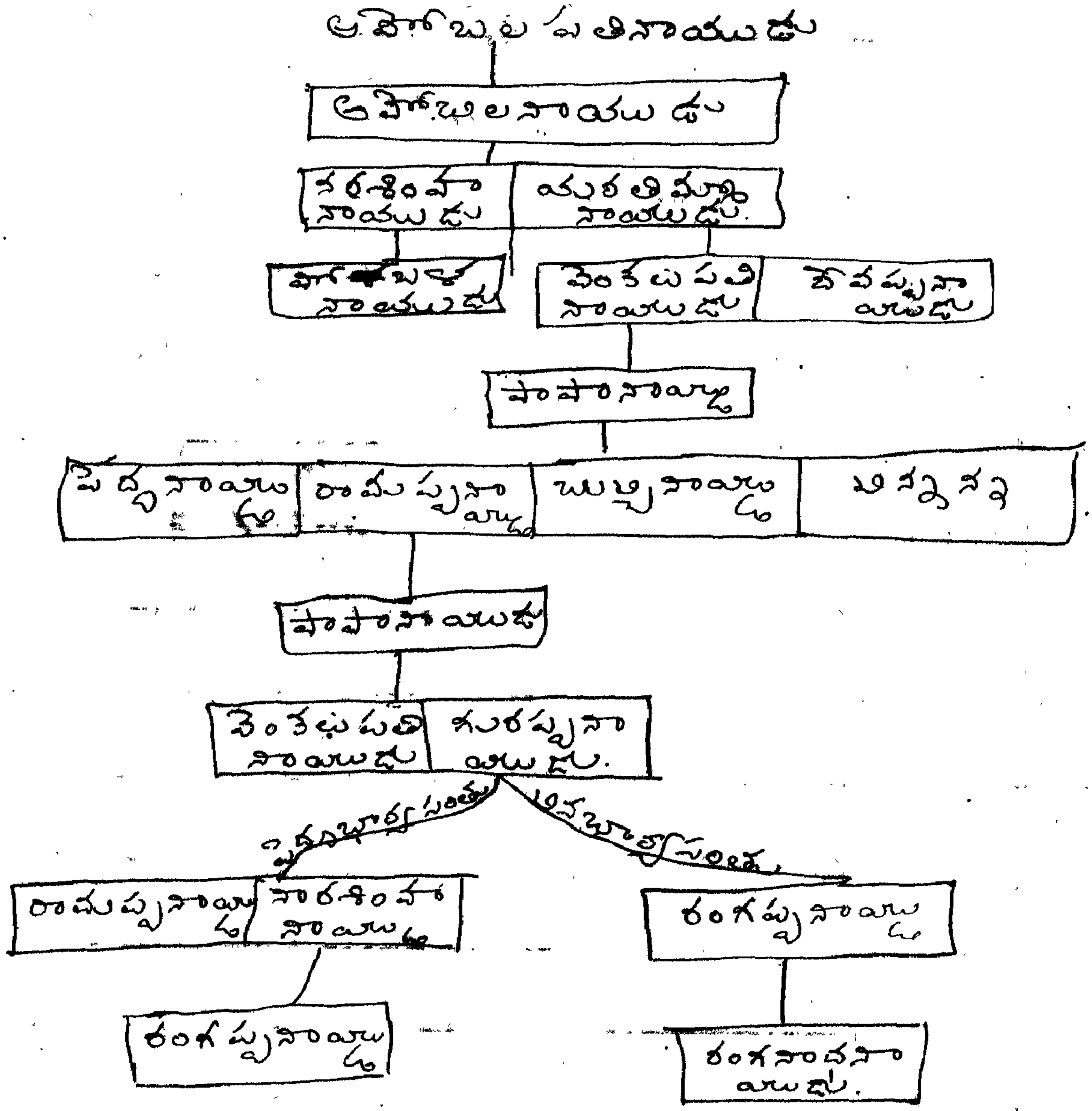
34 ఈగ్రామానికి రెండే దేవాలయాలు. ౧ కోటివారి మూర్తి నరసింహస్వామి పూజలేదు.
౨ ఈశ్వరదేవాలయం కోటివారిది పూజలేదు. ౩ వయలిమ్ముల పల్లె పాతగ్రామ నెత్తం
మీద వీరభద్రుడు. ఈగ్రామానికి ఈశాన్యభాగాన గొప్ప చెరువున్నది. మరమ్మతు
కావలసి వున్నది. ఈగ్రామము భూమియందు పైరు అయ్యే ధాన్యాదులు.
౧ పచ్చజొన్నలు ౨ ఆర్కలు ౩ కొర్రలు కొంచెం ౪ పెసలు ౫ ఉలవలు ౬ అనుములు
౭ ఆముదాలు ౮ నువ్వులు ౯ అలసందలు ౧౦ గోగులు ౧౧ వడ్లు ౧౨ బుడ్డలు
౧౩ చెరుకు ౧౪ పసుపుతోటలు ౧౫ నీరుల్లి ౧౬ వాములు ౧౭ కూరగాయలు వీనే
పండించినవి వేస్తే అవుతవి. నిమ్మతోటలు, అరటితోటలు, మరిన్ని విశేష ఫలవృక్షాలు
35 వేసి కాపాడితే అవుతవి. ఈగ్రామము ఊనకు పూర్వభాగమందు భవనాశి
ఏరు ఈశాన్యం అహోబిలం నుంచి నైరుతి దిక్కున గద్దపాడు వద్ద వక్కిలేటిలో
కలిసిపోతున్నది. ఈయేటి వుదకంవల్ల యీగ్రామముయొక్క ...రులకు ఉపయోగం
లేదు. చెర్కుతంటల గెడలు ఆడేది యితరస్థలాలయందు యీనాటి పువ్వు
కొందునరారు తాలూకు ఆలమూరు మొదలైన స్థలాలను తెలగానులను చెర్కు ఆడేది.
లేదు. ఈగ్రామానను గాండ్లవాలు వుంటే రాలుకు రాకేవి ఆముదాలు తెలుకు
వట్టి వేసి పెండ్లులకట్టి చెరుకుమూరే దేశితునక్కలు నర్కిరోట్లో వేసి ఆటఆడి
గాండ్లవాండ్లను నూనె తీసి నల్లుగా పానకం యిత్తుతున్నారు.
ఈగ్రామము వారు రూపాయి వడ్డి మొదలుకొని నాల్గు రూపాయిల వడ్డి పర్యంతము
భూవతులు, చీరలు, రూమాలు, శల్లాలు, రుమాళ్లు, ఇలాగంటి ముతక బట్టలు తెల్ల
చేస్తున్నారు. ఈగ్రామంలో మడ్డి చెక్క తాగరు నూలు కుట్టి వేమువుల వాండ్లు
కాయకంతేస్తున్నారు. ఈగ్రామంలో మాలవాండ్లు సన్నమూలు పంచెలు బట్టలు

ఉత్పత్తి చేస్తున్నారు. ఎట్లాగంటే వాండ్లే పత్తి తెచ్చుకొని దూది తీసి సన్నంగా
వాడికి కావలసిన నూలు అరవై పోగులు పది మూర పొడువు వున్నవి అయితే దాని
36 పుంజ అని పేరు. అలాగంటే ఇవాళ్ల పుంజలు అయితే దాని కొండు అని చెప్పుతారు
ఆశీర్వాదం అయితే వనిత మట్టె. ఈలాగంటే పట్టెలు మిట్టు వరుసకు ఒకే ప్రత్తి వచ్చిన
ప్రియం కాకపోతే పుంజడం మూసుకొని ఇరువై పట్టెలు ~~[illegible]~~ మొదలు కొని ఇరువై
సంఖ్య పట్టెలు పర్యంతం నూలు అప్పగింతే యందుకు జాజులు దిన్న తాలూకా మజూరా
సామాలు రంగేత గాండ్లకు, కందనూలి పేను తాలూకు యాదాడి శాఖ బళం పట్టి నేత
గాండ్లకు వస్తుంది మొలు వచ్చుకొని మిగులు దు వాండ్ల చేత సొమ్ము తీసుకొని పరదు
ప్రాశ్న ప్రకారం వాండ్లకు నిర్ణయించుకున్నట్లు నూలు అప్పగిస్తున్నారు. ఆ నూలు
పరకాలా పారు మల పొగాలు భారీ ధోవతులు, శల్లాలు, చీరలు, అవుతున్నది.
అయితే యిప్పుడు ఆ నూలు చేత బట్టనే యింటి సాధారణంగా కట్టే వారు వేరుగనుక
నేత కాండ్లు పరాగాలా, పారు వలు, మాత్రం చేసి తీ శల్లాలు మున్నేసి చిత్రయించు
కుంటున్నారు.

ముత్యాలపాడు సంస్థానికుల వంశావళి వారి వద్దనున్న ప్రకారము

- పరశురామనాయుడు
  - వెంకటపతి నాయుడు
  - నరసింహ నాయుడు
    - ఓబళనాయుడు
      - జగన్నాధ నాయుడు
        - రామప్ప నాయుడు
          - యర్రతిమ్మ నాయుడు
            - నారశింహ నాయుడు
              - పాపానాయుడు
                - ఓబళనాయుడు
                  - ఓబళనాయుడు
                    - తిమ్మానాయుడు
                      - జగన్నాధ నాయుడు
                        - పాపానాయుడు
                          - నారశింహ నాయుడు
                            - కృష్ణప్పనాయుడు
                              - రంగనాధనాయుడు
                    - ఓబళనాయుడు
  - యర్రతిమ్మ నాయుడు

- రంగనాధ నాయుడు
  - దేవప్పనాయుడు
    - పాపానాయుడు
      - నారశింహనాయుడు
        - రామప్పనాయుడు
          - ఓబళపతి నాయుడు
            - జనార్దన నాయుడు
              - కావారరంగప్ప నాయుడు
                - నారశింహనాయుడు
                  - రంగనాధనాయుడు
                    - జగన్నాధనాయుడు
                    - రఘునాధ నాయుడు
                      - రామప్పనాయుడు
                        - పెదతిమ్మ నాయుడు
                          - కృష్ణప్పనాయుడు
                            - రంగపతి నాయుడు
                        - చినతిమ్మనాయుడు

అహోబలపతినాయుడు
అహోబలనాయుడు
నరశింహా నాయుడు
వురతిమ్మా నాయుడు.
నాయుడు
వెంకటపతి నాయుడు
దేవప్పనాయుడు
పాపానాయుడు
పెద్దనాయుడు
రామప్పనాయుడు
బుచ్చినాయుడు
చిన్నన్న
పాపానాయుడు
వెంకటపతి నాయుడు
గురప్పనాయుడు.
పెద్దభార్య సంతతి
చిన్నభార్య సంతతి.
రామప్పనాయుడు
నారశింహా నాయుడు
రంగప్పనాయుడు
రంగప్పనాయుడు
రంగనాథనాయుడు.

1 కైఫియ్యతు పాయకట్టు కసుబా ~~వా~~ వెలగానుపల్లె యిలాకె సిద్ధవటము వగైరా గ్రామంకు
లక్ష్మిసుబ్బయ్య యిరువై సంవత్సరముల వయసువాడు జాతి పోకండ వైదీకి వ్రాయించినది
రెడ్డి వెంకటరెడ్డి ప్రభృతులు వ్రాయించినది. తర్క్వాలు కరణాం వెంకన్నగారి పొన్నమ
శెట్టి కరణం జ్యోతిశాస్త్రప్ప. కర్నాటదేశమునకయ్య మైలు వుండేటి మధ్యారాష్ట్రము
దుల శ్రీశైలమహాక్షేత్రమునకు దక్షిణా ద్వారమైన సిద్ధవటము మహాక్షేత్రము
పశ్చిమభాగమందు దక్షిణావాహినియైన పినాకనదికి పశ్చిమమున వకెపర్వతము
కలదు. ఆస్థానమందు పూర్వము జామదగ్ని ఋషి తపస్సు చేసుకుంటూ వుండే
వారు. ఆగిరిగహ్వరమందు జమదగ్ని ప్రతిష్ఠ అయినది శ్రీనృసింహస్వామి కలదు. ఆ
స్వామి ప్రక్కనే వాకనీరుబుగ్గ కలదు. ఆవుదకము స్వచ్ఛమైనవి. సర్వదా వాకకపైనె
నీరు ప్రవహిస్తూ వుంటుంది. వర్షాకాలమందు విశేషించి ప్రవహించును. ఆనీరు పశుపక్షి
మృగాదులకు మాత్రమే కాని సస్యాదులకు వుపయోగంకాదు. ఆనీరు వాక సన్నవంకను
పోయి పినాకినీనదీసంగమం అవుతున్నది. కలియుగములో కొన్నినాళ్లు జరిగిన పిమ్మట
విక్రమదేవ భోజమహారాజు రాజ్యపాలన చేసేటప్పుడు వాకవాటి కాలమందు జమ
దగ్నిఋష్యాశ్రమంబూండవలెనని విన్ని ఆస్థలము గోయించుకొని ఆగిరిగహ్వరమందు
శ్రీనృసింహులను సేవించి యీస్థలమందు గ్రామనిర్మాణము చేయవలెనని బుద్ధ్యుదయం
చి, అరణ్యము నరికించి గుండ్లపాడు అనే అభిధానముగా గ్రామనిర్మాణము చేయించి
2 నారు. ఇప్పుడు ఆగ్రామము నైఋతం పట్టున దేవాల ~~యా~~ యము లేనిది వాక యీశ్వరలింగ
ము వున్నది. ఆసమీపమందు అరవంగ్రంథాక్షరి లిఖించినది వాక శిలాశాసనం
వున్నది. ఈగ్రామం తెలుకెడపట్టణ రాజధానియందు సింహాసనాధీశ్వరుడైన
శ్రీమన్మహామండలేశ్వర త్రైలోక్యమల్ల భుజబలవీరనారాయణదేవ రాజ్యభారం

వహించి వున్నప్పుడు యీ ప్రాంతమైన దేశము గంగరస మహాదేవ రాజు యేలుబడి
వుండగా వారి యేలుబడిలో జరిగినది. ఈ గ్రామం పేరు వ్రాసి వుండలేదు గాని
యీ గంగరస దేవ మహారాజు యీ రాజ్యం యేలినందుకు రుజువు యీ రాజు వద్ద ప్ర
బలుడై వుండేటి ఆంతి రామనాయునికి పుణ్యంగాను జ్యోతి సిద్ధేశ్వర మఠమునకు మంత్ర
పుష్పం పెట్టేనిమిత్తము చేను ధర్మం చేసినట్టుగా వ్రాసిన శాసనం కొండవల శిలమైనది.
శకం ౧౧౭౦ అగు కీలక సంవత్సరమున వ్రాసి వున్నది. ఆ శాసనం గుండ్లపాడు పశ్చిమ
భాగమందు పరుగు దూరమున పాత పర్వతం దరిని పూర్వమందు తక్కెళ్ళపాలు అనే
గ్రామం వుండేది. ఆ గ్రామమునకు ప్రాగ్భాగమందు పురాతనమైన శ్రీ చెన్నరాయస్వామి
దేవాలయ ప్రాకారములో గా పాతి వున్నది. ఆ దేవాలయం గర్భగుడి దక్షిణం వైపు
గోడకు వెలుపలను చిక శాసనం వున్నది. శకం వ్రాయలేదు. క్రోధన సంవత్సర
ఆషాఢ బహుళ ౩౦ తేద పరామనాను జతుమాటానకు తక్కెళ్ళపాలి గ్రామకట్టువమున్న
తావరాలు సహా కొత్తి వమకున్న పేరమరాజు తిమ్మయ్య అనే ఆయన ధారపోసి
యిచ్చినట్టుగా వ్రాసియున్నది. తక్కెళ్ళపాలి గ్రామం పేరశ్రీ అచ్యుత దేవ మహా
౩ రాయలు వారు రాజ్యభారం చేసేటప్పుడు ఆయన వద్దను సలకరాజు తిరుమల
రాజు గారు యువరాజత్వము చేసేవారు. అప్పుడు తక్కెళ్ళపాలు గ్రామంలో పోలేపల్లి
కృష్ణమరాజు గారు అనే ఆయన వుండేవారు. అప్పుడు ఆ గ్రామము శ్రీమన్మహా
మండలేశ్వర రణరాజు సదాశివ దేవ మహారాజులు కుమారుడు రంగరాజు
గారికి సలకరాజు తిరుమలరాజు గారు నాయంకరానకు పాలించి యిచ్చారు. కనుక ఆ
రంగరాజు తక్కెళ్ళపాలు గ్రామానికి వుత్తర భాగమందు వరికొండ అనే కొద్ది పర్వతం
వద్దను శెట్టిపల్లె అనే గ్రామం వుండేది. అక్కడ త్రిపురాంతకుడనే యీశ్వరలింగము

వున్నది. ఆయీశ్వరునకు తక్కళ్ళపాలు గ్రామానకు పోయేపల్లి కృష్ణమరాజువారి యిచ్చిన పైమేరు పడమర్త్రా యిద్దువలు భూమి యితేను ధారపోసియిచ్చినట్టు విజయసంవత్సరము వైశాఖశు॥ 3 తారీఖున వాశినశాసనం వరికొండకు దక్షిణభాగమం దు, పాతబావి వొడ్డున వున్నది —

విద్యానగర సింహాసనాధీశ్వరుడైన వీరసదాశివదేవమహారాజులు రాజ్యభారం చేసేట ప్పుడు యువరాజత్వం చేస్తూవుండేటి బడేరామరాజు తురుష్కుల చేతను కృష్ణా నది తుంగభద్రా సంగమస్థలమందు గత్తి అయిన తరువాత దేశం అరాజకమైవున్నందు పాళెగాండ్లు దొంగలు కూడి దేశం వరయూరా వట్టిపాడు చేసే సమయమందు మూడునాలుగు సంవత్సరముల వెనుక వరుకు ప్రభుపాలన తక్కువైయుండెనుగనుసర సమయమందు తక్కళ్ళపాలు గ్రామంలో ప్రజలు చాలా తక్కువలు అయిపోయినందున గ్రా
4 గ్రామం నెత్తపాడు అయిపోయినది. దీని వుత్తరభాగమందు పరుగుదూరమున వున్న వరికొండ అనే పర్వతం వద్ద సెట్టిపల్లె అనే గ్రామము వున్నా నెత్తపాడు అయినది. ఆటు తరువాత సదాశివరాయలు వారు శ్రీరంగరాయదేవమహారాయలువారు రాజ్య పరిపాలన చేసేటప్పుడు తక్కళ్ళపాలు గ్రామం బస్తీ చెయ్యవలెనని మునుపటిగ్రామనెత్త ముకు పూర్వభాగమందు పావుకోసు దూరమున పినాకినీతీరమందున గ్రామం కట్టు కొన్నారు. పూర్వమున తక్కెళ్ళపాలు గ్రామస్థుడైన కేతమయ అనే వాడు వాడు మునుప టి తక్కళ్ళపాలు గ్రామనెత్తానకు వుత్తరభాగాన అరపరుగు దూరమున యిండ్లు కట్టు కున్నాడు. వానితో మరికొందరు పోయి అక్కడ కాపురములు వుండి యిండ్లు కట్టు కుని వున్నందున ఆ గ్రామం పేరు కేతపయపల్లె అని చెప్పుకుంటున్నారు. పైన చెప్పిన వరి కొండ దగ్గర సెట్టిపల్లె వద్ద త్రిపురాంతకదేవుని గుడిన్ని ఆ వరినే కేశవస్వామిదేవా

లయము మున్న పాడు అయి పోయినది. తక్కినాలు పూర్వపు గ్రామము నెత్తం వద్ద పూర్వ
భాగమందు వున్న రాయని దేవాలయం గర్భగృహం మట్టుకు వున్నది అందు విగ్రహ
మున్న బాగా వున్నది. ముఖరంగ మండపం ప్రాకారము వున్న శిలమైపోయినది.
ఇది గాక గంగయదేవ మహారాజు మేలుబడికి రుజువు. గుళ్లపాటికి కింది
దిశాన్యం వైపున ఒక పరుగు దూరమున ప్రథమ జ్యోతి సిద్ధేశ్వరుని దేవాలయంవో
5 గోపురం వద్ద ప్రాకారం మీద వాగానిలిపి వున్న శాసనం శకం ౧౧౬౭ ప్లవంగ సంవత్సర
పుష్య శుద్ధ ౧౩ లు కలుకెడ పట్టణ రాజధానియందు శింహాసనస్థుడైన త్రైలోక్య
గ్రస్త భుజబల వీరనారాయణదేవుని కాలమందు గంగరునిదేవ మహారాజులు
దేవార్చనం చేయుచుండగాను రాయదేవుని నిజభృత్యుండైన జంతిరామ
గారడుకు తుడు జ్యోతినాధుని గుడి గోపురం కట్టించి అగ్రహారం విడిచెను అని వ్రాశి వున్నది.
తరువాత కాకతీయ ప్రతాపరుద్రదేవ మహారాజులు వోరుగల్లు పట్టణమునందు
వుండి రాజ్యభారం వహించి వున్నప్పుడు శ్రీమన్మహామండలేశ్వర బ్రహ్మరాక్షస గంగరా
జు తిరుపతిదేవ మహారాజులు పానుగంటి పట్టణము రాజధాని చేసుకు సుఖసంకథా
వినోదంబున పృథ్వీరాజ్యము చేయుచుండి తమకు ఆయురారోగ్య ఐశ్వర్యాభి
వృద్ధిగాను స్వస్తిశ్రీ శ్వేతవన్న మల్లికార్జున దివ్యపాదపద్మారాధకులైన స్వస్తిశ్రీ
అని యీ ప్రకారం వ్రాసి వున్న శిలాశాసనం వకటి పై చెప్పిన కడపయ పల్లెపాలెంవో
వున్నది. ఈరాతికి రెండో వైపున నాల్గు పంక్తులు వ్రాశినట్టు కనపడుతున్నది.
రాయి చెటులు మెత్తిపోయినందున అక్షరములు చెడిపోయినది గనుక క్రియా
పర్యవసానం కనుపించవేదు. శకం ౧౨౨౬ క్రోధి సంవత్సరము మాఘ శుద్ధ ౧ తరు
వాత గుండ్లపాడు గ్రామము ముక్కవూరికి ప్రజల్యుజయంతప్పువున్నందున ఆగ్రామ

ము హోవుండేవారు తాంవ్రుమా బిరెడ్డి అనే వాడు గుండ్లపాడు స్థలము విడిచి యిక్కడికి
వుత్తర భాగమందు పినాకిని నదీ తీరమున పాలెం హో యిల్లు కట్టుకొని వుండెను.
6 విద్యానగర సింహాసనాధీశ్వరుడైన అరవేటి వీర శ్రీ బుక్కరాయ మహారాయలు
పృధ్వి యేలేటి కాలమందు గుండ్లపాటి గ్రామము దినే దినే ఖిలమై పోతూవు
న్నందున ఆ గ్రామస్థులు స్థలం విడిచి మాబిరెడ్డి అనే వాడు పాలము హో పినాకినీ నదీ
తీరమందు కట్టుకున్న యిండ్ల మధ్యమున యిండ్లు కట్టుకొని వుంటూ వచ్చేవారు గనుక
అది యొక పల్లె అయి మాబు పల్లె అని ప్రజలవల్లను వాడుకోబడ్డది.
వీర శ్రీ బుక్కరాయ మహారాయల వారి కుమారుడు ~~[illegible]~~ శ్రీ మన్మహారాజాధిరాజ
పరమేశ్వర శ్రీ వీర ప్రతాప శ్రీ దేవరాయ మహారాయల వారు విద్యానగరమందుర
త్నసింహాసనంబునందు సుస్థిరముగా రాజ్యపాలనం చేస్తూ వుండగాను మహారా
జాజ్ఞానుసారముగాను శ్రీ మన్మహామండలేశ్వర సంబెటగురవరాజు అనే ఆయన
మాబు పల్లె మొదలైన యీ సామీప్యమందుల కొన్ని గ్రామములు యేలుకొనేటందు
కర్త అయి యీ స్థలానికి వచ్చి మాబి యిక్కడికి తూర్పు వుత్తరం రెండు వైపులను
పినాకిని నది వున్నది పశ్చిమ దక్షిణ దిక్కులయందు పర్వతములు వున్నవి
గనుక యిది జాగ్రత్త స్థలమని యోచన చేసి మాబు పల్లె గ్రామానకు దక్షిణా
గ్రామమందు గుండ్లకట్టు బండ్లమున్న కొండ అనే రెండింటికి సామీప్యముగా కోట
నిర్మాణము చేయించినారు యిది గాక యిక్కడికి ఆగ్నేయ భాగమందు పరుగున్నర
దూరమున వాక గండి కలదు. ఆ గండి అనే వుభయ పర్వతముల మధ్యమున పూర్వ
7 వాహిని అయి పినాకినీ నది ప్రవహిస్తున్నది. ఆ గండి హోనుంబి పూర్వమునందు
వాక గొల్లది అంకమ్మ అనే పేరుగలిగిన స్త్రీ విక్రయం చేసుకోవడానికై వ్రున్ని

యుపాత్రలో పెరుగు తోసుకొని మజ్జిగ తర్చే కవ్వము చేత పట్టుకొని వెళ్ళుతూ
వుండగా ఆగండిలో వకనుక పురుషుడు ఆస్త్రీని చూచి తనకు దాహంగా వున్నది
పానానకు దాని వచ్చి పెరుగు యివ్వమని అడుగగా అది యివ్వక పోయినందున
అలిగి శపించి పోయినందున ఆ పెరుగు ఘటం కవ్వం సహా శిలలు అయిపోయినవి
అని ప్రజలు చెప్పుకుంటున్నారు. ఆ సంప్రదాయం నుంచి ఆగండి పేరు అంకమురాయి
గండి అని చెప్పుకుంటున్నారు. ఆ గండి వద్ద నక కొండపైన పెట్టె పెట్టించి అక్కడ
నక చవ్వకే నిన్ని కొండకు నిండు పశ్చిమం అరపరగు దూరమున బండి కనుముతో
కనుమ పైద నక చవ్వకే నిన్ని వుంచి గురవరాజు గారు తగిన సైన్యము తోకూడా
పైన చెప్పిన గుండ్లకట్టు బండమ్మ కొండ సామీప్యమున కట్టించిన కోటలో వుండి ప్ర
భుత్వము చేస్తూ వుండిరి. ఈ గురవరాజు గారి ముచ్చటలు ప్రజలు స్థలములో వారు
ప్రసిద్ధిగా చెప్పుకోవడము మాత్రమే కాని శిలా శాసనముల వల్ల రుజువు కనుపిం
చినది గాదు. అయినప్పటికిన్ని దేవరాయ మహారాయల కాలమందుననే పేర్ని పా
టిలో నంబ్రోలు పిన్నయ దేవమహారాయలు వారు సైన్యముతో కూడా వుండి కొంత
రాజ్యం యేలుతూ వుండే వారని శాలివాహన శకం ౧౩౨౦ కలక సంవత్సరమందు
వ్రాయించి వేసిన శిలా శాసనములు దువ్వూరి తాలూకా పైకో పేర్నిపాడు అవేటి
గ్రామము నైత్యం వద్ద రెండు శాసనములు కనుపించినవి. ఆ శాసనముల రుజువున నే పే
8 రని పాటి క్షైత్రయ్యతు వ్రాసినాను. ఆ ప మొన్నలు రాజులున్న చూచు పక్షి వద్ద
కోటలో వుండే ప మొన్నలు గురవరాజు గారున్న వాయూదు లున్న పేర్ని పాటి
పిన్నయ రాజు గారి కాల మందుననే గురవరాజు గారు యిక్కడ వుండిరి అని స్థ
లజ్ఞులు చెప్పుతున్నారు. ఆయన మాలాం దినములు జీవించి ప్రభుత్వం చేసినందు

ఆయనను తాత గురవ రాజు అని చెప్పు కొనేవారు. ఆయనకు పుత్ర సంతతి లేదు. పొన్న
గన్న యుద్ధమునకు మూర్తిలు ఆ యుద్ధములో చిన్న విహారములు చేసిన తర్వాత పొన్న అనే
పేరు కలిగిన పెద్దనామూర్తికి పశుపుకుంకుముకు గాను మాయుపల్లెకు ఉత్తర భాగ
మందు పినాకినీ నది ఆవతల నున్న పత గ్రామం అరణం ఇచ్చినారు అందువలన
ఆ గ్రామం పొన్నపాలు అని చెప్పుకోబడ్డది. ఆ గ్రామము నవాబు రామరాజు గద్దె
అయిన అనంతర సమయమున పోవృజాడు అయిపోయినది. ఇటు తరువాత తిరుగ
ఆ నెత్తమందు పల్లె కట్టినారు. దీనికి పూర్వ మేరూపు అయినది వెంకటాయపల్లె
1. దీని తరువాత రూపు చేసినది కొత్తపల్లె, 2. అంబాపురం, 3. బలమూరి రెడ్డిపల్లె వీటి
యూపల్లెలు ఇప్పుడు పొన్నపాలు గ్రామం క్రిందనే ఏకమై జరుగుతూ వుండెను. పొ
న్నపాలు గ్రామం పూర్వమున పాడు అయ్యిన తరువాత ఆ ప్రాంతి బ్రాహ్మణుడు వెంకటయ్య
అనే ఆయన యూ గ్రామము నెత్త మ్యూ పశ్చిమమున పల్లె కట్టించినాడు. అది వెంకటయ్యపల్లె
అని చెప్పుకోబడ్డది. పొన్నపాలు రైతులు కొందరు యూ గ్రామము నెత్తానకు పూర్వ
భాగమందు కొత్తపల్లె అని పల్లె కట్టినారు. రాజ్యం ఆలగిరుపాదుషా వారికి
రుజువు అయిన తరువాతను విస్సాజీ యి మ్యాజీ భాకరకొను గాకుల్యర్గకు
ల్యర్ణాటక దేశము ఖుగారు ప్రభుత్వము చేస్తూ వున్నప్పుడు కొత్తపల్లెకు వుత్తర
భాగమందు అరపరుగు దూరాన భాకరా వెంకటప్పయ్య వారి భార్య అంబాబా
య్యమ్మ తన పేరిట అంబాపురం అనే గ్రామం కట్టించినది.

శాలివాహన శకం 1201 విరోధిసంవత్సరమందు పొన్నపాలు కులకర్ణి బ్యాలి
శ్యానప్ప అనే ఆయన బలమూరి రెడ్డి అనే కాపువాడి పేరిట కొలుయిచ్చి అంబా
పూర్వ భాగమందు పావుకోసు దూరమున వాక పల్లె కట్టించినాడు.

అనిచలమూరెడ్డిపల్లె అని చెప్పుకుంటున్నారు. పూర్వపు పెన్నవారలు బస్తీడు జాడు అయి
న ~~[illegible]~~ తరువాతను ఆ నెత్తానకు పూర్వభాగమున సామీప్యమందే కమ్మవారిపల్లె
అని వకపల్లె అదే కొందరు పెన్నవాళ్లు చెప్పుకుంటున్నారు.
చిన్న అనే రెండవ కుమార్తె యిప్పుడి యీ మవుజెపల్లెకు పశ్చిమ భాగమందు ఆమడ
న్నర దూరమున యిప్పుడు కమలాపురం తాలూకు అయివున్న చినమాచనూరు అనే
గ్రామమందుయున్నారు. తరువాత కొంతవరకు దినములలోనే చిన్న అనే ఆమె పెనిమిటి దైవగతి
నిపొందెను. తరువాత ఆ చిన్నదానికి వ్యభిచార దోషమువల్ల గర్భోత్పత్తి అయి బాహ్య
మందు ప్రకటన అయిన తర్వాతను గురవరాజు పర్యంతము వర్తమానము అయినందున
ఆ చిన్నదానికి శిరచ్ఛేదన చేయుమని రాజువారు కుంఫర్మాయిష్వగా ఆ వర్తమానం ఆ చిన్న
దానికి తెలిసి ఆమె స్థలం విడిచి మాయనూర్కి ఆగ్నేయభాగమందు ఆమడ దూర
10 మున మాసనాపురం చిన్నపాడు అనే గ్రామములు తాలూకా రాచవీడు యిలాకా
గుర్రంకొండ సదరహో గ్రామం పోయి ప్రచ్ఛన్నముగా వుండెను. అంతట
ఆ చిన్నదానికి యిద్దరు కుమారులు పుట్టిరి. వారు దినే దినే వృద్ధి పొందగా వారి
మయొరూపలావణ్యగుణా విశేషములు యెంచి సూర్యకాంతమారులు అని పేరువుండిరి.
ఆ చిన్నవాండ్ల వర్తమానము విని సంబెటు గురవరాజుగారు వారియిద్దరిని కొట్టి
వెయ్యుమని కొంత ఫౌజు కూడా యిచ్చి పాకెసరదారుని పంపించగా యీ వారి
ఆకృతి సద్గుణ లక్షణములు తెలిసి వారు ఆ చిన్నవాండ్లయందు బాలాభిమానించి
స్థలజ్ఞులు అంతా యెకమై కొంతమందిని కూర్చుకొని మాసనాపురం చిన్న
పాటిక్కి వాయువ్యభాగమందు రెండు పరుగుల దూరమున వున్న పర్వతప్ర
దేశము యందు ~~రెండు పరుగులు దూరమున వున్న~~ కనుమ వద్దకివచ్చి తవ్వి

సంతుష్టిపడ్డ షాజాతు మీదకొబలాలయిన యుద్ధంచేసి గురవరాజుగారి దండును
విరగపొడవగా ఆ వర్తమానం గురవరాజుగారు తెలిసి తిరుగకొంత సైన్యము వెంట
బెట్టుకు వచ్చి సూర్యకుమారులు యిద్దరితోను యెదిరించి చేతనుమీదనున్న
అఘోర యుద్ధము చేసి సూర్యకుమారులనుయిద్దరిని తలలు కొట్టి వేసినారు. తదా
రభ్యము ఆ కనుమకు గురుసూర్యకావూర్లకనుమ అని చెప్పుకుంటూవున్నారు. సంబె
టూరాజులయేలుబడిలో చేమాముపల్లెపాలెంలో గ్రామాన్ని కైలుతుభాగమందు
కొలుదరిన పృధ్వీయపల్లె అనిపల్లె రూపుఅయినది. ఈప్రకారము రాజు అధికారము
చేసేటప్పుడు ఆయన అధికారంక్రింద బెల్లతూవున్న గ్రామముల వయనము తుబూవ్రు
11 స్థలజ్ఞలవల్ల తెలియబడవేదు. ఆగురవరాజు ప్రభుత్వములోప్రజలఅతిదారుణా
శిక్షచేయుచూస్తూవుండేవారు. ప్రజలవద్ద ద్రవ్యఆకర్షణా చేసేయెడల త్వరగాసొమ్ము
ఇయ్యలేకపోతే స్త్రీలను తీసుకువచ్చి స్థానాల్కు ఆరతులు పట్టించేవారు. ఆలాం
గంటి దినములలోయుకొండ బెల్లంకొండ తట్టున కూంబుపూండి అనే గ్రామం
నుంచి బ్రాహ్మణులు భాగవతులనే వేషధారులు కీర్తనిమిత్తం యీ స్థలముకు
వచ్చివుండి సంబెటు గురవరాజుగారి యొక్క దారుణాప్రభుత్వం మూలియక్కడ
నుంచివెళ్ళిపోయి విద్యానగరము నకుపోయి అక్కడ నరసింహాదేవమహారాయ
లవారు రాజ్యపరిపాలన చేస్తూవుండగా భాగవతులు దర్శనంఅయికేళికె అడుగగా
శెలవుయిచ్చినారు. కూంబుపూండి మేళగాండ్లు బాలవిద్యావంతులని ప్రసిద్ధగాచిని
కనివున్నందున రాయలవారిస్త్రీలుసహా యుండవవెననిసగర్భవద్ద దివాణాములో
కీర్తనకు శెలవుయిచ్చినారు. అక్కడ కీర్తనవిరికి చేసేటప్పుడు సంబెటుగురవరా
జు వేషంవేసి మరివకడు యిద్దరు బంట్రోతులువేషం వేసుకొని హొకడుస్త్రీవేషం

చేసుకొని సంబెట గురవరాజువనే ఆవేషగాడు కూర్చొని రాయలసమక్షమందు ఆ
స్త్రీ యొక్క స్థానాలకు బిరుదులు పట్టించి పావడాలు యివ్వమని తహాసీలు చేసినట్లుగా
వినికి చేసినారు. అప్పుడు రాయలవారు కూడా అదియేమని అడుగగా సముఖస్థు
౨ లైనవారు భాగవతులవలెనే ఆ వర్తమానంతెలిసి సిద్ధపటుంపిమనిన్ సంబెట గురవ
రాజు అనే ఆయన ప్రజలవద్దనుంచి ద్రవ్యకర్షణ చేసి యడ్ల స్త్రీలను తీసుకపోయి
యీ ప్రకారముగానే తహాసీలు చేస్తున్నారు. గనుక యీ తుని వారికి తెలుపడగలందులకై
యీ ప్రకారము వేషములు కట్టి వినికి చేసినారని విన్నపం చేయగా బాలాతుష్టం చేసి
మరునాడు [illegible] హృదయం తిరుగ నా సంగతిని జ్ఞాపకం బాయుమని ముఖస్థులైన
వారికి ఆజ్ఞ యిచ్చినారు. ఆరాత్రి కీర్తనసాంతమైన వెనుక తెల్లవారిన పిమ్మట రా
యలువారు కాలోచిత కృత్యములు తీర్చుకొని ఆస్థానమందువచ్చి పేరోలగమునయుండి
తమవద్ద కార్యభారకులు వచ్చి సంబెట గురవరాజు గారి వర్తమానం జ్ఞాపకంవి
జ్ఞాపనచేయగా విని ప్రధానులగు సేనానాయకులను పిలిపించి మొహమునకు
సైన్యం సిద్ధం చేయుమని శలవియ్యగా ఆస్థాన పంజరము వారి పలుకే జయం
జయం జయం అని మూడుసారులు పలికినది. ఆపలుకులు మహారాజులు విని యిదే
మనకు శకునమని అప్పుడే పేష్భానే బయలు వేయించి కోటకు పశ్చిమద్వారము
వెలుపల భానుజెండా వేయించి శిబ్బంది బట్టువాడాలు వేయించి సైన్యం యీ వత్తు
కేబర్లు వెయ్యములకు యిప్పించి ఆమోహా ముఖ్యరాయులకు కామారుడు అనుపేరుకొన్న
యినుమాలభానుడను తురకను సరదారుగా మొకర్రరు చేసి అతనిని పిలిపించి
౩ సమక్షమందు వలసిన బుద్ధిమతులు శలవియ్యి తాంబూలము యివ్వగా ఆ
సరదారుడు తాంబూలము అందుకొని సంబెట గురవరాజు తల తెస్తానని ప్రతిజ్ఞ

పతికి స్వప్నమును వెంట పెట్టుకొని వచ్చి గురవరాజుగారు వున్నకోటకు పశ్చిమంవైపున
వున్న బండ్లకనుమ మీదల దాడిచేసి కనుమపై వున్న వప్పుకే చిరగబాదించి కనుమ పారు
ఎయివచ్చి కోటకు పశ్చిమభాగమందు దిగివుండి ఆదినం రాత్రి కోటకు పశ్చిమం
వైపున వున్న బండ్లమన్నకొండ తిప్ప మీదనున్న తూర్పువైపున వున్న గుండ్లకట్ట అనే
సన్నకొండ మీదనున్న దమదమాలు యెత్తి మొర్చాల ఖాయం చేసి కోట మీద
దాయి షురువు చేసినంతలు శక్తి వున్నంత ముట్టుకొని కోటవారున్ను నిన్నవేళువారు
జవాబు యిచ్చినారు. అంతట కోటవారు నిభావు చెయ్యలేక కోట మీదకోట యిచ్చిగా అప్పుడు
గురవరాజును పట్టుకొని తల కోసి తీసుక పోయినారు. కోటవారి స్త్రీ బాలలు అందరు
దేహత్యాగం చేసినారు. తరువాతను శ్రీ కృష్ణదేవరాయ మహారాయలు
రాజ్య పరిపాలన చేసేటప్పుడు తిమ్మరసయ్యగారి కొమారుడు। ఆయన పేరు ముట్టుకు
శాసనంలో అక్షరములు శిధిలమై పోయినవి గనుక పేరు తెలిసినది గాదు. ఆయనకు
మాంబుపల్లె గ్రామము కృష్ణరాయ మహారాయలవారు నాయంకరానకు పాలిం
చి, యిచ్చినందున తిమ్మరసయ్య కుమారుడు మాంబుపల్లె గ్రామము సంబవిన్నిక్షేప
14 జలపాషాణ అక్షీణ ఆగామి సిద్ధసాధ్య అష్టభోగ తేజ స్వామ్యములున్ను సహిత
ముగాను యీగ్రామాన పూర్వమందు సంబెట రాజులచేత ప్రతిష్ఠ చేయబడిన
మేకవీరా పరమేశ్వరి అనే అమ్మవారికి నిత్య నైవేద్యములు మొదలైన షోడశో
పచారములు జరిగేటికొరకు ధారపోశి యిచ్చి శాలివాహన శకము ౧౪౪౩
విషుసంవత్సరమందు శిలాశాసనము వ్రాయించినారు. సదరహి దేవత దేవ
స్థానమున్ను మహా ద్వారం యెదుట వున్నది. యిది గాక గురవరాజు కొమారుడు అయిన
గంగరాజు అనే ఆయన శిద్ధవటము సీమ ప్రభుత్వము చేస్తూవుండినప్పుడు శ్రీ

వున్న హేమండ వేశ్వర గుముడూరి అవ్వబడయ్య దేవ మహారాజులు గారికి సిద్ధవటం సీమలోని మూలపల్లెగ్రామం వృత్తిగా పాలించియివ్వగా అప్పుడు అవ్వబడయ్య దేవమహారాజులు గారు తమ ఉప తిరువెంగళనాథుని సేవకు దాసియైన శ్రీపతి కొండసానికి మూలపల్లె పొలంలోను బండ్లమ్మ కొంటు స్థలానకు ఉత్తరం వైపున ౧౩ ముత్తుములు చేను మాన్యం ఇచ్చి శిలాశాసనం వ్రాయించినారు. సదరు శాసనము మజ్జారు పైకి మజరా ఎర్రకాయపల్లెకు పశ్చిమ భాగమందు జొన్న పొలంలో వున్నది. ఆ శాసనములో ప్రమాది సంవత్సర ఆషాఢ శుద్ధ ౧౧లు అని వ్రాసి వున్నది. శక నిర్ణయము వ్రాయలేదు. కనుక ఏ రాజు అప్పుడు రాజ్యభారం చేస్తూ వుండెనో నిర్ణయించకూడ లేదు. కృష్ణరాయల తదనంతరమందు అచ్యుతదేవ మహారాయుల వారి ప్రభుత్వము జరిగినది. తరువాతను వీర శ్రీ సదాశివ దేవ మహారాయలు వారు రాజ్యభారం చేసేటప్పుడు యీ గ్రామము సిద్ధవటము సీమతో కూడా యేలుకున్నారు. తరువాత శాలివాహన శకము ౧౪౭౦ బహుధాన్య సంవత్సరము మొదలుకొని శకము ౧౪౯౬ తారణ సంవత్సరము వరకు పెనుగొండ పురసింహాసనాధీశ్వరుడైన శ్రీరంగరాయదేవ మహారాయులుగారు యేలినారు. తరువాత చంద్రగిరి సింహాసనాధీశ్వరుడైన వీర వెంకటపతి దేవ మహారాయలు రాజ్యము యేలుచుండగా సిద్ధవటము సీమ ప్రభుత్వము కొండ్రాజు తిరుపతి రాజుగారిని నియమించి వుండగా శాలివాహన శకం ౧౫౨౭ విశ్వావసు సంవత్సరమందు మట్లి వెలిసము స్థానికులు మట్లి యెల్లమరాజు దండు కదలివచ్చి కొండ్రాజు తిరుపతిరాజుగారిని కొట్టివేసి సిద్ధవటము సీమ తట్టుకొని యేలినందు యీ యెల్లమరాజు యీయనకు మారుడు అనంతరాజున్ను ఆయనకు మారుడు

తిరువెంగళరాజు గారున్ను శాలి శకం ౧౬౦౬ శోభకృతు సంవత్సరము వరకు
ఏలినారు. అంతట శకం ౧౬౦౭ క్రోధి సంవత్సరమందు ఆలంగీరు బాదుషా తట్టు
కుంభి దక్షిణముకు గా బుద్ధిఖాను ప్రవేశించినందున వారి తరపున మీరజుమలాంటి
సరదారుడు వచ్చి ముట్టు రాజులమీద దాడి చేసి శిద్ధవటము తాగా చేరినసీమ
స్వాధీనము చేసుకొనినప్పుడు శా॥ శకం ౧౬౧౭ యువ సంవత్సరము వర్కు యీగ్రామ
మును యేలినాడు. అంతట .... ధాతు సంవత్సరమందు .. సాదుల్లాఖాను వాడు
16 మీరజామల్లా .. క్రమించి స్వాధీనము చేసుకొనెను. వారి తరపున శిద్ధవటము
పాళెగాళ్ళైన వారు రాజా కేసరసింగు వారు శకం ౧౬౭౨ సర్వజిత్తు సంవత్సరము వర్కు
యీగ్రామం జరిగినది. తరువాత సాదుల్లాఖాను వారి జమ్మలమడుగు కేసరసింగు కుమా
రుడు రాజా పత్తేసింగు వారి మారిఫత్తు అయి శాలి శకం ౧౬౩౭ మన్మథ సంవత్సరం
వర్కు జరిగినది. శాలి శకం ౧౬౩౮ దుర్ముఖి సంవత్సరము కడప నవాబు
అబ్దున్నబీఖానుడు శిద్ధవటము సీమ పుచ్చుకొనిన తర్వాత శా॥ శకం ౧౬౮౨
శార్వరి సంవత్సరము వరకు స్వతహా యేలినాడు. అప్పుడు యీగ్రామము వారి
మేలుబడిగా జరిగినది. తరువాత శాలివాహన శకము ౧౬౮౩ ప్లవ సంవత్సరము
లగాయతు శకం ౧౬౯౪ ఆంగీరస సంవత్సరము వర్కు అబ్దుల్ నబీఖాను మియ్యా
సాహేబుల వారికి శిద్ధవటము సీమ జాగీరు అయినందున వారు యీగ్రామం యేలు
కున్నారు. శకం ౧౬౯౫ శ్రీముఖ సంవత్సరము లగాయతు శకం ౧౬౯౯ యీశ్వర
సంవత్సరము వరకు యితని కొమారుడు మహమ్మదు మియ్యా సాహేబు వారు కడపను
బందోబస్తు శిద్ధవటము సీమ యేలుకొనేటప్పుడు వారు యీగ్రామము
యేలుకున్నారు. తరువాత యీశ్వర సంవత్సరము హైదరాలీఖాను

తాలూకు బలవంతరావు అనే సరదారుడు వచ్చి బందికను వుపద్రవించగా బలవంత
రావుకున్ను మసీదుమియ్యావారికిన్ని యుద్ధము అయినందున ఆసమయమందుండు
వాండ్లు యీమామాకుపల్లెగ్రామం కాలుచినారు. అప్పుడు బలవంతరావును మసీదు
మియ్యాను తలకోసినాడు. తరువాత శకము ౧౬౮౦ బహుధాన్యసంవత్సరం
మొదలుకొని మోబామియ్యాయేలుబడిలో యీసంవత్సరములో మహారాష్ట్రు
17 లతాలూకు కేశరిగపాపారాయుడనే సరదారుడు .. వచ్చుడు మామాకుపల్లెగ్రామం
కాలుచినాడు. యీమొరబామియ్యా తేడపలో వుండి ~~కాచ్చారం~~ ప్రభుత్వం చే
స్తూవుండేటప్పుడు బహుధాన్యసంవత్సరము మొదలుకొని శాలివాహనశకము
౧౬౮౩ విషుసంవత్సరము వరకు మోబామియ్యావారిసాకుడుకొడుకు నరవరు
భానుడు ~~[illegible]~~ సిద్ధవటము సీమ జాగీరు అనుభవించేటప్పుడు యీ
గ్రామము సిద్ధవటము సీమతోకూడా నరవరభానుడు యేలినాడు. శాలివాహన
శకవర్షంబులు ౧౬౮౪ చిత్రభానుసంవత్సరము మొదలుకొని ఆలింఖానుడు
కడపసిద్ధవటము రెండుతాలూకాలు యేలుకుంటూవుండగా శాలిశకం
౧౬౯౧ విరోధిసంవత్సరములో బహదరువచ్చి సైన్యముతోకూడా మామాకుపల్లె
గ్రామానికి ఆగ్నేయభాగమందు అమడదూరము నవున్న వంటిమిట్ట అనే
గ్రామంవద్ద బహదురువచ్చి ఆఖానుడిమీద మోహములుగాను వచ్చిదిగివుండి
నప్పుడు అలింఖానుతనవద్దదివాన్ గిరిచేస్తున్న లాలాసెత్తముఖందునుసలహా
నిమిత్తము అంపించి బహదర్కు ప్రతిసంవత్సరము నజరుయిచ్చేలాగున నిర్ణ
యించుకొన్నాడు. తరువాత శాలివాహనశకం ౧౭౦౧ వికారిసంవత్సరము ప
ర్యంతము అలింఖానుడు యేలుతున్నాడు. వికారిసంవత్సరములోను బహదరు

వచ్చి సిద్ధవటము సీమ ఆక్రమించుకొని అచింబావముని పట్టుకుని తీసుకుపోయి
న తరువాతను శా॥ శకం ౧౨౦౮ శుభకృతు సంవత్సరము . రకు బహాదరునవాబు
ప్రభుత్వములో జరిగినది. తరువాత శాలివాహనశకము ౧౨౧౧ సౌమ్య సంవత్స
18 రము వరకు టిప్పుసుల్తాను యేలెను. కడపనవాబు ఒబ్బువేనభోఖానుడు యేలుబడి
యీసీమకు ఉయినాలు నుండి మాయపల్లె ౧, తక్కెవోలు ౧, కడపయపల్లె ౧,
లింగంపల్లె ౧, పొన్నవోలు ౧, జ్యోతి ౧, ముట్టుతాంటిపల్లె యీ యారునొక్క గ్రామ
ములున్ను వకపాయకట్టున్ను అనుకొని యీగ్రామములకు రెండింటికిన్ని సరకారు
తరఫునుంచి మొత్తుబంట్రోతు వుండేవారు. సరకారుకు యేదైనా ఆరమాషీ
పరమాషీ వస్తే యీ యూరు నాక్కగ్రామములవారున్ను సమంగా వరహావర్గన
పర్చుకొని సర్కారుకు పర్మాషీలు జరిగించుకొనేవారు. చెరాజు మాత్రం యేగ్రామమువుది
ఆగ్రామమునుంచి అలాయిదాగానే సర్కారుదాఖలు చేసుకొనేవారు శా॥ శకం ౧౨౧౨
సాధారణ సంవత్సరమందు దొన్నిమహమదుఖానుడు ఒకేవానికి కంఒ మాయపల్లె
తక్కెవోలు కడపయపల్లె లింగంపల్లె పొన్నవోలు జ్యోతి ముటుటాంటిపల్లె మూలపల్లె
గుండ్లమూల: దరిజేపల్లె గొల్లపల్లె, ముకనాపురం, రాఘరాపురం, గోపాలపురం,
రాజంపేట, బంగారుపల్లె, వెలుగుపల్లె, గుడిపోపల్లె, ఈపద్నిమిది గ్రామము
లను ఒకటియిచ్చివుండగా యీగ్రామములు మాయపల్లెపాయకట్టు అని చెప్పు
కొనేవారు. ఈటీపు యేలుబడిలో క్రోధి సంవత్సరములో వేములసంస్థానికుడు
రామప్పనాయుడు ఫౌజుతో వచ్చి వెంకటాయపతి గ్రామము రెడ్డి సాంబిరెడ్డి అత
ని బావమరది గంగిరెడ్డిని పట్టుకుని తపాసీలు చేసి దండుగలు తీసుకుపోయి
నాడు. ఇది గాక మరి వకనాడు తిరుగ దండుతో వచ్చి తాంటిపల్లె జ్యోతి యీ

19 రెండు గ్రామములకున్న.... మందలు గొర్రెల మందలను తోలుకొనిపోతూ వుండగా ఇత్తి
కరగ్రామము జాతివొకన్న డ బ్రాహ్మణుడు రామన్న అనేవాడు వారి తోసలపోతే సుతాని వార్కితెప్పిం
యిన్నాలాగున చెప్పుకొని పదరము రెండు గ్రామముల పశువులున్ను గొర్రెల మందలున్ను
విడిపించినాడు. సాధారణ సంవత్సరమందే పుసుల్తాను తాలూకు వనాను పొన్నారు ఖానుడనే
సరదారుడు కొంతఫౌజుతోకూడా శిద్ధవటము కోటలో కిల్లేదారుడుగా వుండగా నిజామల్లి
ఖానువారి తాలూకు సరదారుడు అఫ్జులు బ్రిశిద్ధవటం ముట్టడాయి చేసి కోట స్వాధీనము
చేసికొన్న తర్వాత సుశాలివాహనశకం ౧౭౧౩ విరోధికృతు సంవత్సరము వరకు అఫ్జులు సు
బాగిరీ చేసేటప్పుడు యీ మాయలశిల్లిగ్రామం హాళీము హాన్నడు అనే తురకెఁ గడికోట ఖన్న
న్న అనే కాపు౧ మన్నెని పట్నపు వెంకట రామన్న అనే బ్రాహ్మణుడు౧ వీరున్ను సావిడి నిర్మించ రాన్న
అముల వారు లయివుండిరి.

తరువాత శాలివాహన శకము ౧౭౧౬ ఆనంద సంవత్సరము వరకు ఖనగానిపల్లె అపదల్లిఖాను
యేలుబడి వీరను శిద్ధవటం అప్పారాయడున్ను తరువాత కోయిలకుంట్ల జంగం రెడ్డిన్ని
వ్యవహారం చేసినారు. తరువాత శాలివాహన శకము ౧౭౧౮ నల సంవత్సరము వరకు
అరబు అవాను సాహెబు యేలుబడి వీరను సావడి నిర్మించరాయుడు౧ కేయుప అన్నద్దు
రాయడు౧ యీయిద్దరున్ను వ్యవహారము చేసినారు. శాలివాహనశకము ౧౭౨౦ కాల
యుక్తి సంవత్సరము వరకు అపదల్లిఖాను యేలుబడి కోయిలకుంట్ల జంగం రెడ్డి స్వతహా
20 వ్యవహారము చేసినాడు. తరువాత శకము ౧౭౨౧ సిద్ధార్థి సంవత్సరము వరకు రంజాఖండా
లాలుబహదరు యేలుబడిని భాయతుశోమ్ముచూరాప్పలాం వ్యవహారం చేసినాడు. ఈ ప్రకారము
శిద్ధవటము తాలూకాతోకూడా నే అములు జర్గినది.

శాలుశకం ౧౭౨౨ రౌద్రిసంవత్సరమందు మెకంపెనివారికి స్వాధీనమైన వెనుకశాలుశకం

౧౨౩౧ ప్రమోదూత సంవత్సరము వరకున్ను కంపెనీ యింగ్లీషు బహద్దరు వారి యేలుబడిలో
సిద్ధవటము యిలాకాలో జరుగుతున్నది. ఈ గ్రామానకు దక్షిణ భాగమందు పూర్వమున
గుండ్లపాడు గ్రామం కట్టేటప్పుడు తవ్వించినది సన్నకుంట వుండగా గ్రామస్థులు పరాయి
ము వలన మరమ్మత్తు చేసినారు. ఆ గ్రామం నెత్తపాడు అయిన తరువాత ఆ చెరువు ఖిలమై
పోయినది. ఇక్కడికి పశ్చిమ భాగమందు అరపరుగు దూరమున ములతకోట అనే గ్రామం ✶
పాలెము వా గ్రామానకు దక్షిణ భాగమందు పెద్దచెరువు వొకటి మరమ్మస్తుగా వున్నది. మా
చుపల్లెకు ఉత్తర భాగమందు పినాకినినది అవతల పొన్నపాలు అనే గ్రామం యొక్క పొలంలో
పూర్వమున కామరుసు తిమ్మయ్య అనే ఆయన చెరువు తవ్వించి దానికి యేటి పట్టుకాల్వ
కట్టించినందుకు ఆయనకు యిష్టకామేశ్వర భైరవేశ్వర స్థానం వారు భూమి మడి దసబందం
గ్రామం యిచ్చినట్టు గ్రామం జెప్పై కేవు జంబల మర్రిరెడ్డిపల్లె అనే పల్లెలో బావి వొద్దున శాసనం
శిలమీద వ్రాసి యున్నది. అందు మీద శాసనము యున్న సంవత్సరమున్ను కూడా వ్రాయలేదు.
౨౧ గనుక యున్నదినము లక్రింద యినుపలాన వారి యేలుబడిలోగాని నిర్ణయించడమునకు
శక్యము కాదు. మాచుపల్లె గ్రామానకు అష్టదిక్కుల యందు వుండే గండ్లు కేనుములు
కొండలు గ్రామములు ౧ పూర్వభాగమందు సామీప్యముగానే దక్షిణవాహిని పినాకి
నీనది, దాని అవతల తూర్పు ప్రథమ జ్యోతి అవతల సామీప్యమందు యిక్కుమల పర్వతము.
౨ ఆగ్నేయభాగమందు పినాకినినది అవతల రెండు పరుగుల దూరమున సిద్ధవటము కసుబా
౩ దక్షిణ భాగమందు సామీప్యమందు గుండ్లకట్టు అనే సన్నకొండ దానికి దక్షిణంగా దగ్గరనే
పులిమల్లు పాయ అనే వృషభయ పర్వత మధ్య ప్రదేశము అక్కడ శిరుబుగ్గ గవి నృసింహా
యిరేలదు ✶. గుండ్లకట్టుకు పశ్చిమంగా దగ్గరనే బుడ్డమ్మకొండ అనే పర్వతము కలదు.
౪ బుడ్డమ్మకొండకు పశ్చిమం మాచుపల్లెకు నైరుతి భాగమందు పరుగు దూరమున

కడపకు పోవు మార్గం బండి కనుము అనే కనుము కలదు. ఇక్కడనుంచి ఉత్తరముగా వెన్న
జూడు కొండను. ౫ మామిడిపల్లెకు నిండు పశ్చిమంవైపున పరుగుదూరమున ఉండె తక్కువాటు
పైకి ముట్టాలా భూజేపల్లి సరాసరిని కొంటికనుము దాని ఉత్తరము ... పల్లె సరాసరిని పల్లెపిడతల
౨౨ కనుము ఆ మార్గాన కడపయు పల్లె వగైరాయు పల్లెలవారుండి పల్లెపిడతలు కడప వారి
విక్రయించు కోగలందులకు గాజ్లాస్త్రీలు కాపుస్త్రీలు సున్నపట్టు కొని పోతున్నారు.
౬ పల్లెపిడతల కనుమకు ఉత్తరం మామిడిపల్లెకు వాయువ్యమందు ఉంకెమురాజు
గండి అనే కనుము అర్ధభయ పర్వత మధ్య ప్రదేశమునుండి పినాకినినది పూర్వవాహిని
అయి వస్తున్నది. ఆ గండి మార్గాన చెన్నూరుకు పోయే బాట. ఆ గండికి పూర్వభాగమం
దు పినాకినినది ~~[illegible]~~ అవతల ఉండె పొన్నపాలు యోగ్రామము పొలములో మరికొండ
అనే సన్న కొండ కలదు. దానికి ఉత్తరభాగమందు పూర్వపశ్చిమ వున్నతముగానున్నది
యిక్కమల అనే పర్వతము. ౧ మామిడి కొన ౨ యిందుకు తూర్పు యర్రబాపకోన ౩ యిందుకు
తూర్పు పల్లెదిగెలకోన ౪ ఇందుకు తూర్పు గవ్వలకోన ౫ ఇందుకు తూర్పు నీరువర్లకోన
ఇక్కడ కొండనుంచి నీరు జలవుకు ప్రట్టుతూ వుంటున్నది. ౬ నీరువర్లకోనకు తూర్పు
యిల్లమవెనె మామిడిపల్లెకు ఉత్తరభాగమందు పినాకినీనది అవతల పరుగుదూరమున
యేనుగుల మిట్ట. - ఇందుకు తూర్పు తాటిమట్టుల మలవు. ఇందుకు తూర్పు మామి
డిపల్లెకు యీశాన్యం పినాకిని అవతల పరువు దూరమున వుప్పోన్నేశ్వరం త్రేయోశ్వరుని దే
౨౩ వాలయము అరణ్యమందున్నది. ఈ గ్రామము యొక్క భూమియందు పైరు అయ్యే
ధాన్యాదులు ౧ తెల్లజొన్నలు, సజ్జలు, కొర్రలు, రాగులు, ఆరికెలు, బావుర్లు, ఉలవలు
వడ్లు, వరగలు, నువ్వులు, ఆముదాలు, ఆవాలు, అలచందలు, కందులు, ప్రత్తి, పెసలు వెల్లి.
మువ్వలు, గోధుమలు, ఆకుతోటు వేస్తే అవుతుంది, పసుపు తోటు వేస్తే అవుతుంది. మిరప

కాయలువేస్తే ఉన్నతుంది. యర్రగెడ్డలు, తెల్లగెడ్డలు, పొగాకు, గెనుసు. ఇవిగాక కాకర కాయలు, చిక్కుడుకాయలు, బీరకాయలు, గోరుచిక్కుడుకాయలు, వంకాయలు, మునక కాయలు, మొదలైన కూరకాయలు వాడికగా పొలాలలో వేస్తున్నారు. కడప సిద్ధవటం సామీప్యం గనుక ఎక్కడకు తీసుకొని పోయి విక్రయించుచున్నారు. దేవాలయములు. 1 మాయు

24. పల్లెగ్రామములో ఒక వీరాం పరమేశ్వర విగ్రహాంశక్తి దేవాలయము. ఈ మాయుపల్లెగ్రాము మప్పెగ్రామములో సాలీలు నేసే బట్టలు, తెల్లపాగలు, ధోవతులు, శల్లాలు, వెలితావి ఉపరంజే మూడు రూకలు మొదలుకొని ఉపరంజే యిరువైనాల్గొసి రూకలమట్టు పర్యంత మున్నవారిని నేస్తూ వున్నారు. పర్యాయమ్ము నేయిస్తే యింకా విలువ ఉన్నా ఇప్పుడు బట్టలు నేస్తున్నారు.

కైఫియతు రామదుర్గం గుళ్ళతాలూకా.

1 పూర్వం యీ రామదుర్గం పర్వతానుకు పశ్చిమంగా సమీపంగా యుందువారి అనేగ్రామం బహు అనాదిగా వుండెను. జనమేజయరాయుని వల్ల భోగేశ్వరస్వామి లింగప్రతిష్ఠ ఆయినట్టు వంటిది యీ యుందువారి నగరం అని పించుకొని వుండెను. కొండకు వుత్తరభాగం చందవారి అనేగ్రామం 1 పూర్వభాగమందు దేవలాపురం 1 యీ కొండకు చుట్టు నగరంగాను గావుండెను. బహుప్రసిద్ధిగా వుండిన స్థలం. ఈ స్థలం పురాణప్రసిద్ధిగా వుండేటట్టు గాంతోచుచున్నది. జనులను అడిగితే రససిద్ధుల ఆశ్రమం అంటున్నారు. ఈ భోగేశ్వర దేవస్థానంలో శిలా శాసనాలు వున్నవి. అందులో జగదేకమల్లుయిలాళ నృపచక్రవర్తి జగదేకమల్లావర్శ్శి ఉక్కా ధుందుభి సంవత్సరము మాఘ శుద్ధ 12 అనేరాజుల పేరుతో హళెకన్నడ అక్షరాలతో శిలాశాసనం వున్నది. అవిమాంబ దాంఖలా వుండడాను కంప్రాసినాను. ఈ స్థళకులు చెప్పేది ఏమిటంటే యీ యుందువారి నగర నిర్మాణం మౌర్యరాజుల వల్ల ఆయినది. అని చెప్తున్నారు. ఇదిగాక భోమేశ్వరు దేవస్థానంలో శిలాశాసనం పైన హళెకన్నడ

అక్షరాలతో భూలోకమల్ల సుజ్జలి చాళుక్యతిలకులంకుశ భూలోకమల్ల వరుష
ఫలాంకనయాం నందన సంవత్సర ఆషాఢ శుద్ధ పౌర్ణమి అని వ్రాసి వున్నది. ఇందులో శాలి
వాహన శకము విక్రమ శకము లేదు. జగదేకమల్ల భూలోకమల్ల బిరుదములు
వేసినారు. కనుక వారికి అర్థము తెల్పదిలేదు. భోగేశ్వర దేవస్థానంలో శాసనము
లోవుండే ప్రకారం శకం వుండే స్థలంలో వుండిన అక్షరాలు పైన వ్రాసినాను. అది ఏ సంఖ్య
2 తెలియలేదు. ఇంకా వక శాసనం వున్నది. వాటి అక్షరాలు శుద్ధంగా చదువ రావేమిగాన
అందులోవుండే అక్షరాల ప్రకారం నకలు వ్రాసినాను. పైన వ్రాసిన రాజు బహు ది...
కముందుగా రాజ్యభారం చేస్తూ వున్నవారు. ఈ రాజుల దినాలలో యీ స్థలం ప్రాబల్యం
గా వుండెను. దాని క్రింద కొన్ని గ్రామములుండేవి. ఆటు తరువాత కొన్ని దినాలకు మ్లేచ్ఛుల వలన
పాడుపడిపోవచ్చెను. రాజుల దినాలలో భోగేశ్వర దేవస్థానానికి తూర్పున కొండవద్ద
కుంభార గవి అనే ఒక గవి. అందులో కుమ్మరివాండ్లు కుండలు మొదలైనవి చేయుచుండి వుండే
ను కనుక ఆ స్థలానికి కుంభార గవి అంటున్నారు. కొన్ని దినాల మీదను కాలం పడంవచ్చి
వుండి జనులు అందులో పోయివుండగా వక బండ దారి వాకిటిలో బడగా జనులు
బైటు రావడానికి మార్గం లేకుండా గవిలోనే మృతిపొందిరి. పర్వతం పైన మహా
పురుషుల్ని దేవతా ఆరాధిగా వుండేది. ఈ కుంభార గవి బహు దూరముగా మార్గము
పోతున్నదని చెప్పుతున్నారు. ఇప్పుడు జనులు అందులో పోవుటకు వీలులేదు. సదరు ప్రాచీన
భోగేశ్వర దేవస్థానం సమీపంగా కొద్దిగా యిందువాడి అనే గ్రామం వుండగా అక్కడ
జనులు వ్యపద్రవాలు విస్తరించి అయిందిగనక పర్వతానుకు దక్షిణ భాగమం
దున రామాపురం అనే గ్రామం వుండగా యిక్కడ గ్రామం కట్టుకొని వుండిరి. తరువాత
3 తులువ రాజులు తులుదేశము నుంచి వచ్చి కొన్ని దినములు యేలుతూ వుండిరి. తర్వాత

విజయనగరము రాజులు బుక్కరాయలు, ప్రౌఢదేవరాయులు, వీరప్రతాపరాయలు
యీ ప్రకారం రాజులు విజయనగరము వారు యేలినతర్వాత విజయనగరంరాజులతో
నడుచుకొని వున్నవారు ముద్దికెరె సంస్థానికుడు యీ రామాపురం తనస్వాధీనంచేసు
కున్నవాడు మల్లికార్జుననాయుడు తనపేరుతో యీ అవ్యార్థ్య దక్షిణం కోసుమేరకు
వకగ్రామం అక్కడ మల్లికార్జునస్వామి దేవాలయం కట్టించి వూరికి పేరు మల్లికార్జు
నపాళి అని పేరు పెట్టెను. ఇతనికొమారుడు రామచంద్రనాయుడు యీ రామాపురం
చూచి కొండ పైకెక్కి అక్కడ వారున్న దానివున్నవుండగా చూచి పైన దుర్గంకట్టించి
తనపేరుతో రామదుర్గం అని పేరు పెట్టెను. అప్పుడు ౧౪ గ్రామాలు నడుస్తూ వుండెను.
తఫశీలు. ౧ కే సుబా ౨ ఆరదకెరె ౩ మాచనూరు ౪ మాలవారవి ౫ బాపురం ౬ కొని
సవాడు ౭ మేడెహాడు ౮ బంతకుంట ౯ +రగాపురం ౧౦ కొక్కరచేడు ౧౧ దేగలహాడు
౧౨ బెరదాళ ౧౩ దేవుకల్లు ౧౪ నగరుదాళ. అంతు ౧౪ గ్రామాలు సంమతు అనిపిం
చుకొని వుండెను. యిందుకు దాఖలా ఆవవారికి నోముగిన సుర్రయాబార్బులవద్దను
కొనితపత్రాలు వున్నవి. అని విన్నానుగనుక వృద్ధులుచెప్పినప్రకారంగా వ్రాసినాను.
యీ రామచంద్రనాయుడు బహుప్రాబల్యముగా వుండెను. వీరియొక్క జ్ఞాతిగాల్లవాళ్లు
యితడేయేలుతూ ముద్దికెరెవారి సంస్థానికుడుగా వుండెను. ఇతడి దినములలో కొండె
అనంతపురం వాండ్లు వచ్చి దుర్గం తీసికొని ౧౦ యేండ్లు సుమారు గాయేలిరి. ముళ్లాయుధాప్ర
కారముగా ముద్దికెరెవాండ్లు యుద్ధంచేసి దుర్గం తమస్వాధీనం చేసుకొనిరి. ఆరాము
దుర్గం యిండ్లు మొదలైనవి ఉన్నవి. పెద్దబుక్కనాయుడు రామచంద్రనాయునికొమా
రుడు. వీరి దినములలో బడేఖానుడు అనేవాడు మహారాష్ట్రవారి తట్టునుంచివచ్చి
యీవూరు దోచెను. యిందుకు పూర్వము ఆసువేరాయుడు అనేవాడు మహారాష్ట్రులతోటు

నుంచి వచ్చి యీ ప్రాంతమును ఆక్రమించెను. ముఖ్యముగ ముద్దికెరె వాండ్లు కొందరము సహాయము కోర్చి ఇన
ములు యిచ్చుచు ఉండెను. ఎనభై యేండ్లకు ముందుగా తిమ్మభూపతి అనే వాడు మెకలి వాండ్ల తట్టు
గా నుంచి యుద్ధం చేసి కోటను తీసుకొని జనుల చేత దండం పుచ్చుకొనెను. ఇందుకు పూర్వంగా తిమ్మ దభూప
వారి దినాలలో శాంతికి భంగమయ్యుచుండెను. ముద్దికెరె వాండ్లు యీ దుర్గమును యేలుతూ వుండిరి. యీ తిమ్మ
దభూప దినాలలో సన్న దుర్గం కట్టినది. సన్నిధానమైన మాంసాని అనే సంవత్సరము ...
కార్తీక సంవత్సరం అని వ్రాసినారు. ఈ తిమ్మ దభూప గాలికొండ నుంచి వచ్చి యీ సీమను పుచ్చుకొనెను.
తరువాత తిమ్మ భూపతి అనేటువంటి దారుడు ఆదవానికి వచ్చి సుబేదారుడు వుండగా ముద్దికెరె
భూపాలనాయని దినములలో యీ దుర్గం సరదారు దాఖలు చేసుకొని ముద్దికెరె వాండ్లు యిష్టైబండగి
పైకం ముజరా యిస్తూ వుండిరి. ఇక్కడి నుంచి యీ ప్రాంతము ముద్దికెరె వాండ్లు అధికారం వదలి మెకలా
యాక్రమించినదుస్తూ వుండెను. ఈ మెకలా యీ దొరతనం తప్పిపోలు నాసన భాగం వద్ద వుండె
గీతము ప్రకారము. సన్న ౧౦౬౯ ఫసలీలో గాలికొండ నుంచి ఆదవానికి వచ్చిన వారు తిమ్మ
దభూప ఆదవాని తాల్లుం పుచ్చుకొనెను. కనుక యితని యేలుబడి వీరి తాలూకా వుండిన వారితో
కూడా నలుగురికి తప్పిపోలు. తిమ్మ దభూప ౧ తిమ్మంబర భూపతి ౧ తిమ్మయతు తిమ్మ దభూప ౧ చెన్నప్ప
హొబు వీరలు సన్న ౧౧౬౯ వరకు యేండ్లు ౧౦౦ వీరి యేలుబడిలో యీ దుర్గం సంస్థానికులు నాల్గ
ఉయమ యేండ్లు యిచ్చి కొని ఆ తరువాత మెకలా యీ గనుక మెకలా యీ వాండ్ల యేలుబడి వ్రా
సినారు. సన్న ౧౧౯౯ ఫసలీలో బసాలతు జంగు ఆదవానికి వచ్చి యీ సీమ కట్టు కొన్నది యీ దా
ము దుర్గానికి పూర్వం ౧౮ గ్రామాలు నడుస్తూ వుండెను. ఇతడి దినములలో గ్రామాలు పోయి ఒక
గ్రామము మాత్రం నిలిచి పోసారు అని పెంచుకొనెను. ౧౧౯౦ ఫసలీ ప్లవ సంవత్సరము వరకు
యేలిన యేండ్లు ౨౪. తరువాత బసాలతు జంగు కుమారుడు మొహబతుజంగు రాజ్యము
చేసింది సన్న ౧౧౯౧ ఫసలీ శుభకృతు సంవత్సరములగాయతు విరోధికృతు సంవత్సరము సన్న

౧౨౦౧ ఫసలీ వరకు యేలెను. ఇతడి దినములలో కీలక సంవత్సరమందు యీ గ్రామమందు దుర్గ పెట్టి కోట్లు పెట్టెను. ఇప్పుడు కాగితపత్రాలు యెండిపోయినవి. బసాలతుజంగు దినములలో రాజా రాయుడు అనేవాడు గోలకొండనుంచి యీ ప్రాంతము జాగీరుగా మూడు యేండ్లు యేలేటప్పుడు యీ రామగిరి దుర్గం మరమ్మత్తు చేయించెను. ఇప్పుడు యీ ప్రాంతమున పాటు బదరదౌలా అనేవారికి జాగీరు కాగానే రాజా రాయుడు గోలకొండ పోయెను. బదరదౌలా పరాభవ సంవత్సరము వర్కు వుండెను. ఇప్పుడు బసాలతుజంగు కొమారుడు మెహబతుజంగు రాజ్యజాగీరు జప్తుచేసికొని సంవత్సరమందు యీ ప్రాంతము జాగీరు చేసెను. ఈ బసాలతుజంగు యేలిన యేండ్లు సన్ ౧౨౦౧ ఫసలీ విరోధికృతు సంవత్సరము వరకు యేండ్లు సన్ ౧౨౦౧ ఫసలీ విరోధికృతు సంవత్సరము వర్కు యేండ్లు పది. ఇతడి మేలుపడిలో పరాభవ సంవత్సరమందు టిప్పుసుల్తాను అదవానికోట యుద్ధంతో తీసికొని రాజ్యం కాదా చేసుకొని తమ తమ్ముని కుతుబుదీఖాను అనేవాడిని ఆమలుకు అదవానిని ఉంచెను. ఇప్పుడు వారి తమ్ముని అనే జరీలా హైదరసాహెబు అనే పీరజాదాకు యీ రామదుర్గం జాగీరుగా ౧౦ నెలలు నడిచెను. ఈలాటి ప్రేమలలో తుంగభద్రాయేటికి అగడ రాయూరికి మెహబతుజంగు వుండి కాయఖానికి అనే సరదారుని జీ కొంత సైన్యం పంపించెను. ఇప్పుడు టిప్పుతమ్ముని కుతుబుదీఖాను మిరబోలా అనువల్ల అదవాని విడచి రామదుర్గానికి ౪ పరువుదూరమున అగ్నేయభాగమందు తిమ్మాపురం అనే గ్రామం వద్ద కుతుబుదీఖాను పై సైన్యాన్ని ఖాయుఖాను సరదారు సైన్యానికి యుద్ధం చేసి అంతట వర్కు కుతుబుదీ ఖాను సైన్యం వోడిపోయెను. ఖాయుంఖాన ముల్లా తుంగభద్రానది దాటి రాయూరికి పోయెను. ఇప్పుడు కుతుబుదీఖాను మళ్లా అదవానికి వచ్చి రెండునెలలు ఆమలు చేస్తూవుండగా కప్పలు మీదను అదవాని రాజ్యము యథాప్రకారముగా మెహబతుజంగుకు యిచ్చిరి. సన్ ౧౨౦౨ ఫసలీ పరిధావి సంవత్సరము నాగరోజీ పంతులు అనేవాడు అదవానికి వచ్చి ఆమలు గోలకొండ

7 వారి మామాలిపు తర్వాత ప్రమాధి సంవత్సరము వరకు ౧౨౦౩ ఫసలి వరకు యేండ్లు యితడికి అమలు
కావడానికి కారణము యేమంటే మియాఖుతుబ్ జంగు రాయదుర్గము పైన దగతి పొందెను. గనుక పరరు
శ్రీ సీనగనేశ పంతులు వచ్చిరి. ఈ సంవత్సరము త్వరలో మంపడి ఐ మాఖ్యనాశనము పొంది యీ గ్రామాలు
సుభంగా పాడుపడెను. సన్న ౧౨౦౮ ఫసలీ ఆనంద సంవత్సరము గులాం మహమ్మదు ఖాన్ అనే పాడు
మొగలాయి యాత్తల్లు జ్ఞాంచేసెను. అప్పుడున్నూ యీ గ్రామాలు సుద్ధ పాడుగా వుండెను. సన్న
౧౨౦౯ ఫసలీ రాక్షస సంవత్సరము లగాయతు నళ సంవత్సరము వరకు సన్న ౧౨౧౬ ఫసలీ
వరకు యేండ్లు రెండు అరబ్ అమీన భాన మొగలాయి యాత్తల్లుగా అమలు చేసెను. నళ సంవత్సరము
దు యీ గ్రామాలు వృద్ధిపొందినవి గ్రామము లోని ముఖ్లా కాపులు చేరిరి. సన్న ౧౨౧౭ ఫసలీ పింగళ సంవత్సరం
లగాయతు సన్న ౧౨౧౮ ఫసలీ సిద్ధార్థి సంవత్సరము వరకు గులాం మహమ్మద్ ఖాన్ మొగ
లాయి తల్లుకున్న అంతప్పనాడు గవృడు అమలు చేసెను. సన్న ౧౨౧౦ ఫసలీ రౌద్రి సంవత్స
రము లగాయతు సన్న ౧౨౧౫ ఫసలీ వరకు కుంఫిణీ అమలు నడుస్తూ వున్నది. ఐసాల
8 తుబందు అమలు మొదలు కాని యీ గ్రామాలు మిరాజగా నడుస్తూ వున్నది. ఈ గ్రామాలు వెయ
సలా యీ అమలులో ఆదవాని సర్కారుకు చేరి యుండెను. కుంఫిణీ అమలు అయిన తర్వాత
గుత్తి తాలూకాకు చేరెను. ఇక్కడ వుండే దేవాలయాల వివరము. కొండపైన ౧ మహా
సురమేశ్వర కొండ పైన యెక్కే మార్గములో ఆంజనేయ దేవస్థానము యీ రెంటికి పూజ
నడుస్తూ వున్నవి. కొండకి భీమేశ్వర దేవస్థానం, లక్ష్మీనారాయణస్వామి, నందికొండ బసవాబాల
గొంటె బసవ్వ, వీరభద్రస్వామి, వీరభద్రుడు, విఘ్నేశ్వరుడు. యీ దేవస్థానాలకు పూజ
నడుస్తూ వున్నవి. పేటలో ౧ హనుమంతరాయుడు పేట బసవేశ్వరుడు కనూతాల వద్ద
రాళ్లల్లర. వీటి పూజ నడుస్తూ వున్నది. కొండ పశ్చిమాన పూర్వం యుండువారి ఆశ్రమములో
భోగేశ్వర దేవస్థానం పాడు అయినది. కారణము యేమంటే నూతన యేండ్ల మహా పూర్వము

పూజనడు సుల్తాను వుండగా కాంధుర సన్యాసులు శూద్రులున్ను దేవస్థానముపోదిరి పది
కానుదినములు వుండి లింగము పగులగొట్టి పాగొన బంతా విసరివేసి దానిక్రింద వుండిన ద్రవ్యం
9 తీసుకొనిపోయినారు. వాండ్లు యెవరికి చిక్కకపోయిరి. అప్పటినుంచి దేవస్థానము పాడుపడిన
పదరుప్రాసిన దేవస్థానాలు చిన్నవే కాని పెద్దవి కాదు. భోగేశ్వర దేవస్థానము పాడుపడివుండెను
భీమేశ్వర దేవస్థానము యీరెండు దేవస్థానము పూర్వంగా వుండే దేవస్థానాలు అయివుండెను
౧ తూర్పు ఒకకోసు మీదను నగరదానా అనే గ్రామం కొండపైన * కోట వున్నది. చిన్నదే
వస్థానాలు రెండు మూడు వున్నవి. ఈవూరికి తూర్పున నెమకల్లు ౧ సంగాలా ౧ రెండువక
గ్రామం ౧ కోసుమీదను చిన్నదేవాలయాలు వున్నవి. కోటమాత్రం గావుంది. ఈవూరికి
తూర్పు మధ్దికెరెర కోసుల మీద సమస్థాన స్థలమున్నది. ఆగ్నేయానుకు ౧ కోసెడి
మీద బెరడా నే గ్రామం, యీగ్రామానికు ౧ కోసుమీదను చిప్పగిరి అనే గ్రామం గావు
దేవస్థలాలు శాసనాలు వుండేస్థలం. దక్షిణం ౫ కోసులమీద ౧ డికల్లు అనే గ్రామం దుర్గి
అనే అమ్మవారు వున్నది. నైరుత్య దిక్కున ౫ కోసులమీదను వెయూకా అనే గ్రామము
అక్కడ మల్లిఖార్జున దేవస్థానము అగమారినది వున్నది. ఈవూరికి నాలుగుకోసుల
మీద బళ్లారి నైఋత్య దిక్కున వున్నది. పశ్చిమాన హాలహారవి అనే ౨ కోసులమీద
హనుమంతరాయుడనే దేవాలయము అడవిలో వున్నది. ప్రాచీనస్థలము శాస
నాలు వున్నవి. అటాయీవూరికి ఆ మూడుపరువుల మీద గుళ్లం అనే గ్రామము
కసుబా స్థలము పంగలేనదీ తీరము. వాయువ్య దిక్కున ౪ కోసులమీద హోళ
లగుంది అనే భూరిగ్రామం శాసనాలున్న దేవస్థానము వున్నది. ఉత్తరదిక్కున
10 హాలి బెళగలు అనే గ్రామం ౨ కోసులమీదను అక్కడ సోమేశ్వరం దేవస్థానము
శాసనము వున్నది. ఈశాన్యం ౩ కోసులమీద వెలగవేవి అనే గ్రామము చెన్నకే

శివ స్వామి దేవస్థాన శాసనం వున్నది. ఈ ప్రాకారము స్థలాలు వున్నవి. ఈ గ్రామ దుర్గములో కంబళులు ౧౪ రూపాయిలు వెలతో అవుతున్నవి. బడులలో ఖాదీ ౧౧ రూపాయిలతో అవుతున్నది. ఇనుము బట్టలు అమ్మేది లేదు. సామువారకు సంతకు పరాయి స్థలాలనుండి సరకులు బట్టలు వస్తున్నవి. ఈ ప్రాంతంలో పండే దినుసులు ౧. జొన్నలు ౨, సజ్జలు ౩. కొర్రలు ౪ ప్రత్తి ౫, శనగలు స్వల్పం అవుతున్నవి. తెల్ల జొన్న, పచ్చ జొన్న, గోధుమలు స్వల్పం అవుతున్నవి. కూరగాయలు తోట్లు వేస్తున్నారు. వడ్లు యీ ప్రాంతంలో పండేది లేదు. ఈ ప్రాంతకి క్రోసెడు దూరమున ఆగ్నేయ దిక్కున తిమ్మాపురము అనే గ్రామములో వడ్లు పండుతూ వున్నవి. పెసలు, అలసందలు, ఆముదాలు, తెల్లగడ్డ యెర్రగడ్డలు అమ్మేది లేదు. పొగాకు
11 తోటలుగా వేస్తున్నారు. ఈ ప్రాకారము వ్రాయించిన వారు. ౧ తిప్పాశాస్త్రి ౬౦ యేండ్లు కలవు ౨ రామప్ప శానభోగులు ఇతడికి ౪౬ యేండ్లు గలవు ౩, తమ్మాల గవుడు అరువై యేండ్లు కలవు. ౪ చెన్నని గవుడు డబ్బై యేండ్లు గలవు. ౫ నాగన గవుడు యాభై యేండ్లవాడు ౬ లింగన గవుడు ౨౨ యేండ్ల వాడు.

Shelf No. 15-3-52.   Begun on 20-1-45

Translated by Babu Rao :-

139 Page. ಕೈಫಿಯತ್ತು ಸೊಂಡೂರು ಇಲಾಕೆ ಮರಾಠೆ ಕೊಮಾರಸ್ವಾಮಿ ಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿವರ; ಅರಸುಗಳು ಆಳಿದ ಆಳಿದ್ದ ವಿವರ ಸಹ ಬರದುಯಿದೆ. ಕೆಲವು ಕನ್ನಡ ಕೆಲವು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಕ್ಷರ ಬರದುಯಿದೆ.

Kyfyiat of Soundoor belonging to Maratahs.

ಶ್ರೀ:

141 ಸ್ಕಾಂದ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿಯಿರುವ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲು ಪೂರ್ವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಾರಕಾಸುರನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನು ತಪಸ್ಸುಮಾಡಿದ ಕಾರಣ ಈಶ್ವರನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ನಿನಗೆ ಯೇನು ವರಬೇಕು, ಯೆಂದು ಕೇಳಲಾಗಿ ತಾರಕಾಸುರನು ಕೇಳಿಕೊಂಡುದು; ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳ ಕೈಯಲ್ಲು ಇಂದ್ರಾದಿಗಳ ಕೈಯಲ್ಲು ನನಗೆ ಮರಣಯಿಲ್ಲದ ಹಾಗೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡಕಾರಣ ಅದರಂತೆ ಈಶ್ವರನು ವರವು ಕೊಟ್ಟುದರಿಂದಲು ತಾರಕಾಸುರನು ಅಸಮಾನ ಪರಾಕ್ರಮವಂತನಾಗಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ, ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಉಪದ್ರವನ್ನ ಕೊಡಲಾಗಿ, ಅವರು ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಮಹೇಶ್ವರನಿಗೆ ಮೊರೆಯಿಡಲಾಗಿ, ಅವರು ಕೇಳಿ ತಾರಕಾಸುರಗೆ ಈಶ್ವರನು ಕೊಟ್ಟುಯಿದ್ದ ವರವಿಶೇಷದಿಂದ ನಮ್ಮಿಂದಾ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲಕೆ(?) ಅಶಕ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿದು, ಹಿಮವಂತನ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಮೇನಕೆ ಸಂತಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಗೌರಿವ್ರತ ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಗೌರಿ ದೇವಿಯು[ತಾ ಪ್ರತ್ಯ](ತೃಪ್ತಳು)ಗೆ ಮೆಚ್ಚಿದಂಥವಳಾಗಿ ಪ್ರಸನ್ನಳಾಗಿ ನಾನು ಒಂದು ಅಂಶದಿಂದ ಬಂದು ನಿನ್ನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸುತ್ತಾಯಿದ್ದೇನೆ, ಯೆಂದು ವರವು ಕೊಟ್ಟುಯಿದ್ದಕಾರಣ ಆ ಮೇನಕೆ ಗರ್ಭದಿಂದ ಉದ್ಭವವಾದ ಕನ್ನಿಕೆಯೆನಲು, ಈಶ್ವರನ ಏಕಾಂತ ~~ಭಕ್ತಿ~~

ಅನ್ಯರಿಂದ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಅಶಕ್ಯವಾಗಿಯುದ್ದಿತು ಯೆಂದು ತಿಳಿದು ಆ ಈಶ್ವರನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಆ ಕನ್ನಿಕೆ ಗರ್ಭವಾಸದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾದಂಥ ಸಮರ್ಥ ಈ ತಾರಕಾಸುರನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿ ಅದರಂತೆ ಹೇಳಿ ಇಂದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಟ್ಟವರಾದರು.

ತರುವಾಯ ನಾರಿ ಕೊಟ್ಟ ವರದ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ಹಿಮವಂತ ಪರ್ವತನ ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಗರ್ಭವು ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಯಿತು; ನವಮಾಸ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಬಳಿಕ ದಿವ್ಯತೇಜಃಪುಂಜವಾದ ಕನ್ನಿಕೆ ಉದ್ಭವವಾದಳು. ದಶರಾತ್ರಿ ಆದ ಬಳಿಕ ಪುಣ್ಯಾಹವಾಚನಾದಿ ಮಹೋತ್ಸವಂ
142 ಗಳಂ ಮಾಡಿಸಿ ಬಹಳ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಬಂದವರಾದರು. ಆ ಕನ್ನಿಕೆಯು ದಿನದಿನ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನಳಾಗಿ ಹತ್ತುವರುಷದ ಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಬಂದಳು. ಆಗ ಈಶ್ವರನು ಕೈಲಾಸದಿಂದ ಭೃಂಗೀಶ್ವರನ ಸಹಿತವಾಗಿ ಬಂದು, ಹಿಮವಂತ ಪರ್ವತದ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಋಷಿವೇಷಧಾರಿಯಾಗಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಹಿಮವಂತನು ಕಂಡು, ಅವರಿಗೆ ಬಹಳ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರತ್ಯುತ್ಥಾನಾಭಿವಂದ್ಯಂಗಳಂ ಮಾಡಿ, ತನ್ನ ಮಗಳಾದ ಪಾರ್ವತಿಯೆಂಬ ಕನ್ನಿಕೆಯನ್ನು ಅವರ ಬಳಿಯ ಉಪಚಾರ ಮಾಡುವ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಆ ಕನ್ನಿಕೆ ಋಷಿವೇಷಧಾರಿಯಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಭಕ್ತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯದಿಂದ ಸಮಸ್ತ[ಪುಷ್ಪ] ಫಲಾದಿಗಳು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಭಯತ್ರರಿಗೂ ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಅನುರಾಗವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಸಂಯೋಗವಾಗುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಇಂದ್ರಾದಿಗಳು, ಮನ್ಮಥನ ಬಹುವಿಧದಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಲು, ಮನ್ಮಥನು ಮಂದಮಲಯಾನಿಲ ವಸಂತನ ಸಹಿತವಾಗಿ ಆ ವನಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಪಾರ್ವತಿಯೆಂಬ ಕನ್ನಿಕೆ ಈಶ್ವರನ ಬಳಿಯ ಉಪಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಾಗಿ ಮನ್ಮಥನು ಈಶ್ವರನ ಮೇಲೆ ಪುಷ್ಪಮಾಸ್ತ್ರಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಿದುದರಿಂದ, ಆತನ ಚಿತ್ತ ಚಾಂಚಲ್ಯವಾದ-

ಕಾರಣ ಮೋಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಹಳ ಅಂಕಾರ ರಸವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿ, ನೇತ್ರತ್ರಯದಿಂದನೋ
ಡಲಾಗಿ ಮನ್ಮಥನು ಭಸ್ಮೀಭೂತನಾಗಿ ಹೋದನು. ಆತರುವಾಯ ಈಶ್ವರನು ತನ್ನ ಬಳಿಯ
ನಿಂತುಯಿದ್ದ ತ್ರಿಲೋಕಸುಂದರಿ ಮೂರ್ತಿಯಾದ ಕನ್ನಿಕೆಯ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದಿಂದ ನೋಡೆ,
ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹಿಮವಂತನು ಬಂದು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕರಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಮೇನಕೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದನು.
ಆ ಕನ್ನಿಕೆ ಈಶ್ವರನ ಮೇಲೆ ಬಹಳ ಮೋಹದಿಂದ ಏಕಧ್ಯಾನವಾಗಿಯಿದ್ದಳು. ಈಶ್ವರ
143 ನಿಗೂ ಆ ಕನ್ನಿಕೆ ಮೇಲೆ ಬಹಳ ಮೋಹವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿ, ನೋಡಬೇಕೆಂದು ತನ್ನ ತಪಸ್ಸು ಬಿಟ್ಟು
ಕೊರವಂಜಿ ವೇಷದಿಂದ ಹಿಮವಂತನ ನಗರಕ್ಕೆ ಬರಲಾಗಿ, ಪಾರ್ವತಿಯು ಕೊರವಂಜಿಯ
ಕರೆಕಳುಹಿಸಿ, ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯಿದ್ದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸಿದ್ಧ್ಯವಾಗುತ್ತಯಿದ್ದೀತೋ
ಇಲ್ಲವೋ ಯೆಂದು ಸಂದೇಹದಿಂದ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಲಾಗಿ ಆ ಕೊರವಂಜಿ ಹೇಳಿದನು:-

ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಮಹಾಪುರುಷನನ್ನು ಕುರಿತುಕೊಂಡುಯಿದ್ದೀ. ನಿನ್ನ ಮನೋ
ರಥವು ಸಾಫಲ್ಯವಾಗುವುದೋಯಿಲ್ಲವೋಯೆಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿಯಿದ್ದೀ. ಅದಕ್ಕೆ ಏನೂ
ಸಂಶಯ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವು ಯಿಲ್ಲವು. ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅವನ ಮೇಲೆ ಯೆಷ್ಟು
ವ್ಯಾಮೋಹವಿದ್ದೀತೋ ಅದನುಸಾರವಾಗಿ ಅವನು ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಅಷ್ಟು ವ್ಯಾಮೋಹವಾಗಿದ್ದಾನೆ.
ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಮನೋರಥವು ಸಾಫಲ್ಯವಾಗುವುದು ಯೆಂದು ಹೇಳಿ ಆ ಕೊರವಂಜಿ ಮುಂ
ದೆಯಿಟ್ಟಂಥಾ ಕಪ್ಪಕಾಣಿಕೆ ತೆಗದು ಕೊಂಡು ಹೋದಳು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿಯಿದ್ದು
ಪಾರ್ವತಿ ಪುನ: ದರ್ಶನಾರ್ಥವಾಗಿ ಅಂಕಿಸುತ್ತ ಇದ್ದನು. ಈ ಪಾರ್ವತಿಯೆಂಬ ಕನ್ನಿಕೆ-
ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಜನನಿಜನಕರಿಗೆ ಅರಿಕೆಮಾಡಿಸಿ, ಈಶ್ವರನು ತನಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾ
ಬರೋಹಾಗೆ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಯಿದ್ದೇನೆ, ಬಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ತೆಗದು ಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಬಳಿಯ
ಉಪಚಾರಮಾಡುವಂಥ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಂಗಾತಿ ಕರಕೊಂಡು ಅರಮನೆ ಹೊರಟು, ವಿಹಾರಯೋ
ಗ್ಯವಾದಂಥಾ ಶೃಂಗಾರವನಮಧ್ಯದಲ್ಲಿನ ಸರೋವರ ತೀರದಲ್ಲಿ ನಿವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ

[ಅ] ಘೋರವಾದಂಥಾ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದಳು. ಕೆಲವು ದಿವಸವಾದ ಬಳಿಕ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಾಧನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಈಶ್ವರನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣವೇಷದಲ್ಲಿ ಶೃಂಗಿಸಹಿತವಾಗಿ ಪಾರ್ವತಿ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಹೇಳಿದ್ದು:- ನೀನಾದರು ಅತಿ ಸುಕುಮಾರ ಶರೀರವುಳ್ಳವಳು, ಬಹು ಸುಗುಣವತಿ; ಈಶ್ವರನಾದರು ದಿಗಂಬರನು, ಭಿಕ್ಷುಕನು, ಕಪಾಲಮಾಲಾಧರನು.
144. ಭಯಂಕರವಾದ ಸರ್ಪಗಳನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಇರುವಂಥವನು. ಇಂಥವನ ಉದ್ದಿಶ್ಯವಾಗಿ ನೀನು ಇಷ್ಟು ಪ್ರಯಾಸವು ಹೊಂದಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ನಿನಗೆ [illegible]ನೆಂದು ಕಾಂಬೋದುಯಿಲ್ಲವು. ನಾನಾದರು ಸದ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು, ಜಟಾಂತಸಾಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಓದಿಕೊಂಡು ಯಿದ್ದೇನೆ; ನನ್ನ ಲಗ್ನ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಯೇನು? ಈಶ್ವರನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನನಗೆ ಸಮಸ್ತ ಐಶ್ವರ್ಯಗಳು, ಅಷ್ಟಭೋಗಂಗಳು ಅನುಭವಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವುವೆಂದು ಹೇಳಿದ ಮಾತಿಗೆ ಪಾರ್ವತಿಯು ಬಹಳ ಕೋಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಈ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಕಾಮಾತುರನಾಗಿ ಈಶ್ವರಗೆ ಯಿಂಥ ಮಾತು ಆಡುತ್ತಾಯಿದ್ದಾನೆ, ಇವನ ಆಚೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡು ಯೆಂದು ತನ್ನ ಬಳಿಯ ಯಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು. ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಸುತ್ತಕೊಂಡು ಮೈಮೇಲಿನ ವಸ್ತ್ರಗಳು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಬಡಿದಾರವನ್ನು ಹರಿದು ಕುತ್ತಿಗೆ ಹಿಡಿದು ನೂಕಿದರು.

ಆಗ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಪಾರ್ವತಿ ಮಾಡಿದ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿದಂಥವನಾಗಿ ನಿಜಸ್ವರೂಪದಿಂದ ನಂದಿವಾಹನಾರೂಢನಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾದದ್ದಕ್ಕೆ ಪಾರ್ವತಿ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವನು ಪಟ್ಟು, ತಪಸ್ಸು ಬಿಟ್ಟುಯೆದ್ದು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಯೆದ್ದು ನಿಂತಿರಲಾಗಿ ಈಶ್ವರನು ಹೇಳಿದ್ದು:- ನಿನ್ನ ಚಿತ್ತಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ನಿನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ಹಿಮವಂತನ ಬಳಿಗೆ ಬುದ್ಧಿವಂತರಾದವರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ನಿನ್ನ ಲಗ್ನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಯಿದ್ದೇನೆ, ಎಂದು ತನ್ನ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋದ ಬಳಿಕ, ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳ ಸಂ

-ಗತ ಪಾರ್ವತಿ ತನ್ನ ಅರಮನೆಗೆ ಹೋದಳು. ತರುವಾಯ ನಂದೀಶ್ವರನು ಶೃಂಗೀಶ್ವರನ
ಹಿಮವಂತನ ಬಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಯಿರಲಾಗಿ ಅವರು ಹೋಗಿ ವೈವಾಹಿಕ ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು
ಪುನಃ ಈಶ್ವರನ ಬಳಿಯು ಬಂದು ಹೇಳಿದರು. ಅದರಂತೆ ಹಿಮವಂತನು ಈಶ್ವರನ ಕರಕೊಂ
ಡು ಹೋಗಿ ಈಶ್ವರಗೆ ತ್ರಿಲೋಕಸುಂದರಿಯಾದ ಪಾರ್ವತಿಯೆಂಬ ಕನ್ನಿಕೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು
145. ವಿವಾಹವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಆ ತರುವಾಯ ಹಿಮವಂತನು ಈಶ್ವರನ ಸಂಗಡ ಪಾರ್ವತಿಯಂ
ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ತರುವಾಯ ಈಶ್ವರನು ಪಾರ್ವತಿಯ ಸಂಗಡ ಸಂಯೋಗವ ಮಾಡು
ವ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ದಿವಸವಾದುದರಿಂದ ಇಂದ್ರ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರನು ಬಟ್ಟುಪಕ್ಷಿ
ರೂಪ(ದಲ್ಲಿ)ವನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಕೈಲಾಸದ ಮೇಲೆ ಈಶ್ವರನ ಅರಮನೆಯೊಳಗೆ ಹೊಗಲಾಗಿ, ಆತನಂ
ನೋಡಿ ಪಾರ್ವತಿಯೆದ್ದು ಹೋದಳು. ಕಲವು! ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರನ ವೀರ್ಯವು ದೇವನಾಳ
ವೆಂಬುವ ಹಸಿಯ ಹುಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಬೀಳಲು ಆ ಹುಲ್ಲು ಕರ್ಕಶವಾದದ್ದರಿಂದ ಅದರ ಮೇಲೆ
ಬಂದು ಬಿದ್ದು ಆರು ಭಾಗವಾಗಿ ಸವಿಗ್ರದಿಂದ ಯೋಳು ಗಳಿಗೆ ವಿಭಾಗ ಬಿಂದುಗಳು ಚೈತನ್ಯ ಹೊಂದಿ
ದು ಕಂಡು ಪಾರ್ವತಿ ಬಂದು ಸ್ವಹಸ್ತದಿಂದ ಆರು ಭಾಗವಾಗಿಯಿದ್ದ ಚೈತನ್ಯದಿಂದಯಿದ್ದ ಶಿಶುಗ
ಳನ್ನು ಒಂದಾಗಿ ಹಿಡಿದು ಈಶ್ವರನ ಬಳಿಗೆ ತೆಗದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಯಿರಲಾಗಿ ಆ ಗಾತ್ರವೊಂದು,
ಮುಖಗಳು ಆರು ಆಗಿ, ಈಶ್ವರಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಯೆದ್ದು ನಿಂತು ಯಿರಲಾಗಿ, ಈಶ್ವರನು
ಕಂಡು ಷಣ್ಮುಖನೆಂತೆಂದು ನಾಮ ಇಟ್ಟನು. ಹಾಗೆ ಷಣ್ಮುಖನು ಕೈಲಾಸದಿಂದ ಬಂದು ಪಂಪಾಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ
ಆಗ್ನೇಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಹರದಾರಿ ಮೇಲೆ ಕೇವಲ ಅರಣ್ಯವಾದ ಸ್ಥಳಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ಒಂದು
ಪಾತಾಳದ ಗೃಹದ ಬಳಿಗೆ ಕುಳಿತು ಯಿರಲಾಗಿ ಪಾರ್ವತಿ ಪುತ್ರಮೋಹದಿಂದ ಹುಡುಕುತ್ತ ಬರಲಾಗಿ
ಷಣ್ಮುಖನು ತನ್ನ ಜನನಿಯಾದ ಪಾರ್ವತಿಯು ಕಂಡು, ಗೃಹದವೊಳಗಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ನೈರುತ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ
ಏಳು ಹರದಾರಿ ಮೇಲೆಯಿರುವ ಪರ್ವತಾರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪರ್ವತದ
ಮೇಲೆ ನಿಂತಿರಲು, ಅಲ್ಲಿಂದ ಷಣ್ಮುಖಸ್ವಾಮಿ ಬಿಲದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಆ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿರಲು,

ಆ ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ದೇವದ್ವಾರ(ದೇಂಬರ)ಹೆಸರಾಯಿತು ಪರ್ವತವೆಂದು ನಾಮ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿದೆ. ಈ ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಸೊಂಡೂರು ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಭಾಗದಲ್ಲಿ(ಅದು) ಹರದಾರಿ ಮೇಲೆಯಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ
146. ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರು ಅಪಭ್ರಂಶದಿಂದ ದೇವದಾರಿಬೆಟ್ಟವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ಜನರು ನಾದರಬೆಟ್ಟ ಬೆಟ್ಟವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಷಣ್ಮುಖನು ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವನಾಗಿ, ಅಷ್ಟದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ನಾನು ಇರುವುದಕ್ಕೆ ಆ ಪುರುವತಕ್ಕೆ [ದಕ್ಷ] (ದಕ್ಷಿಣ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಹರದಾರಿ ಪರ್ವತದ ಮೇಲೆ ಅಗಸ್ತ್ಯಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಪಶ್ಚಿಮ ಭಾಗಕ್ಕೆ ನಿಂತನು. ಪಾರ್ವತಿ ಪರಮೇಶ್ವರರು ಆ ಪರ್ವತದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಲ್ಲಿ, ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಪಾರ್ವತಿಗೆ ಮಾಲೆಯು ಹೊಳೆಯಿತು, ಸಾರಾದ್ಧರವಾಗಿ ಕ್ಷೀರವನ್ನು ಸುರಿಯಲಾಗಿ ಆ ಸ್ಥಳ ಪರ್ವತದ ಮೇಲೆ ಶ್ವೇತವರ್ಣವಾಗಿ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಜನರು ವಿಭೂತಿ ಬೆಟ್ಟವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾಯಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಪರಿಯನ್ನು ಪಾರ್ವತಿಯು ಕಂಡು ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಪುತ್ರನು ಇದ್ದಾನೆಯೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಇರಲಾಗಿ ಗುಹ್ಯವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಕಾಣಲಾಗಿ ಷಣ್ಮುಖ ಗುಪ್ತಸ್ವಾಮಿಯೆಂಬೋ ನಾಮಯಿಟ್ಟು ತಾರಕಾಸುರನ ಸಂಹಾರ ಮಾಡುವ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ತ್ರಿಕೋಟಿ ದೇವತೆಗಳು ಹಾಗೆ ಈಶ್ವರನು ಪಾಶುಪತಾಸ್ತ್ರ, ಪಾರ್ವತಿ ಸಂಜೀವನಾಸ್ತ್ರ, ತ್ರಿಕೋಟಿ ದೇವತೆಗಳು ಸರ್ವ ಆಯುಧ ಸಾರವನ್ನು ತೆಗೆದು ಬಂದು ಆಯುಧವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಮಾಡಿ, ಹಾಗೆ ಮಯೂರವಾಹನ ಸಂಗಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟು ತಾರಕಾಸುರನ ಸಂಹಾರ ಮಾಡುವೆಂದು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡದವಚನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಿ, ತಾರಕಾಸುರನಿದ್ದ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಷಣ್ಮುಖನು ಹೋಗಿ ತಾರಕಾಸುರನ ಸಂಹಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ತತ್ಸಂಬಂಧಿಗಳಾದ ದೈತ್ಯರನೆಲ್ಲಾ ಸಂಹಾರ ಮಾಡಲಾಗಿ, ಅವರ ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ತಪ್ತ ಬಾಷ್ಪವು ಮೇಲೆ ಹರಿಯಲಾಗಿ, ನದಿ ಪ್ರವಾಹವಾಗಿ ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ 'ಸ್ತ್ರೀಣಾಂತಪುರ' ಎಂಬೋದು ಅವನಿಂದ ಪಟ್ಟಣ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ನಾಮವಾಯಿತು. ಕುಮಾರಯಿದ್ದ ಪರ್ವತ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸ್ಕಂದಪುರಿಯೆಂಬೋ ನಾಮವು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಯಿತು.

ಈ ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಉತ್ತಮವಾದಂಥಾ ಋಷಿಗಳಿಂದ ವೇದಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದ, ಅನೇಕರಸವಾದ ಮೂಲಿ
147 ಕೆವೃಕ್ಷಗಳು, ಪಕ್ಷಿ ಮೃಗ ಜಾತಿಗಳಿಂದ, ಅನೇಕವಾದ ತೀರ್ಥಂಗಳಿಂದ ಆಯುಕ್ತವಾಗಿರಲಾಗಿ, ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯು ಹುಟ್ಟಿನ ವೋಹದಲ್ಲಿ!! ಕುಳಿತು ಯಿರಲಾಗಿ, ನಾಗಾರ್ಜುನಯೆಂಬು ವನವನ್ನು ಹೇಮ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಈ ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಬಂದು ಆರ್ಮಸ್ಥಾನದಿಂದ ಪರ್ವತವನ್ನು ಕರಸಲಾಗಿ, ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಋಷಿಯರುಗಳು ತಾಪಕ್ಕೆ ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಗೆ ಬಿನ್ನಹ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿ, ಆತನು ಅದೇನು ಚಿತ್ಯವೆಂದು, ನಾಗಾರ್ಜುನಯೆಂಬಾತನ ಸಂಹಾರಮಾಡಿದನು. ತರುವಾಯ ಆಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಅರ್ಧಭಕ್ತವಾದಕಾರಣ ತೋಹವಾಯವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಲಾಯಿತು. ತತ್ಸಮಯಂದ ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯಿದ್ದ ಪರ್ವತಕೆ ಕ್ರೌಂಚಾದ್ರಿಯೆಂಬೊ ನಾಮಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಾಯಿತು. ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯು ದೈತ್ಯರನು ಸಂಹಾರಮಾಡಿದಕಾರಣ ಅವರ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಬಂದು ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯ ಕುರಿತು, ನೀವು ನಮ್ಮ ಪತಿಗಳನು ಸಂಹಾರಮಾಡಿದೆ, ನಮ್ಮನ್ನು ಸಂಹಾರಮಾಡುಯೆಂದು ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಗೆ ಉಪದ್ರವ ಕೊಡಲಾಗಿ, ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಗೆ ಕ್ರೋಧವು ಹುಟ್ಟಿ ಆಪರ್ವತಕೆ ಶಾಪಕೊಡುವಂಥವನಾದನು. ಅದುಯೇನೆಂದರೆ:- ಈ ಪರ್ವತಕೆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಬಂದಲ್ಲಿ ಏಳು ಏಳು ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ವೈಧವ್ಯಸ್ತ್ರೀಯಾಗುವರಿ,ಯೆಂದು ಶಾಪವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಆಪರ್ವತಾರೋಹಣ ಮಾಡೋವರಲ್ಲಿಯಿಲ್ಲವು. ಕುಮಾರ-ಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಭಾಗದಲ್ಲು ಅಗಸ್ತ್ಯತೀರ್ಥವಿದೆ.-

ಷಟು ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳು ಆಳಿದ ತರುವಾಯ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಪರೀಕ್ಷಿತ ಜನಮೇಜಯ ಸಾರಂಗಧರ ಮೊದಲಾದ ಅರಸುಗಳು ಆಳಿದ ತರುವಾಯ, ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಆಳಿಕೆಯ ತರುವಾಯ ಜಯರಾಯರ ಧೊರೆತನದಲ್ಲಿ ಸೊಂಡೂರುಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಪಶ್ಚಿಮ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಹರದಾರಿಯುಳ್ಳ ಬಾಲಕ್ಕಿಯೆಂಬೊ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಜಯನದೇವಾ~~ಲಯ~~ಲಯ ದೇವರುಗಳು ಹಿವಾಗಿ ಜಯನ ಸಂಬಂಧ ಪ್ರತಿಮೆಗಳು ಯಿದೆ.!! ಆದಕಾರಣ ಜಯನ ಅರಸುಗಳು ಆಳಿದರು

ತರುವಾಯ ತ್ರಿಭುವನಮಲ್ಲ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲ ರಾಯರು ಆಳಿದರು. ತರುವಾಯದಲ್ಲಿಯು
ತೆಪ್ಪಂತದೇಶ ಯೆಂಬೋದು ರಾಯದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ನಾಲ್ಕು ಹರದಾರಿಯಲ್ಲು ಇರುವದು
ತೆಹಂತದೇಶ; ಈ ಹೆಸರಿಗೆ ಕಾರಣ ಯೆಂತೆಂದರೆ! - ಅರಣ್ಯಪಂಥಿ. ಅದರ ಹಂತಿ ಯೆಂದರೆ ಸಾ
ಲುವಾಗಿ ಇರುವಂಥ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರರು ದಾಯಾದಿಗಳು ಇರಲಾಗಿ ಅದರಲ್ಲು ಮುಖ್ಯಸ್ಥ
ನಾಗಿಯಿರುವ ಸಿಂಗನಾಯಕನ ಕರಿಮದಾಯಾದಿಗಳು ಗ್ರಾಮಗಳು ಹಂಚಿಕೊಡುಯೆಂದು
ಕೇಳಲಾಗಿ ಸಿಂಗನಾಯಕನು ಗ್ರಾಮಗಳು ಹಂಚಿಕೊಟ್ಟು ಇಂಥಾ ಅಲ್ಪಕಸಾವಾಸದಲ್ಲಿ ಇರು
ವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲವೆಂದು ತನ್ನ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ವಾಯವ್ಯ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಸಂಗಮದ್ವಾರ ನದಿಗೆ ಉ
ತ್ತರ ಭಾಗದಲ್ಲು, ಅದಕ್ಕೊಂದಿಗೆ ಪೂರ್ವಭಾಗದಲ್ಲು ಇರುವಂಥಾ ದೇವಗಿರಿ ದುರ್ಗದಲ್ಲಿ
ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಯಿರುವ ರಾಮದೇವರಾಯರ ನಗರಕ್ಕೆ ಸ್ತ್ರೀಸಹಿತ ಬರಲಾಗಿ,
ಆ ರಾಮದೇವರಾಯನು ಬಂದ ವಿದ್ವಾಂಸರುಗಳನು ಪ್ರಜೆಗಳನು ವಿಚಾರಮಾಡಿಕೊಳುತ್ತಾ
ಕುಳಿತಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಿಂಗನಾಯಕನು ತನ್ನ ಆಯುಧ ಸಹಿತವಾಗಿ ರಾಯರ ಸಾಕಂತಿಲ್ಲಿ
ರಾಯರು ನೀನು ಯಾವದೇಶ ಅನ್ನಲಾಗಿ ನಾನು ಮತಿಪಂತ್ರ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಯಿರುವ ಸಿಂಗನಾ
ಯಕನು ಬಂದು ಹೇಳಹೋಗಿ ಮರುದಿನವು ರಾಯರ ದರುಶನ ಮೊದಲಾಗಿ ನಿನ್ನದು ಯಾವ
ದೇಶವೆಂದು ಕೇಳಲಾಗಿ ಈತನು ಬನ್ನಹ ಮಾಡಿದ್ದು?. ಸೌಕರ್ಯ ಬಳ್ಳಂಥ ನಾಡು ಯೆಂದು ಹೇ
ಳಿ ಅರಸಿನನ್ನು ಹೊಗಳಲು ಆ ಅರಸು ಸಂತೋಷಿತನಾಗಿ ಉರುಗೊರೆಗಳು ಕೊಟ್ಟು ಕಂದಾಯ
ಕ್ಕೆ ಐವತ್ತು ಹೊನ್ನುಗಳು ನಿಗದಿಮಾಡಿ ಮನೆಗ ಕಳುಹಿದನು. ಈ ಸಿಂಗನಾಯಕನು ಸಂ
ತೋಷದಿಂದ ಸತಿಪತಿಯರು ಅರ್ಥಿಯಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾಯಿರಲಾಗಿ, ಈತನ ದಾಯಾದ್ಯರು ನಾ-
ರಾರು ಮಂದಿ ಕೂಡಿ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸಿಂಗನಾಯಕನು ಯಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬರಲಾಗಿ,
ಅವರಿಗೆ ಅರಸಿನ ಮುಖದರುಶನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಬಂದವರಿಗೆ ಕಂದಾಯದ ಮೇರೆಗೆ
ಅವರವರಿಗೆ ಸಿಲ್ಲುವಮರಿಯಾದೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಟ್ಟು ಸುಖದಿಂದ ಯಿರುತ್ತಾ ಇರಲಾಗಿ,

149 ಕೆಲವು ದಿನದ ಮೇಲೆ ಈ ಪರಿವಾರವನ್ನು ರಾಮದೇವರಾಯನು ಸಂಗತಿ ತೆಗೆದುಕೊಂ
ಡು ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕಿಗೆ ಬೇಟೆಯನಾಡುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಯಿರಲಾಗಿ, ಮೃಗಗಳಂ ಸಂಹಾರಮಾಡು
ತ್ತ ಬರುವ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಮವರ್ಣವಾದ ಒಂದು ಉಡ ಕಂಡು ಬೆನ್ನುಹತ್ತಿ ಬರಲಾಗಿ ಆ ಉಡ
ಹುತ್ತಿನ ಬಿಲದೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಾಗಿ ಆ ಹುತ್ತವನ್ನು ಈ ಸಿಂಗನಾಯಕ ಈತನ ದಾಯಾದ್ಯರು
ಮೂವರು ಕಂಡು ಆ ಹುತ್ತವನ್ನು ಅಗೆದು ನೋಡಲಾಗಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಕೊಪ್ಪರಿಗೆ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಆ
ಕ್ಷೇಪಿಸಿ ಉಡವು ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರಸಿಗೆ ಬಿನ್ನಹಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ತರುವಾಯ ಒಂದಾ-
ನೊಂದು ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಅರಸುಗಳು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕುಳಿತ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಂಗನಾಯಕನು
ಅರಸಿನವರನ ಕೇಳಿಕೊಂಡದು:- ನನಗೆ ಒಂದು ಗ್ರಾಮ ಕಟ್ಟಲಿಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಬೇಕು,
ಯೆಂದು ಕೇಳಲಾಗಿ, ಅರಸುಗಳು ಸಂತೋಷಬಟ್ಟು ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ನಿನ್ನ ಮನಸಿಗೆ ಬಂದ
ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟೋದು ಯೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆಕೊಟ್ಟದರಿಂದ ಆ ಸಿಂಗನಾಯಕನು ತನ್ನ ಸಮೂಹ
ಸಹಿತ ಆ ಕೊಪ್ಪರಿಗೆಯಿದ್ದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹಾನಿಯ.... ಮತ ಆಡಿ, ಆ ಕೊಪ್ಪರಿಗೆ ಬಳಿಗೆ ಮಾ
ಡಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಕೆಲವು ಮನೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಯಿರುತ್ತಾಯಿರಲಾಗಿ,
ಮತ್ತೊಂದು ದಿವಸ ರಾಮದೇವರಾಯನು ಬೇಟೆನಿಮಿತ್ತ ಆ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ
ಲ್ಲಿ ಒಂದು ಘನವ್ಯಾಘ್ರವುಯಿರಲಾಗಿ, ಅದು ಬಹು ಮಂದಿಯಂ ಸಂಹಾರಮಾಡುತ್ತ ಇರಲಾಗಿ,
ಅದರ ಸಂಹಾರಮಾಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಜನರು ಅಸಮರ್ಥರಾಗಿ ಇದ್ದದ್ದರಿಂದ, ಸಿಂಗನಾಯಕನು
ಅರಸುಗಳು ಬೇಟೆಗೆ ಬಂದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಕೇಳಲಾಗಿ, ತಾನು ಅರಸುಗಳನು ಕಂಡು ಈ
ವ್ಯಾಘ್ರನ ಸಂಹಾರಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೇಳಲಾಗಿ ಅರಸುಗಳು ಆಡಿದ್ದು:- ಬಹುಕಾಲ ನಮ್ಮ
ಅನ್ನಬಂಧುವರಿಂದ ಆಗಲಿಲ್ಲ, ನೀನು ಆ ಹಾದಿಗೆ ಹೋಗಬಾರದೆನಲಾಗಿ, ಸಿಂಗನಾಯಕನು
ಕೇಳದಲೆ ತನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ವ್ಯಾಘ್ರನ ಸಂಹಾರಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಅರಸುಗಳು ಮೆಚ್ಚಿ
ಈ ಸಿಂಗನಾಯಕನಿಗೆ ಬಹುಮಾನಮಾಡಿ ಮುಮ್ಮಡಿ ಸಿಂಗನಾಯಕನೆಂಬೊ ಕಿತಾಬು ಕೊಟ್ಟರು.

150 ರಾಮದೇವರಾಯರು ದೇವಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಸುಖದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡುತ್ತಾಯಿದ್ದರು. ಈ ಮುಮ್ಮಡಿ ಸಿಂಗನಾಯಕನು ತಾನು ಹೊಸತಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಹಾನಿಯೆಂಬೊ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಆ ಕೊಪ್ಪಿಂಗೆ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಇರುತ್ತಾ ಇದ್ದನು. ತಮ್ಮ ದಾಯಾದರಿಗೆ ಕೆಲವು ಗ್ರಾಮಗಳು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ತಾನು ಹಾನಿಯೆಂಬುವ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾಯಿರಲಾಗಿ, ತಾನು ತನ್ನ ಪರಿವಾರ ಸಹಿತವಾಗಿ ಧನಧಾನ್ಯಯುಕ್ತವಾಗಿ ಯಿದ್ದು ಫಲವೇನು? ತನಗೆ ಸಂತಾನವಿಲ್ಲವೆಂದು ತನ್ನ ಸ್ತ್ರೀ ಹರಿಯಕ್ಕಗೆ ಜನರು ಹೇಳಲಾಗಿ ಆಕೆ ಬಂದು ಈ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಪತಿಯಾದ ಮುಮ್ಮಡಿ ಸಿಂಗನಾಯಕಗೆ ಹೇಳಲಾಗಿ ಸತಿಪತಿಗಳು ಚಿಂತೆಯಿಂದಯಿರಲಾಗಿ ರಾತ್ರಿ ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಪಿಲ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಮಾವಿನಹಣ್ಣು ತಂದು ಕೊಡಲಾಗಿ ಅವರು ಯೆಚ್ಚತ್ತು ಆ ಹಣ್ಣ ಕೀಟಿಯನ್ನು(?) ಮಾಡಲಾಗಿ ಆ ದಿವಸ ಮೊದಲು ಮಾಡಿ ಗರ್ಭೋತ್ಪತ್ತಿಯಾಗಿ ನವಮಾಸತುಂಬ ಶುಭದಿನಕ್ಕೆ ಒಡೆಯನಾದಂಥ ಮಗನ ಹಡೆದಳು.

ಆ ಪುತ್ರನು ಕಂಪಿಲ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ವರದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಕಾರಣ ಆ ಪುತ್ರಗೆ ಕಂಪಲರಾಯನೆಂಬ ಹೆಸರು ಯಿಟ್ಟರು. ಆ ಶಿಶುವು ದಿನದಿನವು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ಯೆಳ್ಳುವರುಷದವನಾಗಿ ಬಿಂಗರ ಚೆಂಡು ಆಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ. ಕೋರಿದ ಗುರಿನಿಂದ್ರದೆ ಯಿರುತ್ತಾ ಯಿರಲು, ಕಂಪಿಲರಾಯನು ಬಂದಾನೊಂದು ದಿವಸದಲ್ಲಿ ತಂದೆಯಂ ಕುರಿತು ನನಗೆ ಬಂದು ಮುತ್ತಿನ ಚೆಂಡು ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಡುಯೆಂದು ಕೇಳಲಾಗಿ ತಂದೆ ಸಂತೋಷಂಬಟ್ಟು, ಚಿಂಪಿಗರ ಕೆಂಚುವೆಂಬೊ ಆತನು ಕರಸಿ ಜಾತಿಮುತ್ತುಗಳುಂ ತರಿಸಿ ಚೆಂಡು ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಟ್ಟನು. ತನ್ನ ದಾಯಾದ್ಯರ
51 ~~ಹುಡಿ~~ ಕುರಿ, ಗುರಿ ಹೂಡಿ ಚೆಂಡಿನಾಡುವ ದಿನಪ್ರತಿಯಲ್ಲು ಹೀಂಗೆ ಹದಿನಾರು ವರುಷ ಆಗಲಾಗಿ, ಪುತ್ರನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಬೇಕು ಯೆಂದು ಸರಿಸರಿ ಗುಜ್ಜಲ ಕಾದಿಯ ಕನ್ಯಾ ಮಗಳು ಹರಿಯಮ್ಮನ ಮದುವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು.

ಆ ಕರುವಾಯ ಬಂದಾನೊಂದು ದಿವಸ ಕಂಪಲರಾಯನು ಬೇಟೆ-

ಯಾಗುತ್ತ ಬರಲಾಗಿ, ಇತ್ತಲಾಗ ದೇವಗಿರಿಯಲ್ಲು ರಾಮದೇವರಾಯನು ಬರಲಾಗಿ ಒಂದು ಗುಹೆಯಲ್ಲು ಹುಲಿಯು ಬಂದು ಜನರನ್ನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡುತ್ತ ಯಿರಲಾಗಿ, ಆ ಹುಲಿಯು ಅರಸಿನ ಕಡೆಯ ಜನ ಸಹಸ್ರರು ಮಂದಿಯನ್ನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿತು. ಈ ಹುಲಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಮೃತವಾದೀತು ಯೆಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ ಯಿರಲಾಗಿ ಮುಮ್ಮಡಿ ಸಿಂಗನ ಮಗ ಕಂಪಲರಾಯನು ಈ ಹುಲಿಯನ್ನು ಉಮ್ಮತ್ತಾ ಹರಿ ಬರದಿರಲಾಗಿ, ಮುಮ್ಮಡಿ ಸಿಂಗನ ಮಗನು ಎಂಬ ಬಿರುದು ಕೊಂಡಗಳೊಟ್ಟು ಮಗ ಕಂಪಿಲರಾಯಗೆ, ಹೆಬ್ಬುಲಿ ಕಂಪಿಲರಾಯ, ಸಹಸ್ರ ರಾಯರ ಗಂಡ, ಎಂಬೋ ಬಿರುದು ರಾಮದೇವರಾಯರು ಕೊಟ್ಟರು.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಸುಖದಿಂದಯಿರಲು ಒಂದಾನೊಂದು ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಗುಡಿಕಾಳ್ಯ ಯೆಂಬೋ ಅರಸು ಐವತ್ತಾರು ದೇಶಕೆ ನಾನು ಬಲ್ಲವನೇ ಸರಿ. ಇನ್ನು ದಾರಾದರು ದೊರೆಗಳು ಇದ್ದಾರೆ ಹ್ಯಾಗೆಯೆಂದು ಪ್ರಧಾನಿಯ ಕುರಿತು ಕೇಳಲಾಗಿ ಈ ದೇಶಕ್ಕೆ ನೀನೇ ಸರಿ, ಇನ್ನು ದಾರೂ ಯಿಲ್ಲ. ದಕ್ಷಿಣ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಲ್ಲಿದ ರಾಮದೇವರಾಯ ಯೆಂಬುವನು ಪೃಥ್ವಿ ಪಾಲಿಸುತ್ತಾ ಯಿದ್ದಾನೆ, ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿ ಕೋಪವಂ ತಾಳಿ ಸೈನ್ಯ ಸಿದ್ಧ ಮಾಡಿಸಿ, ಲಕ್ಷ [ಸ್ವಾರಿ ಮಾವನ್ನು] ಸೇನೆಯನ್ನು ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ದೇವಗಿರಿಗೆ ಬಂದು ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿ ಒಂದು ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಎಂಬತ್ತು ಮಂದಿ ಅರಸುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ದಿಲ್ಲಿ ಯೊಳಗೆ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದನು. ಆ ದೇವಗಿರಿ ಯೆಂಬೋ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಯಿಟ್ಟನು. ಈ ರಾಮದೇವರಾಯನ ಸೆರೆ ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡು ಹೋಗೋ ಸ-
ಶಾ2 ಮಯದಲ್ಲಿ ಈ ಮುಮ್ಮಡಿ ಸಿಂಗನಾಯಕನು ದೇವಗಿರಿ ಬಿಟ್ಟು ಪಲಾಯನ ಮಾಡಿ ಹಾನಿ ಯೆಂಬೋ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಈ ರಾಮದೇವರಾಯನ ವಂಶಸ್ಥನಾದ ಮಲ್ಲದೇವರಾಯನೆಂಬುವನು ರಾಯದುರ್ಗದಲ್ಲಿಯಿದ್ದನು. ಈ ಮುಮ್ಮಡಿ ಸಿಂಗನು ತಮ್ಮ ದೊರೆ ವಂಶದವನು ಯೆಂದು ಆತನ ದರುಶನಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಾಗಿ ಆತನು ಮನ್ನಿಸಿ ಪೂರ್ವದ ನಾರಕಲ್ಲ ವಾಡಿಕೆ ಕೊಟ್ಟು ಮತ್ತೆ ಇಪ್ಪತ್ತು ಗ್ರಾಮಗಳು ಜಾಗೀರಿ ಯನ್ನು ಪಾಲಿಸಿದನು. ಆತನು ಮಾಯ ಹಲವು

ಹಲವು ಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಮಲ್ಲರಾಯನು ಕಾಲವಾದ ತರುವಾಯ ಆತನ ಸಮ್ಮಂಧಿಕರು ನನಗೆ ನಿನಗೆ ಪಟ್ಟವೆಂದು ಕಲಹಮಾಡುತ್ತಯಿರಲಾಗಿ, ಅದರೊಳಗೆ ಬುದ್ಧಿವಂತನನೊಬ್ಬ ಮಲ್ಲರಾಯನಳಿಯನು ಮಲ್ಲರಾಯ ಯೆಂಬೋಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಆವರ ಮಾನವನ್ನು ಮುಮ್ಮಡಿಸಿಂಗನು ಕೇಳಿ, ಈ ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಆತನು ಯೇನು ಕಾರಣವೆಂದು, ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಆತನ ಸಂಹಾರವಮಾಡಿ, ತಾನು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಒಂದು ಸಲು!!, ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಆಮೇಲೆ ಪ್ರಧಾನಿಯಿಲ್ಲದೆ ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತ್ಯಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲೆಂದು ತಿಳಿದು ಆಪ್ತನಾದ ತಿಪ್ಪಯನಾಗ ಬಟ್ಟಪ್ಪ ಯೆಂಬೋ ಆತಗೆ ಸುಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನತ್ವವಂ ಕೊಟ್ಟು, ತನ್ನ ಮಗ ಕಂಪಿಲರಾಯಗೆ ಮತ್ತೆ ನಾಲ್ಕುಮಂದಿ ಹೆಂಡಿರನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿದನು. ಪ್ರಥಮಸ್ತ್ರೀ ಹರಿಯಾಳದೇವಿ ಸಹ ಐದುಮಂದಿ ಹೆಂಡಿರು. ಆತರುವಾಯ ಕಂಪಿಲರಾಯಗೆ ಸಂತಾನವಿಲ್ಲದೆ ಯಿದ್ದುದರಿಂದ ಹರಿಯಾಳದೇವಿ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಯಿರಲಾಗಿ ಜಟಂಗಿ ಯೆಂಬುವನ ಹರಿಯಾಳದೇವಿ ನಾವು ಕೇಳಿದು ಕೊಂಡಳು. ಆತರುವಾಯ ಹರಿಯಾಳದೇವಿಯು ಜಟಂಗಿ ರಾಮೇಶ್ವರಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಕಂಪಿಲರಾಯನು ತನ್ನ ಸ್ತ್ರೀಗಳು ತನ್ನ ದೇಶದವೊಳಗೆ ಯಿದ್ದ ಅರಸುಗಳು ಸಹಿತವಾಗಿ
1523 ದೇವರಿಗೆ ಹೋಗಲಾಗಿ ಆ ದೇವರ ವರವು ತೆಗದು ಕೊಂಡು ರಾಯದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದರು.

ಒಂದು ಕಂದಾಯದ ಮೇಲೆ ಮುಮ್ಮಡಿಸಿಂಗನು ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥನಾಗುವವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಪಿಲರಾಯಗೆ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದನು. ಆತರುವಾಯ ಪಟ್ಟದ ಹೆಂಡತಿ ಹರಿಯಾಳದೇವಿ ಜಟಂಗಿರಾಮನ ಪೂಜೆಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಯಿರಲಾಗಿ, ಆ ಜಟಂಗಿರಾಮನು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಮನ್ಮಥನ ಸ್ವರೂಪವಾದಂಥಾ ಪುತ್ರನಾಗುತಾಯಿದ್ದಾನೆ, ಯೆಂದು ಹೇಳಿದನು. ಆ ದಿವಸದಾರಭ್ಯ ಗರ್ಭವುಳ್ಳವಳಾಗಿ ನವಮಾಸ ತುಂಬಿ, ಲೋಕಸುಂದರವಾದಂಥ ಪುತ್ರನನ್ನು ಹೆತ್ತಳು. ದಾನಧರ್ಮಾದಿಗಳು ಮಾಡಿ ಕಂಪಿಲರಾಯನು ಮಹಾಸಂತೋಷದಿಂದ

ಮಗನೆ ಜಟಂಗಿ ಕುಮಾರರಾಮನೆಂಬ ಹೆಸರು ಇತ್ತು. ತರುವಾಯ ಕುಮಾರರಾಮ
ನು ಒಂದಾನೊಂದು ದಿವಸ ಬೇಟೆಯನಾಡುತ್ತಾ ಹೋಗುತಿರಲಾಗಿ ಕುಮಾರಕ್ಷೇತ್ರ
ಕ್ಕೆ ಪಶ್ಚಿಮ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಹರದಾರಿ ಮೇಲೆ ಹೊಸಮಲೆದುರ್ಗವನ್ನು ನೋಡಿ, ಅ
ಲ್ಲಿ ಇರುವಂಥಾ ದೇವತೆಗಳು ಕಂಡು, ನಾವು ಇರಲಿಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿಯಿದೆ ಯೆಂದು
ಪ್ರಧಾನ ಬೈಚಪ್ಪನ ಕರೆದು, ಈ ದುರ್ಗವನ್ನು ಕೋಟೆ ಕೊತ್ತಳ ಹುಲಿಮುಖ ಅಗಳವೆ
ದಿ ಕಂದಕ ಮೊದಲು ಮಾಡಿ ಕೋಟೆ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡು ಯೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿ ಆತನು ಹೇ
ಳಿದ ಮೇಲೆ. ಇದ್ದ ಬಿತ್ತರವನ್ನು ಜನಗ್ರಸಾವಿರ ಉತ್ತಮವಾದಂಥಾ ಕಲ್ಲಿಯಿಂದ ಕೆಲಸಗಾರ
ರನ್ನು ಕರಸಿ ದುರ್ಗವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಆ ಮೇಲೆ ಚಂದ್ರ ವೀಧಿ ಸೂರ್ಯವೀಧಿ, ಪಗಡಿಸಾಲು
ಬೋನದವರಕ್ಕೆ ಬಾಜಾರ ಅರಮನೆ ಉಪ್ಪರಿಗೆ ಮೇಲುಮಾಳಿಗೆ ಇದು ಹೊರತು ಉತ್ತ
ಮವಾದ ಅಂತಃಪುರಗಳು ಕಟ್ಟಿಸಿದರಿಂದಾ ಆ ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ರಾಮನಬೆಟ್ಟ ಯೆಂದು ಹೆಸ
ರು; ಹೊಸತಾಗಿ ಕುಮಾರರಾಮನು ಕಟ್ಟಿಸಿದರಿಂದ ಹೊಸಮಲೆದುರ್ಗ ಎಂದು ಜನರು
ಕರೆಯುತ್ತಾಯಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಹೊರತು ಈ ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ೭ ಹರದಾರಿ ತಿಮ್ಮ
ದೇವರು ಇರುವ ಪರ್ವತದ ಮೇಲೆ ಕೋಟೆ ಕಟ್ಟಿಸಿದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ತಿಮ್ಮಪ್ಪನ ದುರ್ಗ
1034 ಯೆಂದು ನಾಮ. ಈ ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಹರದಾರಿ ಬೈರವನಗಂ
ಡಿಗೆ, ಪಶ್ಚಿಮ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪರ್ವತದ ಮೇಲೆ ಮಾರ್ಕಂಡ ದೇವರು ಇದ್ದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ದುರ್ಗ
ಕಟ್ಟಿಸಿದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಕಂಡ ದುರ್ಗ ಯೆಂದು ನಾಮ; ಈ ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಸಮೀಪವಾಗಿ
ನಂದಿ ಇರುವ ಪರ್ವತದ ಮೇಲೆ ಕೋಟೆ ಕಟ್ಟಿಸಿದುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ನಂದಿದುರ್ಗ ಯೆಂದು
ನಾಮ, ಈ ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವ ಭಾಗ ಎರಡು ಹರದಾರಿ ಮೇಲೆ ಕಾರಕಲ್ಲು ದುರ್ಗ ಯೆಂದು
ಕಲಿಕೆ ಯಾಚಿಟ್ಟಗಳು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿಯಿದೆ.(?) ಅದರ ಸುತ್ತು ಕೋಟೆಗಳು, ಚತುರ್ದಿಕ್ಕಿನ
ದ್ವಾರಗಳು ಮಾಡಿ ಈ ವಿಲಯಾಕಾರವಾಗಿಯಿರುವ ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವ ಭಾಗದಲ್ಲಿ-

ಸೊಂಡೂರು ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಆರು ಹರದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬಸವನಕೊಳ್ಳ, ಅಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣಯಿದೆ. ದಕ್ಷಿಣ ಎರಡು ಹರದಾರಿಯಲ್ಲಿ ವೈಬಳಗಂಡಿ ಅಲ್ಲಿ ನರಸಿಂಹದೇವಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಅದರಿಂದ ಬಳಗಂಡಿ ಯೆಂಬೋ ನಾಮ. ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ಹರದಾರಿ ಕೊಳುವೆಗಂಡಿ, ಅಲ್ಲಿ ವೆಂಕದಾರದ ಹಳ್ಳಿಯೆಂಬೋ ಗ್ರಾಮ. ಉತ್ತರ ಹರದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಭೀಮನಗಂಡಿ, ಅಲ್ಲಿ ಭೀಮೇಶ್ವರಲಿಂಗ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಚತುರ್ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಗಂಡಿಗಳು ಇರಪಡಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಗಳು ಕಲ್ಪಿಸಿದನು. ಸೊಂಡೂರು ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗ ಈ ವಲಯಾಕಾರವಾಗಿ ಇರುವ ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ದಕ್ಷಿಣ ಹೊರಗೆ ಆರು ಹರದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಚೋರನೂರು ಯೆಂಬೋ ಗ್ರಾಮದ ಕೆರೆ ಕೋಡಿಯಿಂದ ಹಳ್ಳ ಹೊರಟು ವೈಬಳಗಂಡಿ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಭೀಮನಗಂಡಿಗೆ ಪೂರ್ವ ಭಾಗವಾಗಿ ಹೋದು ಸೊಂಡೂರಿಗೆ ಆರು ಹರದಾರಿ ದರೋಜಿ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಹೋಗಿ ಬೀಳುತ್ತಾಯಿದೆ. ಈ ಹಳ್ಳದ ಹೆಸರು ನಾರಿಹಳ್ಳವೆಂದು ನಾಮ. ಈ ವಲಯಾಕಾರವಾಗಿಯಿರುವ ಪರ್ವತ ಮಧ್ಯ ಒಡೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾಯಿದೆ. ವಲಯಾಕಾರ ಪರ್ವತ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೊಂಡೂರು ಕೆಲವು ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ಹಳ್ಳದಲ್ಲಿ ಕಾಲುವೆ ಕಟ್ಟಿ ಪಯಿರು ಬೆಳೆದ ತೋಟಗಳು ಆಗುತ್ತಾಯಿದೆ. ಈ ಹಳ್ಳದ ಕಾಲುವೆ ಸೊಂಡೂರುದಕ್ಕೆ ಯಿಲ್ಲವು. ಗಂಡಿಗೆ ಹೊರಗೆ ಉತ್ತರ ಭಾ-

155 ಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹರದಾರಿ ಸೊಂಡೂರು ತಾಲೂಕು ಯೆತ್ತಿನಹಳ್ಳಿಯೆಂಬೋ ಗ್ರಾಮದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ, ಆನೆಕಲ್ಲು ಹಾಳ ಸಂಗಲಾಪುರ ನಾರಿಪುರ ಮೊದಲಾದ ಕುಂಪಣಿ ಸೀಮೆ ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ಕಾಲುವೆ ಹೋಗುತ್ತಯಿದೆ. ಈ ಹಳ್ಳದಲ್ಲಿ ಸರ್ವ ಕಾಲವು ನೀರು ಹರಿಯುತ್ತಾಯಿದೆ. ಸದರಿ ಬರದ ದುರ್ಗಗಳು ಕುಮಾರರಾಮನ ಅಪ್ಪಣೆ ಪ್ರಕಾರ ಬೈಚಪ್ಪಯೆಂಬೋ ಪ್ರಧಾನಿ ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರ ಮಾನಬಹುಮಾನಗಳು ಹೊಂದಿ ~~ಕರಿಯಾ~~ಯ ಕುಮಾರರಾಮನು ಪ್ರಧಾನಿ ಬೈಚಪ್ಪಗೆ ಹೇಳಿ ಸರ್ವ ರಾಣಿವಾಸ ಹೆಂಗಸರ ಕರೆಯಿಸು ಯೆನಲಾಗಿ ಪ್ರಧಾನಿ ಬೈಚಪ್ಪನು ರಾಯದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ರಾಣಿವಾಸವನ್ನು

ಕರಕೊಂಡು ಹೊಸಮಲೆ ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶರಾಗಿ ಅವರವರ ಹೆಸರಿನ ಅರಮನೆಬಳ್ಳಿ
ಗೆ ಅವರವರನ್ನು ಯಿಟ್ಟು ಕೆಲವು ಕಾಲ ಯಿರುತ್ತಾ ಯಿರಲಾಗಿ, ಈ ಕುಮಾರರಾಮನು
ಈ ಬೆಟ್ಟದಾಗ ಇರುವ ಸುತ್ತ ಪರ್ವತಗಳಿಗೆ ಸುತ್ತು ಏರು ಗಾವುದವರೆಗೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ
ಲ್ಲಿ ಬೆಟ್ಟಗಳ ಮೇಲೆ ಸುತ್ತು ಕಲ್ಲಿಂದ ಕೋಟೆ ಹಾಕಿ, ಇದೊಂದಕ್ಕೆ ಜನರು ಮಕದ ಕೋಟೆ
ಎಂದು ಅನುತ್ತಾರೆ. ಆ ಕೋಟೆಗಳು ಕುಮಾರರಾಮನು ಪರ್ವತಗಳ ಮೇಲೆ ಬೇಟೆ ಆ
ಡುವುದಕ್ಕೆ ಮೃಗಗಳು ತಪ್ಪಿಹೋಗದಂತೆ ಕೋಟೆಗಳು ಹಾಕಿಸಿ ಬೇಟೆ ಆಡುತ್ತ ಇದ್ದನು.

ಕುಮಾರರಾಮನು ಈ ಪ್ರಕಾರ ಇರಲಾಗಿ ತನ್ನ ತಾಯಿ ಹರಿಯಾಳದೇವಿ ಪ್ರವ
ಸಾಕಿದ ಮಗ ಕಾಟಣ್ಣನು ಮಲತಾಯಿಗಳ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರು ನಾಲ್ಕುಮಂ
ದಿ, ಯಿದು ಹೊರತು ಪ್ರಧಾನಿ ಬೈಚಪ್ಪನ ಮಗ ಯಿಂತ್ತು ಏಳು ಮಂದಿ ಕೂಡಿ ದಿಕ್ಕು
ದಂಡ ಕಂಪಲರಾಯನ ಮಾತಿಲಾಗಿ ದಿಕ್ಕಿನ ಮೇಲೆ ಯಿರುವ ದೇಶವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಯೆಂದು
ಹೇಳಲಾಗಿ, ಆ ಮಾತಿಗೆ ಸಂತೋಷವಂ ಬಟ್ಟು ಅಂಗೀಕರಿಸಲಾಗಿ, ಇವರು ಆಕ್ಷವರು
ಈ ಪಟ್ಟಿಗಾದಲ್ಲಿ ಯಿರಲು. ಪ್ರಧಾನಿ ಬೈಚಪ್ಪನು ನಾನು ರಾಜ್ಯ ಹಾಕುತ್ತಾ ಯಿದ್ದೇನು ಎಂದು
ಎನಲಾಗಿ ಕಂಪಿಲರಾಯನು ಸಂತೋಷಂ ಬಟ್ಟು ಮೂವತ್ತು ಸಾವಿರ ಕುದುರೆ, ಐನೂರು
156 ಐದು ಲಕ್ಷ ಪಾಯದಳ ದಂಡು ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ದೇಶವನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಹಾಕಿದ ವಿವರವು :–

'ಮೊದಲ ಕೋಟೆಗಲ್ಲು ಬಾದಾಮಿ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿ ರಾಜ್ಯ ಹಾಕಿದನು. ಬಾಳನಾಯಕ
ಕೋಟೆಗಲ್ಲು ಬಾದಾಮಿ ದೊರೆ ಮಗ ಯಿರಗೊಂಡು ಸತ್ತನು. ಎದುರಾದ ವೈರಿಗಳ ಕೊಂದು
ಕಟ್ಟ್ಯು...... ದೆ ರಾಜ್ಯ ಹಾಕಿ ಆ ಮೇಲಕಿಳ್ಳ ರಾಜ್ಯ ಹಾಕಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ರಾಜ್ಯ.... ಸದು
ರಿ ಮಂದಿಗಳು ಬಹಳ ದೇಶವನ್ನು ಹನಗಲ್ಲು ಕಗದುಕೊಂಡು, ಎದುರಾಗಿ ಬಂದವರನ್ನು
ಸದದು ಕ್ಷೇತ್ರಪ್ಪದೇಶ ದೇಶದವರ ಕೊಂಡು ತಿರುಗಿ ಕಂದನಾಲ ಸಾಧು ರಾಜ್ಯ ಹಾಕಿ
ಗುತ್ತಿ ರಾಜ್ಯ ಹಾಕಿ ನಿಡುಗಲ್ಲು ದುರ್ಗ ರಾಜ್ಯ ಹಾಕಿ, ಪೆನುಗೊಂಡ ಕರ್ನಾಟಕದ ಮನ್ನೆಯರ

ನು ಕಾಗೋಸಿ ಕೊಂಡು ಮಿತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಕಪ್ಪಗಳು ತಕ್ಕೊಂಡು ಹೊಸದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಆನೆಬಂದಿಯಲ್ಲಿ ದ್ರವ್ಯ ಹೇಳಿಸಿಕೊಂಡು ತಿರುಗಿದನು. ಉತ್ತಮ ತೇಜಿ ಅರುವತ್ತು ಸಾವಿರ ಮತ್ತು ಕಾಲಾಳು ಆರುಲಕ್ಷ, ಮತ್ತು ಆನೆ ಏಳುನೂರು ಅತಿಯಿಂದ ತಿರುಗಿ ಹಲದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಕಂಪಿಲರಾಯನ ಚಿಕ್ಕತೆಗೆದು ಕೊಂಡು, ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ, ತಂದಂಥಾ ಕಪ್ಪ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಆದ್ಯಂತ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಬಿನ್ನಹಂ ಮಾಡಿ, ಬಲ್ಲದನು ಡಿತಾಳ ಬಲ್ಲಾಳ ಹೊರತಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಮನ್ನೆಯರ ಕಪ್ಪ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡೆನು ಎಂದು ಕಂಪಿಲರಾಯಗೆ ಹೇಳಿದನು; ಮಹಾ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಇರಲಾಗಿ ಇತ್ತಲಾಗಿ ಗುತ್ತಿ ಜಗತಾಪಿರಾಯ ಎಂಬಾತನು ತನ್ನ ಕಾರಕೂನರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ, ನಾವು ಆದಿನಾರಾಯಗೂ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದವರು ಅಲ್ಲ; ನಮ್ಮನ್ನು ಮಾನಕ್ಕೆ ತಿಮಾಡಿ ನಿನ್ನ ಮಗನು ದೀವನ ಮಾಡಿ ಬಂದು ಇದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿ, ಕಂಪಿಲರಾಯಗೆ ಮಹಾಕ್ರೋಧದಿಂದ ಬಂದಂಥಾ ಕಾರಕೂನರನ್ನು ಕಳುಹಿದನು. ಗುತ್ತಿ ಜಗತಾಪಿರಾಯನು ಈಮಾತು ಕೇಳಿ ಘುಡಿ ಘುಡಿಸಿ ಕೋಪದಿಂದ ದಂಡು ಹೊರಹೊರಟನು.

157 ಕಂಪಿಲರಾಯನ ದೇಶವನ್ನು ಧಾಳಿಯಿಡುವೆನೆಂದು ರಕ್ಕಸಿ ಬೊಲ್ಲನೆಂಬೋ ಕುದುರೆಯನೇರಿ ಯುತಬಲದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧದೇಶ ದಂಡು ಲಕ್ಷ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಟು, ನಲಿಸುತ ಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಜಗತಾಪಿರಾಯನು ಹೊರಹೊರಟನು. ಈ ಮಾತು ಕಂಪಿಲರಾಯನು ಕೇಳಿ, ತಾನು ದಂಡು ಎತ್ತಿ ಹೊರಡುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಂಪಿಲರಾಯನ ಮಗ ಕುಮಾರರಾಮನು ಹನ್ನೆರಡು ವರುಷದವನು ನಾನು ಇದ್ದು, ನೀವು ಹೋಗಬಾರದು ಎನಲಾಗಿ ಈ ಮಾತಿಗೆ ಕಂಪಿಲರಾಯನು, ನೀನು ಕೂಸು, ದಂಡಿನ ಮೇಲೆ ಹೋಗಲಾಪಿಯಾ! ಬೇಡ ಎಂದು ಎನಲಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ಕುಮಾರರಾಮನು ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಜಗದ್ದು ಎಲ್ಲ ಇದ್ದರೂ ಮರಣ ಕಾಲತಪ್ಪದು. ಪರೀಕ್ಷಿತರಾಯನು ಮುಂದ ಹಾಸದೊಳು ಹೊಕ್ಕಿದ್ದರು ವಿಧಿ ಬಿಟ್ಟದ್ದು

- ಎಂದು ಯೆನಲಾಗಿ ಸುತನ ಮಾತನು ಕೇಳಿ ಕಂಪಿಲರಾಯನು ಮಹಾಸಂತೋಷಂ ಬಟ್ಟು ಬಿಗಿದಪ್ಪಿ ಮುದ್ದಾಡಿ ಕುಮಾರರಾಮನ ವಿಗಡರ . . . ಮನ್ನೆಯ ಮಲ್ಲಕ ತೀಟಕ ಟಕ ಕಂಠಮಾಲೆಯ ಒಳ್ಳೆ ಹಳ್ಳದನರಗಳನು ಬಲ್ಲದರಾಯರ ಮೂರುರಾಯರ ಗಂಡನೆಂಬೋ ಬಿರುದು ಕೊಟ್ಟು ಟೆಕ್ಕೆಗ ಪಟ್ಟರಾಮಗೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಟ್ಟನು.

ಬಳಿಕ ನಾಲ್ವರಿಂದು ಹೊರಡು(?) ಮಂತ್ರಿ ಮನ್ನೆಯರನು ಪೃಥ್ವಿಯ ಪೊಗಳುವ ತೆ ಜಗತಾಪಿ ಸೇರಿಯಿರುವವರೊಳು ಪ್ರಧಾನಿ ಬೈಚಪ ಕಂಪಿಲರಾಯಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಹೊರಹೊರಟರು. ಆವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಮಾನವಾಯಿತು. ಐವರ ಗಂಡಯೆಂದು ಹೊಗಳಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹೋಗಲಾಗಿ, ಬಿಡುಮಂದಿ ಕಂಪಿಲರಾಯಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. - ಜಗತಾಪಿರಾಯನು ನಾವು ತಂದ ಕುದುರೆಗಳು ಕಾಣಿಕೆಗೆ ಕೊಂಡುಹೋಗಿ, ಐವರ ಗಂಡಯೆಂದು ಹೊಗಳಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಯಿದ್ದಾನೆ; ನಾವು ಇಲ್ಲಿಯಿರುವದು ಯಿಲ್ಲವೆಂದು, ನವನೆ ಜಾಗರ ಕೊಟ್ಟರೆ ಹೋದೇವು ಯೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿ, ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲೆ ಕಂಪಿಲರಾಯಗೆ ಮೋಹದಿಂದ ಆತನ ಕರೆಯಿಸಿ, ಆತನು ತಂದ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಇವರಿಗೆ ಕೊಡಿಸಲಾಗಿ, ಗಂ
158 ಡಸಾಯಿಸಿದರೆ ಹಂಡೆ ಬಳುತ್ತಾಯಿದ್ದಾಳೆಂದು ಗಾದಿ ಹೇಳಲಾಗಿ, ಕಂಪಿಲರಾಯಗೆ ಕ್ರೋಧ ಹುಟ್ಟಲು ಈ ಕುಜಂಗಳಂತು ಪಾರಾದರು ಕರಲ. ಎಪ್ಪತ್ತು ರಾಯನ ಬಲ್ಲಯೆತ್ತಾಯಿದ್ದೆ. ಕಷ್ಟ ಆಕುದರಿ ತಂದವರಿಗೆ ಈ ಬಿರುದುಗಳು ಸಲ್ಲದು (?) ಯೆಂದು ಹೂಂಕರಿ ಕುಮಾರರಾಯನು ಹೊರಟನು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಉದಯವಾಗಲು ತಂದೆಯ ಕಂಡ ಸಂಧ್ಯಾ ಮಾಡಿ ತಾಯಿ ಕಾಡು ರಾಮನು ತಾಯಿ ಕಂಡ ಹೇಳಿ ಹರಸುಯೆನಲಾಗಿ, ನಿನಗೆ ಯೇನು ಬೇಕು, ಬೇಡ ಎಂದು ಯೆನಲು, ನೀವು ಹರಸಿ ಕಳುಹಿದರೆ ಸಕಲ ದಿಗ್ವಿಜಯವಾಗುತ್ತಾಯಿದ್ದೇವು, ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಳಲಾಗಿ, ಆ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಹರಸಿ ಸಂತೋಷಂ ಬಟ್ಟು ಕಳುಹಿದಳು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಪ್ರಯಾಣವಾಗಿ ಗುಂಡ ಬ್ರಹ್ಮಯ್ಯನ ಗುಡಿ ಪೊಳಗೆ ಇಳಿ

ಕೊಂಡು ಓರಗಲ್ಲು ಪ್ರತಾಪನ ಬಳಿಗೆ ಕಂಪಿಲ ರಾಯನ ಮಗ ಕುಮಾರ ರಾಮನು ಬಂದು ಯಿದ್ದಾನೆ ಯೆಂದು ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಲಾಗಿ ನಾಳೆ ಬಾ ಯೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಸೂರ್ಯನು ಅಸ್ತಮಯ ಮಾಡನು. ಆ ರಾತ್ರಿ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಗುಂಡಬ್ರಹ್ಮನ ಬೇಡಿ ಕೊಂಡ ವಿವರವು:- ಮಾರಾಂತರ ಕೊಲ್ಲುವ, ಮಲೆ ಹೊಕ್ಕರ ಕಾಯುವ ಬಿರುದು ವರಗಲ್ಲ ಗುಂಡಬ್ರಹ್ಮಯ್ಯನ ಮಗುಂಟು ಯೆಂದು ರಾಮಯ್ಯನು ಹೊಗಳಲಾಗಿ ಕದ್ದು ಕಳ್ಳರು ನಿಮ್ಮ ಮಲೆ ಹೊಕ್ಕರು ಕೊರದೆ ಪಾಲಕ್ಕೆ ಬದ್ಧರಿಸದೆ ಫಲವೇನು ಕರತಾರನು ನೀವು (ಉದ್ಧರಿಸಬೇಕು) ಉದ್ಧರಿಸುವದು ಯೆಂದು ಪೊಗಳಿ ಕಂಬಿ ವಲ್ಲನು ಕನ್ನ ಪುತ್ರರ ಕರೆಸಿ, ಅದು ಕಾಳಗವಲ್ಲಾ ರದು ಯೆಂದು ನಿಮ್ಮ ಶ್ರೀಪಾದವೇ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿ, ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನೀವು ಮಾಡಿದ ಸಾಯಾಸ ಕೆಲ್ಲ ಸಹಾಯವಾಗಿ ಯಿರುತ್ತೇನೆ ಯೆಂದು ಸದಾಶಿವನ ಸಾಕ್ಷಿ ಯೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿ ಜಾಗೆಗೊಳ್ಳದೆ ರಾಮನ ರಾಯರೊಳು ಹೋತು ಓರುವ ಜಿಲ್ಲೆ ಜಂಬಿಲ ಬರದು ಕಳ್ಳು ಜಂಬಿಲ ನಿಸು . . ವ ಜಂಗಮನ ನಮನಿಲ್ಲಾರಿ

1509 ಕಂಪಿಲರಾಯನ ಮಾತ್ರ ಸೂರ್ಯನಲ್ಲಿ. ಗುಂಡಬ್ರಹ್ಮನ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೇಳು; ಅಪ್ಪ ಕಂಪಿಲನೋಳ ನುಡಿದನು. ಬಲು ಮಾತು ಯಪ್ಪತ್ತು ರಾಜಬಲ್ಲನನು ಇಪ್ಪತ್ತು ದಿವಸದೊಳಗೆ ತರುವೆನೆಂದು ಪಂಥ ಮಾಡಿದನು. ನುಡಿಯ ಕೇಳುತ್ತ ಪಿಡಿದೆತ್ತಿ ಯಿಂಕೆಂದ ಕರುಗಲ ರಾಮಯ್ಯ ಕೇಳು. ತನಗದಾವ ಜಯಬೇಡವೆಂದು ಜರವಿಕೆ ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಲಾಗಿ ಅಗಜಾರರಮ(?) ರೂಪ ಕಾಮನ ಕಳೆ ಯಿಯಾಗಿ ಮಾದಂಥಾ ರಾಮಯ್ಯನು ಸರ್ವ ಶೃಂಗಾರವಾಗಿ ಓರಗಲ್ಲು ಕೆಂಚನ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ, ಉರುಶೃಂಗಾರವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಪ್ರತಾಪರುದ್ರರಾಯನು ಕುಳಿತು ಯಿರುವಂಥಾ ಮುತ್ತಿನ ಸಿಂಹಾಸನ ಗದ್ದಿಗೆಗ(?), ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಕುಮಾರರಾಮನು ಹೋದನು. ಕಟ್ಟೆಗೆ ಯಲ್ಲದೆ ಮಂತ್ರೀಶ್ವರರು ರಾಯ ರಾವುತರುಥಿರಿಮಾಗಿ ಯಿತು, ರಾಮನ ರೂಪ ನೋಡಿ ಧಟ್ಟನೆ ಬೆರಗಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುವನಾಲಿದು ಕೊಂಡಾಡಿ

ಕುಳ್ಳಿರಿಯೆಂದು ರಾಮನ ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಸಂತೋಷಗಳು ಆಗುವ ಹಾಗೆ ಮಾತುಗಳು ನಾಲ್ಕಾರು ಆಡಿ ಯಪ್ಪರಾಯನ ಬಲ್ಲನೆಂದು ಕೇಳಲು, ಕೋಪವು ಆಗಿ ಪ್ರತಾಪರುದ್ರನು ಆಡಿದ ಉತ್ತರವು:- ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮಿಯವರ ಗಂಡ ಸಂಬಂಧವು ಬಹಳ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಇರಲಿ ಇಲ್ಲದ ಹೋರಾಟ ಹೋಗಲಿಯೆಂದು ದೇವರತ್ಯಲಿಂಗನ ಕೈಲಿ ಹೇಳ್ಕಳಾಗ, ಅವರಿಗೆ ತು ಸಾಲಿಸಿ ಪ್ರತಾಪರುದ್ರನ ಹಿಡಿಕೊಂಡು, ಎಪ್ಪತ್ತರಾಯನ ಬಲ್ಲವೆಂಬೊ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೆಂಡಿರು ಮಕ್ಕಳು ಸಂಸಾರವನು ಸೂರೆಮಾಡಿ ಹೋಗುತ್ತಯಿದ್ದೆನೆಂದು ಹೇಳು ಯೆಂದು ದೇವರತ್ಯಲಿಂಗನಿಂದ ಪ್ರತಾಪರುದ್ರಗೆ ಹೇಳಿಸಲಾಗಿ ಪ್ರತಾಪರುದ್ರನು ಮಹಾ ಕೋಪದಿಂದ ಪ್ರಜೆ ಪರಿವಾರಕ್ಕೆ ನಾಳೆ ಉದಯಕ್ಕೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿಸಲಾಗಿ ಅದೇ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಂತು ಬಹಳ ಮಾತಾಹತವಾಯಿತು.

ಮದನರೆಡ್ಡಿ, ಮಲ್ಲರೆಡ್ಡಿ, ಸೈನರೆಡ್ಡಿ, ಮಾಧವರೆಡ್ಡಿ, ಯೆಲ್ಲಾರೆಡ್ಡಿ, ಛಲದಂಕರೆಡ್ಡಿ ಮೊದಲಾದವರು ಭಾರಿ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ರಾಮನ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಪ್ರತಾಪರುದ್ರನು ಮೆಚ್ಚಿ ಎಪ್ಪತ್ತರಾಯನ ಬಲ್ಲವೆಂಬೋ ಕುದುರೆ ಕೊಟ್ಟು, ಬಲ್ಲನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೇಳುವೆವು;

ಸುರಿತಾಳನ ಸೀಮೆಯಿಂದ ವಳ್ಳುಯೆಂಬು ನೂರು ಕುದುರೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಓರುಗಲ್ಲಿಲ್ಲಿಯಿಳಿದು ಯಿರಲಾಗಿ, ಆ ಕುದುರೆಗಳು ಪ್ರತಾಪರುದ್ರರಾಯನ ಮಗ ಎಪ್ಪತ್ತರಾಜನು ಆ ಕುದುರೆಗಳು ಸಿಮಗ್ರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಲ್ಲಯೆಂಬ ಕುದುರೆಯನು ನಿಮಗೆ ಕೊಟ್ಟರು?,. ಆ ಕುದುರೆಗಳು ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ತಂದು ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ನೋಡಲಾಗಿ ಸಿವವು ಲಕ್ಷಣಯುಕ್ತವಾಗಿಯಿದ್ದುವು. ಈ ಬಲ್ಲವೆಂಬೋ ಕುದುರೆಗೆ ಸಿವಸ್ವ ಅಪಲಕ್ಷಣ ಹತ್ತಿರ ಬಿಟ್ಟಿಯೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿ, ನಸಾರಿ ನಿಶಾನಿಯಿದ್ದಲ್ಲ ಈ ಲಕ್ಷಣ ಕಾರಣಯಿಲ್ಲವೆಂದ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಯಿದ್ದರು. ಈ ಎಪ್ಪತ್ತರಾಯನು ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ಆ ಬಲ್ಲಯೆಂಬೋ ಕುದುರೆ ಮೇಲೆ ಸವಾರಿ ಮಾಡಲಾಗಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಕ್ಕೆ ಅದ್ಭುತವಾಗಿ ಹಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತು. ಆ ಕುದುರೆ-

ಯನ್ನು ಬಹಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿದಕಾರಣ ಆಪತ್ಕೈಯ ಪ್ರತಾಪರಾಯನ ಬಲ್ಲನಂಬೋನಾಮ
ವಾಯಿತು. ಈ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೇಳಿ ಕುಮಾರರಾಮನಿಗೆ ಆಕುದುರೆ ಬರುದುಗಳು
ಸಹಕೊಡಲಾಗಿ ಕುಮಾರರಾಮನು ತಗದು ಕೊಂಡು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಹೊಸಮಲೆ
ದುರ್ಗವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿ, ತನ್ನ ತಂದೆ ಕಂಪಿಲರಾಯನಿಗೆ ನಡದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು
ಬಿನ್ನಹಮಾಡಿದನು. ಈ ತಂದಂಥಾ ಕುದುರೆ ಕುಮಾರರಾಮನ ಕಂಡು ಮಹಾಸಂತೋಷ
ನಾಗಿ ಮುದ್ದಾಡಿ ಕುಮಾರರಾಮನು ನಡದ ವೃತ್ತಾಂತ ಹೇಳಿದ ಬಳಿಕ ನನಗೆ ಬಂದು
ಕಾಲದ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹರಕೆ ಹೊತ್ತಿಯಿದ್ದೇನೆ, ಅದು ನೀವು ಸಾಂಗ
ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಡಬೇಕು ಯೆಂದು ಹೇಳಿ ಕೊಳ್ಳಲಾಗಿ, ಅದೇ ಮೇರೆಗೆ ಕಂಪಿಲರಾಯನು ಹ
ಬ್ಬವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವ ಬದ್ಧಿಷ್ಟ ಪ್ರಧಾನಿ ಮುಂತಾದ ಜನರಿಂದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು
161 ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವಾದ್ಯ ಘೋಷಂಗಳು ಯೆದಬೇಕು:- ತಮ್ಮಟೆಗ ಭೇರಿಗ ಢಮಾಮಗ.
ಚಿನ್ನಗಾಳೆಗ ಭೋರಗಾಳೆಗ ಹೆಗ್ಗಾಳೆಗ ಸುತಾರಿಗ ಕೊಳಲುಗ ತಪ್ಪಟೆಗ. ಮೊದಲಾದ
ವಾದ್ಯಂಗಳಿಂದ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದನು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಣ ಜನ,ಯಿದುರು
ರತು ದಿಕ್ಕು ದಿಕ್ಕಿನ ಅರಸುಮಕ್ಕಳು ಕುಳಿತುಯಿರಲಾಗಿ ಕಂಪಿಲರಾಯನ ಅಕ್ಕ ಹೆಂಡತಿಯಾದ
ರತ್ನಾಜೀ ತನ್ನ ದಾಸಿಯಾದ ಸಿಂಗಿಯೆಂಬಾಕೆಯ ಕುರಿತು, ಈ ಬಂದಿರುವ ಅರಸುಮ
ಕ್ಕಳ ಹೆಸರು ಯೇನು? ಯಾವ ಯಾವ ದೇಶದವರು ವಿವರವಾಗಿ ಹೇಳು ಯೆನಲಾಗಿ, ದಾ
ಸಿ ರತ್ನಾಜೀನ ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ; ಕೇಳಿರಿ ಅರಸು ಕೊಣ್ಣಕರನಾಯಕನ ಮಗ ಕುಳ್ಳವಾರ
ನರಸಯ್ಯನ ಮಗ ಸಿಂಗ ಭೂಪಾಲನು. ಉಳುಂಗ ದುರ್ಗದ ಕಬಲನ.. ನಾಗನು, ಬೈಲಹ
ಳನಾಡಿನ ಬಾಲಾಚಿ ಸಿಂಗನಾಗ ಹಿರಗಲ್ಲ ನಾಳುವ ಗೊಲ್ಲರ ಬಾಚಯ್ಯನ ಪುತ್ರಯ
ನಾಳುವ ಲಿಂಗಶಾಪಿ ರಾಯನ ಮಗ ಗುಜ್ಜಲ ವೆಂಕನಾಥನು ಕಂಚಿಯನಾಳುವ ಮಾಚಿನಾ
ಯಕನ ಕಿರಿಯನಾಗನು ಬಿರುಗಲ್ಲನ ದೇವಶೆಟ್ಟಿ ಲಿಂಗ, ಇದು ಹೊರತು ಕಂಪಿಲರಾಯನ

ಎಡಬಲದಲ್ಲಿ ಇರುವರು ಯಾರೆಂದರೆ ಪ್ರಧಾನಿ ಬೈಚಪ್ಪ, ಕಂಪರಾಯನು ಸಾಕುತಕ್ಕೊಂಡ
ಕಾಟಂಗಿ. ಕಂಪಿಲರಾಯನ ಸೊಂತ ಮಗ ಕುಮಾರರಾಮ. ಈ ಕುಮಾರರಾಮನನ್ನು
ನೋಡಿ ರತ್ನಾಜಿ ಮನ್ಮಥ ವೇದನೆಯಿಂದ ಬಾಳಾ ವ್ಯಥಿತಳಾಗಿ ಕುಮಾರರಾಮನ
ಸಂಗವಾದಲ್ಲದೆ ವರೆಗೆ ಅನೇಕ ವಿಧದಿಂದ ದೇವರನ್ನು ಕುರಿತು, ಅನೇಕ ವಿಧದಿಂದ ಹರಿ
ಕೆ ಹರಿಸಿ ಅಹೋರಾತ್ರಿ ಕುಮಾರರಾಮನ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿಯಿದ್ದಳು. ಈ ಮೇಲೆ ಬರದ ಹಬ್ಬಸು
ಪೂರ್ವವಾದ ಕೆಲವಾರು ಒಂದು ದಿವಸ ಕುಮಾರರಾಮನು ತನ್ನ ಸ್ನೇಹ ಸಹಿತ
ಬೇಟೆಗೆ ಹೊರಟು ಬೇಟೆಯಾಡುತ್ತ ತುಂಗಭದ್ರಾ ನದಿ ದಾಟಿ ಹೋಗಿ ಬೇಟೆಯಾಡುತ್ತ
ಯಿರುವಾಗ ಒಂದು ಮೊಲವನ್ನು ಕಂಡು ಆ ಮೊಲವನ್ನು ಬಿಡಿ ಹೋದಲ್ಲಿ ಅದರ ಬೆನ್ನು ಹ
ತ್ತಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕುಮ್ಮಟ ಯೆಂಬೋ ಗ್ರಾಮ ಕಾಣಲಾಗಿ, ಆ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ
162 ಆ ಮೊಲವನ್ನು ಪ್ರವೇಶವಾದದ್ದು ಕಂಡು ಕುಮಾರರಾಮನು ಸೈನ್ಯ ಸಹಿತವಾಗಿ ಆ ಗ್ರಾಮ
ದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿದರು. ಆ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಜನಸಮೂಹ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿಯಿರಲಾಗಿ ಆ ಜೈನ
ರು ಕುಮಾರರಾಮನ ಕರಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಪಂಚ ಭಕ್ಷ ಪರಮಾನ್ನದಿಂದ ಸಹಿತವಾಗಿ ಭೋ
ಜನ ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ ಕುಮಾರರಾಮನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ಮಂ
ಟಪದ ಮೇಲೆ ಸವಾರಿಸಿಯಿರಲಾಗಿ ಕುಮಾರರಾಯನು ಭೋಜನ ಮಾಡಿದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲು ಆ ಜನ
ರು ಶುದ್ಧ ಪುಣ್ಯವಾಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದರು. ಈ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಕುಮಾರರಾಮನು ಕೇಳಿ
ಮಹಾ ಕೋಪಿಷ್ಟನಾಗಿ, ಆ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿಯಿರುವ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆಯಿರುವ ಕುಂಕೋಗಗಳ
ನ್ನು ಕೊಂದು ಸುಟ್ಟು ತಿನ್ನುತಿರಲಾಗಿ ಆ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿಯಿರುವಂಥ ಜೈನರು ಅವರಿಗೆ
ಜೀವ ಹಾನಿಗಳು ಆದದ್ದು ನಮ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವೆಂದು ಆ ಕುಮ್ಮಟ ಯೆಂಬೋ ಗ್ರಾ
ಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕುಪ್ಪಳಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಜನಸಮೇತ ಯಿದ್ದವರೆಲ್ಲಾ ಹೋಗಿ ಸೇರಿದರು. ಇಲ್ಲಿ
ಕುಮ್ಮಟ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲುಯಿರುವ ಪವಿತ್ರ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು(?) ಕುಮಾರರಾಮನು ನೋಡಿ

ಅಲ್ಲಿ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಪಟ್ಟಣ ಅರಮನೆಗಳು ಬಹು ಶೃಂಗಾರವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಈ ಸ
ಮಾಚಾರವನ್ನು ತನ್ನ ತಂದೆಯಾದಂಥ ಕಂಪಿಲರಾಯಗೆ ಬಿನ್ನಹಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದು ಕಳು-
ಹಿಸಿದನು. ಆ ಬಿನ್ನಹ ಪತ್ರಿಕೆ ಕಂಪಿಲರಾಯನು ರಾಯಸದವರನ್ನು ಕರೆಸಿ ಓದಿಸಿದ
ವಿವರವು :-

ಶ್ರೀಮತು ಮಂಡಲಿಕರಗಂಡ ಬಾಯಿಯನಾಳ್ವರಗಂಡ ನೇಮಿಜಾ
ನರಗಂಡ ಸುರತಾಣಿ ಶರಣನು ಸೋಮ ಮುಮ್ಮಡಿಸಿಂಗ ಬಾಪಿಗಚ್ಚ ಚಂದ್ರಮಾತಂದಲನ್ನೆ
ಪನಿಗೆ ಹಳ್ಳದ ಬಿರುದುಳ್ಳ ಅಚಲಿತನು ತಂಬುತಂಧರನು ಪದಸೇವಕ; ಗಂಡರಾದ
ನ ಬಿನ್ನಪವ ಹೊಸಮಲೆದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಯಜಮಾನಿಯ ಕುಮಾರರಾಮನು ಧೀರ ಕಂಪಿಲರಾಯ
ವಶವಾಗಿ ಯುದ್ಧ ಜೈಸಿರನು ಅಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಪುರಲಿಮ್ಮದು; ಬಾಯಿಪಿಲ ಬಿನ್ನಪ
ಕಳೆಯ ಬರೆವುದು, ಓದಿಸಿ ಕೇಳಿದಾಪದಿ ಪ್ರಧಾನಿ ಬೈಚಪ್ಪನ ಸಹವಾಗಿ ಕುಮ್ಮಟ
ಕ್ಕೆ ಬಂದವರಾದರು. ಕಂಪಿಲರಾಯ ಬಂದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಕುಮಾರರಾಮನು ಕೇಳಿ, ಎ
163 ದುರಿಗೆ ಬಂದು ಸಾಷ್ಟಾಂಗವಂ ಮಾಡಲಾಗಿ ಮಹಾ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮಗನಂ
ಮುದ್ದಾಡಲಾಗಿ ಅರಮನೆ ಚಾವಡಿ ಗರುಡಿ ನಾಟಕಶಾಲೆ ಸಹವಾಗಿ ತೋರಿಸಿ ಮಂತ್ರಿಪರಿ
ವಾರಕ್ಕೆ ಮಾವಿಗಳು ತೋರಿಸಿ ಸುಖದಿಂದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾಲಿಸುತ್ತಾ ಯಿರಲಾಗಿ ಕುಮಾರ
ರಾಮನು ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನವು ತಂದೆ ಕಂಪಿಲರಾಯನು ಅರಿದ ಮುತ್ತಿನ ಚೆಂಡು ಯಿದ್ದೀ
ತಂತೆ ಎಂದು ತಾಯಿ ಹರಿಯಾಳದೇವಿಗೆ ಕೇಳಲಾಗಿ, ಈ ಚೆಂಡಿನ ವರ್ತಮಾನ ನಿನಗೆ ದಾರು
ಹೇಳಿದರೆಂದು ಕೇಳಲಾಗಿ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮುಮ್ಮಡಿಸಿಂಗನು ಜಾತಿಮುತ್ತುಗಳು ತರಿಸಿ ಚಿಂ
ಪನಿರಕೆಂಚನ ಕರಸಿ ಅತಿನಕ್ಕೆಯಿಂದ ಚೆಂಡು ಮಾಡಿಸಿದರು. ಆ ಚೆಂಡು ಕುಮಾರರಾಮನು
ಕೇಳು ಯೆನಲಾಗಿ ತಾಯಿ ಹೇಳಿದ್ದು; ಈ ಚೆಂಡು ಅರಿದರಾಯಿತು, ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಹೇತು ಬಂದೀತು
ಯೆಂದು ಚೇತಾಯಿನಲಾಗಿ ಕುಮಾರರಾಮನು ಕೇಳದಲೆ ಹಟ್ಟ ಮಾಡಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು

ಆಬಳಿಕ ಆಡುತ್ತಾಯಿರಲಾಗಿ ದೈವವಶದಿಂದ ಆಬಳಿಕ ಕುಮಾರರಾಮನ ಮಲತಾಯಿ ರತ್ನಾಜಿ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಹೋಗಿ ಬಾಳಲು, ಆಬಳಿಕ ಕುದುರೆಯಿಂದ ಇಳಿದು ಮೊದಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹತ್ತು ಯೆಂಟು ಮಂದಿಯರು ಕಳುಹಿಸಿದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಬಳಿಕ ಕೊಡದೆಯಿರಲು, ಸ್ವತಹ ಕುಮಾರರಾಮನೇ ಹೋಗಿ ಕೇಳಲಾಗಿ ಕೊಡ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿಯಿದೆ, ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಹೋಗು ಯೆನಲಾಗಿ ಕುಮಾರರಾಮನು ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದಂತೆ ಚೆಂಡು ಕೊಡು ಯೆನ-ಲಾಗಿ, ರತ್ನಾಜಿಯು ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿದೆ, ಬಂದು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗು ಯೆನಲಾಗಿ ಕುಮಾರರಾಮನು ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿ ಚೆಂಡು ಹುಡುಕುತ್ತಾಯಿರಲಾಗಿ ದೇವರ ಘಟನೆಯಾಯಿತು; ನೀನು ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಸಂಭೋಗ ಮಾಡಬೇಕು ಯೆನಲಾಗಿ ಕುಮಾರರಾಮನು ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟದ್ದು:- ನೀನಾದರೂ ನನ್ನ ತಾಯಿ; ಇಂಥಾ ಅನ್ಯಾಯದ ಕೆಲಸ ನನ್ನಿಂದಾಗದು ಸರ್ವಥಾ ಆಗತಕ್ಕದ್ದಿಲ್ಲ. ನೀನು ಪುತ್ರನ ಮೇಲೆ ಕೃಪೆ ಮಾಡಿ ಚೆಂಡು ಕೊಡು ಯೆನಲಾಗಿ ರತ್ನಾಜಿಯು ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಿ ಕುಮಾರರಾಮನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ನನಗೆ ಮನ್ಮಥನ ಬಾಧೆ ಬಹಳವಾಗಿಯಿದೆ; ಸಂಭೋಗ ಮಾಡು ಯೆನಲಾಗಿ, ಕುಮಾರ ಅಂಗೀಕರಿ-ಸದೆ ರತ್ನಾಜಿ ಕೈಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ ಕೊಂಡು ಹೊರಗೆ ಹೊರಟು ಬಂದನು.

ಆ ತರುವಾಯ ಬೇಟೆಯಾಡಿ ಕಂಪಲರಾಯನು ತನ್ನ ಸಂಗಡ ಬಂದ ಮನ್ನೆಯರಿಗೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಟ್ಟು ತಾನು ರತ್ನಾಜಿ ಮನೆಗೆ ಬರಲಾಗಿ ಆ ರತ್ನಾಜಿಯು ತಲೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಯಿಲಿಗೆ (?), ಕೊಂಡು ಭೂಶೋಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಯಿರಲಾಗಿ, ಕಂಪಲರಾಯನು ರತ್ನಾಜಿ-ಯಲ್ಲಿ ಬಹು ಮೋಹ ಆದದರಿಂದ ರತ್ನಾಜಿ ಸಮಕ್ಷಮಕೆ ಬಂದು, ನಿನಗೆ ಯೇನಾಯಿತು ಯೆನಲಾಗಿ ಆ ರತ್ನಾಜಿ ಹೇಳಿದ್ದು:- ನಿನ್ನ ಮಗ ಕುಮಾರರಾಮನು ನೀನು ಬೇಟೆಗೆ ಹೋದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಸಂಭೋಗ ಮಾಡು ಅನಲಾಗಿ, ನಾನು ಅಂಗೀಕರಿಸದೆ ಯಿರಲಾಗಿ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಬಟ್ಟೆ ಹರಿದು ಹೊರಟು ಹೋದನು. ನಿನ್ನ ಮಗ

ನಿಂದ ನನಗೆ ಅಪಕೀರ್ತಿ ಬಂತು ಯೆನಲಾಗಿ, ಕಂಪಿಲರಾಯನು ರತ್ನಾಜಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ
ಮಾಡಲಾಗಿ ಕೇಳದೆ ಯಿದ್ದರಿಂದ ಮತ್ತು ಕಂಪಿಲರಾಯನು ರತ್ನಾಜಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ನೀವು
ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾಯಿದ್ದೇನು, ಯೆನಲಾಗಿ ರತ್ನಾಜಿ ಹೇಳಿದ್ದು, ಕುಮಾರರಾಮನ ತಲೆ
ಕೊಯ್ದು ತಂದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಯೆನಲಾಗಿ ಆ ಕಂಪಿಲರಾಯನು ವಿಚಾರ ಮಾಡದೆ ಪ್ರ
ಧಾನಿ ಬೈಚಪ್ಪನ ಕರಸಿ ಯೇಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಆ ರತ್ನಾಜಿ ಹೇಳಿದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಹೇಳಿ ಕ್ಷಣಾದ
ಲ್ಲೆ ಕುಮಾರರಾಮನ ಶಿರಚ್ಛೇದನವನ್ನು ಮಾಡಿ ತಾ ಯೆಂದು ಅನ್ನಲಾಗಿ, ಪ್ರಧಾನಿಯು
ವಿಚಾರ ಮಾಡಬೇಕು ಯೆನಲಾಗಿ ಕಂಪಿಲರಾಯನು ನಾನು ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಯಿದ್ದೇ
ನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಆಲಸ್ಯವನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ಕುಮಾರರಾಮನ ಶಿರಚ್ಛೇದನ ಮಾಡು ಯೆನ
ಲಾಗಿ ಪ್ರಧಾನಿಯು ಬಹು ವ್ಯಸನದಿಂದ ಕುಮಾರರಾಮನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಲು, ಸಮಾಚಾ
ರವನ್ನು ಹೇಳದೆ ಯಿರಲಾಗಿ ಕುಮಾರರಾಮನು ಬಹು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಬೈಚಪ್ಪ! ನೀ
ನು ಅನುಮಾನ ಮಾಡಲಾಗದು, ನಮ್ಮ ತಂದೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ನನ್ನ ತಲೆ ಕೊಯಿದು ತೆಗದು
ಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಕೊಡುವುದು ಯೆನಲಾಗಿ, ಪ್ರಧಾನಿಯು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅಪರಾಧವಿಲ್ಲದೆ ಕೊಂದಲ್ಲಿ
ದಕ್ಕುಲ ಹೋದು ಅನಲಾಗಿ ಕುಮಾರರಾಮನು ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು:- ನೀವು ಸ್ವಾಮಿ ಆಜ್ಞೆ
ಪ್ರಕಾರ ನಡಕೊಂಡಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ಪಾಪವಿಲ್ಲವು, ಯೆಂದು ಕುಮಾರರಾಮನು ಇಳೆಗೆ ಬಗ್ಗಿಕೊಂ
ಡು ನೆಲಮಾಳಿಗೆಯನ್ನು ಬೈಚಪ್ಪನು ಮಾಡಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷ್ಯಯಿರಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಕುಮಾರರಾಮ
168 ನನ್ನು ಯಿಟ್ಟು ನೆರೆಯೊಳಗೆ ಯಿದ್ದಂಥಾ ಕಳ್ಳರ ತಲೆ ಕೊಯ್ದು ಆ ಕಳ್ಳರ ಶಿರವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೋ
ದಿಸಿ(?) ಕಂಪಿಲರಾಯನಿಗೆ ತೋರಲಾಗಿ, ಕಂಪಿಲರಾಯನು ಆ ತಲೆ ತೆಗದು ಕೊಂಡು ರತ್ನಾಜಿಗೆ ತೋ
ರಲಾಗಿ ರತ್ನಾಜಿಯು ಬಹು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಯಿದ್ದಳು. ತರುವಾಯ ಕುಮಾರರಾಮನ ಶಿರ
ಚ್ಛೇದನವನ್ನು ಕಂಪಿಲರಾಯನು ಮಾಡಿಸಿದ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ನೇಮಿಯವರು ಕೇಳಿದಿಲ್ಲ
ಸುರತ್ರಾಣಗೆ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಲಾಗಿ, ಅವರು ಈ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಕ್ಷಣಾದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ

ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸನ್ನಾಹ ಮಾಡಿ ಹೊರಟು ತಿಲ್ಲಗ ಬಂದು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಬದರಿಯೆಂಬೊ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕ ಬಂ
ದು, ಅಲ್ಲಿಂದ ಸಿದ್ಧನಕೊಲಗೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಬಾಹೂ-ಅಂಥ ದಂಡು ಯಾವತ್ತು ಜಮೆ
ಮಾಡಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಮುಖ್ಯವಾಗಿಯಿರುವ ಸರದಾರರ ವಿವರ:-

೧ ಬತೆಖಾನ. | ೧ ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಆನೆಗೆ ಸರದಾರನಾದಂಥ ಕಪ್ಪುರಖಾನ
೧ ಜನಜೋನಿದಾರ ಖಾನ. | ೧ ವತ್ತಲ ಆಪ್ಸರ ಖಾನ.
೧ ಹಿರಿಯರ್ಹುಳ ಖಾನ | ೧ ಮುತ್ತಿಬಾಹಾದರ ಖಾನ.
೧ ಗುರುಮುಲ್ಲ ಖಾನ. | ೧ ತುಂಬರ ಖಾನ
೧ ಧೂರಧೀರ ಗುಜ್ಜಲ ಖಾನ. | ೧ ಆಶ್ತರ ಖಾನ.
೧ ಜತೆ ಖಾನ | ೧ ಗಂಭೀರ ಖಾನ.
೧ ಮಾರಿಯ ಮೊಖದ ಖಾನ
೧ ಪಾರುಧಿ ಖಾನ.

ಇಂತೀ ವರ ಸರದಾರರು ಸಹಿತ ಬಂದು ಕೊಲ್ಲಾಪುರದ ವೈಲ ಸಮುದ್ರನ್ನ
ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಹುಳಿಯ ವಾಳೆಯಲ್ಲಿ(?) ಅಪ್ಪರ ಜನ ಬೀತು. ಯೆಂತ ಊರು ಮದ್ದುದಿನ್ನ ಪಿನಾರು ಬಿ
ಟ್ಟು ಕೊಪ್ಪಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ಯಿಳಿಯಿತು. ಆವತ್ತೆ ಮಾನವನ್ನು ಕಂಪಿಲರಾಯನ ಹೇರಿದಾಳು
ಯಿರುವಂಥ ಕಟಕವಾಳ್ಕೆ ಕೂರು ಹ್ಯಲರುಸಿಹ(?) ಗುಳಿಯು ಕಗದು ಹೊಸಮಲೆ ದುರ್ಗಕ್ಕೆ
ಹೋದರು. ಕಂಪಿಲರಾಯಗೆ ಕೊಪ್ಪಳದ ನಾಯಕವಾಡಿಯು ಬಂದು ಈ ಸೈನ್ಯದ ವರ್ತಮಾ
ನವನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿ ಮಹಾಲಂತಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿ ನನ್ನ ಕುಮಾರನಾದ ಕೊಮಾರರಾಮನು ಮೃತನಾ
166 ದದ್ದರಿಂದ ಈ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಘಾತಿಸಿತು ಯೆಂದು, ರಾವುತರನ್ನು ವನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ಇದಕ್ಕೆ
ಯೋಚನೆಯೇನು ಯೆಂದು ಕೇಳಲಾಗಿ, ಅವರು, ಇದುವರಗೆ ತಮ್ಮ ಬಪ್ಪುಕೆಂದು ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ
ಬಂದವೆ ಹೊರತು ಅನ್ಯಥಾಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಮನವಿ ಮಾಡಿ ಕೊಳಲಾಗಿ ಆ ಕರುಣಾಯ ಪ್ರಧಾನಿ

ಬೈಚಪ್ಪನ ಕರಸಿ .. ಮ ಅವರ ದಂಡು ಬಂದು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿಯಿದ್ದಾರೆ; ಇದಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ಮನೋಭಾವ ಯೇನು ಯೆಂದು ಕೇಳಲಾಗಿ ತಾವು ಅಪ್ಪಣೆ ಪಾಲಿಸಿದ ಪ್ರಕಾರ ನಡಕೊಳ್ಳು ತ್ತಾಯಿದ್ದೇನೆ ಯೆಂದು ಯೆನಲಾಗಿ, ಆ ಮಾತಿಗೆ ಕಂಪಿಲರಾಯನು ಬದ್ಧ ಕೊತ್ತಳಗಳು ಹುಲಿಮ ಬಿಸಿಹ ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಆಳುವೇರಿ ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜನರು ಕಂಪಿಲರಾಯನ ಕುರಿತು ಆಡಿದ್ದು; ಪಕ್ಕಿಯ ಮಾತು ಕೇಳಿ, ಹೆತ್ತಮಗನ ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿಸಿದಿ. ಸತ್ತಮಗನು ಅಕ್ಕಂತ ಪ್ರೀತ ವಾ ಡಿಕ್ಕೊಂಡಾದರೆ ಹತ್ತಲಿ ಬಹನೆ? ತಮಗೆ ಅಕ್ಕಂತ ಪ್ರೀತಿಯಾದ ರತ್ನಾಜಿಯಿದ್ದಾಳೆ; ಈನೆ ಮಿದಂಡು ಸಂಹಾರ ಮಾಡ್ಯಾಲು ಯೆನಲಾಗಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಕಂಪಿಲರಾಯನು ಹೋದಮಾತು ಪುನಃ ಮಬಿಡಂಗ ಮಾರಬೇಡಿರಿಯಾ; ಬೋದ್ಯಾಳದಲ್ಲ ಸುರಿಕಾಳನ ಮಂತ್ರಿ ಕೊಟ್ಟದಿಂದ ಬಿಟರನು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಅವರು ಕಂಪಿಲರಾಯನ ಬಳಿಗೆ ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ಬಾ ಯೆಂದು ಕರದರು. ಇಲ್ಲದೆ ಯುದ್ಧಕ ಬಾಹಾದರ ಬಾನ ನಮ್ಮ ಸರದಾರರು ನಿಮ್ಮ ಕಡೆಯ ಹೋಳನ ಕಾಡೋದು. ಕಪ್ಪವನ್ನು ಕೊಡು, ಇಲ್ಲದೆಯಿದ್ದರೆ ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ಬಾಹೋದು ಯೆಂದು ನುಡಿದು(ಹೋಗಿ) ಹೂಂಸಿ ಹೊಕ್ಕ ಕಂಪಿಲರಾಯನ ಮೊರಗು ಹಿಡಿದು ಯೆಳೆಯಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದ ಕಂಪಿಲರಾಯನು ಆಗ ಬೈಚಪ್ಪ ಪ್ರಧಾನಿ ಹೆದರಿಸಿನಡಿ, ಬೇಗಾದ ಮೇಲೆ ಬಂದೇವು ಯೆಂದು ಬಿಟರಿಗೆ ಹೇಳಲಾಗಿ ಅವರು ಪುನಃ ಸುಲ್ತಾನರ ದಂಡಿಗೆ ಹೋಗಿ, ನಮಗೆ ನಾಳೆ ಬರುತ್ತಾಯಿದ್ದಾರೆಯೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿ ಸೂರ್ಯ ಅಸ್ತಮಿಸಿದನು.

ಸಾಯಂಕಾಲದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಕುಮಟದ ಅರಸು ಕಂಪಿಲರಾಯ, ಪ್ರಧಾನಿ ಬೈಚಪ್ಪ ಹಜಾರ ಬಾವಡಿ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ತನ್ನ ನಾಯಕರ ಕರಸಿದ ಹೆಸರುಗಳ ಬಿವರ:-

167 ೧ ಬಂಡಾರದ ನಾಗನು.	೧ ಗಿಂಡಿ ಲಕ್ಕು.
೧ ಮಂಡಗುದ್ದಲಿಂಗನು.	೧ ಭೈರವದೇವನು.
೧ ಬಿಂದಿ ಕಾಟನು.	೧ ಕೊಳ್ಳನಾಗನು.

೧ ಕಾಳಂಜ ಕೇತಪ್ಪನು.   ೧ ಅರದಲ ಮಲ್ಲನು.

೧ ಕರಾಡಿ ಮುದ್ದಗನು.

ಇಂತಿಪ್ಪ ಮುಖ್ಯ ನಾಯಕವಾಡಿಯರನು ಕರಸಿ ಕರ್ಪೂರದ ವೀಳ್ಯವ ಕೊಟ್ಟು ಮನ್ನಿಸಿ ಸೂರ್ಯೋದಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಕುದುರೆ ಮಂದಿ ಸಹವಾಗಿ ಹಜಾರ ಬಾವಡಿ ಮುಂದೆ ಸರ್ವರು ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಯಿಹೋದು ಯೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಲಾಗಿ ಖರದಿಂದ ಹೊರಕೆ [ಬಿಟ್ಟರು](ಖಟರು) ಮಂದಿ ಕರೆ ಖೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ತನ್ನ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯದ ಸಹಿತವಾಗಿ ಅಪ್ಪಣೆ ಪ್ರಕಾರಕೆ ಹಜಾರ ಬಾವಡಿ ಬಳಿಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಯಿದ್ದರು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಂಪಿಲರಾಯನು ತನ್ನ ಸಿದ್ಧವಾಗಿಯಿರುವ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ನೇಮಿಯವರ ದಂಡಿನ ಮೇಲೆ ಬೀಳಿರಿ ಯೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಲಾಗಿ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ರಾತ್ರಿವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ನೇಮಿ ಅವರ ದಂಡಿನ ಮೇಲೆ ಬಂದು ಕಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡಿ ಅನೇಕ ಮಂದಿಯನ್ನು ಪ್ರಹಾರವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿ ರಾತ್ರಿ ಸಮಯವಾದದರಿಂದ ಅವರೊಳಗೆ ಅವರು ಬಡಿದುಗೊಳ್ಳುರು ಕಡಕೊಂಡು ಅದರಿಂದ ಬಹುಮಂದಿ ಪ್ರಹಾರವಾಗಿ ಮಿಗಲಾದ ಮಂದಿ ಅಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಾಗಿ, ಅಷ್ಟರೊಳಗೆ ಪ್ರಾತಃಕಾಲವಾಗಲಾಗಿ ನೇಮಿಯವರು ಯಾವತ್ತು ಕಾಡಿ ಬಡಿಗೊಳ್ಳುರು ಹಾಹಾಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ರಾತ್ರಿವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನು ಮೋಸಮಾಡಿ ಬಡಿದರೆಂದು ಕ್ರೋಧದಿಂದ ತಮ್ಮ ದಂಡು ಯಾವತ್ತು ಪ್ರಾತಃಕಾಲಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಮಾಡಿ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತ ಕುಮ್ಮಟದ ಕೋಟೆಯನು ಮುತ್ತಿಕೊಂಡು ಕಂಪಿಲರಾಯನ ಅರಮನೆ ಕೋಟೆ ಮಾತ್ರ ಉಳಿಯಿತು. ಕಂಪಿಲರಾಯನು ಮಹಾಭಯಸ್ತನಾಗಿ ಪ್ರಧಾನಿ ಬೈಚಪ್ಪನ ಕೇಳಲಾಗಿ, ನೀನು ಅಧೈರ್ಯಪಡಬೇಡ, ನಾ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಪರಾಭವ ಮಾಡಿಸುತ್ತಯಿದ್ದೇನೆ, ಎಂದು ಧೈರ್ಯವನೆ ಕೊಟ್ಟು ಕುಮಾರರಾಮನು ಯಿದ್ದ ನೆಮಾಳಿಗೆಗೆ ಕಳ್ಳ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಬಂದು, ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯಾದ ಕಂಪಿಲರಾಯನು ಕುಮ್ಮಟದ
168 ಕೋಟೆಯೊಳಗೆ ಯಿದ್ದಾನೆ. ನೇಮಿಯವರು ಏಳುಸುತ್ತಿನ ಕೋಟೆ ಕೆಡದುಕೊಂಡರು. ನಿಮ್ಮ

ತಂದೆಯುದ್ಧವೆಲ್ಲ ಅರಮನೆಗೋಟೆಮಾತ್ರ ಉಳಿದು ಯಿದ್ದಿತು. ನೀನು ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬಂ
ದರಾಯಿತು; ನೀನು ನೇಮಿಯವರ ಸೈನ್ಯದ ಮೇಲೆ ಹೋಗಿ ನಿನ್ನ ಪುರುಷ ಪರಾಕ್ರಮ
ವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ನೇಮಿಯವರ ದಂಡನ್ನು ಪರಾಭವ ಮಾಡಿ, ನಿನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ಕಂಪಿಲರಾಯ
ನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಪಡಿಯಬೇಕೆಂದು ಬಹು ವಿಧದಿಂದ ಪ್ರಧಾನಿ ಬೈಚಪ್ಪನು ಕು
ಮಾರರಾಮನಿಗೆ ಅನೇಕ ವಿಧದಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿ, ಕುಮಾರರಾಮನಿಗೆ ವೀರಾವೇಶವ
ನ್ನು ಹುಟ್ಟಿ ತನ್ನ ಮುಲಂಗಾವಾದ ಕಾಟಂಗಾ ಸಹ ಕುಮಾರರಾಮ ಯೇರುವ ಬಿಪ್ಪತ್ತರ
ಯವೆಂಬ ಅಶ್ವಾರೂಢನಾಗಿ ನೇಮಿಯವರ ದಂಡಿನ ಮೇಲೆ ಮಹತ್ತಾದ ಯುದ್ಧವ
ನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿ ಅನೇಕ ಮಂದಿ ಸರದಾರರನ್ನು ಘಾತ ಮಾಡುತ್ತಯಿರಲಾಗಿ ನೇಮಿಅವರ
ಕಡೆಯ ಬಹಾದುರ ಖಾನೆಂಬ ಸರದಾರನು ಕುಮಾರರಾಮನ ಶಿರಛ್ಛೇದವನ್ನು
ಕ್ಷಣ ಮಾಡುತ್ತಾಯಿದ್ದೇನೆ ಎನಲಾಗಿ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಲಾಗಿ, ಆ ಖಾನನು ಕು
ಮಾರರಾಮನ ಸಂಗಡ ಯುದ್ಧ ಮಾಡೋಬಗ್ಗೆ ಯೆದುರಿಗೆ ಬಂದು ಕಠಿಣವಾದ ಮಹತ್ತು
ಯುದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತಿಯಿದ್ದಲ್ಲಿ ಕುಮಾರರಾಮನು ಆ ಬಂದಂಥಾ ಬಹಾದುರಖಾನನ ಸಂಹಾರ
ಮಾಡಿ ಆತನ ಶಿರಸ್ಸು ಕೈಯಲ್ಲಿ ತೆಗದುಕೊಂಡು ಬರುವ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಯಿತ್ತಲಾಗಿ ಪ್ರಧಾನಿ
ಬೈಚಪ್ಪನು ತನ್ನ ದೇಶದ ರಾವುತರಾಗ ಎಕಲಹಾಕಿಕೊಂಡು ನೇಮಿಅವರ ಕಡೆ ಸೈನ್ಯ ಕೋ
ಟೆ ಕೊತ್ತಳ ಹುಲಿಮುಖ ಸಹ ಬಂದೋಬಸ್ತು ಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ಯುದ್ಧಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ಮಹತ್ತು
ಯುದ್ಧವನ್ನು ಬಹು ಮಂದಿ ಸಂಹಾರ ಮಾಡಲಾಗಿ, ಕೋಟೆ ಕೊತ್ತಳದಲ್ಲಿ ನೇಮಿಕಡೆಯಿದ್ದವ
ನರು ಕೋಟೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದಂಥವರಾದರು. ಕುಮಾರರಾಮನಿಂದ ಬಹುದಂಡು ನೇಮಿಅ
ವರ ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದಿತು ಯೆಂದು ಪ್ರಧಾನಿ ಬೈಚಪ್ಪನು ಕುಮಾರರಾಮನ ಕರಕೊಂಡು ಕಂಪಿ
ಲರಾಯನ ಸಮ್ಮುಖಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಕುಮಾರರಾಮನು ತಾನು ತಂದಂಥಾ ಬಹಾದುರಖಾನನ
169 ಶಿರವನ್ನು ಮುಂಗಟ್ಟು ಪಾದಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದನು. ಕಂಪಿಲರಾಯನು ತನ್ನ ಪುತ್ರನಂ ಕಂಡು ಮಹಾ

ಸಂತೋಷವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಗಾಢಾಲಿಂಗನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಸಂತೋಷದಿಂದ ಪ್ರಧಾನಿ ಬೈಚಪ್ಪನನು ಕಂಡು ನಿನ್ನ ಸಮವಾದ ಪ್ರಧಾನಿಯು ಇಲ್ಲವೆಂದು ಉಭಯರ ಹಸ್ತದಕೈಯನ್ನು ಕೊಳ್ಳಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಕಾಟಂಗಿನ ಅಳಿಯ ಸಂಗಣ್ಣನ ಅರ್ಥಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ವಸ್ತ್ರಪಾತ್ರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಇರುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಕುಮಾರರಾಮನ ತಾಯಿಯಾದ ಹರಿಯಾಳದೇವಿ ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಕುಮಾರರಾಮನ ಕಂಡು ಮಹಾ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಪ್ರಧಾನ ಬೈಚಪ್ಪನಿಗೆ ಆಗ ಹರಿಯಾಳದೇವಿ ಬಿದ್ದು, ನಿನ್ನಿಂದ ನನ್ನ ಪುತ್ರ ಉಳಿದನು ಯೆಂದು ಮಾನಪಾನಾದಿಗಳು ಮಾಡಲಾಗಿ, ಮಲತಾಯಿಯಾದ ರತ್ನಾಜಿಯು ಕುಮಾರರಾಮನು ಜೀವಂತನಾಗಿ ಬಂದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಾನು ಇದ್ದರೆ, ಕಂಪಿಲರಾಯನು ನನ್ನ ಪ್ರಾಣ ಉಳಿಸನು ಯೆಂದು ತಿಳಿದು ಉರುಳು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬುವಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಂಪಿಲರಾಯನು ಈ ಸಮಾಚಾರಕೇಳಿ ರತ್ನಾಜಿಯ ಕರಸಿ ಕೊಲ್ಲಿಸಿ ಹುಗಿಸಿಬಿಟ್ಟನು.

ಅಲ್ಲಿಂದ ನೇಮಿ ದಂಡು ಕುಮಾರರಾಮನ ಶೌರ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲದೆ ಓಡಿ ಹೋದರು. ಈ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಸುರತಾಳನು ಕೇಳಿ ಮಹಾಕೋಪವನ್ನು ಮಾಡಿ, ನೀವು ಹೇಡಿಗಳು ಯೆಂದು ಬಹು ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಬಂದು ಮಾತನಾಡಲಾಗಿ, ಸುರತಾಳನ ಮಾತಿಗೆ ನೇಮಿಯು ಆಡಿದ್ದು :- ಕೆಳಯು ಗುಜರಾತ ಮೇಲೆ ನೂರುಗಲ್ಲು ಪ್ರತಾಪರುದ್ರನ ಮೇಲೆ ಜಯಿಸಿ ತಪ್ಪು ತಂದು ಕೊಟ್ಟೇವೆಂದು, ಕುಮಾರರಾಮನ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ಕಳಿಸಬೇಡಿರಿ ಯೆಂದು ಯೆನಲಾಗಿ, ಈ ಮಾತನು ಸುರತಾಳನು ಕೇಳಿ ಮಹಾ ಬಂತಿಯಿಂದ ...... ಹೆತ್ತು ಹಗ್ಗಯ ಯೆಂಬೋ ಆತನು ಸುರತಾಳನ ಕಡೆಯಿಂದ ಆಗ ಅಲಕ್ಷ ಕುದುರೆ ಹತ್ತು ಲಕ್ಷ ಕಾಲಾಳುಗಳಂ ಬೇಗದಿಂ ಕರೆಸಿ ಕಳುಹಿಸುವುದು ನೇಮ ಕುಮಾರಿ ಕಳುಹಲಾಗಿ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನೀವು ಕುಮಾರನನ್ನು ಜಯಿಸದೆ ತಿರುಗಿದರೆ ಯಿ ತಾವ ಆಕಾರ ಆಸಿ ಶಿರಚ್ಛೇದನವನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ಕೋಪದಿಂದ ನುಡಿಯಲಾಗಿ ಹಗ್ಗಯ್ಯ ನೇಮಿ ಯೆಂಬೋ ಆತನು ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಸಂಗಡಿ ಬೀಸರನು ಕರಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿದ

170 ಅರುವತ್ತುಗಾವುದ ಕುಮ್ಮಟದ ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿಗಲ್ಲಿಗೆ ಅಂಚೆ ಕುದುರೆಗಳು ಯಿಟ್ಟು, ನಿಂತಲ್ಲಿನಿಂ ದಿರದೆ ಮಾತಗಿತ್ತ ಯೆಂಬೊ ರಂಗಸು ಸುರಿತಾಳಗೆ, ನೀನು ಖಾನ ಖಾನಗಳ ಕಳುಹಿಸಿ ಖಾನಖಾನರು ಹೋಗಿ ಸಂಹಾರವಾದರು. ಈಗ ನನ್ನ ಕಳುಹು; ಕುಮ್ಮಟದ ದುರ್ಗವನ್ನು ಜೈಸಿ ಕುಮಾರರಾಮನ ಬಲಗೈ ಕಟ್ಟಿ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ತಾಹೆನೆಂದು ಶಪಥವ ಮಾಡಿ ನಿಂತಲ್ಲಿ ನಿಂದಿರದೆ ಕುಂಮಟ ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದು ಹೊರಗೆ ಯಿಳಿದು ಕುಮಾರರಾಮನ ರಣಾಗ್ರಕೆ ಬಾ ಯೆಂದು ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಲಾಗಿ, ಕುಮಾರರಾಮನು ತನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ಕಂಪಿಲರಾಯ ತನ್ನ ತಾಯಿ ಹರಿಯಾಲದೇವಿ ಊರಾಗಯಿರುವ ಬಿನುಗುಲ ಕಾಲಿಯನ್ನು ಹೊಸಮಲೆ ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಗೂಳೆಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ತನಗೆ ಎದುರಾಗಿ ಬಂದ ಅರಿರಾಯರ ದಂಡಿನ ದಂಡಿ ಕುಮಾರರಾಮನು ತನ್ನ ಸೈನ್ಯಸಹಾಗಿ ನೇಮಿ ಅವರ ದಂಡಿನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಖಾನಖಾನರ ನವಾಜರರ ಸಂಹಾರವ ಮಾಡುತ್ತಾಬರಲಾಗಿ, ಅವರಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲು ಕಚ್ಚೋರು ಹುತ್ತನೇರುತ್ತಿರೋರು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ರಣದಲ್ಲಿ ಕೇರ ಹುರಿ ಮಾಡುತ್ತಾಯಿರಲಾಗಿ ಆ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತಂಗಿ ಯೆಂಬೊ ರಂಗಸು ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡು ಯೆಂದು ಕುಮಾರರಾಮನ ಯದುರಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂದಿರಲಾಗಿ, ನೀನು ರಂಗಸು, ಅಲ್ಪ ಜಾತಿಯವಳು, ನಿನ್ನ ಸಂಗಡ ಪ್ರಯೋಜನ ಯೇನು ಯೆಂದು ತನ್ನ ಅರಮನೆಗೆ ಬರಲಾಗಿ, ಈ ಮಾತಂಗಿ ಬಂದೋವಳು ಮಹಾರೋಷದಿಂದ ಪಟ್ಟಣಕೆ ಬಂದು ಮುತ್ತಿಕೊಳಲಾಗಿ, ಇತ್ತಲಾಗಿ ಕುಮಾರರಾಮನು ಪಟ್ಟದರಸಿ ಆದಾಕೆಗೆ, ನನಗೆ ವ್ರತಕಾಲಸಿಮೊಪಿಸಿತು ಯೆಂದು ತನ್ನ ಅರಸಿ ಆದಾಕೆಗೆ ಹೇಳಿ ಹೊರಗಾದರು ಸೈನ್ಯ ಬಂತು ಯೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡದು ಕೊಂಡು ಕೋಟೆ ಮುತ್ತಿ ಕೋಟೆ ಯೇರಿ ಯಿದ್ದಂಥಾ ವರನ ಸಂಹಾರಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಖಾನಖಾನರ ಕತ್ತಿ ಯುತ್ತ ರೊಗಲಾಗಿ ಈ ಮಾತಂಗಿ ಯೆಂಬ ರಂಗಸು ಪುರುಷ ವೇಷವನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿರಲಾಗಿ ಇವರು ರಾವುತರು ಯೆಂದು ಕುಮಾರರಾಮನು ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಹೊಡೆಯುವ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಅವಳ ಮಾಗುಟಯನ್ನು ನೋಡಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರುಗಲಾಗಿ ಆ ಮಾತಂಗಿಯು ಇದೇ ವೇಳೆ ಯೆಂದು

171 ಉತ್ತಮ ಶಸ್ತ್ರದಿಂದ ಶಿರಚ್ಛೇದ ಮಾಡಲಾಗಿ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯಿದ್ದ ಮಂದಿಯು ಚಕಿತವಾಗಿ ನೋಡಿದರು. ಭರತನ ಶಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಕುಮಾರರಾಮನು ಶಿರಸು ಕರೆದು ಆ ಕುಮಾರರಾಮನ ಶಿರಸು ಸರಳು ವಂಚಿಸಿಂತೆ ವ್ಯಾಳ ನಾಲ್ಕನೆ ದಿವಸಕ್ಕೆ ದಿಲ್ಲಿಯ ಹೋಗಿ ಮುಟ್ಟಿತು. ಹೋಗಿ ಸುರಿತಾಳಗೆ ಈ ಶಿರಸಿನ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿ ಅಂತಯಿಂದ ಸುರಿತಾಳನು ಬಾಯಲ್ಲಿಯಿದ್ದ ತಾಂಬೂಲವನ್ನು ಉಗುಳಿ, ನಾನು ಎರಡನ್ಯ ಕತ್ತರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಾಯೆಂದರೆ, ಮಹಾಕೋಪದಿಂದ ಸುರಿತಾಳನು ಶೋಕವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕುಮಾರರಾಮನ ನೋಡಬೇಕು ಯೆಂದು ಮಹಾ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಯಿದ್ದೆನು. ವ್ಯರ್ಥವಾದ ಶಿರಸು ನೋಡಬೇಕಾಯಿತು ಯೆಂದು ಅಂತಃಕ್ರಂದದಿಂದ ಇದ್ದನು.

ಇತ್ತಲಾಗಿ ಕುಮಾರರಾಮನ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳು ಬಂಧುಗಳು ನೆರೆಜನ ಹೊರಜನ ಸಹ ದುಃಖಿತರಾಗಿ ಯಿರುವ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಹನುಮನಾಯಕನು ಕುಮಾರತ್ವ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆಳಿದರು. ಹೊಸಮಲೆದುರ್ಗ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೊಸಮಲೆದುರ್ಗ ಕೆಲವು ದೇಶವನ್ನು ಕಂಪಿಲರಾಯಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಈ ಹೊಸಮಲೆದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಉತ್ತರಭಾಗ ನಾಲ್ಕು ಹರದಾರಿ ಮೇಲೆ ಒಂದು ದರಿಯಾ ಕಲ್ಲಾಪು ಯೆಂದು ಕುಮಾರನಿಂದ ನೇಮಿಯವರು ಕೆರೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದರು. ಆ ದರಿಯು ಯೆಂಬ ಕೆರೆ ಬಳಿಯ ದರೋಜಿ ಯೆಂಬ ಗ್ರಾಮವಾಯಿತು.

ಇತ್ತಲಾಗಿ ಕುಮಾರ ದಿಲ್ಲಿ ಪ್ರೋಳಿಗೆ ಕುಮಾರರಾಮನ ಶಿರಸು ಹೋಯಿತು.. ರಾತ್ರಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹುಕ್ಕರಿಸುತ್ತಾಯಿರಲಾಗಿ ಆ ಪಟ್ಟಣದ ಜನರು ಆ ಶಬ್ದದಿಂದ ವ್ಯಥೆವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾಯಿರಲಾಗಿ, ದಿಲ್ಲಿ ಸುರಿತಾಳನು ಈ ವ್ಯಥವಾದ ಶಿರಸು ನಮ್ಮ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಕಾರಣ ಇಲ್ಲಿಯ ಅನೇಕ ಜನ ವ್ಯಥವಾದರು ಯೆಂದು ಲಕ್ಷಣಕಾರರನ್ನು ಕರೆಸಿ ಕೇಳಲಾಗಿ, ಆ ದಿಲ್ಲಿ ಸುರಿತಾಳನು ದಿಲ್ಲಿ
172 ಗೆ ಯೋಜನಾಂತರದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಾಯಿದು ಯಿರಿಯಬೇಕಾಗಿ ಆ ಶಿರಸ್ಸು ಎಷ್ಟು ಮಂದಿ ಅಗಲಿಸಿದರೂ ಅಗಲದೆಯಿರಲು, ಆ ವರ್ತಮಾನವು ಸುರಿತಾಳಗೆ ಹೇಳಲಾಗಿ, ಸುರಿತಾಳನು ಲಕ್ಷ

ಕಾರಣ ಕರಸಿ ಕೇಳಲಾಗಿ ಅವರು ಈ ಶಿರಸಿನ ಪರಾಕ್ರಮ ಹಲಿಂಗಿ ಮಾತ್ರೇ ಪರಿಯಂತರ
ವೃಥಾ ಯೇಳ್ವದುಯೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿ, ತನ್ನಲ್ಲಿಯಿದ್ದ ಹಿರಿಯರನ್ನು ಸುರಿತಾಳನು ಕರಸಿ ಹೊಗಳ
ಸಲಾಗಿ ಆ ಶಿರಸು ಮಳದ ಯಿರಲು, ಅಲಕ್ಷ್ಯ ಕಾರಣನ್ನು ಕರಸಿ ಕೇಳಲಾಗಿ ಯಿದು ಶಿರಸಲ್ಲ
ವು ಯೆಂದು ಹೇಳಿದ ಕಾರಣ ಆ ಸುರಿತಾಳನು ಕಂಪಿಲರಾಯಗೆ ನಿನ್ನ ಮಗನಾದ ಕುಮಾರರಾ
ಮನ ಶಿರಸ್ಸನ್ನು ತಂದು ಹಾಕೋದಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ಕರೆ ಹಿರಿಯರನು ಕಳುಹಿಸಿ ಕೊಟ್ಟು ತೆಗದು ಕೊಂ
ಡು ಹೋಗೋದು ಯೆಂದು ಹೇಳಿಕಳುಹಲು, ಇತ್ತಲಾಗಿ ಕಂಪಿಲರಾಯನು ಮಗನ ಶಿರಸ್ಸನ್ನು
ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಆತುರದಿಂದ ರೂಪದೇವಯ್ಯನೆಂಬೋ ಚಿತ್ರನನ್ನು ಕಳುಹಲಾಗಿ, ಆ ಚಿತ್ರನು
ದಿಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕುಮಾರರಾಮನ ಶಿರಸ್ಸು ಯಿದ್ದ ಬಳಿಯ ಚಿತ್ರನು ಹೊಗಳಿದ ವಿವರ:—
ದಿಲ್ಲಿಗಂಡ, ಸುರತಾಳನ ಮಿಂಡ, ಬಲ್ಲದ ಕಾಯಕರ ಗಂಡ, ವ್ರತ ಮನ್ನೆರಾಯರ ಗಂಡ, ಯೆಂದು
ಹೊಗಳಲಾಗಿ ಆ ಶಿರಸ್ಸು ಹಾರಿಬಂದು ಈ ಚಿತ್ರನ ಕೈವಶವಾಗೆ ಕೂಡಲಾಗಿ ದಿಲ್ಲಿ ಸುರಿತಾಳ
ನು ರೂಪದೇವಯ್ಯನೆಂಬೋ ಚಿತ್ರಗೆ ಬಹುಮಾನ ಪಾನಾದಿಗಳು ಮಾಡಿ ಕುಮಾರರಾಮ
ನ ಶಿರಸ್ಸನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿದನು. ಆ ಶಿರಸ್ಸನ್ನು ಆ ಚಿತ್ರದೇವಯ್ಯನು ತಂದು ಕಂಪಿಲ
ರಾಯಗೆ ಕೊಡಲಾಗಿ, ಕಂಪಿಲರಾಯನು ಹರಿಯಾಲದೇವಿಯು ಮಹಾ ದುಃಖದಿಂದ ಆ ಶಿರ
ಸಿನ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಹಾ ದುಃಖವನ್ನು ಬಟ್ಟರು. ಈ ಕುಮಾರರಾಮನ ಶಿರಸ್ಸು
ದೈವಾನ ಪುರುಷನೆಂದು ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾಯಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಶಿರಸು ಯಿಂದು ಬಂಡಾ ಕಲ್ಲಿಂದ
ಕುಮ್ಮಟದಲ್ಲಿ ಯಿದೆ. ಕೆಲವು ದಿನ ಕಂಪಿಲರಾಯನು ಬಂಗಾರದ ಶಿರಸ್ಸು ಮಾಡಿಯಿಟ್ಟ
173 ದ್ದು ಹೋಗಿ ಕಲ್ಲಿನ ಶಿರಸ್ಸು ಇದೆಯೆಂದು ಜನರು ಆಡುತ್ತಾಯಿದ್ದಾರೆ. ಈ ರಾಮನ ದುರ್ಗದ
ಲ್ಲಿ ಬಂದು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯಿತ್ತು ಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಎರಡು ಶಿರಸ್ಸು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಶಿರಮ
ರಿದ್ದು ಹೊರತು ವ್ಯಕ್ತವಾದ ದೇಹದ ಗುರುತು ಅಲ್ಲವು, ಈ ಹೊಸಮಲೆ ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ರಾಮನದುರ್ಗ
ಯೆಂದೂ, ಹೊಸಮಲೆದುರ್ಗ ಯೆಂದೂ ಎರಡು ಹೆಸರು ಜನರು ಆಡುತ್ತಾರೆ. — — —

ಕೆಲವು ದಿವಸವು ಕಂಪಿಲರಾಯನು ಕೆಲವು ದೇಶ ಸುರಿತಾಳನ ಕೊಟ್ಟದ್ದು ಮಾಡಿ-
ಕೊಂಡು ಹೊಸಮಲೆಯ ದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಯಿರಲಾಗಿ ಕಾಲವಾದನು. ಈತನಿಗೆ ಸಂತತಿಯಿಲ್ಲವು. ತರುವಾ
ಯ ಸುರಿತಾಳನ ಕತೆ ದೇಶವಾಯಿತು.

ತರುವಾಯ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯರು ವಿಜಯನಗರ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಶಾಲಿವಾಹನ ಶಕವರು-
ಷಂಗಳು ೧೨೫೮ ಧಾತು ಸಂ॥ದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿ ತರುವಾಯ ಹಲವ ಕಾಲ
ದ ಮೇಲೆ ಬುಕ್ಕರಾಯನಿಗೆ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದರು. ಆತನ ಮಗ ಹರಿಹರರಾಯ, ಆತನ ಮ
ಗ ಪ್ರೌಢದೇವರಾಯನು. ಈತನ ಮಗ ರಾಮಚಂದ್ರರಾಯನು, ಈತನ ಮಗ ವಿರೂಪಾಕ್ಷರಾ-
ಯನು. ಈತನ ಮಗ ನರಸಿಂಹರಾಯ, ಈತನ ಮಗ ಕೃಷ್ಣರಾಯ ಅಚ್ಯುತರಾಯ ಇಬ್ಬರು
ಮಕ್ಕಳು. ಈ ಕೃಷ್ಣರಾಯರ ಪ್ರಸ್ತದಲ್ಲಿ ಬ್ಯಾತರ ಮರಳೆ ಬೊಮ್ಮಂತರಾಜ ನೆಂಬೊ ಆತನಿ
ಗೆ ಪಾಳೆ ಉಮ್ಮಳ ಗ್ರಾಮಗಳು ಕೊಟ್ಟಿಯಿರಲಾಗಿ ಆ ಬೊಮ್ಮತಿರಾಜಗೆ ಏಳುಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳು
ಇರಲಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ದೇಶವನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಟ್ಟ ವಿವರವು:-

೧. ಹಿರೇ ಬೊಮ್ಮಂತನಾಯಕಗೆ ಕುರತನಿ-
174 ೧ ಬಸಪ್ಪನಾಯಕಗೆ ಸೊಂಡೂರು-
೧ ರಾಜಪ್ಪನಾಯಕಗೆ ಬಾಗಾರಾವಿ-
೧ ಹಿರೇ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನಾಯಕಗೆ ಜರಿಮಲೆ-
೧ ವೀರಪ್ಪನಾಯಕಗೆ ಗುಡೆಕೋಟೆ-
೧ ಇಮ್ಮಡಿನಾಯಕಗೆ ಉಜ್ಜನಿ-
೧ ಚೆನ್ನಮನಾಯಕಗೆ ವರ್ಗು-

—ಈ ಪ್ರಕಾರ ಏಳುಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ದೇಶವನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಟ್ಟನು. ಈ ಸೊಂಡೂರಿಗೆ ಬ
ಸಪ್ಪನಾಯಕನು ಬಂದು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸೊಂಡೂರು ಯೆಂಬೊ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅರಣ್ಯವಾಗಿ ತಲೆಗಿದ

ಮಾಳಿವಿಂದ ಸೋಂಡನ್ ಕಲ್ಲು ಎಂಬೋ ಗಿಡಗಳು ಕಡಿಸಿ, ಸೋಂಡನ್‌ಕಲ್ಲು ಎಂಬೋ ಗಿಡಗಳು ಕಡಿಸಿದ ಕಾರಣ ಅಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಸೊಂಡೂರು ಎಂಬೋ ನಾಮ ಇಟ್ಟು, ಸಾಂಡಳ್ಳದ ಬಳಿಯು ಕಟ್ಟಿಸಿದರು. ನದಿಗೆ ಪೂರ್ವ ಭಾಗದಲ್ಲು ಕೆಲವು ಮನೆಗಳು ಕಟ್ಟಿದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಚಿಕ್ಕ ಸೊಂಡೂರು ಎಂದು ನಾಮ. ನದಿಗೆ ಪಶ್ಚಿಮ ಭಾಗದಲ್ಲು ಇರುವದಕೆ ಹಿರೆ ಸೊಂಡೂರು ಎಂಬೋ ನಾಮ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಹಿರೇ ಸೊಂಡೂರಲ್ಲಿ ಕೋಟೆ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಪಾಳೆಯಗಾರನೆನಿಸಿಕೊಂಡು ಇರಲಾಗಿ ಹಿರೆ ಸೊಂಡೂರಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸುಗಳು ಹಾಕಿಸಿದ ಶಾಸನದ ಸಾರಾಂಶವು:-

ಸ್ವಸ್ತಿ, ಶ್ರೀ ಶಾಲಿವಾಹನ ಶಕ ವರುಷಂಗಳು ೧೪೬೭ ನೇಯ ಕ್ರೋಧಿ ಸಂವತ್ಸರದ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಶುದ್ಧ ೫ಲ್ಲು ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾ ರಾಜಾಧಿರಾಜ, ರಾಜಪರಮೇಶ್ವರ ಶ್ರೀವೀರಪ್ರತಾಪ, ಶ್ರೀವೀರಸದಾಶಿವದೇವ ಮಹರಾಯರ ನಿರೂಪದಿಂದ ಶಾಸನದ ಕ್ರಮವೆಂತೆಂದರೆ:- ರಾಮರಾಜ ಅರಸುಗಳು ತಿಮ್ಮಗೆ ಪುಣ್ಯವಾಗಬೇಕೆಂದು ಹಿರಿಯ ತಿಮ್ಮೋಜು ಕೊಂಡೋಜು ಅವರಿಗೆ ಮಳ್ಳಿ ಪಾಲಿಸಿದ ವಿವರ; ನೀವು ಇರುವ ಸೀಮೆ ಬಳ್ಳಗೆ ನಾವಿಂದ ಬರುವ ಸಿದ್ಧಾಯ ಶಾಲುಕೆ ಮನ್ನಿಸಿದರು.

ಸದರಿ ಬರದ ಬಸಲ್ಲನಾಯಕನ ಮಗ ರಾಜಾಲ್ಲನಾಯಕನು ಕೆಲವು ದಿವಸ ರಾಜ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದ ತರುವಾಯ ಅತನ ಮಗ ಹಿರೇ ಬಸಲ್ಲನಾಯಕ, ಈತಗೆ ಒಕ್ಕಳ ಹೊನ್ನ-ಎಂದು ಹೆಸರು. ಇದಕೆ ಕಾರಣವೆಂತೆಂದರೆ ಈತನ ಬಳಿಯು ಒಕ್ಕಳ ಹೊನ್ನು ಇದ್ದುದರಿಂದ ಈ ಹೆಸರಾಯಿತು. ಈತನ ಮನ್ನಾತ್ರದಲ್ಲು ಹಿರೆ ಹಿಂದೂ ರಾಯರು ದೇಶವನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತ ಈ ಸೊಂಡೂರು ಕೆಗದು ಕೊಂಡು ಈತನ ಮಗ ರಾಮಪ್ಪನಾಯಕನಗೆ ಈ ಸೊಂಡೂರು ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಭೀಮನ ಗಂಡಿಗೆ ಉತ್ತರ ಭಾಗದಲ್ಲು ಉತ್ತಿನ ಹಳ್ಳಿ ಎಂಬೋ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಉಂಬಳಿ ಕೊಟ್ಟು ಸೊಂಡೂರು ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಾಮಗಳು ಹಿಂದೂ ರಾಯರು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆಳಿದರು. ಈ

ಉಂದಾ ರಾಯರು ಹಿದೇಶಕೆ ಬಂದಕಾರಣ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ಕೆಳಗ ಬರದು ಯಿದೆ.

घोरफडे याचे मुतसदी लिहिल ते

घोरफडे याचे मूल पुरुष मालोजीराव याचे पोटी

१ वडील संताजीराव　　१ दुसरे बहिरजीराव

१ तिसरे मालोजीराव

हे त्रिवर्ग शाहू महाराजाजवळ होते मोगलाईचा प्रबल होऊन शाहू महाराज याचे मुलक वगैरे सिकिस्तीस आणून शाहू महाराज याचे ठराऊ न होतां गर्दी प्राप्त जाली तेव्हा हे त्रिवर्ग याणी शाहू महाराज यास जातीनिसी घेऊन गर्दीतून पार करून घेऊन शत्रुसमागमे लढाई करिता माहाराज यास समाऊन करनाटक प्रांत चंदीचेंदावरास नेऊन राहिले नंतर बहिरजीराव यास स्वप्न जाले की / श्रीदेव सुबरायाल्लिंग बाळाई दौलतातील देव पंचवर्ण बहुत ज्याग्रत देव राजश्री गिरीमाजी नाईक परंडेकर देशपांडे याजपासी आहेत मशारनिलेस सन्मान करून श्रीदेव आणून घेतला असता तुमचे दौलत चडती होऊन दिवसेदिवस आभिवृधीस पावेल ऐसे प्रसंद्ध जाहल याच आन्वये नाईक मजकुरास स्वप्न जाले की श्रीदेव बहिरजीराव यास देणे म्हणून दिवसेदिवस दौलत चढती होऊन तुमचेहि ऊर्जित होईल ऐसे उभये पक्षी जाहलियावरून बहिरजीराव नाइकास भेटी होऊन स्वप्नाचे दाखला परस्परें घेऊन दौलतीचे पोतनवीस व दरक करार करऊन देऊन श्रीसुबयालिंग घेतले यानंतर दिवसदिवस आभि-

वृधि होऊन देव आलियापासून बहुत दैववान होऊन पराक्रमी जाले
तदनंतर चंदीचंदावरात फौज येऊन शाहूमहाराज क्षत्रपती बारहीत
उतर देशाचे मोहीम करून मोगलाई मोडून राज्य काबीज करीत गेले
मुलक सर जाले नंतर शाहूमाहाराज याणी संतुष्ट होऊन तिघे भावास
तीन्ही किताब दिल्हे तपसील

१ संताजीराव यास सेनापति किताब देऊन करवीरप्रांती ते ×××
सांगितले सांप्रत त्याचे वंशीक नारायेणराव सेनापती जागीर घेऊन
त्यापासी आहेत

१ बहिरजीराव यास हिंदुधर्म राखिले याकारण हिंदुराव ममलकतम-
दार ऐसे दोनी किताब देऊन क्रिष्णानदी प्रारंभ करून ताहद का-
नारकांत चवथाई नेमून दिल्हे यासिवाये जागीरहि दिल्हे

१ तिसरे मालोजी घोरफडे यास आमिरलउमराव म्हणून किताब
देऊन काही जागीर म्हणून दिल्ही नाही त्याचे वंशीक नडील ये-
शवंतराव दुसरे खंडेराव हाली उभयेत्र प्रस्तुत आहेत

बैहिरजीराव याचे दौलतीचे मजकूर क्रिष्णानदी प्रारंभ करून
सावणूर बंकापूर वगैरे तुंगभद्रानदीपर्यंत चवथाई आमल बसऊन
जागाजागा कारकून ठेऊन तुंगभद्रा आलिकडे फौजसह ठेऊन
सोंडूर झाडी बेरड राकडे बिसाल नाईक मरहले याजकडे होते त्याचे
बंदोबस्ती करून सोंडूर ठाणा घालून झाडी तोडऊन खेडीपाडी नि-
र्माण करून गढी वगैरे जीर्णोधार करून कौलकरार देऊन जागा

वसाऊन फौजसहित मुकाम करून राहून मरले बिसाळ नाईक याचे पुत्र रामप्प नाइकास येतीनहटी नामे गाव जागीर दिल्हे आपण पुणे ताहद कर्नाटकाचे पाळेगीर वगैरेवर चवथाई आमल व जागीर प्रो अण्णा शाहू माहाराजाचे आज्ञाप्रा आमल बसविले बहुत पराक्रमी होऊन कर्नाटकात राहिले याचे कालकीर्दीत लाइन (?) सोडुरी घातले शिळाशासन कानडे खाले लिहिल आहे

177 ಚಿಕ್ಕ ಸೆಂಡೂರು ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಆಗ್ನೇಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಾಲುಕೋಟೆಯಿನೊಳಗೆ ಅರಳೀಯ ಮರದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಯಿರುವ ಶಿಲಾಶಾಸನ:-

178 ಸ್ವಸ್ತಿ ಶ್ರೀಜಯಾಭ್ಯುದಯ ನೃಪ ಶಾಲಿವಾಹನ ಶಕ ವರುಷಂಗಳು ೧೬೩೦ ನೆಯ ಸರ್ವಧಾರಿ ಸಂವತ್ಸರದ ಚೈತ್ರ ಶು ೧೪ ಜಮುನಾಗಿರಿ ಬಾವಾನವರಿಗೆ ಚಿಕ್ಕಸೆಂಡೂರು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಭೂಸ್ವಸ್ತಿ । ರಾ॥ ರಾ॥ ಹಿರೆ ಹಿಂದುರಾಯರು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದು, ಹೊರಹೊಲವ ೫ ಕೋಲಿಟ ಮಾಂ॥. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಪಾರಂಪರಿಯ ಆಚಂದ್ರಾರ್ಕವಂತ ಅನುಭವಿಸಿ ಕೊಂಡು ಬರುವದು. ಈ ವಚನಕ್ಕೆ ತಪ್ಪಿದ[ರಾಯಿತೆ] (ರಾದರೆ) ಗೋಹತ್ಯ ಮಾಡಿದ ಪಾತಕಕ್ಕೆ ನೆರದು ಹೋಗುವರು. ॥ ರುಜು ॥

ಸದರಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಗೋಸಾವಿ ಮಠದಲ್ಲಿಯಿರುವ ಶಾಸನ:-

ಶ್ರೀ ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿ ದೇವಸೇನಾಪತಿ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವು ತಪ್ಪಿತಕೂಡದ , ಸ್ವಸ್ತಿ! ಶ್ರೀ ಜಯಾಭ್ಯುದಯ ನೃಪ ಶಾಲಿವಾಹನ ಶಕ ವರುಷಂಗಳು ೧೬೭೦ ನೆಯ ವಿಭವಸಂವತ್ಸರದ ವೈಶಾಖ ಶು। ೧೦ ಆರಭ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಮೋದೂತನಾಮ ಸಂವತ್ಸರದ ಚೈತ್ರ ಶು. ೧೦ ಹಿಂದೂರಾಯರ ಗುರುವು ಜಮುನಾಗಿರಿ ಸ್ವಾಮಿಗೆ, ಚಿಕ್ಕಸೆಂಡೂರು ಉಮ್ಬಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಕಾಠಾರಂಭವು ನೀರಾರಂಭವು ನಿಧಿನಿಕ್ಷೇಪವು ಅಕ್ಷಣಿ ಆಗಾಮಿ ಅಷ್ಟಭೋಗ ತೇಜೋಪಾರ್ಜನೆಯುವು ಅನುಭವಿಂಚುಕ ಬಂದಗನು ಜಮುನಗಿರಿ ಸ್ವಾಮಿ ಸಮಾಧಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮನಾರು ಕಟ್ಟಿಂಚಿನಾರು. ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ಯಿಂಚಿಗಿರಿ ಬಸುವಂತಗಿರಿ ಸಂತಾಜಗಿರಿವರಗ ಭೋಗ ಭೋಗ್ಯಾ ಅಂತ ಪರಿಯಂತರವು ಆಚಂದ್ರಾರ್ಕ ಸ್ಥಾಯಿಗಾನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾಯಿರೋದು. ಇದು ತಪ್ಪಿನವಾರಿಕೆ ಗುರುದ್ರೋಹವು.

Restored by P. Subraya Bhat: Vidwan. 22-1-45

ये तीन हसा जागीर मरसे(?) रामप्नाइकास दिल्ह असता तो मृत पाल्या-
नंतर याचे पुत्रास चालविल नाही यव जफ्ती केले.
बहिरजी हिंदुराव याचे पोटी सिधोजी हिंदुराव पुत्र जाले केवळ
सुलक्षणी बहु देवांश यास सुबया देव प्रत्यक्ष पडू लागले यास
दाखले समग्रह करनाटकास दाखल आहे की श्रीसुबया प्रत्यक्ष
गहूचे वर्ण शेळाचे कसी अंगरखाचे कसी प्रमाणे आंगावरी सर्पा-
कृती निघू लागले याचे आपले वडिलापेक्षा दैववान होऊन
गजेंद्रगड मड कारसीरापेनगोंडा हिरेहाल कुडतनी वगैरे जागीर क-
रोन दरोबस्त चवथाई पाळेगार याजकडोन घेऊन आपल करेत
सर्वत्रास ठेऊन साहू माहाराजाचे कृपा संपादोन राज्य आनुभवीत
होते सिधोजीराव याचे तिघे स्त्रिया वडील स्त्रीचे नाव लक्षु-
बाई याचे पोटी मुरारराव हिंदुराव येक दुसरे मानुबाई स्त्रीचे
पोटी दौलतराव जाले यास गजेंद्रगड देऊन तुंगभद्रा नदीचे पली-
कडे काही चवथाई नेमून दिल्हे सांप्रत याचे वंशीक भुजंगराव
घोरपडे गजेंद्रगडी आहेत तिसरे स्त्रीचे पोटी सुभानराव १ भु-
जंगराव १ हे उभयेत्र जाले सुभानराव थपले होते यास तुंगभद्रा पली-
कडे कोपल प्रांत गौडवाल वगैरे नेमून कितूर प्रांती चवथाई नेमून
दिल्हे हाली याचे वंशीक करवीर प्रांती आहेत
मुरारराव यानी बहुत दैववान पराक्रमी तीनी सरकारचे दाखलेच
आहेत आपले बंधु भुजंगराव सहित श्रीरंग-तीरचनापलीच्या

लढाईत भुजंगराव याची काळ जाली तो कुंपणी सरकारास दाखल
आहे नंतर मारनुले मुराराव घोरपडे ममलकत मदार याणी वडि-
लापेक्षा दैववान होऊन गुती ताडपत्री ताडमरी याउकी येलानूर
धारपूर वजीब(?) रार वेंकटगिरी बुदीकोटा वगैरे श्रीमंताकडून जागीर
घेऊन ठाणा बसऊन कालहस्ती सुभा चवथाई घेऊन तीनी सर-
कारास घरोबा ठेऊन करनाटकप्रांती सर्वत्रावरी दाब ठेऊन
पराक्रमेकडून राहिले हे तीनी शाईस दाखलच आहे कुंपणी
सरकाराचे घरोबा विशेषता होऊन चेनपट्टणात ग्रार गौनर
सो याकडून वकील ठेविले होते ते कुंपणी सरकारास जाहिरच
आसेल आलिकडे शाहू माहाराज याणी श्रीमंत यास पेशवाई-
कडे कारभार पूर्वीच सांगितला तेव्हापासून श्रीमंताची व राव
सो याची वडिलादारभ्य घरोबा येथास्तीतच होत ग्यात श्रीमंत
माधवरावसो पंतप्रधान व नानासो याची घरोबा विशेषता होऊन
मुरारावसो यास पेशवाई फौजाचे सेनापतीचे किताब देऊन कर-
नाटक प्रांती सदरहू तालुक वगैरे जाहगीर करून पानसुपारी
आपले कोष्णातीरप्रांती बलेवती सिधनाथ सोळनिडगुंपी गिदि
सागर वगैरे जागीर दिल्हे याप्रो हाली चालतच आहे यापासून
मुराराव हिंदुराव घोरपडे ममलकतमदार सेनापती याप्रो तीनी सर-
कारात कागदपत्री किताब देऊन लौकीक जाले मुरारावसो
याचे पोटी लक्ष्मणराव बारा वर्षाचे मूल होऊन स्वर्गस्त जाले

तेंव्हा रावसो बहुत दुख पुत्रशोख होऊन याची सांतवान करून दौलतरायाची मुलं दोघे होते त्यापैा येक मुलास आणून पुत्र करऊ- न द्यावें यासी काही जमीयेत व आंबारीचे हाती व कारकून व- गैरेसह गजेंद्रगडास पाठविले आसता दौलतराव आपले पुत्र काही आधीक जाले नाही म्हणून सागून पुत्र दिल्हे नाही व वडिलाची दौलतीचा आभिलाशाहि आम्हास नाही व आर्थ- आर्थी संमध नाही येैसे स्पष्ट उतर सांगितल्यावरून रावसो बहुत रोशा होऊन आमिरउमराव याचे घाणेचा मूल सिवराव व वेंकटराव घोरपडे गजेंद्रगडीतच होते त्यास वडील सिवराव याजकडे आंबारीचे हाती व जमीयेत व दरकदार मंडली वगैरे- स पाठऊन सिवराव यास समारंभ लाऊन गुतीस आणून पुत्र करून घेऊन पेशवाईकडोन वस्त्रपात्र जरीपटका वगैरे आ- णऊन घेऊन मडकसिरा पेनगोंडा ताा वगैरे देऊन दरोबस्त दौलतीचा मालिक करून कारभार सोपून कितेक दिवस होते तदनंतर श्रीरंगपटणाचे नंदराज याचे व रावसो याचे घरो- बा पूर्वीपासोन होत नंदराज याणी कुंपणीसरकारावरी शारारत केलेस्तव मुरारावसोस कुमक येणेविशाई सांगून पाठविले त्या वेळेस चेनपटणाहून याजकडे कुमक न जावें आमचे तुमचे घरोबा आहेत नंदराज याणी तुम्हावर उपसर्ग करितील तेंव्हा तुम्हास आम्ही शामील होऊ यैसे तह

उरकऊन पत्र आणऊन लार गौनरसो याणी मुरारावसो सा-
गून पाठविले यावरून नंदराज याकडे कुमक केली नाही या-
वरून नंदराज याणी कंपणी सरकारास लडाईचा मोकदमा के-
ल्या परिणाम नाही म्हणून तह उरकून घेऊन आपले स्थलास
आले नंदराज याचे दौलतीत हैदरखान याचे प्रबलता होऊन
राज्यास सिकस्तेस येऊन हैदरखान याणी प्रबल होऊन नंद-
राज याजकडे कुमक मुरारावसो॥ आले नाही हे द्वेष ठेऊन
गुतीवरी दोनीचारी वेला शारती करीतच आले तरीही कंप-
णी सरकाराकडून कुमक जाली नाही गुतीस येऊन हैदरखान
याणी वेढा घातला यासमईहि कंपणीसरकाराकडोन कुमक जा-
ली नाही श्रीमंत पेशवेकडोन कुमक यावे तरी यासमई पुणेत
सखारामपंत भाऊ वगैरेचा दरगतीचा कलकाप पडोन तिकडोन
ही कुमक समयास आली नाही मुख्य हैदरखानाचे दैव बलव
यामुले गुतीत रावसो गर्दीत आले किलेवरी पाणी नस-
ता पडाव सापडले यासमई मडकसिरेहून सिव हिंदुराव घोर-
फडे ममलकतमदार सेनापती याणी पागा (फौ)खान जमीयेत
जरीपटका सहीत पुणेस निघून गेले श्रीमंत सवाई माधवराव
सो याचे धणीपण नाना फडनिसाचे कारभार यासमई बहु
सन्मान करून आधार करून ठेऊन घेऊन सरकाराहून
खर्चास वगैरेस देऊन दूमाली वगैरे सरकारात नेमन

देऊन सिवराव हिंदुराव यास बहुत सन्मान केले आणि हैदरखान
याणी गुती वगैरे गणा घेतले याचे पारपत्य करून गुती वगैरे
गणा सोडऊन देणेविशई मिर्जीकर राजश्री पांडुरंगपंत तात्या
पटवर्धन यासभागमे हुजरात पंचेवीस हजार फौज व कितेक
सरदार वगैरेस सिवराव हिंदुराव याजकडे देऊन कर्नाटक मो-
हिमी करविले तदनंतर जमीयेतसहीत सिवराव याणी करनाट-
क प्रांतास आले काळमहिमा विशेष हैदरखानाचे दैव प्रबळ
लडाई होऊन सीवराव हिंदुराव यास जखम चढून मिर्जीकर
पांडुरंगपंत तात्या पटवर्धन व कितेक सरदारसहीत सवसी
तालुक सावनूर येथ पडाव सापडले यानंतर सिवराव हिंदुराव
याचे पोटी सिधोजी हिंदुराव ममलकत मदार सेनापती
याणी दोनी आडीच वर्षांचे मूल मिरजेंत होते समग्र कारकून
मंडळी व येजमानसहीत परशरामपंत पटवर्धन भाऊचे विद्यमान
पुणेस पत्र लिहून पाठविले आसतां श्रीमंतांणी बहुत आदर
करोन वस्त्रपात्र पाठऊन क्रिष्णातीरी बेलवती सिधनाथ
शेळकी गिरिसागर गेणूर वगैरे पूर्वी सेनापतीचे किताब
सनदा दिल्हे होते तेव्हा दौलतराव याकडे मुरारावसोनी दिल्हे
होते ते झाडून तालुक वगैरे सिधोजीराव हिंदुराव याजकडे
देऊन सरकारातून खर्चास नेमणूक करून दुमाले करून दिल्हे
सिधोजीराव ~~हिंदुराव~~ ~~याजकडे~~ दोनी आडीच वर्षाचे मूल पुढे

दौलता मडणा चालावे लागते म्हणून त्याचे चुलते वेंकटराव घोरपडे मिर्जीत होता धणीपण सिधोजीराव हिंदुराव याचे कारभारी वेंकटराव येसे सरकाराहून सांगून पाठविले यावरून वेंकटराव घोरपडे याणी समग्र दौलतीच मडणा राखून सिधोजीराव याचे नाव दौलत चालवीत श्रीमंत पेशवेजवळी आस्ता सिधोजीराव हिंदुराव थोर जाले श्रीमंताची कृपा बहुतच जाल पूर्वप्रो मानमर्यादा चालवीत येत होते

इकडे हैदरखान सोंडूर ठाणा जाल्यानंतर प्राचीन किला होता तो तोडून सोंडुरास उतरेस समीप कृष्णापूर नामे जागी किल्ला चिरेबंदी कडोन आणि चहुकडे गडीचाई मरमत करून मजबूत केला हैदरखान याणे ललघाटची मोहीम करून तेथ मृत पावला त्याचा पुत्र टिपू सुलतान याणी धणीपण करीत आसता श्रीमंताची स्वारी कर्नाटक प्रांती निस्चये होऊन सरकाराचे आज्ञा जाले की येवदा करनाटक मोहीम आहे तुम्ही जमीयेत वगैरे ठेऊन आपल्या मुलुक सोंडूर गुती वगैरे घ्याव सरकार फौजही रवानगी करितो आणि कुंपणी सरकार व मोंगलाई त्रिवर्ग सरकार मिळोन टिपूखान याजवरी मोहीम केले या वेळे फौज ठेऊन हमराह राहून सिधोजीराव हिंदुराव ममलतमदार सेनापती व कारभारी वेंकटराव घोरपडे आदी पाच हजार फौज

ठेऊन सोंडूर ठाणा घालून हिरेहाळ कुडतनी मडकसिरा पेंनगोडां
वगैरे ठाणा घातला तीनी सरकार मिळोन श्रीरंगपटणास मोर्चा
देऊन टिपूखानास सिकिस्तेस आणिले त्यासमई श्रीमंताची नि-
रोप घेऊन राजश्री हरिपंततात्या फडके याणी तीनी करोड
रुपयाचा मुलक घेऊन टिपुखानाचे मुलक सलाह करणे-
स्तव पटणाचे मुकामेस आला त्याप्रो तहही ठरकविला
तीनी सरकारास जाहीर करोन सोंडूर ठाणा सिधोजी हिंदु-
रावसो याकडे जाहगिरी पूर्वप्रो ठेविले वरकड ठाणे घेतल
ते सोडून हरिपंत फडकेसह सोंडुरास येऊन सिधोजी हिंदु-
रावसोंची भेट घेऊन मुक्का सांगितले की सांप्रत सोंडूर
तुमचे प्राचीन स्तल तुम्हास ठेविले आहे तुम्ही हजूर पुणे
यास यावे म्हणून बाकी तालूक वगैरे श्रीमंतास विनंती
करोन तुमचे दौलतीचे बंदोबस्त करून देवितो येैसे खा-
त्रित वचन देऊन बरोबर घेऊन गेले त्याप्रो सिधोजी
हिंदुराव याचे मानमर्यादा वडील वडिलापासून चालिलप्रो
भेटीचा योग घडोन वस्त्र जरीपटका वगैरे सन्मान करोन
दुमाई खर्चास सरकारहून नेमणूक करून येथाप्रकारे मर्यादा
चालवीत आसता मोगलाई ठाणेस व पेशवाईस खटला
पडला खडलेची मोहीमी श्रीमंतानी केली त्यांत सिधो-
जी हिंदुराव याणी जमीयतेसहीत बहुत मेहनत केले

ते श्रीमंत बहुत सिफारस करोन पुढे कितेक दौलतेचा बंदो-
बस्त करून घ्यावें ऐसें आसता कढाईत सिधोजी हिंदुराव
यास जंगम(?) चढले होते त्यात रोग प्राप्त होऊन पुणेत सिधोजी
राव याचे काळ जाले त्यासमई येशवंतराव खंडेराव उभयेतहि
आपले पुत्रसहित होते त्यासमई दौलतीस आधिकारी पाहिजे
व सिधोजीराव याचे दिवस उतरक्रिया कराचे यास दरक-
दार सर्वत्र मंडळी जाऊन उभयेतास मूल मागितले ते वेळी
येशवंतराव आपले बंधु याणी खंडेराव घोरपडे याचा वडील
मूल सिवराव यास दिल्हे त्या वेळी समस्त दरकदार वगैरे
मिळोन येशवंतराव खंडेराव यास विचारिले की आपले
मूल देता पुढे दौलतावरी कलकिळा खटला आसू नये
पुत्र दिल्हे तेच दौलतीस मालिक होतील आपली संमंध
दौलताविसई आर्थाअर्थी आसूनये म्हणून पत्र मागितले
आत्ता येशवंतराव व खंडेराव याणी आपल्या संतोषे-
करून दौलतीस आम्ही आर्थाअर्थी समंध नाही कलकि-
ळा दौलतावरी खटला करणार नाही म्हणून समस्त दरक-
दारास पुणेचे मोकामी राफतपूर्वक पत्र लिहून देऊन
सिवराव यास दिल्हे खुशीसही देऊन उत्र क्रिया करणे-
स नलनाम संवछरे माघ वदुल १० दिवसी राफतपूर्वक पत्र
लिहून दिल्यावरून समस्त दरकदार याणी सिवराव

हिंदुरायास घेऊन सिधोजीरायाचे उतरक्रिया कर्म येथासां-
ग करऊन सिवराव हिंदुराव यास दौलतीस आधीकारी
केल्यानंतर दानधर्म सारखेर वाटून खुशाली तोफाउडवून
येजमान व कारकून मंडली सहीत सोंडुरास येऊन दाखल
जाले तालुके सोंडूर येथे पूर्वीपासोन रावसो यांचें मंडण
राखून कारभार वेंकटराव घोरपडे याजकडे ठाणेसहित होते
तालुकेस येजमान धणी जाला म्हणून वेंकटराव घोरपडे
याणी बहुत संतुष्ट होऊन सिवरावहिंदुरायास घेऊन गा-
दीवरी बसऊन सुबयाचे दर्शन करऊन समारंभ करून
वेंकटराव घोरपडे व दरखदार मंडली सिवराव यास लग्न-
मुहूर्त करून दौलतीचे आधिकारी सिवराव हिंदुराव घोर-
पडे याचे नाव चालवीत वेंकटराव घोरपडे पूर्वप्रो कार-
भार करीत आसता आलिकडे कुंपणीसरकार व मोगलाई मि-
लोन टिपुखानाचे मुलकावरी मोहीम जाली त्यावेली श्री-
मंताची स्वारी यावे पुणेत घरगतीच्या खरला पडला त्या-
मुले श्रीमंताची स्वारी या समयास आली नाही तेव्हा
श्रीरंगपटण कुंपणीसरकार व मोगलाई नवाब बंदगान आ-
ली याचे शाहा बसल्यावेली समग्र पालेगार ताहद आपले
आपले तालुक ठाणे बसवीत चालिले तेव्हा वेंकटराव घोर-
पडे याणी सोंडुरात दोनी हजार जमीयेत ठेऊन गुती वगैरे

ची संधान आणकन हिरेहाळ कुडतनी ठाणे घेऊन गुत्तीची
निशान चढविले त्यासमई जवळी येतबारी सरदार पाहिजे
म्हणून वेंकटराव घोरपडे याणी खंडेराव बापूसो आमिरळप्प-
राव यास पत्र लिहून पुणे यास पाठऊन बोलाऊन पाठविले त्या-
नी त्याची पुणेहून आले सोंडुरास दाखल होताच तितकियात
त श्रीरंगपट्टण ठाणे कुंपणी सरकाराचे पडोन टिपूखान मृत
पाऊन दौलत सिकिसोस पडून कितेक मुलुक मोगलाईचे
ठाणी पडला पेशवाईचे हिस्सेरसी व मुलकास पेशवाईकडो-
न याव लही घरगतीचा खटला पडला सबब पुणेयाहून सर-
कारचे फौज आली नाही त्यावरून गुत्ती वगैरे मोगलाईचे
हिस्सेस पडल्यावरून मीर आलमबाहादर याणी ठाणे आल्या-
वरून त्यास ठाणे सोपून देऊन येजमानसहित सोंडुरास
स्वस्त राहिले खंडेराव घोरपडेबापूसो याणी असतां वेंक-
टराव घोरपडे व समस्त दरखदारास विचारिले की पुणेया-
हून बोलाऊन पाठविल्यावरून आम्ही आलो तो प्रसंग कां-
ही दिसत नाहीं पुढे घरबेगमीस आपल्या दौलतीत काही
करून दिल्ह आसता त्याप्रो कुटुंब ठेऊन दौलतीच्या का-
मास हितचिंतन करीत येकनिष्ठ राहू यैस सांगितल्यावरून
सिवराव हिंदुराव थाकरे वेंकटराव घोरपडे याजकडे कारभार
समग्र दरकदार वगैरे मिळोन खंडेरावबापूसोस दरमाहा

" इंभरी होनाची बेगमी करून दिल्ही तवपासून चालेत यांप्रो मेत तितकियात खंडेराव बापूसो याचे जेष्ठ बंधु येशवंतराव घोरपडे आमिरल उमराव याणीहि पुणेची मुकाम वेंकटराव घोरपडे यास पत्र लिहून पाठविले कीं रावसो याचे दौलतीत पेशाजीपासून आमचेहि संरक्षण होत आले आहे सांप्रत येशवंतराव घोरपडे याचे चिरंजीव नरसिंगराव घोरपडे यास कांहीं आसामी नेमणूक करून दिल्हे असता चिरंजीवास दाहास्वारानिसी पाठऊन देऊं पैसे लिहून पाठविल्यावरी रावसो याचे दौलत थोर परकीये कोणी नाहीं सर्वत्र घरमंडळीपेक्षा बाहेरच्या सिलेदार ठेवणेपेक्षा हे वात्सल्य जाणून नरसिंगराव घोरपडे यासहीं दरमाह इंभरी होनाची नेमणूक करून दिल्ही याजप्रो सुरक्षित साहास्यात वरुष वतन खाऊन स्वस्त होते यैस आसता वेंकटराव घोरपडे याचा आवसानकाळ जाला यासमई समस्त दरखदार व पुरातन सेवक लोक व घरमंडळी व सुबयाचे लिंगदेव व सिकाकटार वगैरे सिवराव हिंदुराव घोरपडे ममलकतमदार सेनापती याचा स्वाधीन करून सर्वांबरोबरी क्रिया घेऊन वेंकटराव घोरपडे याचा काळ जाला याचप्रो आलिकडे च्यारी पांच वरुष वहिवाट चालत आले खंडेराव घोरपडेहीं आपले प्रपंच न करिता रावसो याचे दौलतेविशई

क्रियाचे वतनूक करीत सांप्रतहि आहेत इतक्रियांत शके
१७२९ प्रभव नामसंवत्छर कार्तिकमासी राजश्री श्रीमंत बाजी-
राव प्रधान व सदाशिवपंत भाऊ याचे स्वारी श्रीकार्तिकस्वा-
मीचे दर्शनास आले पूर्वीपासोन वकील पुणेयात होताच
गलगनाथचे सुमारे नदीपार होता तेंव्हा तमाजी बैकाजी
पोतनवीस याचे हाती कागद लिहून देऊन पाठविल्यावरून
गलगनाथचे मुकामी श्रीमंताची व भाऊची भेटी घेऊन स्वा-
री घेऊन सोंडुरास आला येजमान याची भेट व पंतप्रधान
याची भेट पूर्वी मुरारावसो याचे पधतीप्रो भेटीचा योग
घडोन श्रीमंतास किल्लेत नेऊन मेजवानी व जवाहीर वस्त्र-
पात्र देऊन बहुत सत्कार करून व दौलतीचा नालवानी सांगून
घेतल्यावरून श्रीमंतानी बहुत संतुष्ट होऊन निरोपले कीं
पुणेयास स्वारीबराबरी यावें दौलतीचा बंदोबस्त करून देऊं
ऐसे आती आदर करून निरोप होताच सिवराव हिंदुराव घोर-
फडे ममलकतमदार सेनापती व खंडेराव घोरफडे आमिरलउम-
राव व कारकून मंडळीसहित स्वारीबरावरी पुणेस गेला ता-
लुकेत मामलत सुबराव भीमाजी ताकुरकर याजकडे पूर्वी
पासून होताच किल्ले वगैरेस पुरातन नौकर लोकांची स्वा-
धीन करून किल्लेदार यास सांगून येजमान याणी पुणेस
गेले तदनंतर पुणेत सिवराव हिंदुराव यास श्रीमंतानी पुस-

मासी बसंतपंचमी दिवसी मेजवानी करून बहुत आदरेकडोन
ठेऊन घेतले आसता इकडे तालुक सोंडूर येथे येशवंतराव घोर-
फडे आमिरल उमराव याचे चिरंजीव नरसिंगराव घोरफडे या-
णी फंदफितूर करू लागले. सात सुबराव भीमाजी मिलोन
करू लागले हे वर्तमान किल्लेदार व पुरातन सेवक यानी
पुणे यास पत्र लिहिले आसतां पुण्याहून सिवराव हिंदु-
राव याची पत्र आले की नरसिंगराव घोरफडे यास बा-
हेर घालणे सुबराव भीमाजी याचे मामलत दूर करून
कैदेत ठेवणे ऐसे निरोप आल्याप्रो तालुकेत आसणार
आज्ञाप्रो केले यावरून नरसिंगराव घोरफडे याणी बला-
रीत बसून गैरवाका नाना प्रकार जिल्हा कोट बुससो सों-
डुरांस पत्र लिहून पाठविले कीं नरसिंगराव घोरफडे यास
समाधान करून ठेऊन घ्यावें ऐसें लिहिल्यावरून सोंडु-
राहून मुजरद कारकून यास बुससो जिल्हा कोट याजकडे
पाठविल्यानंतर नरसिंगराव घोरफडे याचा मजकूर गावात
फंदफितूर केलेमार विनंती करीत आसता निरोपिलें की
इत:पर फंदफितूर वगैरे करू नये ऐसे नरसिंगराव घोरफडे
यास ताकीद करितो सोंडुरात सुखवस्ती सोस्त आसावे
पुढे नेमणूक वगैरे चालवणे विशाई पत्र पुणेसहून पाठवावे
तरी येईल तेसे करावें तवपरीयेंत उभयपक्षी घरगतीचा

खटला वाढऊ नये येैस सांगितल्यावरून आम्हास पेशवाई सरकार व कुंपणीसरकार दोनी नाही आज्ञा मान्य करून तालुकेत किल्लेदार याणी कबूल होऊन पुणेस पत्र लिहून पाठविले बुरससो यानी निरोपिल्याप्रो ठेऊन घेण म्हणून येजमानाचे पत्र आले त्यावरून बहुलारीस बालाजी यादवास पाठऊन बुरुससो यास सांगितल्यानंतर स्वो मार यानी नरसिंगराव घोरपडे यास ताकीद करून फंदफितूरून हरयेकविशई खटला होऊ नये म्हणून ताकीद करून आपल्याकडोन जमादार भवानीप्रसाद व आडदल व रुपयेची सोटेवालेस देऊन कारकून बालाजी यादव याजबराबरी नरसिंगराव घोरपडे यास ताकीद करून पाठविले त्याचे निरोपाप्रो सोंडुरात ठेऊन घेतले आसता नरसिंगराव घोरपडे याणी कुंपणीसरकारचे निरोपाप्रमाणे वर्तणूक न करिता पेकायेकी गडीचं बाहेरील लोक दोनी हजार पर्यंत जमा करून समग्र सोंडूर तालुक खेडीपाडी सहित ठाणा घालून गावात राहणारास दंडद्रोह बांधून गोहत्या देखील लोक करू लागले हे वर्तमान पुणेस सोंडूर किल्लेदार याणी लिहून पाठविले आसता शिवराव हिंदुराव याणी दसरची वस्त्र श्रीमंत प्रधान याजकडोन घेऊन श्रीमंताचे निरोप घेऊन पुणेत कारकूनास व खंडे-

राव घोरपडे बापू यास ठेऊन सिवराव हिंदुराव घोरपडे याणी पंचवीस स्वारानिसी राकोराक निघून तालुक सोंडूर भोताले नरसिंगराव याचे ठाणे आसता हर हुनर करून किले सोंडुरास दाखल जाले तदनंतर जिल्हा कोट बुरुत्तसो व बल्लारी फौजदार जंनल पारसो यास नरसिंगराव घोरपडे याणी बाद मामले केल मजकुरास लिहून पाठऊन वर्तमान कलवीत आसता कुंपणी सरकारकडून तोफीष नाही बद मामली केल त्यास पाहून घेणे ऐसे लिहिल्यावरून कि- ल्लेहून लोक बाहेर येऊन नरसिंगराव घोरपडे याचे नसि- येत उतम प्रकारे करून गडीबाहेर घातले त्यानी बाहेर जाऊन पेतीनहरी नामे गाव सोंडूर ता तेथ लढाई घेऊन ठ- राव न होता निघून कुंपणी ता गेले हे वर्तमान बल्लारी फौजदार जंनल पारसो यानी चेनापटण लार गौनरसो स लिहिल्यावरून तेथून आमचे इलाकेत नरसिंगराव घोरपडे याणी खटला करणेस संमध नाही जे खटला अस- तील श्रीमंत पेशवे याणी चौकसी करणेचे करितील येस बल्लारीत आसणारास पत्र आल्यावरून येशवंतराव घोरपडे आपल चिरंजीव नरसिंगराव घोरपडे सवे बल्लारीत ठेऊन आपण पुणेस गेले सोंडुरी सिवराव हिंदुराव घोरपडे तालुक आपल स्वाधीन करून घेऊन येथानुक्रम करीत आहेत. —

मरळे बेरड याचे वंशावळी मूळ पुरुष बोमतराज यास सात पुत्र यापैकी सोंडुरास बिसलनाईक जाला त्याचा पुत्र राजालनाईक याचा पुत्र हिरेबिसल नाईक वोकळ होनी याचे कारकीर्दीत थोर हिंदुराव यानी सोंडुर ठाणा घालून याचा पुत्र रामप्पनाइकास येतीनहळी नामे गाव जागीर दिल्हे सदरहू रामप्प नाईक वारल्यानंतर येतिनहळी गाव जप्त केले रामप्पनाइकाचा पुत्र आयेप्प नाइकास आनेगोंदीवीर वेंकटपती राये यानी आनेगोंदीसमीप नदीस दक्षण तळवारकेची कावली स्वास्ती वडु मुतक स्वास्ते उमळी व इनाम जमीन दिल्हे यास पुत्र दोघे आयेपनाईक दुसरे दासप्पनाईक याचा पुत्र जरंगी नाईक कावली स्वास्ते मात्र चालत होत आयेप्प नाइकाचा पुत्र बिसल नाईक हाली कंपैली नामे गावी तळवार नाईक होऊन आहे सदरहू दासप्प नाइकाचा पुत्र लिंगप्प नाईक गादीगिनूर नामे गावी कावली आनभऊन तळवारकी करीत आहे ये थोर मरळ बेरड याचा प्रसंग संपला

घोरफडे याची वंशावळी खाले लिहिले आहे

घोरफडे यांची वंशावळी

1 मालोजीराव — 1 संताजीराव — सेनापती यानी करवीर कोलापुरी याचे वंशीक नारायणराव आहेत.

2 बहिरजी हिंदुराव घोरफडे ममलकतमदार यैस किताब

सिधोजी हिंदुराव याचे स्त्रिया तिघे वडील लक्षुबाई दुसरे माऊबाई तिसरे

मुरारराव यास गुती वगैरे [लक्षुमबाई पोटी पुत्र हे मुरारराव]

लक्ष्मणराव गिरिधरराव

यास संतती नाही करिता आमिरलउमराव याचे वंशीक

सिवरा यास पालन घेतले

सिधोजी हिंदुराव यास संतती नाही करिता आमिरल

सिवराव उमराव याचे वंशीक सिवराव हिंदुराव यास पालव

हिंदुराव घेतले हाली राव मार सोंडुरी दौलत करीत आहेत.

दौलतराव यास गजेंद्रगड [हे माऊबाई पोटी दौलतराव]

बहिरजीराव — भुजंगराव गजेंद्रगडी आहेत.

सुबराव

आनंदराव

सिवाजीराव हाली निपाणीत आहेत

सुभानराव [तिसरे बायकोचे पोटी]

3 मालोजीराव आमिरलउमराव यैस किताब Acc 1954

1955A

मालोजीराव (continued)

|
[ ]

येशवंतराव — मालोजीबाबा *

सिवरावयास हिंदुराव ममलकत मदार याचे दौलतीस पालन जाले — वेंकटराव यानी कारभारी जाले

* मालोजीबाबा — + येशवंतराव व ⁑ खंडेराव हे उभयत्र हाली पुणेत आहेत

\+ येशवंतराव — मालोजीबाबा
नरसिंगराव हाली बलारीत आहेत सुखवस्ती

(मालोजीबाबा)
⁑ खंडेराव — सिवराव हिंदुराव यास सिधोजी हिंदुराव यानी पालन घेतले वेंकटरायाचे पुत्र
भुजंगराव आमिरल उमराव यानी सोंडुरी बंधुचे आश्रेत आहेत

देवालये आहे ते तपसील

१ गावास पूर्वेस दोनी कोस पर्वतावरी कार्तीकस्वामीस पाच

वरुषास दोनी दफा उछव होण्य दंडक हे उछ कार्तीक की-

र्तिया योगी तेव्हा परदेशाहून यात्रकरी फार येत ता यासश्लोक

कार्तिक्यां किर्तिका योगे शिवयोगे विशेषत: शिवस्य तनयं

दृस्वा पुनर्जन्म न विद्यते

१ गावास उतर १॥ कोसावरी (-बि)तु बळगंडी समीप नरसिंव्ह-

स्वामी दक्षणेस १॥ कोसावरी भीमनगडीसमीप भीमेश्वर

१ गावास वाईव्ये ३ कोसावरी तिमपागडावरी वेंकटरमणस्वामी

१ गावास नैरुत्य ४ कोस रामन दुर्गावरी कोमार रामानसिर१

साधक पूजा ४त

१ (हाली) सोंडुरास उतर कृष्णापूर नवे किलेत गोपाळस्वामी

५ पेठेत हनुमतराये वीरभद्र ईश्वर चौरतर देवालये

१०

या कोमारस्वामीचे पर्वतावरी वेधून जायाचे मार्गात दगड

लोहसारिख आहे त्याकडून लोखंड करिताहेत या पर्वता-

त कोमारसामी देवळास भो(ता)ळी ये(क) देऊळ आहे पर्वती

आहे मुख्य वृक्षाची तप(सी)ल ४ नाध वक्षाची झाड फळसं

आवळे आंबाची झाड चिंचाची व सागवान वेळू उंबराची

मोहेची यैस झाड आहेत यामधे घर बौरे बांधणेस कामा

(४) येत आहे आतराफ लोक सरकारास व झाडी तोडणारास पैके देऊन झाडु कातरून नेतात या पर्वत आरणी त्यागेंह आसवल डुकर इत्यादि आहेत याचा उपसर्गहि होत आहे पक्षिज्यातीत मोर कोकील शुक शारिका इत्यादी आहेत या भूमेत होणेची पिक.

१ जोंधळे दोनी जिनसाचे १ बाजरी १ राळे १ हरक १ रागी
१ कापूस
१ शाम

१ नवधान्ये विडियाची पानाची बाग व भाजी वगैरे सरहद्दू नारीहल्ला म्हणायाचे नदीत कपला घालून बागशाही करितात आणि ऊसहि होत आहे भातहि होत आहे १

या सोंडु तालुकेची देहात तपसील शुरु संवछर

१ कसबे सोंडूर
१ चिक सोंडूर
३ कृष्णापूर
१ मौजे मार
१ तिमलापूर
आरेहली
३

२ कोनापूर
१ मौजे मार
१ बंदर हालबोचिरात
१ होसहली
२
१ मौजे मार
१ आलदहली बेचिरात
१ सिरापूर बेचिरात
३

198 ५ मेलहळी

१ आपेनहळी

१ बसवनगुडी

१ नवकुटी

१ मुदकलपेठे

१ नरसापूर बेचिराख

१ बोबलापुर बेचिराख

१ हरि समुद्र बेचिराख

१ धर्मपूर

१ मेदारहळी

१ येमीहळी

१ हुणसेगुटी

१ सिवनहळी

१ बिदरहळी बेचिराख

१ सिवगंगी

१ सीवपूर बेचिराख

१ हलकराजान हळी

१ येतीनहळी

१ विरापूर

१ मुरारपूर

१ लक्ष्मीपूर

१ कुबरायेन हळी

१ सामदेवर हळी

१ कमत हरव

१ नंदी हळी

१ मुद कृष्णापूर बेचिराख

१ बावे हळी

१ करेसिधटी बेचिराख

१ रामगड

१ गुपबेंजरी बेचिराख

१ डोंबर हळी

२ कणवेहळी

१ मोजे मार

१ रधापूर बेचिराख

२९

येकूण गावगाने ८३

येणप्रो। गावात आहे ते कदीम माहीतगाराकडून कितेक कागदपत्र.

आणि सिवराव हिंदुराव घोरपडे याचे पोतनवीस तमणाई

काकडून घोरपडे याची सिलसिला लिहिला आसे

बदस्तुर नारायणराव मुतसदी मुतैन मेस्तर वारडसो

आसिस्टंट पैयेमायेषी सरदार इलाके मेजर कालन मकिंजी

सो बतारीख x मारे डिझांबर सन १८०२ इसवी

श्रीगजानन

राजश्रीया विराजित राजमान्य राजश्री कृष्णाजी पंडित

स्वामी गोसावी यासि पो नारायणराव पांडुरंग कृता-

नेक साष्टांग नमस्कार विनंती उपरी येथील कुशल जाणून

स्वकीये कुशल लेखनाज्ञा केली पाहिजे विशेष आपणा

कारणे रथसंक्रमणाचे तिल स्करायुक्त पाठविले ते घेऊन

पावलियाचे उत्तर पाठवावे बहुत काय लिहिणे लोभ क-

रावा आपणाकडून कारकून राजश्री हरि भैरव कोडकर या-

चे साथे करून मिरजप्रांती पाठविले ते घेऊन पाठवावे ब-

हुत काय लिहिणे कृपालोभाची वृद्धी करावी बहुत का-

य लिहिणे कृपालोभाची वृद्धी करावी हे विनंती

15.2.45

పూంజనడుస్తూవుండగా కాంధుర సన్యాసులు శూద్రులు వచ్చి దేవస్థానములో విగి పది
హేనుదినములు వుండి లింగము పగలకొట్టి పాశివముతో విసిరివేసి దానిక్రింద వుండేన ద్రవ్యం
౧ తీసి కొనిపోయినారు. వాండ్లు యిదరికి యిక్కట్టైపోయిరి అప్పటినుండి దేవస్థానము పాడుపడెను.
సదరు వ్రాసిన దేవస్థానాలు చిన్నవే కాని పెద్దవి కావు. భోగేశ్వర దేవస్థానము పాడుపడి వుండేది
భీమేశ్వర దేవస్థానము యీరెండు దేవస్థానము పూర్వపు గొప్ప దేవస్థానాలు అయివుండెను
౧తూర్పు ఒకకోసు మీదను నగరదాసా అనే గ్రామం కొండపైనకోట వున్నది. యిన్ని దేవస్థానాలురెండు
మూడు వున్నవి. ఈవూరికి తూర్పున పెమకల్లు ౧ సంగాలం ౧ రెండు వనగ్రామం ఒకకోసు
మీదను చిన్న దేవాలయాలు వున్నవి. కాని మాత్రం గొప్పవి యీవూరికి తూర్పు మధ్యనెర
కోసుల మీద సమస్థానస్థలము వున్నది. ఆగ్నేయాన్ని ౧కోసెడి మీద చెరదానె అనేగ్రామం
యీగ్రామానకు ౧కోసు మీదను చిప్పగిరి అనేగ్రామం గొప్ప దేవస్థలాలు శాసనాలు వుండేస్థలం
దక్షిణం ౫ కోసుల మీద జడెకల్లు అనేగ్రామం దుర్గి అనే అమ్మవారు వున్నది. నైఋత్యదిక్కున
౫ కోసుల మీదను మొలకొం అనేగ్రామము అక్కడ మల్లికార్జున దేవస్థానము అగపాడి
నది వున్నది. ఈవూరికి నాలుగు కోసుల మీద బళ్లారి నైఋత్యదిక్కున వున్నది.
పశ్చిమాన పాలవారవి అనే ౨ కోసుల మీద హనుమంతరాయుడు అనే దేవాలయము
అడవిలో వున్నది. జాగ్రత స్థలము శాసనాలు వున్నవి. అటాయీవూరికి ఆ మూడు ప
రుగుల మీద గుళ్లం అనేగ్రామం కేసుబోస్థలము. వాంగరికి ఆతోరము. వాయువ్యదిక్కున
౭ కోసుల మీద పెనుకలగుంది అనే భూగ్రామం శాసనాలున్న దేవస్థానం వున్నది.
ఉత్తరదిక్కున పొంతిబెళగలు అనేగ్రామం ౧ కోసుల మీదను. అక్కడ సోమేశ్వరం దేవస్థానం
శాసనము వున్నది. యీశాన్యం ౩ కోసుల మీద మొలగవెలి అనేగ్రామము చిన్నకేశవ
స్వామి దేవస్థానశాసనం వున్నది. యీప్రకారము స్థలాలు వున్నవి

కరాంపు దుర్గములో కంబళులు ౧౫ రూపాయిలు వెలలో అవుతున్నవి. బజులో ఖాదీ ౧౧ రూపాయిలో అవుతున్నది. మంచి బట్టలు ఇప్పుడు లేదు. సామాన్యముగా సంతకు పరాయి స్థలాలనుంచి సరకులు బట్టలు వస్తున్నవి. ఈ ప్రాంతిలో పండే దినుసులు. జొన్నలు, సజ్జలు కొర్రలు, పత్తి, శనగలు స్వల్పం అవుతున్నవి. తెల్లజొన్న, పచ్చజొన్న, గోధుమలు స్వల్పం అవుతున్నవి, కూరగాయలు ఇంట్లో వేస్తున్నారు. వడ్లు యీ ప్రాంతిలో పండేది లేదు. యీ ప్రాంతికి క్రోశెడు దూరమున ఆగ్నేయ దిక్కున తిమ్మాపురము అనే గ్రామములో వడ్లు పండుతూవున్నవి. పెసలు, అలసందలు, అనుములు, తెల్లగడ్డ, యెర్రగడ్డలు ఇప్పుడు లేదు. పొగాకు
11 దొడ్లలో వేస్తున్నారు. ఈ గ్రామ కరణము బ్రాహ్మణులైన వారు. ౧ అప్పాశాస్త్రి ౬౦ యేండ్లు కలవారు ౨ రామప్పశాన భోగులు ఇతడికి ౫౬ యేండ్లు గలవారు ౩. తమ్మనగప్పుడు ఇరువై యేండ్లు కలవారు. ౪ చిన్ననగప్పుడు డబ్బై యేండ్లు గలవారు ౫ నాగనగప్పుడు యాభై యేండ్లవాడు ౬ లింగనగప్పుడు ౨౨ యేండ్లవాడు.

వైషీయతు నందేల యీలాకా కసుబా నందేల కుల్కర్ణీలు ఇప్పుడం జాతి పోనంద వీరికుడు ౪౦ సంవత్సరముల వాడు కన్నడి సుబ్బయ్య ౩౦ సంవత్సరముల వాడు ఉభయులు వ్రాయించినది

శ్రీశైలపర్వతమునకు నైరుతి భాగమందు ౮ ఆమడల దూరమున తుంగభద్రానదికి దక్షిణ భాగమందు ౫ ఆమడల దూరమున బ్రహ్మగిరి పట్నముకు పూర్వభాగమందు ౪ ఆమడల దూరమున అహోబల నారసింహ మహాక్షేత్రముకు ఉత్తర భాగమందు ౩ ఆమడల దూరమున ఉన్న స్థలము పూర్వకాలమందు కేవల అరణ్యము అయివుండగాను శ్రీశైలమున వ్యాప్తమైవున్న నల్లమల అనే పర్వతప్రదేశమందు సిద్ధులు అనే మహాపురుషులు నివాసం చేసుకొని తపస్సు చేస్తూవుండిరి. కొంత కాలముకు వారికి పరసువేది లబ్ధమైనది గనుక నవనందులనే

యాంశ్వర లింగములు ప్రతిష్ఠ చేయు నిశ్చయించుకొని ఆ సోమలవారసింహా మహాక్షేత్ర
ములకు ఉత్తర భాగమందు 3 ఆమడల దూరమున యాంశ్వరుడే క్షేత్ర పాలకుడుగా యంత్రో
ద్ధారకంచేసి శివలింగం ప్రతిష్ఠ చేసినారు. అది యిప్పుడు ప్రథమనంది అని జనులు వాడు
2 కొంటూ వున్నారు. ఇప్పుడు దేవాలయమున్ను అందులో యాంశ్వరలింగమున్ను వున్నది.
అక్కడికి యీశాన్య భాగమందు పావు పరుగు దూరమున అవిశేషుడు క్షేత్ర పాలకుడుగా
యంత్రోద్ధారకం చేసి శివలింగప్రతిష్ఠ చేసినారు గనుక అది నాగనంది అని చెప్పుకొనే వారు.
మ్లేచ్ఛుల ప్రభుత్వం అయిన తరువాత మూరు సంవత్సరముల క్రిందట నాగనందీశ్వరుని దే
వాలయము బ్రద్దలు కొట్టి తీసుకపోయినారు. నాగనందికి యీశాన్యమున మూడు పరుగు
ల దూరమున శంకరులు క్షేత్ర పాలకుడుగా యంత్రోద్ధారకం చేసి లింగప్రతిష్ఠ చేసి
నారు. అది శివనంది అని చెప్పుకుంటూ వున్నారు. అక్కడ యిప్పుడున్ను పూజ పునస్కా
రాలు చక్కగా జరుగుతూ వున్నవి. అక్కడికి ఆగ్నేయభాగమందు పరుగు దూరమున
విష్ణుదేవుడు క్షేత్ర పాలకుడుగా యంత్రోద్ధారం చేసి శివలింగ ప్రతిష్ఠ చేసినారు.
అది విష్ణునంది అని చెప్పుకుంటున్నారు. ఆ స్థలమందే యిప్పుడు దేవాలయమున్ను
అందులో శివలింగమున్ను వున్నది. ఆ దేవాలయమునకు పూర్వభాగమందు సామీప్యమందే
పూర్వపు దివ్య పుష్కరిణీ వున్నది. అక్కడికి ఆగ్నేయభాగమందు సహాక్రోశ దూ
రమున బ్రహ్మదేవుని యంత్రోద్ధారణ చేసి లింగప్రతిష్ఠ చేసినారు. ఆ దేవాలయమునకు
యెదుట పశ్చిమంవైపున మహా పుష్కరిణీ వున్నది. అక్కడికి పశ్చిమభాగమందు ఫిరంగి
గుండు నడచే అంత దూరమున వైనతేయాంశ్వరుల్లు క్షేత్ర పాలకులుగా యంత్రో
ద్ధారణ చేసి లింగప్రతిష్ఠ చేసినారు. ఆ దేవాలయము పూర్వాభిముఖమై వున్నది.
యిప్పుడు దేవాలయమున్ను అందులో యాంశ్వ మున్ను వున్నది. పూజ మాత్రం

జరగడములేదు. అది గరుడనంది అని చెప్పుకొనుచున్నారు. అక్కడకు పశ్చిమభాగం
యందు నైరుతి దిక్కు వైపున రెండు పరుగుల దూరమున విష్ణ్వేశ్వరుడు క్షేత్రపాలకుడుగా
యంత్రోద్ధారణ చేసి లింగప్రతిష్ఠ చేసినారు. అది వినాయకనంది అని జనులు వాడుకొ
నేవారు. ఆదేవాలయం శిథిలమైపోయినది. ఇప్పుడు లేదు లింగమున్నా కనబడదు.
అక్కడికి పశ్చిమభాగమందు అరపరుగు దూరమున దినకరుడు క్షేత్రపాలకుడుగా సూర్య
యంత్రోద్ధారణ చేసి లింగప్రతిష్ఠ చేసినారు. ~~అది వినాయకనంది అని జనులు వాడు
కొనేవారు ఆదేవాలయము శిథిలమైపోయినది. అక్కడికి పశ్చిమభాగమందు~~ పూర్వ
ము ఇక్కడనే దేవాలయము ఉన్న అందు సూర్యేశ్వరలింగము ఉన్నట్లున్నది. ఇప్పుడు పూజ
లేదు స్థూపమున్నది. దాని పేరు సూర్యనంది అని ప్రజలు వాడుకొనుచున్నారు. అక్కడికి పశ్చి
మభాగమందు అరపరుగు దూరమున చంద్రుడు క్షేత్రపాలకుడుగా యంత్రోద్ధారణ చేసి లింగ
ప్రతిష్ఠ చేసినారు. అది సోమనంది అని చెప్పుకొనేవారు. ఇప్పుడు ఆదేవాలయము శిథిలమై
పోయినందున లింగమున్న పానవట్టమున్నది తీసుకొని పోయి సూర్యనంది వద్ద ఉంచి
5 నారు. ఈప్రకారము ప్రదక్షిణ పూర్వకముగా నవనందులున్న ప్రతిష్ఠలు చేసి మధ్యరం
గమందు ప్రథమనంది నాగనందికి సామీప్యమందు బ్రహ్మక్షేత్రపాలకుడుగా మహా
యంత్రోద్ధారణ చేసి లింగప్రతిష్ఠ చేసినారు. అది బ్రహ్మనంది అని ప్రజలు వాడుకొనుచు
న్నారు. ఈ మధ్యరంగమందు ప్రతిష్ఠించిన బ్రహ్మనందీశ్వర దేవునికి ప్రదక్షిణ
గా కలిగినట్లు వంటి నవనందులు అనే స్థలములు ఆలయములుగా భావించి నంది
ఆలయము బ్రహ్మనందీశ్వర దేముడు అని వాడుకొనేవారు. తరువాత నందన చక్రవర్తి
నందవరము వీరమార్గ భూపతికి ఉద్దేశించి రాజ్యపరిపాలన చేసేటప్పుడు పైన చెప్పిన ప్రథమనం
దీశ్వరదేవస్థానమునకు సామీప్యమందు అగ్రహారము నిర్మాణము చేసి దేవబ్రాహ్మణ్యముగా నిషయించి

ధారాదత్తము చేసినారు. తదారభ్య వోరంగల్లు ప్రతాపరుద్రుని యేలుబడి పర్యంతమున్నూ దేవ
బ్రాహ్మణాగ్రహారమై జరిగినది. శాలివాహన శకవరుషంబులు ౧౧౩౦ గు నేటి కీలక సంవత్సర
ముందు వోరంగల్లు పట్టణమందు మూర్ధాభిషిక్తుడై పృధివీసామ్రాజ్యము చేయుచుండగాను
6★ సూర్యవంశపు రాజు అయిన కలిశాల బాళ మహారాజుకు తామ్రాణి పుత్రుడైన వరదరాజు అనే
ఆయన వోరుగల్లు పట్టణమునకు దక్షిణ దేశాలు ప్రభుత్వం చేస్తూవుండినప్పుడు నందేల అగ్రహారము
యొక్క నైఋత్యం యొక్క పూరికి ప్రజలకు జయప్రదంగా కట్టిస్తానని వరదరాజుల వారికి చెప్పుకోగా
వరదరాజుల వారు పూర్వపు గ్రామ కైఫియతు విడిపించి అక్కడికి ఆగ్నేయభాగమందు పొన్నపల్లు
దూరమున వున్న సాగనందికి సాంబయ్యవుగా బ్రహ్మానందీశ్వరుని దేవాలయము కు దగ్గర గ్రామని
ర్మాణము చేయించి జంటకొలు అనగా కలిసివున్న రెండు కొలులు కట్టించి అందుమున్ను పైన వాక
కొలు కట్టించి గ్రామమునకున్ను కొలుకును తూర్పున సాంబయ్యముగానే వలయము బలువు రెండు పరుగు
లు కలది పెద్ద చెరువు వాకటి త్రవ్వించినారు. తరువాత ఆయన భార్య కేలమున్న తో ఆవిడ పెద్ద
చెరువుకు వుత్తరభాగమందు / ఆ చెరువును అంటే వేరే ఒక చెరువు త్రవ్వించినది. ఈ చెరువు వల
యము రెండు పరుగులు కలదు. పెద్దచెరువు వరదరాజుల చెరువు అనిన్ని రెండో చెరువుకు లుము
మ్మ చెరువు అనిన్ని జనులు చెప్పుకుంటు వున్నారు. అయితే ప్పుడు మరమ్మత్తు చేయకుండడము
వలన యిప్పుడు కృష్ణగట్లున్ను అక్కడక్కడ శిథిలమై పోయినవి. ముఖ్యంగమున్నచోట చేసి
7 రెండు చెరువులున్ను పూడిపోయినవి. అనేకవిధ నారంభములైన సస్యములు పండుటందుకు
అనుకూలమైన చెరువులు రెండున్ను కట్టించిన తరువాత అదివరకు అడివి బయలు వున్న పొలమున్ను
శైలు ఆయిప్పచెట్ల తోటలు, ఆకుతోటలు, పనసతోటలు, అరటితోటలు, వడ్లు, అనేక విధము
లయిన కూరగాయలున్ను చక్కగా పైరు కావడమువల్ల దినదినేమూంగానే పొలం విస్తరించి గ్రామం
మున్ను అదివరకు వున్న పొలము పైరుపడి జనసమృద్ధి వచ్చినందున గ్రామమునకు కొత్తగా

కలిసివచ్చిన భూమికి చాలుమేర్పరిచి యీగ్రామము పరగణా కసుబా చేసి యిందుకింద పరగణా ముంజేలుగావున్న పాలింపుచున్నయి వంటి గ్రామములు. కసుబా తాలూకు గ్రామములు. ౧ కే॥ నందేల ౨ కొత్తపల్లె ౩ కొండాపురం ౪ మానేపల్లె ౫ ముత్తినగరం ౬ భల్లాపురం ౭ తిప్పరాజేంద్రము ౮ ఆయంగారు ౯ తుమ్మలపురం ౧౦ సీతారామపురం ౧౧ నందిపల్లె ౧౨ తమ్మిడపల్లె ౧౩ ముక్కపురం గ్రామములు ౧ మంజ్రె ౨ ముజురా అగ్రహారము. బొల్లవరము అగ్రహారము గ్రామములు ౧ మంజ్రె ౨ ముజురా హరివేశ్వరము. కాదూరు సాతలపల్లె మైముజురా సహా, భీమవరం, పులిమద్ది, పేరుకుటుపల్లె గ్రామములు ౧ మంజ్రె ౨ ముజురా కెంపాడవల్లె తాగర్త్రేడు

౮ బాపరేపాల్ల, తెనాల, బాబూల, చెముప్పాంలు గ్రామములు, ౧ మంజ్రె ౨ మంజెరాకొత్తూరు. ౧ మిట్టమిడిమెల ౨ రాచిపాడు ౩ గాజులపల్లె గ్రామములు ౪ గాపవరము ౫ యులగవట్టుల పెదకంబాలూరు గ్రామము ౧ మంజ్రె ౨ ఉప్పలాపురము ముజురా|౧ రాయపువుల్పూరుపు నగాల్లపాలూరు, గాసవరం, గంతమిడిమెల, గుగ్గులూరు, పాపిన్నపురం, సదరహా

౯ గ్రామములతో కూడుకొన్న పరగణా నందేల శాలివాహనశకము ౧౨౭౮ అగు పింగళ సంవత్సరము దరకు దరదాబాజు ప్రభుత్వం చేసినారు. ఆయన ప్రభుత్వం చేసేటప్పుడు ఆయన కట్టించిన పెద్దచెరువు, కట్టమీద వరదరాజస్వామి దేవాలయము కట్టించి విగ్రహప్రతిష్ఠచేయించినారు. ఆదేవుని సమస్తకైంకర్యములు రాజుల ముఖ్యాంతరములను జరుగుతూవుండెను. మ్లేచ్ఛులు రాజ్యం ఆక్రమించిన తరువాత స్వస్థలం సహా గుర్తుతెలియకుండా దేవాలయం శిథిలము చేసినారు. తరువాత శాలివాహనశకము ౧౨౮౦ అగు తారణయుక్త సంవత్సరము మొదలు

౧౦ తొలి శాలివాహనశకం ౧౨౫౭ అగు యువసంవత్సరము పర్యంతము నల్లవారంగల్లు ప్రతాపరుద్రదేవ మహారాజులవారి యొక్క వేంబడి పోను మల్లిజెట్టి యుపు తెక్కలనాయకుండు ప్రధాని పిడకలు పెద్దవైన దక్షిణదేశములు యేలుచూవుండగా

యాపరగణా పొట్టిము తెక్కలనాయకుని వారి యేలుబడి కిందజరిగినది. తరువాత శాలి
36 A వాహనశక వరుషంబులు ౧౨౫౮ అగునేటి ధాతు సంవత్సరము మొదలుకొని విద్యానగర
రత్నసింహాసనాధీశ్వరుడైన అరవేటి బుక్కరాయ మహారాయలువారు రాజ్యపరిపాలన
81 A చేసేటప్పుడు శాలివాహనశకము ౧౩౦౮ అగునేటి అక్షయ సంవత్సరము వరకు వారియేలు
/10 బడిలో యేభైసంవత్సరములు జరిగినది. తరువాత శాలివాహనశకము ౧౩౦౯ అగు ప్రభవసంవ 138
త్సరము మొదలుకొని శాలివాహనశకము ౧౩౨౨ అగునేటి విక్రమసంవత్సరము వరకు బుక్క 140
రాయలువారి కొమారుడు హరిహరదేవరాయ మహారాయలువారు యేలుకొన్నారు. తరువాత శాలి
వాహనశకము ౧౩౨౩ విషుసంవత్సరము మొదలు శకం ౧౩౮౫ శోభకృతు సంవత్సరము వర్య 14
మాళవం శోధ్య వృద్ధైన తిప్పరాజు అనే ఆయన ప్రభుత్వం చేసి యిందుకురుబూవు
యిక్కడికి ఆముదగూరాన మహానందికి శాసనం వున్నది. సదరు తిప్పరాజు తల్లి దేవాలయం
యెదుట దీపస్థంభం ప్రతిష్ఠ చేయించి శాసనం వ్రాయించినది. శా॥ శకము ౧౩౩౨ వికృతి 141
సంవత్సర మాఘ బహుళ ౧౩ ॥ శ్రీమన్మహామండలేశ్వర ప్రతివుల్లబాల్లవంశోద్భవ
నంద్యాలపురవరాధీశ్వర కొత్తపల్లె కోట వీరక్షత్ర భారతీమల్ల వేలగంటి గంగరాజు
తన్రాజుగారి కుమారుడు తిప్పరాజుగారి కుమారుడు అయ్యలన్నగారు మహానందిదేవర
సన్నిధిని దీపస్థంభం ప్రతిష్ఠ చేయించినట్టుగా వ్రాసివున్నది. శకవరుషంబులు ౧౩౮౬ అగు 14
నేటి క్రోధిసంవత్సరము మొదలుకొని శాలిశకం ౧౩౯౭ అగు పింగళసంవత్సరము 14
వరకు ప్రౌఢదేవరాయలు వారి కొమార్లు విజయదేవరాయ మహారాయలవారు రాజ్య
పరిపాలన చేసేటప్పుడు వారి యేలుబడిలో జరిగినది. తరువాత శాలివాహనశక వరు
షములు ౧౩౯౦ అగు కాళయుక్తి సంవత్సరము మొదలుకొని శాలివాహనశకం ౧౩౯౫ అగు 144
వృషభానుసంవత్సరము వరకు యీయన కొమారుడు ముమ్మడి ప్రౌఢదేవరాయలు మహా

రాయలు రాజ్యభారం చేయుచున్నప్పుడు వారి యేలుబడి క్రింద జరిగినది. తరువాతను సాలు శకం ౧౩౯౬
అగు తారణ సంవత్సరము మొదలు కొని శాలివాహన శకము ౧౪౦౧ అగు వికారి సంవత్సరము వరకు వెంక
11 టపతి రాయలు వారు యేలుచున్నారు. తరువాత శాలివాహన శకం ౧౪౦౨ మొదలు కొని శాలివాహన
శకము వరుషంబులు ౧౪౩౦ అగునేటి విభవ సంవత్సరము వరకు సాళువ నరసింగరాయ మహారాయలు
వారు యేలుచున్నారు. తరువాత శాలివాహన శకవరుషంబులు ౧౪౩౧ అగునేటి శుక్ల నామ సంవత్సరము 1509 A
మొదలు కొని శాలివాహన శకము ౧౪౫౬ అగునేటి జయనామ సంవత్సరము వరకు కృష్ణదేవరాయ మ
హాదేవరాయలు వారు రాజ్యపరిపాలన చేయుచున్నప్పుడు వారి యేలుబడి క్రింద జరిగినది. కృష్ణదేవరాయ మహా
రాయలు వారి యేలుబడిలో కొండవీటి సంబాళమున్న పోలూరు రాయసము ల్వారు యీ మహా దుర్గామములకు
మధ్యను అదని వుండగా ఆ అజ్ఞానికర్త మూర్తి గ్రామమున కట్టించి కృష్ణరాజేంద్రుడు అనే పేరు నిశ్చయించి పరగగా తి
రిచి వ్యవహరించుకొన్నారు. తరువాతను శాలివాహన శకవరుషములు ౧౪౬౦ అగు మన్మథ సంవత్స 1538 A
రమందు అచ్యుతదేవ మహారాయలు వారు సింహాసనారూఢులై రాజ్యపరిపాలన చేయుచున్నప్పుడు కాశ్యపగో
త్రుపైన శ్రీగిరిరాజు తిమ్మరాజు కొమారుడు యత్తి తిమ్మయదేవ మహారాజులు గారు నందెలపరగణా ప్రభు
12 త్వము చేస్తూ వుండేవారు. ఇందుకు రుజువు యీ యత్తి తిమ్మయదేవ మహారాజులుగారు నందెలపరగణా ప్ర
భుత్వము చేస్తూ వున్నప్పుడు యీ సంవత్సర నిజశ్రావణ బ ౫ శుక్రవారము నాడు గ్రామములో తిరు
వెంకటనాథదేవునికి భూదానము యిచ్చి శిలాశాసనము వ్రాయించినారు. మునుపు ఆ శాసనము కోటలో
వుండేదట. యిటు తరువాత కలము మన్నా గారు తిరువుగళ్లు పాళ్లు పడితే దానికి మరమ్మత్తు చేసేట
ప్పుడు కొలువులో కృష్ణశాసనపు రాయి తీసుకుపోయి తిరువకట్లుకు వేసినారు. సగము రాయి విరి
గిపోయినది. మిగిలిన సగము రాయి శిలాశాసనము. శుభమస్తు. శ్రీ వెంకటాద్రినిలయాయనమః
స్వస్తిశ్రీ జయాభ్యుదయ శాలివాహన శకవరుషంబులు ౧౪౬౦ అగునేటి మన్మథ సంవత్సర నిజ శ్రావణ 1538 A
బహుళ ౫ శుక్రవారము శ్రీమతు అభోలాండ కాపీటి ప్రహోండనాయకుండైన యత్తి తిమ్మయదేవ మహారా

దివ్యశ్రీచరణారవిందంబులకు కాశ్యపగోత్రులైన శ్రీమన్మహామండలేశ్వర బుక్కాపి శ్రీగిరిరాజు
తిమ్మరాజుకుమారుడయిన తిమ్మయదేవమహారాజులు సద్వినయభక్తిని శ్రీ అనంతమువైనభం
డములున్ను సమర్పించియున్ను భూదానధర్మశాసనము శ్రీమన్మహారాజాధిరాజ పరమేశ్వర శ్రీవీర
13 ప్రతాపశ్రీ అచ్యుతదేవమహారాయలువారు విద్యానగరమందు రత్నసింహాసనారూఢులై
పృథివీసామ్రాజ్యము చేయుచుండగాను శ్రీమన్మహామండలేశ్వర పెద తిమ్మయ్యదేవమహారాజులు
.. యువతలరాయి తున్న అయినాకనుపించుటదికాదు. అచ్యుతదేవమహారాయలవారి ప్రభుత్వము శా
542 A.D. లివాహనశకవరుషములు ౧౪౬౪ అగునేటి శుభకృతు సంవత్సరము పర్యంతమున్ను జరిగెను.
తరువాతను శాలివాహనశకవరుషంబులు ౧౪౬౫ అగు శోభకృతు సంవత్సరము ఆరభ్య అళియ
రామరాజువారు కార్యకర్తలుగా వీరసదాశివదేవమహారాయలువారు విజయనగరము
నందు రత్నసింహాసనారూఢులై పృథివీసామ్రాజ్యము చేయుచుండగాను శాలివాహనశక
64 A.D. వరుషములు ౧౪౮౬ అగునేటి రక్తాక్షి సంవత్సరమందు మ్లేచ్ఛులు పన్ను పరగణాలవారు గాంధ
రక్కసితంగడి మలాపహరకృష్ణాసంగమస్థలమందు సైన్యసహితముగా అళియరామరాజును
యుంటివేసి నరికి తాతకర్ణాటదేశము మ్లేచ్ఛాక్రాంతము అయిన పిమ్మట నందేలపరగణాల
వారుగా సదాశివరాయమహారాయలు శాలివాహనశకము ౧౪౮౮ పర్యంతమున్ను ప్రభు
14 త్వము చేసినారు. అప్పుడు వీరశ్రీ సదాశివదేయమహారాయలవారి కార్యకర్తలు అయిన
నందేల నారయ్యదేవమహారాజులగారి పౌత్రులైన నరసింగయ దేవమహారాజులుగారి పుత్రు
లైన తిమ్మయదేవమహారాజులుగారు వ్యవహారము చేస్తూవుండిరి. ఇందుకు రాజు వనం
దేలగ్రామానకు పుత్తురభాగమందు మూడు పరుగుల దూరమున బండి ఆత్మకూరు పర
గణా తాలూకు కరిమద్దుల అనే గ్రామానకు తూర్పున ఉంకాళమ్మ దేవస్థానమునకు ఉం
కాళమ్మదేవాలయము వద్దవున్న శాసనము శాలివాహనశకము ౧౪౮౮ అక్షయ సంవత్సరము ౧

ఆ గ్రామమునయుక్కల్లదేవి ఉన్నవాటికి భూదానం యిచ్చిన శాసనము వ్రాయించినారు. ఆ శాసనము యొక్క శకసంవత్సరమున్ను చాంద్రమాన సంవత్సరమున్ను రెండు సంవత్సరము లుపలక్షావతు అగుచున్నది. తరువాత శాలివాహనశక వరుషములు ౧౪౯౮ వ అగునేటి ధాతుసంవత్సరఆరభ్య శాలివాహనశకం ౧౫౦౩ అగునేటి విషుసంవత్సరపర్యంతము బిజాపురం పాదుషావారి తరప్పనాయని లాంసంచేదారు ఆలూంతా ఆదవాని వద్దిరాంగారు ఏలినారు. శాలివాహనశక వరుషములు ౧౫౦౪ చిత్రభాను సంవత్సరము మొదలుకొని శాలివాహనశకము ౧౫౦౯ సర్వజిత్తు సంవత్సరము వరకు గాలబు భాను ఏలినాడు. శాలివాహనశకము ౧౫౧౦ సర్వధారి సంవత్సరము మొదలు శాలివాహనశకము ౧౫౧౩ ఖరసంవత్సరము వరకు షింషేరు ఖాను ఏలినాడు. శాలివాహనశకము ౧౫౧౩ ఆరభ్య శాలివాహనశకము ౧౫౨౩ శుభకృతు సంవత్సరము వరకు గాలబు ఖాను ఏలినాడు. శాలివాహనశకము ౧౫౨౪ వరకు వాంకే దేవప్పనాయుడు ఏలినాడు. ఇందుకు రుజువు శాలివాహనశకము ౧౫౨౯ సంవత్సరమందు శాసనం వున్నది. శాలివాహనశకము ౧౫౨౭ విశ్వావసు సంవత్సరమారభ్య శాలివాహనశకము ౧౫౨౯ ప్లవంగసంవత్సరము వరకు అపినా ఖానుసుబేదారు చెళ్లె ఆదవానిగారు ఏలినారు. శాలివాహనశకము ౧౫౩౦ కీలకసంవత్సరమారభ్య శాలివాహనశకము ౧౫౫౭ యువసంవత్సరము వరకు ముల్లాకురబ్బాని [illegible] షేరుఖాను వారి క్రింద ఏలినాడు. శాలివాహనశకము ౧౫౫౮ ధాతుసంవత్సరము ఆరభ్య శాలివాహనశకము ౧౫౭౪ నందనసంవత్సరము వరకు తుర్కీ మహమ్మదు షేరుఖు సుబేదారు చెళ్లె ఆదవాని క్రింద ఏలినాడు. శాలివాహనశకము ౧౫౭౫ విజయ సంవత్సరము ఆరభ్య శాలివాహనశకము ౧౬౧౦ అగునేటి ప్రభవ సంవత్సరము పర్యంతము సిద్దీ మసూదు ఖాను సిద్దీఅంబర ఖాను సుబేదారు చెళ్లె ఆదవానిగారు ఏలినారు. యీ సిద్దీ మసూదు ఖాను డి ఏలినాడు

మసూదుపురం అనే గ్రామము సంబేతు ఆగ్నేయమందు పరుగున్న రఘూరమునకే కట్టించినారు.
ఆదినందేల కింద పరగణా లోనడుస్తూ వున్నది. తరువాత తమాసాహేబులవారి పేరట వేగం
పూరు అనే గ్రామం కట్టించినారు. ఆ గ్రామము మున్ను పరగణా లోకి నడుస్తూ వచ్చేది. యింతేలు
వెలగలాయీవారి ప్రభుత్వము అయినందున గాబుద్ది భానుడు వారు ఆవారికి వచ్చినప్పు
16 నందేలుకు గాజిపురమని పేరు నిర్ణయించినారు. శాలివాహనశకము ౧౬౧౦ అగునేటి ప్రభవ
సంవత్సరము ఆరభ్య శాలివాహనశకము ౧౬౧౨ అగు భావసంవత్సరము వరకు గాబుద్ది
భానుని కాలు బుద్దిభాను యేలుబడిలో జరిగినది. కారుబారు శేఖు అబ్దుల్ కరీము మూ
సంబేగు సారథి నియూతరపు జిల్లేకమ్మరు నగరు తరువాత శాలివాహనశకము ౧౬౧౮ అగు
యువసంవత్సరము ఆరభ్య శాలివాహనశకము ౧౬౨౨ అగునేటి ప్రమాది సంవత్సరము
వరకు మీరుసభ మీరు రఫీగారు ప్రభుత్వము చేసినాడు. తరువాత శాలివాహనశక
ములు ౧౬౨౩ చిత్రభాను సంవత్సరము మొదలుకొని శాలివాహనశకము ౧౬౩౨ విరోధి
సంవత్సరము వరకు యిసుబ్ భానుని యేలుబడిలో జరిగినది. తరువాత శాలివాహనశకము
౧౬౩౩ అగునేటి వికృతి సంవత్సరము ఆరభ్య శాలివాహనశకము ౧౬౩౭ నందనసంవత్సరం
వరకు జేష్ఠమాసము వరకు రాజా భోజసింగు మీజాన్ మెందీభానుడు వారు యేలినారు.
713 తరువాత శాలివాహనశకము ౧౬౩౭ యీ సంవత్సరము ఆషాఢమాసము మొదలుకొని
మార్గశిరమాసము వరకు అబ్దుల్ రహమాన్ వీరి ఏలుబడిలో జరిగినది. తరువాత
శాలివాహనశకము ౧౬౩౭ నందన సంవత్సర మార్గశిర బహుళ ౧౩ వరకు అమీనుభాన్కు
17 అధికారం చేసినాడు. తరువాత శాలివాహనశకము ౧౬౩౮ విజయ సంవత్సరము మార్గశిర
బహుళ ౧౩ మొదలుకొని యీసంవత్సరము ఫాల్గుణ బహుళ ౧౩ వరకు యిరాసల్ ఖానుడు
అధికారం చేసినాడు. తరువాత శాలివాహనశకము ౧౬౩౯ అగునేటి మన్మథ సంవత్సరము

16 A.D. ఆరభ్య శాలివాహనశకం ౧౬౩౮ అగు నేటి మన్మథసంవత్సరము ఆరభ్య శాలివాహనశకము ౧౬౪౫ 1727
అగు శోభకృతు సంవత్సరము వరకు వజ్జనుగా జుల్ఫీకరు ఖాను వారి వద్ద నాగోరు దావుతు ఖా
నుడు, ఉభరాం ఖానుడు గార్కి నిర్ణయించిన అయినది గనుక పత్యా ప్రకారము కందనవోలి సీ
మ తో చేర్చుకొని ప్రభుత్వము చేసిన తరువాతను శాలివాహనశకము ౧౬౪౭ క్రోధి సంవ
12 A.D. త్సరము మొదలు కొని శా॥ వాహనశకము ౧౬౫౪ అగు పరిధావి సంవత్సరము వరకు ఉభ
రాంఖానుడి కొమారుడు అల్లఫ్ ఖాను సాహెబు నవాబుల వారు ప్రభుత్వము చేసినారు
తరువాత యీయన తమ్ముడు నవాబు అలాదుల్లా ఖాను సాహెబుల వారు ఏలుకున్నారు.
శాలివాహనశకము ౧౬౭౩ అగు ప్రమోదూత సంవత్సర మాఘ మాసము వరకు అల్ల
ఫ్ ఖాను బహదరు వారి కొమారుడు నవాబు హిమ్మతు బహదరు ఏలినాడు. అంతట హి
మ్మతు బహదరు రాయలు దగ్గెర హాయతు మోహిదు ఖానుడి చేత హతుడాగా
కందనవోలి దుర్గము తో అదవానిని నుంచి ముజఫరు జంగు వారు వచ్చి శాలివాహనశకం
౧౬౭౪ అగు ప్రజోత్పత్తి సంవత్సరము ఆరభ్య కందనవోలి దుర్గము పై ముహమ్మదు ఇబ్రాం
18 అనే తురకను ఖిల్లేదారుడుగా చేసి వుంచినంతట ౩౦౦ దొరంతుల వ్యవహారస్థుడాగా వుండెను.
ఈ ప్రకారము ముజఫరుజంగు వారికి తాలూక్కు మహమ్మదు ఆలీ తరపున ౩౦౦ దొరం
తుల ముఖాంత్రముగా వ్యవహారము శాలివాహనశకము ౧౬౭౫ అంగీరస సంవత్సర 1753
ఆషాఢ మాసము ఆఖరు కాగా శ్రావణ శుద్ధ ౧౫ లు వరకు జరిగినది. అంతట హిమ్మ
తు బహదరు తమ్ముడు నవాబు మునవరు ఖాను బహదరు వారు ఆర్కాటు ప్రా
నుంచి కడపకు వచ్చి కడప నవాబు అయిన మియా మియ్యా వారి ముఖాంత్రముగా
మూడు లక్షల రూపాయలు ఇచ్చి కొని ఫౌజును కూర్చుకొని వచ్చి అంగీరస సంవ
త్సర శ్రావణ శుద్ధ ౧౫ నాటికి వచ్చినంతల ద్వారా వేసుకొని శాలివాహనశకము

1791 A.D.

౧౨౧౩ వగు పరీధావి సంవత్సర కార్తీక మాసము ఆస్త్రైరుపద్రాంతమునున్న వేలు వేస్తారు.
కామతుఖానుబహద్దరు సాహెబుల వారి ప్రభుత్వము అయినది మొదలు కాని
ము ముప్పనందేల కింద చెల్లగ్రామాలు పూర్వము ప్రకారము చెయ్యకుండా కొన్నివేళ
పరగణాలవారి దాఖలుచేసి స్వకార్య్యాలు అయినా గ్రామములుగా మున్ను చేశారు చేశిన్నప్పటి
19 తెలుసుకుంటూ వచ్చువారుగనుక మునువారు భాను నవాబు యేలుబడిసాంక్య నందేల క్రింద నడుస్తూ వచ్చ
గ్రామములు. కసుబానందేల తాలూకు గ్రామములు - ౧ కసుబానందేల ౨ కొండాపురము
౩ కొత్తపల్లె ౪ మూర్తిసాగరము ౫ బల్లవరము ౬ క్రిష్ణాజెంద్రము ౭ ఆయలూరు
౮ మసూదుపురము ౯ సీతారాంపురము ౧౦ నందపల్లె ౧౧ బుక్కాపురం ౧౨ బొల్లవరము
౧౩ బొల్లవరము ౧౪ ముజరాహాజీపురము ౧౫ తొగూరు ౧౬ పార్లపల్లె ౧౭ ఖాదరవ
రము ౧౮ ప్రవిసు ౧౯ వ్యాడుముబ్బారుపురం ముజురా కంబాలపల్లె ౨౧ తాగర్లజుల
౨౨ బాపరెడ్డిపల్లె ౨౩ బాంబాలు ౨౪ దేవనూరు ౨౫ కంతూరు ముజరా ౨౬ మిట్టమీది
20 తరువాత శాలివాహనశకవరుషము ౧౭౨౩ వగు పరీధావి సంవత్సర మార్గశిర మాసం
ఆరభ్యము నవరుఖాను బహద్దరువారి యేలుబడిలో శాలివాహనశకము ౧౭౨౩ ౨ వగు
ప్రమోదూత సంవత్సర వైశాఖ బహుళ ౧౨ బుధవారము పర్యంతము నున్న జరుగు
తూవున్నది. యింగ్లీషు కుంఫిని బహద్దరువారి ప్రభుత్వము అయినది మొదలుకాని
యిందు క్రింద నడచే గ్రామములు తన్ఖీ చేయించి పట్టాములకు జాగీర్లుయిచ్చినారు.
గనుక గ్రామములు చిన్నవిలాంటివి అయిపోగా యిప్పుడు ౩॥ నందేల అనే గ్రామం సరిహద్దు
మంగ్రామములు నడుంచే గ్రామములు ఏనె వ నందేల ౧౦ గ్రామములున్నవి. కసుబా
నందేల గ్రామములవయినము. ౧ కసుబానందేల, కొండాపురం ముజరా నాగులా
కొత్తపల్లె ముజురా, మూర్తిసాగరం ముజురా, క్రిష్ణాజెంద్రుని ముజరా సావియాండు.

యిప్రాపిన ధర్మ జరాతో కూడినటువంటిన్ని కసుబె నందెల గ్రామం వ్రాయించు యేండ్లు పొడుగోడలతో నిండి
౨౧ కోట కొనేమి పేట కోనేమి పునుపటి మట్టూ యిప్పుడు పడింత్యే వకే యిల్లు యిండాకేకుండా వున్నది.
కోట యింతావిగాని కోటలు చిన్నలు గాకే పెరుగుపడినవి. పై కోట కొంతకొంత పడి వున్నది. వరదరాజుల
వారికి నాటి చెరువులు గ్రామము యొక్క పూర్వ భాగమందు వున్నవి. రెండున్ను పేరుపేరిపి పెరుగున్న చేత పూడి
పోయి గడ్డలు పూడిపోయి వున్నవి. గ్రామము యిప్పుడు సర్కారు యేనాదే యేమినుబాబాసాహెబు
యొక్క పట్టానుకు దారు సుబ్బారావు దేశస్థుడు మోరిష తరఫున్నది. యీ గ్రామము కు పుట్టదిక్కుల
యందున్న వుండే గ్రామాదుల యొక్క వివరము. ౧ పూర్వభాగమందు పరుగున్నర దూరమున
కమ్మాలు తాలూకు తమ్మరెపల్లె అనే గ్రామము ౨ ఆగ్నేయ భాగమందు పరుగు దూరమున నరేన్నాల
తాలూకు మిడుపత్రము అనే గ్రామము. ౩ దక్షిణభాగమందు పరుగు దూరమున నూనెపల్లె
అనే గ్రామం యిలాకె కమ్మాలు తా॥ పూర్వం పరగణే నందెల క్రింద వుండేది. కసుబా నందెల
క్రింద మజరాగా వుండేది. ఇప్పుడు తాలూకాతో మియ్యా అనే పట్టాను జాగీరున్నదు సున్నది,
౪ నైరుతి భాగమందు పరుగు దూరమున యిందు క్రింద మజరా మూర్తిసాగరము అనేది
౨౨ పరుగున్నర దూరమున మూసలేవులు అనే గ్రామము యిలాకె తన్నాలు యిప్పుడు మురాతుఖాన్
కిరాణి అనే పట్టానువానికి జాగీరున సున్నది. ౫ పశ్చిమ భాగమందు రెండు పరుగులున్నర
దూరమున బలపనూరు అనే గ్రామము కుప్పంకన్నాలు యిప్పుడు జావనబందు ల్లాఖో అనే
పఠాను వానికి జాగీరున సున్నాయున్నది. ౬ వాయువ్య భాగమందు పరుగు దూరమున రాయమ
ల్లూరు అనే గ్రామము పూర్వము నందెల పరగణాలో పలనడచేది. యిప్పుడు జావన నుదల్లాఖో
అనే పఠాన్కు జాగీరున సున్నాయున్నది. ౭ యీశాన్య భాగమందు పరుగు దూరమున కసుబా
క్రింద మజరా బల్లవరం అనేవి తలపరుగు దూరమున బొల్లవరం అనే గ్రామము పూర్వము
నందెల పరగణా క్రింద చెల్లేది. యిప్పుడు ఆజం ఖాను దొరా జాబో అనే పఠాన్కు జాగీరున సున్నది.

ఈగ్రామమునందు వున్న దేవస్థానములు. పేటవారున్న దేవస్థానములు. ౧ నగరేశ్వర దేవస్థానము
౨ చెన్నకేశవస్వామి దేవస్థానము ౩ బసవన్న దేవస్థానము ౪ సుంకులమ్మ దేవస్థానము ౫ ఎల్లమ్మ
దేవస్థానము. కోటలో దేవస్థానములు. ౧ ప్రసన్నానందీశ్వర దేవస్థానం ౨ కంబం కృష్ణస్వామి ౩ కొ
౨౨ త్తడం మల్లికార్జునుడు ౪ వెంకటేశ్వరుడు ౫ కొళ్ళకాలదేవి పంబ్యాగం వారు ౬ కొత్తడం వెలుపల
పశ్చిమభాగమందు హనుమంతరాయుని దేవాలయమందు పూజకలదు. ౭ చౌడేశ్వరి దేవస్థానము
పూజ జరిపిస్తున్నారు. ఈ నృసింహదేవాలయము తురుష్కులు నూరు సంవత్సరముల క్రిందట
దుండు జాను అనేవాడు కూలదోసి కట్టించినాడు. ఈ దేవస్థానములకు పూర్వము జరిగే మాన్
త్సవములు ఇప్పుడు వెళ్ళక ఉత్తమా వారినిపి వేసినారు. ఈగ్రామమునకు పూర్వభాగమున వె
లుపల భీమేశ్వరుని దేవాలయము ౧ వున్నది. పూర్వము వరదరాజుల తిరువీధిని వరద
రాజుల వారి నాడు వరదరాజస్వామి దేవాలయం కట్టించినారు. అది తురుష్కులు బద్దలుకొట్టినారు
ఈగ్రామము భూమియందు పైరు అయ్యే ధాన్యాదులు. ౧ పచ్చజొన్నలు ౨ తెల్లజొన్న ౩ కేందులు
౪ పెసలు ౫ పెద్దఆముదాలు ౬ పెద్దనువ్వులు ౭ శనగలు ౮ చిన్నగానుగులు
౯ కుసుమలు ౧౦ యవగాధుమలు ౧౧ మినుములు ౧౨ కొర్రలు ౧౩ అరికెలు ౧౪ వడ్లు ౧౫ అలచందలు ౧౬ ఉలవలు
౧౭ సామలు ౧౮ ప్రత్తి ౧౯ మిరప తోటలు ౨౦ చెరుకు తోటలు ౨౧ ఆకుతోటలు ౨౨ పసుపు తోటలు
౨౩ వంగతోటలు పాటిమీద ౨౪ అరటితోటలు - కూరగాయలు - ౧ బెండకాయలు ౨ వంకాయలు
౨౩ ౩ బుడమకాయలు ౪ కాకరకాయలు ౫ సొరకాయలు ౬ పొట్లకాయలు ౭ గుమ్మడికాయలు ౮ దోస
కాయలు ౯ గోరుచిక్కుడుకాయలు ౧౦ మెంతికూర ౧౧ కొత్తిమీర ౧౨ చేమగడ్డలు ౧౩ కంద
గడ్డలు ౧౪ గెనుసులు ౧౫ ముల్లంగి ౧౬ ఉల్లిము ౧౭ గంగకూర ౧౮ తోటకూర ౧౯ చిరుగు
కూర ౨౦ పొన్నగంటి ౨౧ చుక్కకూర ౨౨ తోటకూర ౨౩ తెలుబూజులు ౨౪ కర్బూజలు
౨౫ మామిడి తోటలు కలవు ౨౬ చింత తోటలు కలవు ౨౭ పోక తోటలు వేస్తే ఆవృతిని పూర్వ

చేసేవారు. 3 నారింజ తోటలు పూర్వం చేసేవారు. యిప్పుడున్న వేస్తే అవుతున్నవి. 4 నిమ్మతోటలు
అవుతవి. 5 పనస తోటలు అవుతవి. 6 పాండే మంచి ఫలాలు అవుతవి. ఇవిగాక ఉంగోరా బొప్పాయి పండ్లు
వగైరా విశేష ఫలవృక్షాలు వేస్తే బాగా పైరు అవుతవి. ఇప్పుడు వేసేవారు లేరు. యీపైన చెప్పిన
పనస్యాదులు తమలపాకు కాయలు ఫలవృక్షాలు పైరు అవున్న యిందుకు వారు అప్పుడం వేసేదంటే గ్రామానకు
పూర్వభాగమందు వరదరాజుల చెరువు 1 దీనికి కమ్మ విన్న చెరువు అనేటి. వలయం చెరువు
25 రెండేసి పరుగులు కలిగి పెద్ద చెరువులు వున్నవి. మరమ్మత్తు లేక మమూలు మేం వేసే మున్ను తేత పూడి
పోయి వున్నవి. వరదరాజుల చెరువు అనే పెద్ద చెరువుకు మహానంది వద్ద యిగ్గనుంచి నీరు కాల్వవల్ల
అందుతూ సదా ప్రవాహసంపూర్ణం వుంటుంది. ఆ మహానంది యిగ్గ పై చెరువుకు ఆమడ దూరము వున్నది.
అక్కడ నుంచి నీరు వచ్చే కాలువ మాను మరమ్మతు లేక పూడిపోయినది. బాగుచేయిస్తే నీరు వచ్చిన్ని
వచ్చును. అదే కాలువ నీరు యిప్పుడు కుంపిణీ తాలూకా పసవాంపురం యిలాకా మహానంది పల్లెకు సహా
నీరు పోతున్నది. తరువాత్త పసనము యీ పూర్తిగా చెరువుకు వస్తున్నది. యీ గ్రామము మొదలు పొలాలు
అవ్వరి వరము. 1 నీరు తాగరు విరివి తెల్లని మడి కవి మూడేసి నాల్గేసి రూపాయలు మళ్లి
అవుతున్నవి. మెట్ట ఫసల్ యిచ్చనేయిస్తే పదేసి రూపాయిల మళ్లి మున్ను ఆపైన ముప్పై ఇవ్వ
తున్నవి. 2 భూవతులు పట్టింపువి నాల్గు రూపాయిల మళ్లి అవుతున్నవి. ఫసల్ యిచ్చనేయిస్తే
పదేసి రూపాయిల మళ్లి పర్యంతము మున్ను అవుతున్నవి. 3 పన్నపుశల్యాలు యిప్పుడు నాల్గు
రూపాయిల మళ్లి అవుతవి. ఫసల్ యిచ్చనేయిస్తే పది పన్నెండేసి రూపాయిల మళ్లి
26 అవుతున్నవి. పొగాకు యిప్పుడు నాల్గేసి రూపాయిల మళ్లి అవుతవి. ఫసల్ యిచ్చనేయి
స్తే పదేసి రూపాయిల మళ్లి అవుతున్నవి. పప్పుదినుసులు యిప్పుడు యిరవై మూర
లేకులు మూడేసి రూపాయిలు మళ్లి అవుతున్నవి. ఫసల్ యిచ్చనేయిస్తే పదేసి రూపాయిల
మళ్లి అవుతున్నవి. నవారు మంచవటి రెండేసి రూపాయలు మొదలు కాని నాలుగేసి రూపాయి

మున్ను పర్యాంతము అవుతూవున్నవి. రూపాయి అర్ధరూపాయి మున్ను మొదలు కింద సి రూపాయి
లు మున్ను వీటిల్లరు మాళ్ళు గాని అవుతూవున్నవి. పర్వాయిట్లు నేయిస్తే వెల్లపదేశి రూపాయి
లమున్ను పర్యాంతము అవుతవి. రఖురి వేయిస్తే మొప్పయి రూపాయిలు మున్ను అవుతవి.
ఇదిగాక యిక్కడ వేంద్రము పనివాండ్లు గాజులు, అంబారీలు, సందూకులు, మొగలాయీ
పల్లకీలు, పట్టె మంచాలు, చౌకీపీటలు, కలందానాలు, మొందసములు వగైరా చేస్తున్నారు.

శేషాచలమునకు ప్రత్యాభిధానమైన నల్లమ[illegible] యందలి
అరణ్యప్రదేశమున వుండే చెంచువారల
యొక్క కైఫియతు.

1 శ్రీ అహోబిలస్థల స్థితమైన నల్లమల యనే పర్వతము యందలి మహారణ్యప్రదేశము నందు నివాసము చేసుకొని వుండే చెంచువారి యొక్క కైఫియతు:- శ్రీ అహోబిల వీరనరసింహస్వామి వరించిన చెంచెత యొక్క పుట్టినింటి సంప్రదాయస్థులు అనే ఆదిచెంచులు యిప్పటి మానవ పరిమాణానికి మూడు జానల పొడవు అంతకు తక్కిన వున్నతము అలాగంటే స్థూల శరీరమునకు తగిన అవయవములతో కూడుకొని శ్రీ అహోబిల వీరనృసింహదేవుని నివాసస్థలము అయిన దివ్యమండప సాంనిధ్యమందలి మహారణ్యప్రదేశమందు పూర్వకాలమున వుండిరి అని జనులు వాడుకుంటూ వుండిరి కాని ప్రస్తుతము జనులు పైన వ్రాసిన ఆది చెంచులు అనేవారు దృశ్యములు అవుతూవున్నట్లుగా ప్రజలవల్లను వి
2 దితే పేదు// ఇదిగాక మామూలు చెంచులని నల్లమల యందు వుండే వారి యొక్క కైఫియతు యీ మామూలు చెంచులు అనేవారు శ్రీ అహోబిల స్థళమునకు సమీపస్థితమైన నల్లమలలో వున్నట్టి తిరువు భార్గవనారసింహస్థలము, పావననారసింహస్థళము యీ మొదలయిన మహారణ్యప్రదేశములయందు పొదరిండ్లు పైన బోదగడ్డి కప్పి యిరువు చేస్కొని ఆ పొదరిండ్లలోను దారా పుత్రాదులతో కూడుకొని నివాసము చేసుకొని వుందురు. యిదిన్ని సర్వకాలమున్ను యీ చెంచె స్థళమందు

నివాసము చేసుకొని వుండేదిలేదు. చెంచిన వారు పరస్థలమందు వున్నవినుక అనంతరము విడిచి
పేరాకస్థలమునకు వెళ్ళిపోయి అక్కడ మున్ను పైన చెప్పిన ప్రకారము పాదరింజ్లుయిండ్లు వృత్తేసుకొని అందు
నివాసము చేస్తూవుందురు. శ్రీశైలము కొండమీదను గుడిశెలు వేసుకొనివుందురు. పర్వతము దిగువ
గ్రామాల సామీప్యగ్రామం చెలపల గుడిశెలు వేసుకవుండేది కలదు. వీరి వుపయోగానకు జనపద
ములయిన గ్రామములలో క్రయముయిచ్చి మృణ్మయ పాత్రలు తీసుకొని పోదురు. వీరికి
3 ఆహారమునకు వుపయోగమయ్యే జనపదములందు దొరికే పదార్థములు యేమంటే జొన్నలు
సజ్జలు రాగులు/బియ్యము వుప్పు మిరపకాయలు బంతపండు మొదలైనవి కొని తీసుకొని పోదురు.
యీపదార్థములు వాండ్లు పచనము చేస్తూనే క్రమము జొన్నలు అనువు చేసుకొనే బండుకురాళ్లు
విసురురాళ్లు మొదలైన సాధనికలు లేవు గనుక జొన్నలు బండమీద వేసి మరివక రాయితో
నూరి అవి పడిపిన వెనుకను మృణ్మయ పాత్రలతో పక్వము చేసుకొని భక్షణా చేతురు. రాగులున్ను
యీప్రకారము వ్రాంత్సుపచనము చేసుకొని భక్షణా చేతురు. సజ్జలున్ను యిదే ప్రకారము బండలపైన వేసి
పగలకొట్టి తమ పని అవి పచనము చేసుకొని భక్షణా చేతురు. తండులాలు అదేప్రకారము
మృణ్మయ పాత్రలలో వేసి పచనము చేసుకొని అన్నము భక్షణా చేస్తున్నారు. బంతపండు
బారుపప్పులు సుయిత్వా ఏకముయిన సాధనికలుగా చేసుకొని భక్షణా చేతురు. యిదిగాక అరణ్యమం
4 దు వుండే పదార్థములు వెంబుగడ్డలు అనే దుంపలు తవ్వితెచ్చి అవి అగ్నిచేత తప్తంచేసి మధ్యయు
క్తముగా భక్షణా చేతురు. మరిన్ని స్త్రీలున్ను పురుషులున్ను ధనుర్బాణములచేతను దుప్పులు
జింకలు కణుదులు కొండగొర్రెలు, గానగులు, కోతులు, వుడుములు అరణ్యసూకరములు
భల్లూకములు, యెందులు, చవలపిల్లులు, బావురుపిల్లులు, మరిన్ని పక్షిజాతులు కారుకోళ్లు
నెమళ్ళు, కౌజులు, పాలలు, కొక్కెరలు, కాకులు, గువ్వలు, పూరేడ్లు, పిచికలు, పావురాయిలు
పచ్చగువ్వలు, గుడ్లగువ్వలు, తెల్లకంకణాయిలు, నల్లకంకణాయిలు, బాతులు, చంగవండ్లు, నేల

నముళ్లు, టిట్టిభములు, నీరుకోళ్లు నీరుకాకులు కొంగలు బెగ్గురులు గోరువంకలు నలమంటిగా ళ్లు పికిలిపిట్టలు గద్దలు బందుగద్దలు బూర్లిగద్దలు మొదలైన పక్షులనున్న వధచేసి వాటి యొక్క మాంసము పాత్రలోవుంచి పచనము చేసుకొని భక్షణము చేసెదరు గాని వుంటికే అగ్నిచేత తప్తం చేసి భక్షణం చేస్తున్నారు. దాహము అయితే వుదకము వుండే స్థలానకు పోయి ఆ వుదకము హస్తాల
5 చేతనే గ్రహించి పానము చేతురుగాని మరి వక రీతిని లేదు. తామ్రపాత్రలు మొదలైన గృహోపకరణా ములు లేవు. దేహధర్మము అయిన మూత్ర పురీష విసర్జనాది క్రియలయందు ప్రక్షాళనాది క్రియలు లేవు. అదిన్ని తత్కాలమందు సాన్నిధ్యమందు వుదకము సంభవించినట్టు అయితే కలదుగాని ప్రత్యాసక్తి నియమము లేదు. ఈ చెంచువారల యొక్క స్త్రీలు పద్నాలుగేసి మూర పదహారే సి మూరగలవి మూరెడు జానెడు బెత్తెడు వెడల్పుగలవి ముతక చీరలు గ్రామాంతరము లనుంచి మూడేసి టంకాల దుడ్లకైన కొని తెచ్చుకొని ఆ వస్త్రము కటిప్రదేశము మొదలుకొని జానువుల మట్టుకు వెడల్పుగలిగి వుండునట్లు ఇంత మట్టుకు మానాన్ని ఆచ్ఛాదనగా కట్టు మాత్రం కట్టుకొని మిగిలిన వస్త్రము నడుముకు చుట్టుకొందురు. ఇంతే కాని వక్షస్థలమందు వస్త్రము ఆచ్ఛాదన చేసేదిలేదు. పురుషులు అయినవారు జానెడు వెడల్పు గజము పొడవైన
6 వస్త్రము కౌపీనం ధరించుకొని యుందురుగాని వుత్తరీయం ధరించేదిలేదు. స్త్రీలు యేమి పురుషులు యేమి వెండి బంగారముల చేత చేయబడినటువంటి ఆభరణములు అలంకరించేదిలేదు. స్త్రీలు మాత్రము అరణ్యప్రదేశమందు వుండే గురువింద పూసలు పేరులుగా గూర్చి కాయ్యపూసలు పేరులు కూర్చి కంఠానను ధరియింతురు. గ్రామాంతరములవారినుంచి తామ్రము చేత చేయబడిన అంగుళ్యాభరణములు కాని తీసుకొనిపోయి స్త్రీలు ధరియింతురు. స్త్రీల వివేనే పురుషులున్ను శిరోజములు వుంచుకొందురు కాని వపనాది క్రియలు లేవు. చారపప్పు గానుగ పప్పు బండలకు వేసి అదిమి ఆముదలతైలము తీసి స్త్రీలు శిరోజములకు లేపనము

చేసుకుందురు. పురుషులకు అదిన్ని వాడుక లేదు. స్త్రీలకున్ను పురుషులకున్ను చేతుఁగా
హెూత్మ్యక్త ధనస్సు అందుల పేరు వింటి బద్ధ అని చెప్పుతున్నారు. ఇదిగాక అయిదేశి ఆకాశి
తోర్లు అనగా ఋను పదములు కులు చేసి చెదురు జేగోగెలు అనే బాణములు యీవిధముగ
1 ధనుర్బాణయుక్తులై పక్షిమృగాదులను మహాదర్పముతో వేటలాడుతూ వుందురు. స్త్రీలు
రజస్వలదోషమనే మొగ్గు అందు త్రిరాత్రిని యమములను ఆచరించుటకే ప్రవర్తిస్తూ వుందురు. శాస్త్ర
పరిజ్ఞానహీనులుగనుక దినమందు నున్ను స్త్రీలకు పురుషులకున్ను సంయోగక్రియలు కలిగి
వుందును. కాలవేళాదులెరుంగని వైయురతంబు పశుచేష్టితంబనంబడు అని శాస్త్రములయం
దు చెప్పివున్నది గనుక యిందుకు పశుచేష్టితము అనిపేరు. వీరలకు ధరించుకోగా మాలిన్యము
పొందిన వస్త్రములు అదే ప్రకారముగా వుండి మరికొన్ని దినములకు జీర్ణము అయిపోవును గాని
మలినమైన వస్త్రములు తిరుగా ప్రక్షాళితము చేసుకొనే అంతసామర్థ్యము లేదు. స్నానసౌఖ్య
మనేది వారి జన్మయందు గుర్తెరుగరు. స్త్రీకి గర్భోత్పత్తి అయితే నవమాసము సంపూర్ణ
8 మైం సుఖప్రసూతి అయినంతలో మొగశిశువు అయినా ఆడశిశువు అయినా భూమిపతనం
అయిన పిమ్మట తీరుతో బాగ్యకాసి ఖాతోదకంచేతనే ఆశిశువుకు స్నానము చేయించెదరు.
కేవలము శీతకాలము అయినట్టయితే నాకానాకరువృష్టోదకము చేతనున్ను శిశువుకు
స్నానము చేయించకలేదు. స్నానము చేయించిన తరువాతను ఆశిశువును వక్రవృక్షాజినములో పండు
కోబెట్టి ఆవృక్షాజినమును నాల్గుమూలలు పులుమూసరతోగెలు అయినా వేకొంచె తాడ్లు
అయినా కట్టి అనాల్గుకొనలు పైన ముడివేసి వనవెదురు జేగెలకు తగిలించి జననీజనకులైనవారు
వుభయులు యెప్పటియట్లనే ధనుర్బాణయుక్తులై అరణ్యములందు పక్షిమృగాదులను వే
టలాడబోదురు. కందమూలములనరకు అయినా వేకయామాత్రయానకు అయినా తిరుగా
ఆవుభయులు స్వస్థలానికి వచ్చుచేరిన పిమ్మట తల్లి అయినది శిశువుకు స్తన్యపానము చేయించును.

9 శిశువు జననము అయినందున తత్సంబంధులైన వారున్ను సహప్రసూతి విఘ్న స్త్రీసహా గాను జాతాశౌచము ఆచరించి దశరాత్రి నియమముగా వుండి దశరాత్రాతీతముగా అయిన పిమ్మట స్నానము చేసెదిరేదు. శిశుజననమైన పిమ్మట శిశువునకు నామనిర్దేశము చేతురంతేకాని విధ్యుక్తముగా అన్నప్రాశనాది కర్మములు లేవు. అయితే ఆరు మాసములు అయిన వెనుక తోచినప్పుడు అన్నప్రాశన చేయుదురు. ఈప్రకారము దినదిన ప్రవర్ధమానమును పొందుతూ వుండగా ఆ శిశువు ఆడశిశువు అయినట్టయితే ప్రాయము ప్రాప్తి అయిన వెనుక నున్నత రజస్వల అయిన పిమ్మట ఆ యున్నదానికి వివాహము చేయవలెనని నిశ్చయింతురు. వివాహము చేయుటకు వకమాసముందు లేయువన్ను వకమాసమందు చేయరాదను

10 నిర్ణయము లేదు/తిథి వార నక్షత్ర యోగ కరణములు విచారించవలెనన్న సుముహూర్త నిశ్చయములు లేవు గాని అయినప్పటికిన్ని జేష్టకనిష్టులైన వుభయులు యేకోదరులు వుంటే జేష్టునికుమార్తె కనిష్టునికుమారునికైనా కనిష్టునికుమార్తె జ్యేష్టునికైనా క్షేత్రప్రధానంచేసి పెండ్లిళ్లు వివాహములు చేసినట్లుగా పెండ్లి చేసెదిరేదు. బాజభజంత్రీలు లేవు. అలాగున సంబంధీకులైన వారి అన్నవానికి బొట్టెను యిచ్చి నిష్కర్ష చేసి ఆయూడ బొట్టెతలవారు నివాసం చేసుకువుండే స్థలానికి పెండ్లికుమారుని వెంటబెట్టుకువచ్చి మహోత్సవకాలము గనుక వుభయులైన బంధువులును పిలుచుకొని హృదయకాలమందు నిజము వలయమైన భూమిని పక్కగా అతికేత స్నద్ధరంగమునందు వాండ్లు వేస్తే తోరు అనగా బారాం నిలువపాతి తదగ్రభాగమం

11 దవి బాయు ఉడుగున పట్టునివిటినప్పుడు ఆ శుభలగ్నము వేళను పెండ్లికుమారుడైన అన్నవానిచేత పెండ్లికుమార్తెకు పాణిగ్రహణము చేయించి ఆ వుభయులను పొంచివున్న తోరుకు ప్రదక్షిణము చేయించి ఆ తోరుకు వధువులు కూర్చుండబెట్టి పెద్దలైన వారు పెద్దముత్తైదువులైనవారున్ను కుంకుమతో అక్షతలు చేసి ఆ వధూవరుల శిరస్సులయందు దీవించుచున్నంతురు

తరువాత వచ్చిన వారలు వాండ్లకు కడిగినంతవరకు ఇష్టపదార్థములు భోజనములు చేతురు. ఆరాత్రియందే ఆవధూవరులకు గర్భాధానము చేతురు. మరుదివసమున వచ్చిన బంధువులు ఇంతా భోజనానంతరమునందు కొందరు భోజనోత్తరమందు కొందరు ఎవరెవరి నిజనివాసములకు వారు సంపదము తోడుకొని పోదురు. తరువాతను ఆస్త్రీ ప్రపంచరీతిగను పెన్నిమిటితో కాపురము చేస్తూ పక్షులను మృగాదులను వేటలాడుకొని మరిన్ని పెనిమిటివల్ల
12 సంపాదన అయిన భోజన పదార్థములను అనుభవించుకుంటూ వుండును. ఆస్త్రీకి దైవసంకల్ప వశాత్తు వైధవ్యప్రాప్తము అయినట్లు అయితే తిరుగ పెనిమిటి సోదరుడైన పురుషున్ని పూర్వోక్తప్రకారముగానే వివాహము అయ్యేదికి కలదు. పిన్నటికి సోదరుడైన పురుషుడు లేకపోతే అన్యపురుషుణ్ని వివాహం అవును. ఇందులకే రు మారుమను వృండ్ర చెప్పుకుందురు. మరిన్ని కూడుకోవడము అని చెప్పుకొందురు. పురుషునికైనా శైశవములో డిబయ్యిన ప్రాదుర్భావము అయిన వెనుక ఆపురుషునికి వరించిన కన్యకకు పంచాంగ దిన శుద్ధి శుభముహూర్తం అక్కరలేక పూర్వోక్తప్రకారముగానే వివాహము చేతురు. తదారభ్యము ఆవధూవరులు ప్రపంచరీతిని అన్యోన్యానుబంధములు కలిగి అనురాగత్వేన నటిస్తూ వుందురు.
13 ఆపురుషుడైన వానికి సహజవృత్తి ధనుర్బాణములచేత మృగవధ పక్షివధ చేసేదికాకుండాయింకొక్క వ్యావృత్తి కలదు. అది యెట్టిదంటే యీనల్లమలయందు అరణ్యమున పరములు కూర్చినటువంటి మధుసంగ్రహము చేసేది కలదు. అది యెటువలెనంటే కొండపేట్లను తేనె పేరులు పెట్టి వుంటున్నవి. అవి క్రిందనుంచి అందితియ్యకూడదు. పేటిపైన యెక్కితే అక్కడికి దిగువనువుంటున్నవిగనుక అక్కడనుంచి గ్రహించకూడదు. ఇందుకు సాధనికే వకె దీర్ఘమైన [illegible] ము సాబయిత్తెముగా తెచ్చి దానికి బపరను వకె సూత్రము కట్టి అదిన్ని వకె వస్త్ర గ్లాయ పాత్ర అయినా లేకుంటే సొరకాయబుర్ర అయినా తోసికొని

యీసాధనికలతో యిద్దరు పోవలసినది. అందుకు మేము కావరులు వృషభయులు పామ్మోడి వేదు.

14 ఎందుచేతనంటే వాకడు వేలుపైన త్రాడు పట్టుకుని వుండగా పేలు క్రిందవిడిచిన వంశకాష్టము
వెంబడిన రెండోవాడు దిగిన తర్వాతను పైవాడు తనచేతిలో వున్న సూత్రమును తెల్లించి పేలు
కిందకు దిగిన వాడు మధ్యరంగ..నుంచి క్రిందపడి చంతమై పోతే వానికళత్రమును పైన
వున్నవాడు ఏ..గ్రహాగము చేసుకొనే మర్యాద వుంటున్నది. గనుక పైన చెప్పిన సాధనికలు
తీసుకొని బాంధవమరదులు అయినా వేకుంటే తండ్రి కొడుకులు ... పోదురు. పోయి వచ్చేటపుడు
పేలుపైన నిలిచి వుండి సూత్రంతాను పట్టుకొని వంశకాష్టం పేలు దిగువ మధ్యరంగానికి
విడుచును. రెండోవాడు పాత్రవచ్చే పుటికలో వుంచుకొని దానికి సూత్రం కట్టి పైన వున్నవానిచే
తీసికొని అందిచ్చి తాను వెదురు జాగోగా వెంబడినే పేలు దిగువ మధ్యరంగానికి అవరోహణ

15 చేసి అక్కడ వున్న పరమూలను కోసి ఆపెరను వుండే మధ్య పాత్రలో సంచితాంకు
వంటికి కదిపినంతలు ఆ సంక్షాగ్రహించి పైన వున్న వాడు సూత్రం పట్టి వంశదండము
పైకి ఆకర్షణ చేసుకున్నంతలు దాని అప్పుడు మనుగా దిగువవాడు పైకి యెక్కిపోవును.
యీ ప్రకారము సంగ్రహించినయందు హాసముము నగరికిన్ని సముములు పాండ్లకేన్ని
యీ ప్రకారము నిర్ణయించుకొన్నదానికి కారణం అని వాడికి కేళింగ మత్స్యమగధ దేశా
లయందు సంగారాలు వాడుకకలదు. ఈ రెంటు వారి యొక్క స్వాంశము అనేసగబాలు జన
పదముపైన గ్రామాంతరముల వారికి తీసుకొని పోయి అపరం జేసాల్లు రూకేలుకు మారి యూ
పాయి వచ్చేటికి యిరువైనాల్గు దైదు నూర్లు యెత్తు అయిన కట్టా శెల్లు పద్నెండు పరిమా
ణములకు విగిన ధరియము ప్రకారము విక్రయించుకొని వచ్చిన ద్రవ్యముతో కొంతద్రవ్యం

16 నగరికి పన్ను అని యిచ్చేటికలదు. అదిగాక యీ తేనె సంగ్రహము అయ్యే అరణ్యస్థలం
కొంత కొంత యే యే పాళెగాండ్ల సీమకు సంబంధమయి అగుకొను వృగా వుంటున్నదో ఆ

పంటగాండ్లకు కొంచెము ప్రతిసంవత్సరమున్ను కొంత పైకము యిచ్చేది కలదు. మిగిలిన ద్రవ్యము తాము అనుభవించుకొందురు. కొన్ని స్థలాలలో దివాణము వారికి యిచ్చే నడత లేదు. ఇంతేగాక శ్రీ అహోబిల నారసింహదేవుని దీపారాధనకుగాను వీరు యథాశక్త్యానుసారేణ కానుక యిచ్చేది కలదు. ఇదిగాక ప్రతిసంవత్సరమునందు ఫాల్గుణ... ౧౫ శ్రీ నరసింహస్వామికి తిరునాళ్ల బ్రహ్మోత్సవము గనుక అప్పుడు లగ్నము నాటికి స్వామి దేవాలయమునకు వచ్చి అమ్మవారు తమ ఆడుబిడ్డ అనే తాత్పర్యము చేత కల్యాణము నాడు శ్రీ అమ్మవారికి శ్రీ
17 స్వామికి తాము తేనె మధుపక్వములు పసుపున్ను కుంకుమ ధూపదీప నైవేద్యములు సమ తెచ్చిన మర్యాదలంచి తిరునాళ్ల ఉత్సవదినములలో ఇక్కడనే వుండి తరువాత వారి నివాస స్థలాలకు పోవుదురు. శ్రీశైలం పైన వుండే చెంచులు ఆ పర్వతం సాంప్రాంతము పడమర వుండే చెంచులు శ్రీశైల ఉత్సవం వేళ మార్గాన ఇక్కడక్కడ చౌకీ వుండేదిన్ని యాత్ర వారు మనిషికి దుడ్డు యెద్దులు గుర్రాలు నాలుగు డబ్బులు యిచ్చేది. ఈ ఆ ప్రదేశమున చెంగ చౌకీగా వుండగా వచ్చిన వారు పంపకానేది. యిదిగాక దివాణము వారు ఏదేవేళ రమ్మని వ్రాస్తే వీరు ధనుర్బాణాలు తీసుకుని ఇక్కడికి పోతే వారు భత్యము యిచ్చి కార్యానకు పంపిస్తే యుద్ధమున్ను చేసేది. జయప్రదము అయినట్లు యితే వారికి వా... తగిన బహుమానం యిచ్చేది. కొంత భూమి మాన్యమున్ను యిచ్చేది. ఆభూమి వీరు సాగు చే...పోతేదు రయితులు సాగు చేసి వారికి కలిగిన పాలు యిచ్చేది. చెంచులు కొందరు బోరత్వం చేత జనులను వ్యాధి చేసి దోచేదిన్ని కలదు. అందుకు దివాణము వారు వీరివల్ల తలారియులు కొట్టిస్తూ వచ్చేది. దివాణము వారు విచారించక వుండే, వీరి వృత్తాంతం మార్గస్థులకు బాధ ఉన్నది.

గ్రామాంతరములలో భిక్షవృత్తిగా వుండే దాసరి
జంగముల యొక్క కైఫియతు.

19 జనపదములయందు వుండేటి బలిజవారు తెనుగులు గొల్లవారు బోయవారు తెనుగువాళ్లు
యీ జాతులయందు పుట్టి వుండేవాళ్లలో శ్రీనృసింహస్వామికి దాసన . చేయవలెనని
మనసులో నిశ్చయము కలిగిన వారలు శ్రీ అహోబిల స్థలమునకు అభిమానకర్తలయినటు
వంటి అహోబిల జియ్యంగారి సన్నిధానానకుపోయి దర్శనము సమర్పించి మేము శ్రీస్వామికి
దాసులమై వుండుకొనవలెననే తాత్పర్యం నిశ్చయమైనందున వచ్చినారము. మాయందు కృపా
దృష్టివుంచి చక్రాంకితము సిద్ధమైన దాస ముద్రలు కలుగచేయవలసినదని చెప్పుకుంటే వారు
విని దాసుల్లో అవుతానని వచ్చినవానికి తులుంబయుక్తుడైనవానికి గంగాస్నానము
చేసిరమ్మని తప్తచక్రాంకితము మున్నామమున్ను చేసినవారి స్వరూపములను అనగా తిరుమణి
శ్రీచూర్ణములు వానియొక్క లలాటపట్టికయందు ధరింపచేతురు. అప్పుడు నృ
సింహదాసుడని వానికి నామధేయము చేస్తున్నారు. శ్రీస్వామికి దాసుడవై గురుకటాక్షము
నకు పాత్రత కలిగి వుండుకొమ్మని ఆజ్ఞాపింతురు. ఈప్రకారముగా వారికి సమాశ్రయణమున్ను
స్వరూపాధికారమున్ను
కైంకర్యంబన సమయమునందు వాడు వకరూపే అయినా అన్యగ అయినా శక్త్యానుసారేణ శ్రీ
20 అహోబిలస్వామి సన్నిధిని ఆరాధనకుగాను యిచ్చును. తదుపరి వానికి జియ్యంగారి యాజ్ఞ
మేమంటే జంగువేషము ధరించేటట్టు ఆజ్ఞయిస్తురు. ఆవేషము యెట్టిది అంటేను.-
శిరస్సున చక్రధరిపాగా చంద్రవంక బిరుదు అందుపైన మయూరపింఛము ఆపాగాపైనను
జయము నిమలిగరి కిరీటము దానికి వుభయపార్శ్వములను జవ్వాజి పిల్లిగడ్డములలాటి
పట్టికయందు తిరుమణి శ్రీచూర్ణములు కంఠప్రదేశమున తులసి తావడములు కంబుకము
వామహస్తమునందు జాగుంటు దక్షిణహస్తమునందు పిల్లనగ్రోవి సన్నితెంబు యినుపనార

సములు విప్పనబలుసు ముట్టితడకె మొలను దట్టి బల్లెము పొడవున అందె యినసలిగులు వేసిన
పొడవు యీప్రకారముగా వేషము ధరించుకొన్నవారలకు బెంచుదాసరులు అని నామము యిలా
గంటె బెంచుదాసరులు పది యిరవైమంది కూడినదానికి వక గుంపు అనిపేరు. యిలాగంటి
గుంపు చేరిన జనానికి యజమానులు అవులసముయగాడు అనేవాడు వకడు దుంవ్వుంకొండె
గాడు అనేవాడు వకడు వుండును. వారి చేతి పొన్నమొకె కొండికోల అనగా జొయ్యంగారిముద్ర
కోల అదియేమంటే రెండుగజాల పొడవు అయిదు అంగుళీములు వలయము యిదేనిసిన వంశదండము.
దండము. ఆ దండమునకు అయిదు యినుప సొంగ పాసములు నాటి వుండును. సొంగపాసము
గకె మూడేశయినప రాంవిశెకలు వేసి వుంటున్నవి. ఆలాగంటి దండమునకు కొండెకోల అనేపేరు.

21 యీప్రకారముగా గుంపులు కూడిన దాసుళ్లు పాశ్చాత్యగుంపు పాశ్చాత్యదేశానకు గుఱించి
బిచ్చెమునకు పోతున్నారు. వారు పుత్రాదులతో కూడికొని వుండేవారు కుటుంబయుక్తము
గానె పోదురు. గ్రామప్రతిగ్రామము యందును బ్రాహ్మణ క్షత్రియ గృహాలకు పోయి
వారు యిచ్చిన ధాన్యమును మాత్రము బిచ్చె తీసుకుందురు. విశేషించి యెవరైనా వస్త్ర
ములు యిచ్చినట్లయితే ఆ జీర్ణవస్త్రములను తీసికొందురు. శూద్రగృహాల యందును
యిదే ప్రకారము తీసుకొందురు. వ్యాపారులైన తంతువాయుల గృహాలయందు పాశ్చాత్య
యింటి ధాన్యమే బ్రాహ్మణ క్షత్రియ గృహాలయందు బిచ్చె తీసుకొన్నట్లుగా యథాసం
భవము ప్రతిగ్రహింతురు. కొందరి యిండ్లను యింటికి ఒక కాసు దుడ్డు ప్రకారము తీసు
కొందురు. వైశ్యగృహాలయందు అంగడి వక్కొంటికి దుడ్డు ప్రకారముగా తీసుకుందురు. ఆయం
గడ్డవాండ్లు బెంచుదాసరులకు యిచ్చే మామూలు అంగడి 1కి దుడ్డు ప్రకారము యివ్వక
పోయిన పక్షమందు ఆ బెంచువారు బలుసు ముట్టితడక క్రింద వేసి అందుపైన వకేడిని
పండుకోబెట్టి వాని జిహ్వయందు రెండు యినప సారసములు నాటి రక్తకండలు నాలుకపైని

లేపర్తురు. మరిన్ని రెండుదవదలకు లక్షవ..గా పఖ సారసము వేస్తురు. యివిగాక యినుప
అలుగులు వేసిన పాపాలు తాడికిన్ని యీప్రకారముగా దారుణకృత్యములు చేసినంతను
22 అంగడికి దండ్లు ప్రకారముగా యిస్తున్నారు. బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వైశ్య శూద్ర గృహాల యందున్న
మరిన్ని తంతువాయ కుంభకారక యిత్యాది కుల గృహాల యందున్న వారికి నష్టాలు లేన లేక
మున్న లేదిగి తీసుకుంటూ యీప్రకారము దేశము తిరుగుతూ వుందురు. ప్రతి సంవత్సరము
ఫాల్గుణ మాసము ముందు శ్రీ అహోబిల జీయ్యంగారి తట్టునుంచి ముద్రకర్త అయిన శ్రీ వైష్ణవ
అయ్యవార్లు జీయ్యంగారి మఠాన్కి దాసులు అయిన వారు ప్రతి సంవత్సరమున్న శ్రీ స్వామి
వారి ఆరాధనకుగాను జీయ్యంగారి మఠానుకు వప్పగించే తాముకట్టుము కారకు దాసర్లను
పంపించవలెనని గుంపులకు యజమానులు అయిన సమయగాండ్లు వేవారికి ఆజ్ఞ చేస్తు
న్నారు. తదాజ్ఞానుసారము దాసర్లందరున్ను అహోబిల స్థలానికి ముద్రకర్తలైన వారి వద్దికి
వెంటపెట్టుకు రవున్ని సమయగాండ్లు అయిన యజమానులు కొండెకాలలు కే జీయ్యం
గారి ముద్రదండములు చేత పట్టుకు తిరిగేటి కొండెకాండ్లకు చెప్పుతున్నారు. కొండెకాండ్లు
అయినవారు ఆ గుంపులో చేరిన దాసరులు యేమేమి తట్టుకు సంబారము పోయి వున్నప్పటికిన్ని
వారి వద్దికి పోయి జీయ్యంగారి ముద్రకర్తలు అహోబిలానికి వచ్చి వున్నారు. వారి ఆజ్ఞ
ప్రకారము సమయగాడు అహోబిలానుకు మిమ్మును తీసుకు రమ్మని చెప్పినాడు.
23 కాబట్టి మీరు రావలసినది. అని చెప్పుతున్నాడు. ఆయాజ్ఞ విశ్వసించి దాసరులు అంతా
శ్రీ అహోబిల శ్రీ నరసింహస్వామి తిరుకళ్యాణమహోత్సవము నాటికి అహో
బిలానికి చేర వస్తున్నారు. వారికి వేళయిమ వద్దైనా ఆ దాసరులవారి వారికి తడు
మార్గం చేత తిరుగబోయి చేసి ఆజ్ఞా వ్యతిరిక్తుడై [illegible]వున్నట్టయితే వారికి
ఆచార్యుల ఆజ్ఞయున్నది. ముద్రకర్తలైన అయ్యవారల యొక్క సన్నిధానాన్ని వచ్చి

వారికే మోక్షమునకు ప్రాప్తుడవు అప్పపర్యంతము మేలైనవారి స్వరూపము అనగా తిరుమణి
శ్రీచూర్ణములు యీశెండునివ్వు లలాటము నందు ధరింపే పనిలేదు. ధరించినట్లు అయితే
శ్రీస్వామి సన్నిధిని అపరాధమునకు ప్రాప్తుడవు అవుదువు. అని కాండెగాడు చెబుతూవున్నాడు.
యీ ప్రకారము నాల్గు గుంపులయి ముక్కియజమానులు అయిన నలుగురు సమయగాండ్లో
సమయగాండ్లకు ఆజ్ఞావశవర్తులైన కాండెగాండ్లు ఆయా సమయగాని కాండెగానికి
వశవర్తులైన గుంపులో చేరిన దాసరులు అంతా ముద్రకర్త అయిన అయ్యవారి వద్ద
ఉపోబలానికి చేరుదురు. ఆజ్ఞానుసారముగా వశవర్తులైన కాండెగాడు పిలువగా
వచ్చిన దాసర్ల అందరిచేతను వారు వారు దాసరిజనంకి మెడకి పన్నెండ్లు దుడ్లను
మూరి ఉపరంజి రూకె ప్రకారము ముట్టాన్ని నిర్ణయం చేసుకొన్న కట్టడము సమయగాని
2, కాండెగాని ముఖాంతరముగా ముద్రకర్తలు వసూలుచేసుకొని దాసర్లను తిరుగదేశ
సంచారమునకు పొమ్మని ఆజ్ఞయిస్తున్నారు. ఆచార్యయాజ్ఞకు వ్యతిరిక్తముగా కాండెగాడు
పిలువగానే రాక తిరుగబాటు చేసినవానికి ముద్రకర్తలైన వారు సమక్షమునకు పిలిపించి
బుద్ధిచెప్పి సమయగాని కాండెగాని ముఖాంతరముగా అపరాధియైన దాసరిని చేత
మూడు రూకలు అయినా లేకుంటే రూక అయినా లేకుంటే అద్దగ అయినా లేకుంటే పాతిక
అయినా అపరాధము తీసుకొని యిటుపిదప యీ గురుకే మోక్షమునకు ప్రాప్తుడవు
అయివుండుకొమ్మని బుద్ధిచెప్పి తిరుగదేశసంచారమునకు పొమ్మని యాజ్ఞయిస్తున్నారు.

Restored by

M.V. Raghavacharya.
17.1.1945